

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: *ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ -
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ***

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Ρόϊδω Μητούλα (*Επίκουρη Καθηγήτρια*)

ΜΕΛΗ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Ελένη Θεοδοροπούλου (Αναπλ.καθηγήτρια),

Κωνσταντίνος Αμπελιώτης (Επίκουρος Καθηγητής)

Φοιτητής: Μπαμπίλης Χαράλαμπος

A.M: 20736

ΑΘΗΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

2013

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	5
Περίληψη	7
Abstract.....	8
Εισαγωγή.....	9
1 Τοποθέτηση του προβλήματος.....	9
2. Σκοπός της παρούσας εργασίας.....	11
3 Δομή της παρούσας εργασίας.....	13
Κεφάλαιο 1^ο: Βιώσιμη Ανάπτυξη.....	15
1.1 Διεύρυνση της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	15
1.1.1 Βιωσιμότητα ως στόχος.....	19
1.2 Κύριες συνιστώσες βιώσιμης ανάπτυξης.....	23
1.2.1 Οικονομία	25
1.2.2 Κοινωνικός Παράγοντας.....	28
1.2.3 Περιβάλλον	29
1.2.4 Πολιτισμός	35
1.2.5 Τεχνολογία	36
1.2.6 Ενέργεια	37
1.3 Βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων	39
1.4 Οι πολιτικές και τα αναπτυξιακά σχέδια της Ε.Ε	43
1.4.1 Η περιφέρεια της Αττικής.....	48
1.5 Δείκτες αστικής βιωσιμότητας.....	49
Κεφάλαιο 2^ο: Παράκτια ζώνη.....	55
2.1 Παράκτια ζώνη: Βασικές έννοιες και ορισμοί.....	55
2.2. Κριτήρια καθορισμού της παράκτιας ζώνης	57
2.3. Παράκτιες Δραστηριότητες.....	58
2.4. Σημασία Ελληνικής Παράκτιας Ζώνης.....	59
2.5. Βιώσιμη Ανάπτυξη Παράκτιων Περιοχών.....	61
2.6 Διαχείριση των παράκτιων φυσικών πόρων στην Ελλάδα.....	62
2.7 Βιώσιμη Ανάπτυξη παράκτιων περιοχών Ε.Ε.....	62

Κεφάλαιο 3^ο: Η Ταυτότητα του Δήμου Βουλιαγμένης	64
3.1 Γεωγραφικός προσδιορισμός δήμου Βουλιαγμένης	64
3.1.1 Εξέλιξη του πληθυσμού	66
3.1.2 Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών	67
3.1.3 Επίπεδο εκπαίδευσης πληθυσμού	69
3.1.4 Μνημεία της φύσης	70
Κεφάλαιο 4^ο: Οικονομικό Προφίλ δήμου Βουλιαγμένης	76
4.1 Διάρθρωση οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά τομέα παραγωγής	76
4.2 Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός	77
Κεφάλαιο 5^ο: Ιστορική Αναδρομή	78
5.1 Ελληνική μυθολογία	78
5.2 Αρχαία χρόνια	79
5.3 Νεότερα χρόνια	80
5.4 Μέχρι σήμερα	81
Κεφάλαιο 6^ο: Πολιτιστικά Στοιχεία	82
6.1 Κινηματογράφος	82
6.2 Μουσικές δραστηριότητες	82
6.3 Αδελφοποιήσεις με άλλους δήμους	83
6.4 Πολιτιστικοί σύλλογοι	84
6.5 Αθλητικές δραστηριότητες	85
6.6 Θεατρικό Εργαστήρι	85
6.7 Πολιτιστικά κέντρα και άλλες δραστηριότητες	86
Κεφάλαιο 7^ο: Κοινωνικά στοιχεία	88
7.1 Εκπαίδευση	89
7.2 Περιβαλλοντική εκπαίδευση	89
7.3 Ιατρική υποδομή	89
7.4 Κοινωνική μέριμνα	90
7.5 Κέντρο εξυπηρέτησης πολιτών	92
7.6 Δημοτική Αστυνομία	93

Κεφάλαιο 8^ο: Δίκτυα Υποδομών.....	94
8.1 Οδικό δίκτυο.....	94
8.2 Ύδρευση	95
8.3 Αποχέτευση.....	95
8.4 Έργα φυσικού αερίου.....	96
 Κεφάλαιο 9^ο: Περιβαλλοντικά Προβλήματα.....	97
 Κεφάλαιο 10^ο: Έρευνα.....	103
 Κεφάλαιο 10^ο: Συμπεράσματα –Προτάσεις.....	156
10.1 Συμπεράσματα.....	156
10.2 Προτάσεις.....	168
 Βιβλιογραφία.....	179
Παραρτήματα.....	182

Ευχαριστίες

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΜΟΥ ΜΗΤΟΥΛΑ ΡΟΙΔΩ, ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΑΜΠΕΛΙΩΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΜΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΠΟΥ ΜΟΥ ΠΑΡΕΙΧΑΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΜΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΜΟΥ.

ΘΕΛΩ ΕΠΙΣΗΣ ΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΩ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΑΔΕΡΦΙΑ ΜΟΥ ΑΝΔΡΕΑ, ΜΑΡΙΑ ΚΑΙ ΚΩΝ/ΝΟ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΑΡΙΑ Δ. ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΤΟΥΣ ΟΛΟ ΑΥΤΟ ΤΟΝ ΔΥΣΚΟΛΟ ΚΑΙΡΟ.

« Το τέλος έρχεται όταν σταματήσουμε να μιλάμε στον εαυτό μας. Είναι το τέλος της πραγματικής σκέψης και η απαρχή της τελικής μοναξιάς.»

(Μπαμπίλης Χαράλαμπος, 2010)

Περίληψη

Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, οι επιστημονικές έρευνες έχουν προσφέρει άφθονα δεδομένα που δείχνουν την αυξανόμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Οι διαπιστώσεις αυτές συντελούν στη βαθμιαία συνειδητοποίηση ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει κάποια όρια που προσδιορίζονται από το ίδιο το περιβάλλον. Η βιώσιμη ανάπτυξη, ως προσπάθεια συμβιβασμού των αντιθέσεων μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και περιβάλλοντος, αποτελεί μια μετριοπαθή αναπτυξιακή και φιλοπεριβαλλοντική προσέγγιση, δεν ταυτίζεται με την οικολογική άποψη της οικοανάπτυξης και βρίσκεται σε αντίθεση με πιο ακραίες οικολογικές ή αναπτυξιακές απόψεις. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια ουσιαστική προσπάθεια ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στις αναπτυξιακές πολιτικές, προσπαθώντας να συμβιβάσει την ανάπτυξη με το περιβάλλον.

Θεμέλιο λίθο για τη βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί η ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, με στόχο την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών στο παρόν και στο μέλλον. Γίνεται εύκολα κατανοητό από τα παραπάνω ότι η προσπάθεια μελέτης της βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής αποτελεί μια πολυσύνθετη διαδικασία η οποία απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις, ύπαρξη πληροφοριών, πρόσβαση σε αυτές και χρόνο. Το επίπεδο της δυσκολίας ανεβαίνει αν σκεφτούμε ότι η βιωσιμότητα δεν είναι άμεσα μετρίσιμη έννοια.

Το θέμα επομένως της παρούσας εργασίας είναι «Βιώσιμη Ανάπτυξη Παράκτιων Περιοχών. Η περίπτωση της Βουλιαγμένης».

Abstract

In recent decades, scientific studies have provided ample data showing the growing environmental degradation. These findings contribute to the gradual realization that economic growth has its limits specified by the environment itself. Sustainable development as an attempt to reconcile the contradictions between economic development and environment is a moderate development and environmentally friendly approach, not the same as the ecological and Eco-development is in contrast to more extreme environmental or developmental aspects. In fact it is a real attempt to integrate environmental considerations into development policies, trying to reconcile development with the environment.

Foundation for sustainable development is the rational management of natural resources, in order to meet human needs now and in the future. It is easily understood from the above that the study effort of sustainable development of a region is a complex process that requires specialized knowledge, presence information, access and time. The level of difficulty rises if you think that sustainability is not directly measurable sense.

The topic of this paper therefore is "Sustainable Development of Coastal Areas. The case of Vouliagmeni. "

Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί την εισαγωγή της παρούσας εργασίας και γίνεται λόγος για την προβληματική του θέματος, παρουσιάζεται ο σκοπός της εργασίας και ολοκληρώνεται με την παρουσία της δομής της.

1. Τοποθέτηση του προβλήματος

Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, οι επιστημονικές έρευνες έχουν προσφέρει άφθονα δεδομένα που δείχνουν την αυξανόμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Οι διαπιστώσεις αυτές συντελούν στη βαθμιαία συνειδητοποίηση ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει κάποια όρια που προσδιορίζονται από το ίδιο το περιβάλλον. Η ευρέως διαδεδομένη άποψη ότι τα πάντα είναι δυνατά αν διαθέτουμε «αρκετή ενέργεια και τεχνολογία» άρχισε να αμφισβητείται, όταν διαπιστώθηκαν η περιορισμένη αντοχή των φυσικών κύκλων, αλλά και οι αστάθμητοι κίνδυνοι από τις παρενέργειες της τεχνολογίας.

Η ύπαρξη ορίων στη μεγέθυνση της ανθρώπινης δραστηριότητας υποστηρίχτηκε από την περίφημη μελέτη της Λέσχης της Ρώμης, το 1971, με αντικειμενικά επιχειρήματα σχετικά με τον παγκόσμιο πληθυσμό, τους φυσικούς πόρους, τους δείκτες ρύπανσης κ.λπ.. Η πρώτη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον, το 1972 στη Στοκχόλμη, υπήρξε η αφετηρία μιας σειράς διεθνών δραστηριοτήτων με στόχο την προστασία του παγκόσμιου περιβάλλοντος. Η διάσκεψη για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, στο Ρίο το 1992, καθόρισε στόχους και προτεραιότητες της αναγκαίας περιβαλλοντικής και αναπτυξιακής πολιτικής σε διεθνές επίπεδο. Η διάσκεψη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, 10 χρόνια μετά το Ρίο, αποτίμησε τα αποτελέσματα που έχουν ή δεν έχουν επιτευχθεί. Ωστόσο, οι περιβαλλοντικές πολιτικές των διαφόρων χωρών παραμένουν πολύ διαφορετικές και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης.

Η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, με τη μελέτη «Το Κοινό μας Μέλλον» (1987), προέβαλε την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, ως μία σύγχρονη απάντηση στο πρόβλημα των υλικών ορίων της οικονομικής μεγέθυνσης. Η βιώσιμη ανάπτυξη επομένως έχει στόχο την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, με τέτοιο τρόπο ώστε να

καλύπτονται οι ανθρώπινες ανάγκες του παρόντος, ιδιαίτερα αυτές των φτωχότερων στρωμάτων, χωρίς να υπονομεύεται η κάλυψη των αναγκών του μέλλοντος.

Η βιώσιμη ανάπτυξη, ως προσπάθεια συμβιβασμού των αντιθέσεων μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και περιβάλλοντος, αποτελεί μια μετριοπαθή αναπτυξιακή και φιλοπεριβαλλοντική προσέγγιση, δεν ταυτίζεται με την οικολογική άποψη της οικοανάπτυξης και βρίσκεται σε αντίθεση με πιο ακραίες οικολογικές ή αναπτυξιακές απόψεις. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια ουσιαστική προσπάθεια ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στις αναπτυξιακές πολιτικές, προσπαθώντας να συμβιβάσει την ανάπτυξη με το περιβάλλον.

Θεμέλιο λίθο για τη βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί η ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, με στόχο την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών στο παρόν και στο μέλλον. Αυτό προϋποθέτει συχνά την εισαγωγή της έννοιας της κυκλικής κίνησης για τα προϊόντα των φυσικών πόρων, είτε ακολουθώντας κύκλους που υπάρχουν στη φύση (ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι), είτε δημιουργώντας τεχνητούς κύκλους (ανακυκλώσιμοι φυσικοί πόροι). Η συντόμευση της περιόδου του τεχνητού κύκλου συμβάλλει στην αποφυγή ρύπανσης (π.χ. γρήγορη ανακύκλωση χρησιμοποιημένων μετάλλων). Από την άλλη μεριά, ορισμένοι φυσικοί κύκλοι (π.χ. κύκλος του φωσφόρου) έχουν πολύ μακριά περίοδο, πράγμα που στερεί ουσιαστικά την ιδιότητα του ανανεώσιμου από τον αντίστοιχο φυσικό πόρο. Η ορθολογική χρήση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων (π.χ. γλυκό νερό, δάσος, πανίδα) περιλαμβάνει την εξοικονόμηση και την αποφυγή της εξάντλησης, αλλά και την προστασία από τη ρύπανση και την εν γένει υποβάθμιση.

Η βιώσιμη ανάπτυξη βρίσκει εφαρμογή σε όλους τους τομείς λειτουργίας ενός κράτους σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Η Βιωσιμότητα επομένως ενός συστήματος υπάρχει μόνο όταν το σύστημα αυτό πρεσβεύει τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Και είναι γεγονός πως μέσω της πολιτικής που ακολουθείται από το κράτος παράγονται προϊόντα και υπηρεσίες που καλύπτουν τις τωρινές ανάγκες των πολιτών αλλά και διασφαλίζουν την κάλυψη των αναγκών των μελλοντικών γενεών.

Γίνεται εύκολα κατανοητό από τα παραπάνω ότι η προσπάθεια μελέτης της βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής αποτελεί μια πολυσύνθετη διαδικασία η οποία απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις, ύπαρξη πληροφοριών, πρόσβαση σε αυτές και χρόνο. Το επίπεδο της δυσκολίας ανεβαίνει αν σκεφτούμε ότι η βιωσιμότητα δεν είναι άμεσα μετρίσιμη έννοια.

Το θέμα της παρούσας εργασίας είναι «Βιώσιμη Ανάπτυξη Παράκτιων Περιοχών. Η περίπτωση της Βουλιαγμένης».

2. Σκοπός της παρούσας εργασίας

Η αξιολόγηση της βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής, στην προκειμένη περίπτωση παράκτιας, αποτελεί μια πολύ δύσκολη και πολυσύνθετη διαδικασία, η οποία χρήζει ειδικευμένων γνώσεων μιας μεγάλης ομάδας θεμάτων, γνώσεων, πληροφοριών καθώς και άφθονου χρόνου για σωστή μελέτη. Ιδιαίτερες δυσκολίες δημιουργεί η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς δεν είναι έννοια άμεσα μετρήσιμη, αλλά ούτε και η πραγματικότητα που αναφέρεται μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα.

Η παράκτια ζώνη αποτελεί ένα ιδιόμορφο και ευαίσθητο οικοσύστημα αποτελούμενο από τρία στοιχεία: τη θάλασσα, τη ξηρά και τον αέρα. Ο συνδυασμός αυτός μαζί με μια μεγάλη ποικιλία γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών δημιουργεί ποικίλα οικοσυστήματα και περιοχές με ιδιαίτερη οικονομική, πολιτιστική και αισθητική αξία. Για αυτό το λόγο οι παράκτιες περιοχές από την αρχαιότητα αποτελούσαν πόλο έλξης για τον άνθρωπο, ευνοώντας την ανάπτυξη σπουδαίων πολιτισμών. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα οι παράκτιες ζώνες αποτελούν το ένα τέταρτο της ακτογραμμής της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεντρώνουν ένα πολύ μεγάλο ποσοστό πληθυσμού και δραστηριοτήτων. Καθώς παρουσιάζουν μεγάλη ιστορική και πολιτισμική ποικιλότητα αλλά και υψηλή αισθητική ελκύουν εξαιρετικά μεγάλο αριθμό τουριστών και επισκεπτών, γεγονός που αποτελεί ταυτόχρονα πηγή εισοδήματος και ευκαιρία πολιτισμικών ανταλλαγών. Επιπλέον οι ελληνικές παράκτιες ζώνες φιλοξενούν οικοσυστήματα που χαρακτηρίζονται από υψηλή παραγωγικότητα και πολυμορφία τα οποία αποτελούν ενδιαυτήματα μεγάλου αριθμού ειδών πανίδας, η επιβίωση των οποίων είναι πολύτιμη για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Τέλος, η γεωμορφολογία τους συμβάλλει στη δημιουργία γης υψηλής παραγωγικότητας κι ευνοεί την ανάπτυξη μικροκλιμάτων το οποίο συμβάλλει έμμεσα στην ανάπτυξη της γεωργίας, η διατήρηση της οποίας είναι ιδιαίτερα σημαντική για την τοπική οικονομία. Από την άλλη πλευρά σε μια κρίσιμη ζώνη λίγων χιλιομέτρων συγκεντρώνεται πλήθος ανθρώπινων δραστηριοτήτων και σημαντικό μέρος των υποδομών, των μεταφορών και των συγκοινωνιών με αποτέλεσμα να απειλείται όλο και περισσότερο η παραγωγική και η περιβαλλοντική ισορροπία των παράκτιων ζωνών. Η άναρχη και κατά περίπτωση εντατική οικιστική και τουριστική ανάπτυξη, η μη επαρκής επεξεργασία λυμάτων και στερεών απορριμμάτων, η ρύπανση των υδάτων, η μείωση της βιοποικιλότητας και η υπερεκμετάλλευση των παράκτιων υδροφόρων οριζόντων αποτελούν ορισμένα από τα πλέον σημαντικά προβλήματα που συναντώνται στον ελληνικό παράκτιο χώρο..

Έτσι η παρούσα εργασία προσπαθεί να διερευνήσει τη βιωσιμότητα του Δήμου Βουλιαγμένης (Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης). ***Σκοπός της μελέτης είναι να διερευνηθεί η βιωσιμότητα της ανάπτυξης στο Δήμο σε σχέση με το επίπεδο βιωσιμότητας των παράκτιων περιοχών της Ε.Ε.*** Συγκεκριμένα επιχειρείται η παρουσίαση, η εκτίμηση και η αξιολόγηση των συνιστωσών όπως πχ. ***περιβάλλον, πολιτισμός, ενέργεια, κοινωνικός παράγοντας τεχνολογία, που ουσιαστικά διαμορφώνουν τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη στο Δήμο Βουλιαγμένης.*** Προκειμένου, λοιπόν, να γίνει η αξιολόγηση σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας κρίθηκε απαραίτητη η χρήση ερωτηματολογίων (100). Η δομή της εργασίας είναι επαγωγική. Στο αρχικό μέρος εμφανίζονται οι διεθνείς συνθήκες που διαμόρφωσαν την έννοια της βιωσιμότητας, στην συνέχεια έχουμε την ένταξη του όρου στους πολιτικούς στόχους της Ε.Ε και ειδικότερα η εφαρμογή των βιώσιμων στόχων στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στο Δήμο Βουλιαγμένης. Στα επόμενα κεφάλαια διερευνώνται όλοι εκείνοι οι παράγοντες ανάπτυξης στο Δήμο Βουλιαγμένης, με σκοπό να εντοπιστούν τα στοιχεία εκείνα που δυνητικά επρόκειτο να διαμορφώσουν σε πολύ μεγάλο και σημαντικό βαθμό την αιεφόρα της συγκεκριμένης περιοχής.

3. Δομή της παρούσας εργασίας

Η παρούσα εργασία αποτελείται από έντεκα κεφάλαια. Στην εισαγωγή της εργασίας παρουσιάζουμε την προβληματική του θέματος, το σκοπό της εργασίας και τη δομή της εργασίας.

Το πρώτο κεφάλαιο αφορά στην βιώσιμη ανάπτυξη. Αρχικά γίνεται μια προσπάθεια διεύρυνσης της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης ενώ επιχειρείται να προσδιορίσουμε και τη βιωσιμότητα ως στόχο βασικό μιας κοινωνίας. Στη συνέχεια αναφερόμαστε στις κύριες συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον, πολιτισμό, τεχνολογία και ενέργεια). Ακολουθεί ενότητα που αναφέρεται στην βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων. Στη συνέχεια γίνεται λόγος για τις πολιτικές και τα αναπτυξιακά σχέδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μια σύντομη αναφορά στη θέση της περιφέρειας Αττικής, όπου και ανήκει ο Δήμος της Βουλιαγμένης, για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την προσπάθεια καταγραφής των δεικτών παράκτιας βιωσιμότητας.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά και γίνεται μια όσο το δυνατό εκτενής αναφορά στις παράκτιες περιοχές. Γίνεται λόγος για τις βασικές έννοιες αυτής, τους ορισμούς της, για τη

σημασία της ελληνικής παράκτιας ζώνης εν γένει καθώς και για την βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά στην ταυτότητα του δήμου Βουλιαγμένης. Αρχικά γίνεται ένας γεωγραφικός προσδιορισμός του δήμου, ενώ στη συνέχεια κρίθηκε σκόπιμο να αναφερθούμε στην εξέλιξη του πληθυσμού, αναφερόμενοι τόσο στο φύλο και την ηλικία όσο και στην εκπαίδευση του πληθυσμού του δήμου Βουλιαγμένης.

Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά στην παρουσία του οικονομικού προφίλ του δήμου Βουλιαγμένης. Αρχικά γίνεται λόγος για τη Διάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά τομέα παραγωγής και στη συνέχεια παρουσιάζεται ο οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός της περιοχής.

Στο πέμπτο κεφάλαιο είναι μια σύντομη ιστορική αναδρομή για τη Βουλιαγμένη. Θα αναφερθούμε στις αναφορές που υπάρχουν στην ελληνική μυθολογία, για τη Βουλιαγμένη στα αρχαία χρόνια, ενώ το κεφάλαιο θα ολοκληρωθεί με την σύγχρονη ιστορία της.

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στα πολιτιστικά στοιχεία του δήμου Βουλιαγμένης. Γίνεται δηλαδή λόγος για τους πολιτιστικούς φορείς και δρώμενα του δήμου, όπως ο κινηματογράφος, οι μουσικές δραστηριότητες, οι αδελφοποιήσεις με άλλους δήμους, οι πολιτιστικοί σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στο δήμο, οι αθλητικές δραστηριότητες, το θεατρικό Εργαστήρι και τα πολιτιστικά κέντρα και άλλες δραστηριότητες του δήμου.

Στο έβδομο κεφάλαιο αναφέρονται τα κοινωνικά στοιχεία του Δήμου Βουλιαγμένης και για αυτό γίνεται λόγος για το πώς ο δήμος έχει μεριμνήσει για την εκπαίδευση, την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την ιατρική υποδομή, την κοινωνική μέριμνα, το κέντρο εξυπηρέτησης πολιτών και τη δημοτική Αστυνομία.

Στο όγδοο κεφάλαιο παρουσιάζεται το Δίκτυο Υποδομών του δήμου Βουλιαγμένης. Γίνεται για το λόγο αυτό μια προσπάθεια παρουσίασης του οδικού δικτύου, του δικτύου ύδρευσης, αποχέτευσης και των έργων φυσικού αερίου που έχουν γίνει στην περιοχή.

Στο ένατο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα περιβαλλοντικά προβλήματα του δήμου ενώ η εργασία ολοκληρώνεται με το δέκατο κεφάλαιο που είναι τα συμπεράσματα και οι προτάσεις μας.

Στο δέκατο κεφάλαιο παρουσιάζεται η επιτόπια έρευνα με την χρήση ερωτηματολογίων, όπου περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας και τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης.

Στο ενδέκατο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της έρευνας και διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν με σκοπό να συμβάλλουν στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Τα συμπεράσματα προέκυψαν από την μελέτη της βιβλιογραφίας και από τα ερωτηματολόγια.

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας παρατίθενται: το ερωτηματολόγιο, η χρησιμοποιημένη βιβλιογραφία, καθώς και επιπλέον στοιχεία όπως είναι, χάρτες και φωτογραφίες που διευκολύνουν την ανάγνωση και κατανόηση της παρούσας προσπάθειας.

Κεφάλαιο 1^ο: Βιώσιμη Ανάπτυξη

Το κεφάλαιο αυτό αφορά στην βιώσιμη ανάπτυξη. Αρχικά γίνεται μια προσπάθεια διεύρυνσης της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης ενώ επιχειρείται να προσδιορίσουμε και τη βιωσιμότητα ως στόχο βασικό μιας κοινωνίας. Στη συνέχεια αναφερόμαστε στις κύριες συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον, πολιτισμό, τεχνολογία και ενέργεια). Ακολουθεί ενότητα που αναφέρεται στην βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων. Στη συνέχεια γίνεται λόγος για τις πολιτικές και τα αναπτυξιακά σχέδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μια σύντομη αναφορά στη θέση της περιφέρειας Αττικής για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την προσπάθεια καταγραφής των δεικτών αστικής βιωσιμότητας

1.1 Διεύρυνση της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η βιώσιμη ανάπτυξη (Sustainable Development), αφορά περισσότερο από ποτέ τον 21^ο αιώνα και δε μπορεί να αγνοηθεί ούτε από τους επιστήμονες που ασχολούνται με θέματα ανάπτυξης και περιβάλλοντος, ούτε από τους πολίτες που βλέπουν τις δραματικές αλλαγές σε όλους τους τομείς των τελευταίων δεκαετιών. Είναι μια έννοια η οποία έχει παρεξηγηθεί από πολλούς φορείς και άτομα και έχει πυροδοτήσει μια σειρά ζητήσεων και αντιδράσεων, που τις περισσότερες φορές αφορούν σε μικροπολιτικά συμφέροντα. Ωστόσο όμως η βιώσιμη ανάπτυξη αφορά και επηρεάζει λιγότερο ή περισσότερο όλους όσοι είναι μέλη μιας κοινωνίας, γιατί δεν είναι μια απλή περιβαλλοντική προστασία αλλά πρόκειται για μια σύγκλιση εκείνων

των ενεργειών και διαδικασιών που αφορούν τόσο το περιβάλλον όσο και την ανάπτυξη που πρέπει να γίνουν, αλλάζοντας το σύστημα αξιών δεκαετιών για να μην πούμε αιώνων.

Σύμφωνα με την Έκθεση Παγκόσμιας Επιτροπής για το περιβάλλον ως βιώσιμη Ανάπτυξη ορίζεται η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν της δικές τους (Έκθεση Παγκόσμιας Επιτροπής, 1987). Θα πρέπει όμως να τονίσουμε ότι λέγοντας βιώσιμη ανάπτυξη, το ενδιαφέρον μας στρέφεται κυρίως στην έννοια και στη σημασία της βιωσιμότητας, η οποία συνδέεται και σχετίζεται άμεσα με την επιβίωση των ατόμων τόσο μέσα στην κοινωνία όσο και μέσα στο περιβάλλον, με την επιβίωση των όντων γενικότερα. Επομένως η βιώσιμη ανάπτυξη είναι εκείνη η ανάπτυξη που θα οδηγήσει τον άνθρωπο σε καλύτερες συνθήκες ζωής. Πρόκειται για μια έννοια που ταυτίζεται πλήρως με την αειφόρο ανάπτυξη, που σκοπεύει να εξασφαλίσει μια καλύτερη ποιότητα ζωής για όλους και για πάντα σε όλα τα επίπεδα (οικονομικό, πολιτιστικό, περιβαλλοντικό κλπ) (Μυτούλα, 2006).

Αξίζει να αναφερθεί ότι η σημερινή ιδέα της βιώσιμης ανάπτυξης δεν είναι κάτι νέο αλλά έχει τις ρίζες πολύ παλιά και αυτό γιατί η μέριμνα και η φροντίδα για τις ανάγκες των επερχόμενων γενεών είναι παλιά. Οι πρώτες αποδεδειγμένες μαρτυρίες εντοπίζονται στην ιστορία των Ιριδιζων φυλών της Βόρειας Αμερικής. Οι αρχηγοί τους ήταν υποχρεωμένοι να φροντίζουν για τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών (Sachs, 2001· Mergelsberg, 2000).

Αλλά και στην Ευρώπη υπάρχουν σπέρματα βιώσιμης ανάπτυξης στον τομέα της δασοπονίας. Ήδη από τον 13^ο αιώνα υπήρχαν κανονισμοί για την βιώσιμη χρήση της ξυλείας όπως για παράδειγμα ο Κανονισμός δασών της Νυρεμβέργης από το 1294 (Held, 2000). Το πρόβλημα της εντατικής υλοτομίας χωρίς την μέριμνα της επαναδάσωσης συζητήθηκε από τον Carlowitz, έναν ευγενή από τη Σαξωνία στο βιβλίο του «Sylvicultura Oeconomica – οδηγία για τη φυσική καλλιέργεια των άγριων δένδρων» (1713). Ο Carlowitz υποστήριξε ότι ο άνθρωπος πρέπει να ερευνά τους νόμους της φύσης συνεχώς, πάντοτε και εις το «διηνεκές». Πιο συγκεκριμένα στο βιβλίο του συνηγόρησε για μερικά μέτρα στην κατασκευή των σπιτιών όπως τη βελτίωση στη μόνωση για τη ζέστη και το κρύο, στη χρήση κλιβάνων τήξης και θερμαστών που εξοικονομούν ενέργεια και στο σχεδιασμό επαναδασώσεων με σπορά και καλλιέργεια. Με αυτό τον τρόπο πέτυχε την υποκατάσταση της ξυλείας (Grobe, 1999).

Ο Carlowitz επομένως θεωρείται ο πατέρας της έννοιας της βιωσιμότητας και της αειφορίας αφού μέσα στο έργο του ήταν ο πρώτος που όχι μόνο μίλησε για βιωσιμότητα αλλά χρησιμοποίησε τη λέξη αειφόρος στην ακόλουθη φράση: «Η τέχνη, η επιστήμη και το καθεστώς αυτής της χώρας βασίζεται στη δυνατότητα διατήρησης και ανάπτυξης του

ξυλώδους κεφαλαίου με τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτευχθεί μια σταθερή, μόνιμη και αειφορική εκμετάλλευσή του, διότι αυτό είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση χωρίς την οποία μπορεί η χώρα να υπάρξει» (Καραμανώλης και συν., 1988).

Επιπροσθέτως αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τον Δέκλερ (2003) οι αγροτικές κοινωνίες που δημιουργήθηκαν με την έναρξη της αγροτικής επανάστασης περίπου 11.000 πριν και μέχρι την έναρξη της βιομηχανικής επανάστασης το 1750 είχαν επιτύχει σε μεγάλο βαθμό την αρμονική συμβίωση με το περιβάλλον τους μέσα από διαδοχικές πολιτιστικές προσαρμογές. Μεγάλοι πολιτισμοί, όπως ο Ινδικός και ο Κινέζικος όπως και ο αρχαίος Ελληνικός δεν είχαν αποσυνδέσει τη γνώση από το σεβασμό και την ιερότητα της φύσης και λειτουργούσαν με βιώσιμες αξίες. Η βιωσιμότητα δεν είναι επομένως νέα ούτε ως ιδέα ούτε ως πρακτική (Δεκλερής, 2003).

Θέλοντας να διευρύνουμε την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, μπορούμε να εστιάσουμε το ενδιαφέρον μας αφενός στην ανάπτυξη σε θέματα κοινωνικά και περιβαλλοντικά και όχι μόνο οικονομικά και αφετέρου στο να μην στερεί από τις μελλοντικές γενιές τη δυνατότητα για ανάπτυξη και αειφορία (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002). Το ενδιαφέρον επομένως στρέφεται στο κοινωνικό-οικολογικό και οικονομικό σύστημα, με βασική μας μέριμνα τη δημιουργία μιας οικονομίας ανοικτής στο περιβάλλον. Η διεύρυνση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης στις μελλοντικές γενιές, απαιτεί την αξιολόγηση καθαρά ηθικών αξιών. Η εξάλειψη της φτώχειας για παράδειγμα στις αναπτυσσόμενες χώρες, και η μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων στις ανεπτυγμένες χώρες είναι επιβεβλημένες όχι μόνο στη βάση ηθικών αξιών αλλά και εξαιτίας των σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων τις οποίες έχουν στο φυσικό περιβάλλον (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002).

Από την άλλη η βιώσιμη ανάπτυξη, κατά τον Sen (2000) οπ. αναφ. οι Σαρτζετάκης, Παπανδρέου (2002), μπορεί να εξετασθεί και ως επέκταση των βασικών ελευθεριών των πολιτών. Με αυτό τον τρόπο δίνουμε έμφαση στους στόχους και όχι στα μέσα για να πετύχουμε κάτι. Αντιλαμβανόμαστε επομένως ότι με το να προσδιορίζουμε την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης με βάση τις ελευθερίες, η αύξηση του κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος από στόχος στα πλαίσια της οικονομικής μεγέθυνσης, γίνεται ένα μέσο της επίτευξης των στόχων.

Κάτω από αυτό το πρίσμα μια τέτοια διεύρυνση της έννοιας αναγνωρίζει ότι το αυξημένο εισόδημα βελτιώνει τις ευκαιρίες και την ελευθερία να πετύχουμε μια καλύτερη ποιότητα ζωής αλλά ταυτόχρονα αναγνωρίζει την ύπαρξη και άλλων παραμέτρων οι οποίες συνθέτουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής, η σημασία των οποίων εκμηδενίζεται μέσα από την

μονομερή εστίαση στην αύξηση του εισοδήματος. Ο όρος επομένως βιώσιμη ανάπτυξη εμπεριέχει την απαίτηση να αναγνωρίσουμε τον πλούτο των αξιών που πρέπει να ενσωματωθούν στην διαδικασία της ανάπτυξης. Η αναφορά στους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης, κοινωνία, περιβάλλον και οικονομία, είναι μια προσπάθεια αποτύπωσης του πλούτου αυτού (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι αν εξετάσουμε τη βιώσιμη ανάπτυξη ως επέκταση των ελευθεριών, τότε κατανοούμε ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι η βιώσιμη επέκταση των ουσιαστικών ελευθεριών των πολιτών. Κατανοούμε ότι η διεύρυνση των ελευθεριών μιας γενιάς δεν πρέπει να γίνεται σε βάρος των ελευθεριών των επόμενων γενεών. Η βιώσιμη ανάπτυξη εμπεριέχει επίσης την προστασία και διεύρυνση του κοινωνικού κεφαλαίου υπό την μορφή κανόνων, εθίμων και θεσμών οι οποίοι ενισχύουν την εμπιστοσύνη, την διαφάνεια, την συμμετοχή και τις κοινωνικές αξίες (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002).

Μία ακόμη πολύ σημαντική πλευρά αυτής της προσέγγισης είναι ότι αναδεικνύει την σημασία όχι μόνον των στόχων και των μέσων αλλά και των διαδικασιών μέσω των οποίων θα επιτευχθούν οι στόχοι. Ακόμη κι αν μια οικονομία μπορούσε να προσφέρει στους πολίτες ό,τι αυτοί επιθυμούν, η διαδικασία με την οποία οι πολίτες επιτυγχάνουν τους στόχους τους είναι από μόνη της σημαντική. Γίνεται σαφές ότι η ενεργός συμμετοχή στη διαμόρφωση των κοινωνικών αξιών και των αναπτυξιακών στόχων έχει ιδιαίτερη σημασία. Αντιλαμβανόμαστε δηλαδή ότι χωρίς τις ατομικές ελευθερίες, την ειρήνη, την παιδεία, την ελεύθερη έκφραση, την ελεύθερη ροή της πληροφορίας, οι πολίτες δεν μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση των κοινωνικών στόχων, καθιστώντας εμφανές ότι η εμφάνιση της δημοκρατίας βρίσκεται στον πυρήνα της βιώσιμης ανάπτυξης (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002).

1.1.1 Βιωσιμότητα ως στόχος

Το 1987 ύστερα από την έκθεση της διεθνούς επιτροπής για το περιβάλλον υπήρξε ένας έντονος προβληματισμός για το μέλλον του πλανήτη, ο οποίος οδήγησε στην διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών. Η διάσκεψη αυτή έλαβε χώρα στο Ρίο ντε Τζανέιρο, το 1992 όπου δημιουργήθηκε και υπογράφηκε η «Διακήρυξη του Ρίο» και ουσιαστικά τέθηκε για πρώτη φορά ως στόχος από τα Έθνη η βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη. Η Διάσκεψη αυτή αποτυπώθηκε σε ένα εμπεριστατωμένο έγγραφο 250 σελίδων περίπου, το οποίο και ονομάστηκε Ατζέντα 21. Η Ατζέντα 21 είναι ουσιαστικά ένα αναλυτικό σχέδιο δράσης που πρέπει να ληφθεί σε παγκόσμιο επίπεδο, εθνικό και τοπικό, από όλους τους οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών. Σ' αυτήν περιλαμβάνονται αρκετές συστάσεις για τον 21^ο αιώνα που αφορούν τον κοινωνικό και οικονομικό τομέα με ρεαλιστικό στόχο να προστατευτεί το περιβάλλον (Μυτούλα, 2003).

Εξίσου σημαντικός σταθμός στην πορεία της διεθνής κοινότητας προς το Ρίο, είναι η αντίστοιχη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο περιβάλλον, το 1972. Η συνάντηση αυτή έλαβε χώρα στην Στοκχόλμη και είναι έως σήμερα γνωστή ως «Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης». Πρόκειται για την πρώτη, ουσιαστικά, προσπάθεια σε παγκόσμιο κυβερνητικό επίπεδο για την προστασία του περιβάλλοντος, όπου οριοθετούνται τα δικαιώματα των ανθρώπινων κοινωνιών και των πολιτών τους, σένα υγιές και παραγωγικό περιβάλλον (Μυτούλα, 2003).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη σειρά της είναι μεταξύ εκείνων που έβαλαν τις υπογραφές τους στις διακηρύξεις της Συνδιάσκεψης του Ρίο. Έχει ήδη συντονιστεί με τις επιταγές τις οποίες δεσμεύτηκε να επιτύχει. Το 1991 η Ε.Ε είχε ήδη επιδιώξει να παγιώσει τις δράσεις της σχετικά με τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος. Στη Συνθήκη του Maastricht που υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992, τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993, έκανε την εμφάνισή της για πρώτη φορά η βιώσιμη ανάπτυξη ως βασικός στόχος πολιτικής. Με τη Συνθήκη αυτή δίδεται η ευκαιρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά και πιο κοντά στους πολίτες, ώστε να διασφαλίζεται με περισσότερη δημοκρατία και διαφάνεια, ενώ για την υλοποίηση του στόχου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής θεσπίζονται μέτρα που στοχεύουν στην βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών της. Στην Συνθήκη του Amsterdam που υπογράφηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999, η βιώσιμη ανάπτυξη τίθεται ως πρωταρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής κοινότητας (Παπαναστασίου 2004).

Αφού ορίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση οι βασικές αρχές και οι κατευθύνσεις που αφορούν την βιώσιμη ανάπτυξη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι ζήτησε από την

Ευρωπαϊκή επιτροπή να « εκπονήσει πρόταση μακροπρόθεσμης στρατηγικής που να συνδυάζει πολιτικές για την βιώσιμη ανάπτυξη σε επίπεδο κοινωνικό, οικονομικό και οικολογικό». Η πρόταση αυτή κατατέθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001 (Μυτούλα, 2003).

Τον Σεπτέμβρη του 2002 πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εκπρόσωποι από 194 χώρες συναντήθηκαν με σκοπό την προώθηση των πολιτικών για την επίτευξη βιωσιμότητας σε παγκόσμιο επίπεδο (Μυτούλα, 2003).

Το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2003, κατά την ετήσια ανασκόπηση της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την βιώσιμη ανάπτυξη αποφασηνίστηκαν περαιτέρω οι βασικές δράσεις που πρέπει να αναληφθούν σε βασικούς τομείς προτεραιότητας, αλλά και υποδείχθηκαν τρόποι για την εφαρμογή των αποτελεσμάτων του Γιοχάνεσμπουργκ, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του 6^{ου} προγράμματος δράσης για το περιβάλλον (Hellenic Presidency Bureau, 2003).

Η ΕΕ υιοθέτησε, το 2002, το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (ΠΔΠ). Το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, με τον τίτλο «Περιβάλλον 2010 - Το μέλλον μας, η επιλογή μας», καλύπτει τη χρονική περίοδο από 22 Ιουλίου 2002 μέχρι 21 Ιουλίου 2012. Αυτή η περιβαλλοντική στρατηγική επισημαίνει τις προτεραιότητες για δράση σε θέματα περιβάλλοντος κατά τα προσεχή έτη. Το πρόγραμμα, που ολοκληρώνεται το 2012, καθορίζει τέσσερις τομείς δράσης κύριας προτεραιότητας: α) Κλιματική αλλαγή β) Φύση και βιοποικιλότητα γ) Περιβάλλον και υγεία δ) Αειφόρος χρήση φυσικών πόρων και αποβλήτων. Επίσης αναζητά τρόπους για τη συμμετοχή πολιτών και συναφών φορέων στη διαδικασία χάραξης της πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων με βάση την εμπεριστατωμένη επιστήμη (European Lung Foundation, 2012).

Το 2005 άρχισε η διαδικασία επανεξέτασης η οποία κρίθηκε επιτακτική, επειδή είχαμε αυξημένες πιέσεις στο κλίμα, βιοποικιλότητα και τους φυσικούς πόρους και επειδή η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιούργησε την ανάγκη για καθορισμό Εθνικών στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης στα περισσότερα νέα κράτη-μέλη.

Το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσα από τη διαδικασία δημόσιου διαλόγου ολοκλήρωσε την αναθεωρημένη στρατηγική για την βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Οι στόχοι της ήταν, η προστασία του περιβάλλοντος, η κοινωνική

δικαιοσύνη και συνοχή, η οικονομική ευημερία και η ανάληψη των διεθνών ευθυνών (Βαβούρας, 2007).

Η Ελλάδα αποδεχόμενη το Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος εφάρμοσε το «Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης- Ε.Σ.Π.Α 2007-2013». Για την Ελλάδα, ο στόχος δεν είναι να παρακολουθήσει τις Ευρωπαϊκές εξελίξεις και να προσαρμοστεί σε αυτές, αλλά να συγκλίνει πρακτικά στην ουσία του ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου και μέσα από τη σύγκλιση αυτή να αντιμετωπίσει τις ανάγκες που αφορούν τόσο την προστασία του περιβάλλοντος, όσο και την καθιέρωση ενός ιδιαίτερου παραγωγικού προτύπου, το οποίο θα αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας (κλίμα, φυσικό περιβάλλον, ιστορία και πολιτισμός, υψηλό μορφωτικό επίπεδο, κλπ) (Value Del, 2010).

Σήμερα είναι κοινά αποδεκτό πως η κρίση δεν αντιμετωπίζεται με παλιά εργαλεία. Το αναπτυξιακό μοντέλο της χώρας έχει πλέον εξαντλήσει τα όρια του, ενώ τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της δεν είναι η βαριά βιομηχανία, αλλά το περιβάλλον οι ανθρώπινοι πόροι, η ιστορία και ο πολιτισμός της. Ο τομέας περιβάλλοντος αποτελεί γενικά τη βάση για την δημόσια υγεία και την ποιότητα ζωής των πολιτών. Ειδικά στη χώρα μας με τα συγκεκριμένα κλιματολογικά και γεωμορφολογικά δεδομένα (ακτές, βιοποικιλότητα, κλπ), το περιβάλλον αποτελεί σημαντικό κεφάλαιο το οποίο χρήζει προστασίας ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο μιας σημαντικής ανάπτυξης, η οποία θα φέρει άμεσα και έμμεσα οφέλη στους πολίτες. Έτσι, στα άμεσα οφέλη συγκαταλέγονται η προστασία και αναβάθμιση της δημόσιας υγείας, του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού και η διασφάλιση των προοπτικών αειφόρου διαχείρισης των βασικών περιβαλλοντικών μέσων (ατμόσφαιρα, νερά, έδαφος), η ποιότητα των οποίων έχει υποβαθμιστεί αισθητά τις τελευταίες δεκαετίες. Στα έμμεσα οφέλη πρέπει να αναφερθεί η βαθμιαία στροφή της χώρας σε ένα παραγωγικό μοντέλο ποιοτικής ανάπτυξης, σε αντίθεση με αυτό της μονοδιάστατης οικονομικής μεγέθυνσης άλλων φτωχότερων σε οικολογικό και πολιτισμικό απόθεμα χωρών. (Value Del, 2010).

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει εφαρμογές στις ευρύτερες ανησυχίες για την ευημερία και τη δικαιοσύνη, ενώ η έννοια της βιωσιμότητας βασίζεται ιδιαίτερα στην επιστήμη και στη διαχείριση των φυσικών πόρων. Σύμφωνα με αυτό το πλαίσιο θα μπορεί μια κοινωνία να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητά της όταν θα μπορεί να είναι οικονομικά βιώσιμη, δηλαδή όταν θα μπορεί να παράγει αγαθά και υπηρεσίες σε μια συνεχή βάση, να διατηρεί μια βάση ανθρώπινου (εκπαίδευση, ικανότητες, γνώση), ανθρωπογενούς (αποθέματα μηχανών και υποδομών) κοινωνικού (σταθερότητα των σχέσεων μεταξύ των ατόμων ή ομάδων μέσα στην κοινωνία), και

φυσικού (αποθέματα των περιβαλλοντικών πόρων, τα οποία είναι σημαντικά για την ευημερία μιας γενιάς) κεφαλαίου, το οποίο είναι απαραίτητο για τη δυνατότητα ευημερίας των μελλοντικών γενεών (Καρμίρης, 2008).

Επιπλέον θα πρέπει η κοινωνία να είναι περιβαλλοντικά βιώσιμη, δηλαδή πρέπει να διατηρεί μια σταθερή βάση φυσικών πόρων, αποφεύγοντας τόσο την υπερεκμετάλλευση των ανανεώσιμων συστημάτων φυσικών πόρων και των περιβαλλοντικών εδαφικών λειτουργιών όσο μειώνοντας τη χρήση των μη-ανανεώσιμων φυσικών πόρων. Αυτό περιλαμβάνει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, της ατμοσφαιρικής σταθερότητας, και άλλων λειτουργιών των οικοσυστημάτων που δεν ταξινομούνται συνήθως ως οικονομικοί πόροι. Η βιωσιμότητα ως στόχος σε μια κοινωνία στον τομέα της περιβαλλοντικής ανάπτυξης και αειφορίας επιτυγχάνεται με το ενδιαφέρον που δείχνει για την επιβίωση των απογόνων της, μέσα από την πρόληψη. Η περιβαλλοντική αειφορία βασίζεται κυρίως στην αρχή της πρόληψης (Καρμίρης, 2008).

Όμως μια κοινωνία οφείλει να είναι βιώσιμη και κοινωνικά για να μπορεί να είναι βιώσιμη. Θα πρέπει δηλαδή να χαρακτηρίζεται από ισότητα μεταξύ των πολιτών, δικαιοσύνη, ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, πολιτική υπευθυνότητα και συμμετοχή, και επαρκή παροχή κοινωνικών υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένης της υγείας, και της εκπαίδευσης. Η βιωσιμότητα ορίζεται ως ο θεμιτός στόχος της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Καρμίρης, 2008 π). Αντιλαμβανόμαστε επομένως ότι Βιωσιμότητα είναι μια ιδανική ολοκληρωμένη πολιτεία, όπως ακριβώς και η δημοκρατία, που η τέλεια πραγματοποίησή του μας διαφεύγει. Επομένως όταν η κοινωνία θέτει τη βιωσιμότητα ως στόχο οφείλει:

- Να προστατεύει και να διατηρεί τη Φύση, η οποία εξασφαλίζει ότι τα φυσικά συστήματα μπορούν να συνεχίσουν να παρέχουν συστήματα υποστήριξης της ζωής για όλα τα έμβια όντα, περιλαμβανομένων των πόρων που υποστηρίζουν το οικονομικό σύστημα.
- Να εξασφαλίζει την ειρήνη και την ισότητα, η οποία ενθαρρύνει τους ανθρώπους να ζουν αρμονία και με πνεύμα συνεργασίας και έχουν εκπληρωμένες τις βασικές τους ανάγκες με ένα δίκαιο και ισότιμο τρόπο.
- Να εξασφαλίσει την προϋπόθεση ότι οι άνθρωποι μπορούν να συντηρήσουν τους εαυτούς τους μακροπρόθεσμα, σεβόμενη τους δεσμούς μεταξύ οικονομίας και των άλλων συστημάτων στο περιβάλλον.
- Να περιφρουρεί και να διαφυλάττει τη δημοκρατία (Καρμίρης, 2008).

1.2 Κύριες συνιστώσες βιώσιμης ανάπτυξης

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε ότι για να μπορέσει να γίνει μια πληρέστερη προσέγγιση της έννοιας βιώσιμης ανάπτυξης, κρίναμε σκόπιμο να αναλύσουμε τις βασικές συνιστώσες που τη διαμορφώνουν ως έννοια και δεν είναι άλλες από την οικονομία, την κοινωνία, το περιβάλλον, τον πολιτισμό, την τεχνολογία και την ενέργεια.

1.2.1 Οικονομία

Βασικός στόχος της πολιτικής όλων των χωρών αποτελεί η ανάπτυξη της οικονομίας καθώς συμβάλει στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας της ζωής. Όλες οι επιχειρήσεις έχουν ως κύριο στόχο την αύξηση του κέρδους και η μείωση του κόστους παραγωγής, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα, αφού οι επιχειρήσεις δεν ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος προκειμένου να πετύχουν τους στόχους τους ή στροφή προς το καταναλωτικό τρόπο ζωής ενθαρρύνουν τον άνθρωπο να προσανατολίζει την προσοχή του και τη δραστηριότητα του στο πώς να παράγει και να καταναλώνει όσο γίνεται περισσότερα αγαθά (Κωττής, 1994). Με αυτό τον τρόπο κοιτάζοντας το τώρα θέτουν ε κίνδυνο τις μεταγενέστερες γεννές.

Η οικονομία είναι ένας κλάδος που αναπτύσσεται ραγδαία γιατί υπάρχει η άποψη ότι εξασφαλίζει σε όλους μια ζωή άνετη και ποιοτική, οι χώρες δίνοντας σημασία στην οικονομική ανάπτυξη αδιαφόρησαν για την χειροτέρευση του φυσικού περιβάλλοντος (Raid, 1999). Η εμπλοκή του οικονομικού συστήματος στη βιώσιμη ανάπτυξη κρίνεται επιτακτική η παρουσίαση σε παγκόσμιο επίπεδο. Τον Απρίλιο του 1994, υπέγραψαν οι εκπρόσωποι 120 χωρών στο Γύρο των διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης τη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), με σκοπό να μειώσει τους δασμούς του παγκόσμιου εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών. Η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου, ακρώνυμο ΓΕΣΔΕ, γνωστότερη διεθνώς ως GATT, εκ της ονομασίας της στην αγγλική "Ettner Agreement on Tariffs and Trade", αποτελεί σήμερα έναν παγκόσμιο οργανισμό που μέσα από θεσμοθετημένες συνεδρίες - διαπραγματεύσεις επιβάλει κανόνες αναγκαστικού χαρακτήρα, επί της αρχής της αμοιβαιότητας, επιδιώκοντας την βελτίωση και επέκταση των όρων και δυνατοτήτων του διεθνούς εμπορίου. Βασικότερη σήμερα σε ισχύ συμφωνία είναι του 1994, που τελεί επί των βασικών αρχών του 1947. Μερικά πλεονεκτήματα από τη συνάντηση αυτή είναι τα εξής:

- Εύνοια στις αναπτυσσόμενες χώρες των οποίων τα προϊόντα βρίσκονται σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση στην παγκόσμια αγορά
- Επιτρέπει στους καταναλωτές να αγοράσουν περισσότερα πράγματα σε φθηνότερες τιμές, τονώνοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη σε όλες τις χώρες,
- Υψηλότερο παγκόσμιο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, υγείας και ασφάλειας εργαζομένων.

Οι περισσότερες περιβαλλοντικές οργανώσεις και διάφορες άλλες ομάδες είναι αντίθετες με τις απόψεις αυτές γιατί ενδιαφέρονται για την προστασία του καταναλωτή και την ασφάλειά του εργαζόμενου. Οι λόγοι που οι οικολογικές οργανώσεις είναι αντίθετες με τις απόψεις τους GATT είναι οι εξής:

- Θα αυξήσει την οικονομική και πολιτική δύναμη των πολυεθνικών και θα μειώσει τη δύναμη των μικρών επιχειρήσεων, πολιτών και πολιτικών.
- Η περιβαλλοντική υποβάθμιση και η απώλεια των φυσικών πόρων θα αυξηθούν και αυτό γιατί οι συμφωνίες είναι σχεδιασμένες να ενισχύσουν την οικονομική άνθιση και όχι να προωθούν την οικολογικά βιώσιμη ανάπτυξη.
- Η νέα άποψη της GATT δε θέτει οικονομικά πλεονεκτήματα σε όλους.
- Στην ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη από το 1987 καθορίζεται η ενιαία αγορά που θα αποτελέσει ένα σημαντικό μέσο για τη βιώσιμη ανάπτυξη η οποία θα σέβεται το περιβάλλον. Σύμφωνα με τη συμφωνία της GATT η δυναμική που έχει αναπτυχθεί στην υλοποίηση της ενιαίας αγοράς, έδωσε ώθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση να προχωρήσει στη Θέσπιση σημαντικών κριτηρίων για την οικοδόμηση της ONE και στη διαμόρφωση ενός ισχυρού ανταγωνιστικού περιβάλλοντος (Μήτουλα, 2003).
- Η Ελλάδα μέσω της ένταξης στην ενιαία νομισματική ζώνη από το 1999, υιοθετεί παράλληλα και τον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος συνοδεύει τη νέα οικονομική πραγματικότητα
- Στην ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη από το 1987 καθορίζεται η ενιαία αγορά που θα αποτελέσει ένα σημαντικό μέσο για τη βιώσιμη ανάπτυξη η οποία θα σέβεται το περιβάλλον.

Ερχόμενοι στο σήμερα, η Ελλάδα ως μέλος της Ευρώπης και της νομισματικής ζώνης υιοθετεί παράλληλα και τον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος συνοδεύει τη νέα οικονομική πραγματικότητα. Στη πραγματικότητα της κρίσης των ημερών μας αναζητείται ένα

νέο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που θα προωθεί παράλληλα και την έννοια της βιωσιμότητας.

Η **πράσινη οικονομία** αφορά αυτό το νέο μοντέλο οικονομικής που θα αντιμετωπίζει το περιβάλλον και την ποιότητα αυτού σαν ζωτικό πυλώνα της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και της βιωσιμότητας της κοινωνίας. Η πράσινη οικονομία είναι γνωστή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και στις Ηνωμένες Πολιτείες, σαν η μόνη διέξοδος αντιμετώπισης της σημερινής κατάστασης των μεγάλων περιβαλλοντικών προβλημάτων, αλλά και της οικονομικής κρίσης που υπάρχει σε όλο τον κόσμο, αλλά κυρίως δε στην Ευρώπη . Σύμφωνα με τις αρχές της, η μέχρι τώρα πεποίθηση για την ανάπτυξη της οικονομίας χωρίς όρια, θα πρέπει να αντικατασταθεί από ένα μοντέλο που θα ενσωματώνει και συμπεριλαμβάνει τις την ελευθερία της αγοράς και αναζητώντας νέα επιχειρηματικά πεδία βασισμένα στο περιβάλλον. Η πράσινη οικονομία στηρίζεται λοιπόν στην αντίληψη της βιωσιμότητας. Για την εδραίωση της είναι απαραίτητος ο συνδυασμός **της καινοτομίας, της έρευνας και των νέων τεχνολογιών**, αλλά και η συμμετοχή του **ιδιωτικού κεφαλαίου** παράλληλα με τις υποστηρικτικές κυβερνητικές πολιτικές (T.Fredman, 2008).

Σήμερα η πράσινη οικονομία έχει συμπαραστάτες και υποστηρικτές, από ποικίλες δυνάμεις του πολιτικού και όχι μόνο φάσματος ως η μόνη, ρεαλιστική απάντηση στην υπάρχουσα κατάσταση. Σε έναν κόσμο που ο T.Friedman (2008) χαρακτηρίζει ως καυτό, η κλιματική αλλαγή, η εξάντληση των φυσικών πόρων που αδυνατούν να καλύψουν την αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση, ο μεγάλος (σε αριθμό) πληθυσμός της γης, η ρύπανση του περιβάλλοντος που υποβαθμίζει αισθητά την ποιότητα και τη διαδικασία ζωής καθιστούν αναγκαία μια πράσινη επαναστατική πολιτική που θα ανοίγει νέα πεδία κερδοφορίας, ικανά, για να υπερβεί το σύστημα την σημερινή κρίση του. Καθόλου, τυχαία λοιπόν ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών χαρακτηρίζει την πράσινη οικονομία σαν μία αναγκαία «μεταμόρφωση» για να αντιμετωπιστούν οι πολλαπλές κρίσεις της σύγχρονης εποχής.

Επομένως, η πράσινη οικονομία διακηρύττει τη λήψη μέτρων για την κλιματική αλλαγή, τη μείωση των ρύπων που ενισχύουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, την καλύτερη διαχείριση της ενέργειας καθώς και την χρήση των Ανανεώσιμων Πηγών. Οι ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι δεν μπορούν να περιοριστούν ποσοτικά βρίσκονται σε αντίθεση με τους μη ανανεώσιμους (τα ορυκτά καύσιμα, τους τόπους αλιείας, τα δάση, την γεωργική γη και το έδαφος) καθώς αυτοί δύναται να χρησιμοποιηθούν και στο μέλλον, να έχουν δηλαδή βιώσιμη χρήση. Για την

προώθησή των παραπάνω απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη επιχειρηματικών κινήτρων που θα εξασφαλίσουν την στήριξη και τις επενδύσεις του ιδιωτικού κεφαλαίου (Starke, 2008).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι αντιληπτό πως μέσα από την πράσινη οικονομία αναπτύσσεται η **πράσινη επιχειρηματικότητα**. Έχουμε να κάνουμε με μια αναδυόμενη μορφή οικονομικής δραστηριότητας, που βασίζεται αρχικά σε ζωτικές ανάγκες που έχουν σχέση με την ποιότητα της ζωής και του περιβάλλοντος και αποτελεί έναν επιχειρηματικό κλάδο με μεγάλη ευρύτητα πεδίου. Τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα εφαρμογής αφορούν στην εκμετάλλευση των προστατευόμενων περιοχών (π.χ περιοχών Natura) ως πόλους πράσινης ανάπτυξης, στην παραγωγή και πώληση πιστοποιημένων προϊόντων των προστατευμένων αυτών περιοχών, στην παραγωγή και πώληση προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, αλλά και στην ανάπτυξη της οικοξενάγησης και του οικοτουρισμού (Ζήσης, 2003).

Ταυτόχρονα, έμφαση δίνεται στη **διαχείριση των φυσικών πόρων και των απορριμμάτων, στην ανακύκλωση αλλά και στις «πράσινες υποδομές»**. Προκρίνεται η εφαρμογή συνδυασμένων μεταφορών, η ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, η επένδυση στις φιλικές προς το περιβάλλον μεταφορές που θα περιορίζουν τις εκπομπές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εδώ αποτελεί ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας. Στην πρόσφατη διεθνή έκθεση που έλαβε χώρα στην Φρανκφούρτη το Σεπτέμβρη του 2009, οι συμμετέχοντες προσπάθησαν να αποδείξουν ότι η οικολογία και η οικονομία δεν χρειάζεται να αποκλίνουν δίνοντας βάρος στην βελτίωση μοντέλων που θα μειώσουν τις εκπομπές. Δεν υπήρχε ούτε ένας κατασκευαστής από τους συμμετέχοντες (θυμίζουμε ότι Mitsubishi, Honda, Nissan ήταν τρεις από τις «βροντερές» απουσίες λόγω της οικονομικής κρίσης), που να μην είχε έστω και ένα μοντέλο – παραγωγής ή πρωτότυπο- το οποίο να «δηλώνει» φιλικό προς το περιβάλλον. Από υβριδικά μέχρι αμιγώς ηλεκτρικά και από κινητήρες με εναλλακτικά καύσιμα μέχρι και κινητήρες υδρογόνου με μόνο «κατάλοιπο» καύσης καθαρό νερό. Ωστόσο, η ουσία βρίσκεται στο γεγονός πως όλοι ανεξαιρέτως οι κατασκευαστές έκαναν στροφή προς την οικολογική αυτοκίνηση. Ιδιαίτερα τα νέα υβριδικά μοντέλα φαίνεται ότι αποτελούν το μέλλον των πληγέντων από την οικονομική κρίση μεγάλων αυτοκινητοβιομηχανιών. (Φιλιππακόπουλος, 2009)

Στα εγχώρια πλαίσια, οι υποστηρικτές της πράσινης οικονομίας αντιλαμβάνονται την ύπαρξη συγκριτικού πλεονεκτήματος της Ελλάδας στην πράσινη οικονομία και επιχειρηματικότητα λόγω του πλούσιου, γόνιμου φυσικού περιβάλλοντός της και της γεωγραφικής της θέσης, ενώ προβάλλεται ιδιαίτερα το πλεονέκτημά της όσον αφορά στις

βιώσιμες-ανανεώσιμες μορφές ενέργειας και ιδιαίτερα στην ηλιακή και την αιολική και κάνουν οτιδήποτε είναι δυνατόν για να μπορέσουν να τις χρησιμοποιήσουν στο έπακρο.

1.2.2 Κοινωνικός Παράγοντας

Άλλη μια σημαντική συνιστώσα της βιώσιμης ανάπτυξης είναι ο κοινωνικός παράγοντας. Η ανάπτυξη της κοινωνικής πρόνοιας συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς ικανοποιεί κοινωνικές ανάγκες ασφάλειας, εκπαίδευσης, υγείας κλπ, των πολιτών ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο την ποιότητα ζωής τους.

Σύμφωνα με τον οργανισμό IUCN (1991), η βιώσιμη κοινωνία είναι «η κοινωνία που εξασφαλίζει ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης των σημερινών ανθρώπων και των απογόνων τους στηριζόμενοι σε ορισμένες βασικές αρχές, όπως: Σεβασμός και φροντίδα για την κοινότητα, προστασία της ζωτικότητας και της βιοποικιλότητας των μη ανανεώσιμων πόρων, προσαρμογή των ανθρωπίνων κοινωνιών στα όρια της φέρουσας δυναμικότητας της γης, αλλαγή της στάσης ζωής κάθε ανθρώπου και συμμετοχή σε παγκόσμιες συμμαχίες που προωθούν τη βιώσιμη διαβίωση».

Η οικονομική και κοινωνική συνοχή των κοινωνιών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής ένωσης προσδιορίστηκε ως βασικός στόχος της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη προώθηση της κοινωνικής ευημερίας δημιούργησε σαν στόχο τη Λευκή Βίβλο. Η λευκή Βίβλος θέσπισε από το 1994 το φόρουμ κοινωνικής πολιτικής, το οποίο αποτελείται από εκπροσώπους μη κυβερνητικών οργανώσεων και κοινωνικών φορέων με στόχο την προσφορά διαλόγου των πολιτών για θέματα που προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη (Μυτούλα, 2003)

Η ανάπτυξη της κοινωνίας ως τώρα, φαίνεται να μην ικανοποιεί πλήρως τις ανάγκες των ανθρώπων, ενώ συχνά καταστρέφει και υποβάθμιζε τη βάση των πόρων που χρησιμοποιεί. Είναι σαφές ότι η ανθρωπότητα χρειάζεται μια μορφή ανάπτυξης, που να βελτιώνει συνεχώς το επίπεδο και τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων, ότι οι έννοιες ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος μπορούν να συνυπάρχουν και ότι αυτές αποτελούν ουσιώδη μέρη μιας ζωτικής διαδικασίας, που εξασφαλίζει τη διατήρηση του ανθρωπίνου γένους πάνω στη γη (Γαλανός και Αλαμπάνης, 1999).

Η κοινωνική βιωσιμότητα προϋποθέτει μέριμνα για τη προώθηση της ευημερίας, μέσω της ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών των πολιτών και την αφύπνιση της επιθυμίας για λήψη αποφάσεων που προάγουν την ποιότητα ζωής.

1.2.3 Περιβάλλον

Από τις πιο σημαντικές συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης είναι το περιβάλλον και αυτό γιατί η καταστροφή του περιβάλλοντος επηρεάζει την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, καθιστώντας απαραίτητη τη λήψη μέτρων ώστε να περιοριστούν όλες οι μορφές ρύπανσης.

Η καταστροφή του περιβάλλοντος από την αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων και η ρύπανση που έχει προκληθεί σε αυτό, απαιτεί τον περιορισμό όλων αυτών καθώς και την προστασία του. Απαιτείται δηλαδή η βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων. Όταν λέμε βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων εννοούμε τη «χρήση των φυσικών πόρων, η οποία παραμένει πάντα στα όρια της περιβαλλοντικής δυναμικότητας και πάνω σε αυτή τη βάση ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς, ιδιαίτερα των φτωχών, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τις μελλοντικές γενιές να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες» (WWF, 1993).

Στις τελευταίες δεκαετίες όμως με τη ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στα αστικά κέντρα, τη γρήγορη βιομηχανική ανάπτυξη και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, οι ανθρώπινες ανάγκες για τις υπηρεσίες του φυσικού περιβάλλοντος αυξήθηκαν με τρομακτικό ρυθμό. Η εξόρυξη ορυκτών μεταλλευμάτων και καυσίμων υλών επιταχύνθηκε, η παραγωγή και η κατανάλωση ενέργειας και αγαθών πολλαπλασιάστηκαν, η δημιουργία ανεπιθύμητων καταλοίπων και η απόρριψη τους στο νερό, στην ατμόσφαιρα και το έδαφος έφτασαν στα ύψη. Το περιβαλλοντικό πρόβλημα έγινε πλέον όχι μόνο οξύ αλλά και παγκόσμιο, γιατί δεν υπάρχει περιοχή της γης που δεν υφίσταται περιβαλλοντικές καταστροφές (Κωττής, 1994).

Όσο τα προβλήματα προς το περιβάλλον μεγαλώνουν τόσο οι συνέπειες σ' αυτό αυξάνονται. Τέτοιες συνέπειες είναι και οι εξής: α) την **Αύξηση της θερμοκρασίας**: Τα τελευταία χρόνια, οι θερινοί καύσωνες είναι πλέον πολύ συχνοί και το χειμώνα έχουμε λιγότερες παγωνιές. Μέσα στον 20ο αιώνα, η θερμοκρασία της ατμόσφαιρας, κοντά στην επιφάνεια της Γης, αυξήθηκε κατά 0,74 βαθμούς Κελσίου. Μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα, η θερμοκρασία μπορεί να έχει αυξηθεί μέχρι και 6,4 βαθμούς Κελσίου, σε σχέση με τη θερμοκρασία της εικοσαετίας 1980 – 1999 β) **Άνοδος της στάθμης και της θερμοκρασίας της θάλασσας**: Η θερμοκρασία της θάλασσας αυξήθηκε κατά 0,7 βαθμούς Κελσίου, τα τελευταία 30 χρόνια. Επίσης, η στάθμη της θάλασσας ανέβηκε, κατά 10cm από το 1900. Μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα, μπορεί η στάθμη της θάλασσας να ανέβει ακόμα και ένα μέτρο. Η άνοδος αυτή θα «καταπιεί» παραλιακές εκτάσεις, νησιά και θα βάλει σε κίνδυνο εκατομμύρια ανθρώπους. γ)

Λιώσιμο πάγων: Οι πάγοι λιώνουν. Τα παγόβουνα εξαφανίζονται. Όσο περισσότερο υποχωρούν οι πάγοι, στην Ανταρκτική, τόσο αυξάνει η θερμοκρασία του πλανήτη. Όσο αυξάνει η θερμοκρασία του πλανήτη, τόσο περισσότερο λιώνουν οι πάγοι. δ) **Ακραία καιρικά φαινόμενα:** Σε όλο τον κόσμο καταγράφονται πιο έντονες και συχνότερες πλημμύρες. Τροπικές καταιγίδες και τυφώνες ερημώνουν ολόκληρες περιοχές. Άνθρωποι χάνουν τα σπίτια τους, ακόμα και τις ζωές τους. ε) **Φυτά και ζώα:** Έχουν, ήδη παρουσιαστεί αλλαγές στον τρόπο, που ζουν τα φυτά και τα ζώα. Η αύξηση της θερμοκρασίας στις βορειότερες περιοχές, οδηγεί ψάρια και ζώα και φυτά να μεταναστεύσουν, από τις νοτιότερες εύκρατες ή ζεστές περιοχές, σε βορειότερες θάλασσες και χώρες. Κάποια, από αυτά, ίσως, δεν καταφέρνουν να προσαρμοστούν, αρκετά σύντομα και έτσι θα οδηγηθούν στον αφανισμό. Κάποια άλλα θα επικρατήσουν στα ήδη υπάρχοντα, στην περιοχή, φυτά και ζώα, με απρόβλεπτες συνέπειες, για τη βιοποικιλότητα. Εάν η θερμοκρασία της γης αυξηθεί κατά 2 βαθμούς Κελσίου, 30% της πανίδας και της χλωρίδας θα απειληθεί με αφανισμό. στ) **Αυξημένο οικονομικό κόστος:** Οι ασφαλιστικές εταιρείες εκτιμούν ότι η ετήσια αύξηση των εξόδων ενός νοικοκυριού, για να αντιμετωπίσει τις κλιματικές αλλαγές θα κυμανθεί πάνω από 4%. Το κόστος, από την αδράνειά μας να αναλάβουμε δράση, μπορεί να φτάσει και το 20% του ετήσιου ακαθάριστου παγκόσμιου προϊόντος. Αντίθετα οι δράσεις, για τη μείωση των εκπομπών θα κοστίσουν περίπου 1% του ετήσιου ακαθάριστου παγκόσμιου προϊόντος. ζ) **Τροφή και νερό:** Η αύξηση της θερμοκρασίας και η μεταβολή των βροχοπτώσεων, απειλούν με σημαντικές μειώσεις την παραγωγή στην Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Ινδία. Το καθαρό και το πόσιμο νερό θα μειωθούν, λόγω της μείωσης των βροχοπτώσεων, το αλάτι λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας μπορεί να εισέλθει στις υπόγειες φυσικές δεξαμενές νερού, στις παραθαλάσσιες περιοχές. Οι άνεμοι θα γίνουν ισχυρότεροι. Μέχρι το 2090, 3 δισεκατομμύρια περισσότεροι, από ότι σήμερα, άνθρωποι θα διψούν. η) **Ερημοποίηση:** Μεγάλες περιοχές (συμπεριλαμβανομένων και ελληνικών) θα ερημοποιηθούν. θ) **Ασθένειες:** Η αύξηση της θερμοκρασίας θα προκαλέσει ασθένειες, όπως ελονοσία, δάγκειο πυρετό κ.λπ. Επίσης, αυτές οι ασθένειες θα παρουσιαστούν και σε άλλες περιοχές, όπου σήμερα είναι άγνωστες. Μέχρι το 2080, 290 εκατομμύρια επιπλέον των σημερινών ασθενών, θα ασθενήσουν από ελονοσία. ι) **Δάση της βροχής:** Μεγάλες περιοχές των δασών της βροχής στη Βραζιλία και την Κεντρική Αφρική θα εξαφανιστούν, λόγω μείωσης των βροχοπτώσεων. Αυτά τα δάση σήμερα απορροφούν μεγάλες ποσότητες CO₂, το οποίο θα προστεθεί, στην ήδη άσχημη σημερινή κατάσταση (Dolceta, 2011).

Η ραγδαία αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη είναι το μεγαλύτερο και σημαντικότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα καθώς προκαλεί κλιματική αλλαγή όχι μόνο σε εθνικό, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα αποτελέσματα αυτής της αλλαγής είναι, πλέον, πολύ αισθητά και τα ζούμε καθημερινώς. Πολύ ζεστά καλοκαίρια, κρύοι και επικίνδυνοι χειμώνες και ξαφνικές κακοκαιρίες είναι μερικά από τα αποτελέσματα που έχει δημιουργήσει η κλιματική αλλαγή.

Ο ΟΗΕ, γνωρίζοντας το μέγεθος του προβλήματος, προχώρησε στη διοργάνωση της Διάσκεψης του Ρίο το 1992. Αμέσως μετά έλαβαν χώρα και άλλες συνδιασκέψεις με τη πιο σημαντική στο Κιότο της Ιαπωνία το 1997, στο οποίο υπογράφηκε πρωτόκολλο που θέτει εθελοντικούς εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για κάθε ανεπτυγμένη βιομηχανικά χώρα (Κωττής, 1994).

Για να αναδειχτεί η έντονη συσχέτιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων με τις ανθρώπινες δραστηριότητες ακολουθεί η παράθεση ορισμένων χαρακτηριστικών τους:

✓ Η κατασκευή δρόμων, σιδηροδρομικών γραμμών, καναλιών και αγωγών υποβαθμίζει ή καταστρέφει τις βιοκοινωνίες και αλλάζει τις απορροές, διασπώντας τη συνέχεια των οικοσυστημάτων.

✓ Ο αριθμός των κατοίκων αναμένεται να διπλασιάζεται κάθε 35 χρόνια για να εξυπηρετήσει τους υφιστάμενους ρυθμούς ανάπτυξης του πληθυσμού του πλανήτη.

✓ Τα τεχνικά έργα προσβάσεων και διασυνδέσεων για οικιστικούς σκοπούς καθώς η εκχέρωση και το μπάζωμα φυσικών εκτάσεων απειλούν σοβαρά τα οικοσυστήματα και ιδιαίτερα τη βιοποικιλότητα.

✓ Η κυκλοφορία, η θέρμανση και η βιομηχανική δραστηριότητα θεωρούνται από τους βασικούς παράγοντες ατμοσφαιρικής ρύπανσης (CEQ-US State, 1980).

Βέβαια οι Διασκέψεις δεν σταμάτησαν σε αυτή τη χρονολογία και ακολούθησαν και άλλες όπως το 2000 στη Χάγη, το 2001 στη Βόννη, το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ, το 2003 στο Μιλάνο, το 2004 στο Μπουένος Άιρες, το 2005 στο Μόντρεαλ, το 2006 στο Ναϊρόμπι, το 2007 στη Μόσχα, το 2008 στο Μπαλί, το 2009 στην Κοπεγχάγη, το 2010 στο Κανκούν του Μεξικό, το 2011 στο Ντεμπάν της Νοτίου Αφρικής και το 2012 στην πιο σημαντική από όλες στη Ντόχα του Κατάρ (Παπαδημητρίου, 2012).

Το 2012 στο Κατάρ έγινε μία κίνηση – «σωσίβιο» για την μετρίων προσδοκιών διάσκεψη του ΟΗΕ στην Ντόχα του Κατάρ, όπου και αποφασίστηκε η επέκταση της ισχύος του Πρωτοκόλλου του Κιότο για την καταπολέμηση των κλιματικών αλλαγών ως το 2020. Τα

σχεδόν 200 κράτη που συμμετείχαν, επέκτειναν το Σάββατο την ισχύ του Πρωτοκόλλου του Κιότο με στόχο να αποτρέψουν μια νέα αποτυχία στις προσπάθειες που καταβάλλει ο ΟΗΕ να σταματήσει η αύξηση των παγκόσμιων εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Η οκταετής επέκταση πέραν του 2012 του σχεδίου του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη το διατηρεί ζωντανό ως το μόνο νομικά δεσμευτικό σχέδιο για την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού (Σαραντής, 2012).

Ωστόσο, η απόφαση αυτή διαταράχτηκε από την αποχώρηση της Ρωσίας, της Ιαπωνίας και του Καναδά. Αυτοί που το συνυπογράφουν αναλογούν τώρα στο 15% των παγκοσμίων εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Για πρώτη φορά αποφασίστηκε ότι τα πλούσια κράτη θα πρέπει να κινηθούν προς την αποζημίωση φτωχότερων κρατών που υφίστανται τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

Πολλές χώρες, κυρίως αναπτυσσόμενες, ανησυχούν για τη χρήση αυτών των πιστώσεων «θερμού αέρα», επιχειρηματολογώντας ότι θα επιτρέψουν τη μείωση των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου μόνο στα χαρτιά. Ένα σύνολο αποφάσεων που ελήφθησαν στη διάσκεψη στην Ντόχα αναβάλλει ως το 2013 την συζήτηση για τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών για περισσότερα χρήματα ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την υπερθέρμανση του πλανήτη. Όλες πλευρές δηλώνουν ότι οι αποφάσεις της Ντόχα υπολείπονται κατά πολύ από τους στόχους που είχαν θέσει οι επιστήμονες για αποφασιστικότερη δράση που θα βοηθούσε να αποτραπούν περισσότεροι καύσωνες, αμμοθύελλες, πλημμύρες, ξηρασίες και μεγαλύτερη άνοδος της στάθμης της θάλασσας.

Η νέα συμφωνία για επέκταση του Πρωτοκόλλου του Κιότο για οκτώ χρόνια θα εφαρμοστεί από το 2013, διευκρίνισε ο αλ Ατίγια (2012). Το Πρωτόκολλο του Κιότο υποχρέωνε περίπου 35 βιομηχανικές χώρες να μειώσουν την εκπομπή των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου κατά μέσο όρο τουλάχιστον 5,2% κάτω από τα επίπεδα του 1990 την περίοδο 2008-2012. Οι κύριοι υποστηρικτές του είναι η ΕΕ και η Αυστραλία. Φέτος οι παγκόσμιες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα αναμένεται να αυξηθούν κατά 2,6% και είναι περισσότερο από 50% υψηλότερες από ότι ήταν το 1990. Η πρόσφατη αύξηση προέρχεται κυρίως από τις αναδυόμενες οικονομίες, των οποίων ηγούνται η Κίνα και η Ινδία (Σαραντής, 2012).

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι μέχρι και τον Ιούλιο του 2012 βρισκόταν σε εξέλιξη το 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, το οποίο έθεσε τους περιβαλλοντικούς στόχους και τις προτεραιότητες που θα αποτελέσουν κομμάτι της πολιτικής που πρόκειται να υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα με το πρόγραμμα αυτό μπήκαν οι βάσεις

- ✓ για υποστήριξη του δικτύου IMPEL και η επέκτασή του στις υποψήφιες χώρες·
- ✓ εκπόνηση εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή του περιβαλλοντικού δικαίου·
- ✓ γνωστοποίηση των αξιολογότερων ή και των μετριότερων αποτελεσμάτων από την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας·
- ✓ βελτίωση των προτύπων περιβαλλοντικού ελέγχου·
- ✓ καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος·
- ✓ διασφάλιση της εφαρμογής με προσφυγές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.
- ✓ ευρύτερη εφαρμογή του κοινοτικού συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS)·
- ✓ παρότρυνση των επιχειρήσεων να δημοσιεύουν τις επιδόσεις τους και να τηρούν τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις·
- ✓ θέσπιση συστημάτων ανταμοιβής για τις επιχειρήσεις που σέβονται το περιβάλλον·
- ✓ ενθάρρυνση των αυτοδεσμευτικών συμφωνιών·
- ✓ εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων·
- ✓ προώθηση της χρησιμοποίησης οικολογικών σημάτων και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους·
- ✓ προαγωγή μιας πολιτικής δημόσιων συμβάσεων που θα σέβεται το περιβάλλον·
- ✓ θέσπιση νομοθεσίας για την περιβαλλοντική ευθύνη (Europa, 2011).

Στις 11 Ιανουαρίου 2012, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δανική Προεδρία της ΕΕ αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με το: «*7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, συνέχεια του 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον*» (διερευνητική γνωμοδότηση). Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Απριλίου 2012.

Σύνοψη των συμπερασμάτων και των συστάσεων της ΕΟΚΕ:

1. Τα έξι Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον (ΠΔΠ) που εφαρμόστηκαν μέχρι σήμερα διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής, δεν κατόρθωσαν όμως να αποτρέψουν τη διατήρηση πολλών περιβαλλοντικών προβλημάτων στην Ευρώπη που εξακολουθούν να είναι άλυτα. Αυτό, ωστόσο, δεν οφείλεται στην έλλειψη κατανόησης των αιτιών των προβλημάτων ή στην απουσία κατάλληλων λύσεων, αλλά στην έλλειψη πολιτικής βούλησης για εφαρμογή.

2. Το 6ο ΠΔΠ (περίοδος ισχύος έως τα μέσα του 2012) σχεδιάστηκε για να αποτελέσει την απτή υλοποίηση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη που θεσπίστηκε το 2001• η στρατηγική της Λισαβόνας αποτέλεσε τον αντίστοιχο της πυλώνα οικονομικής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άφησε –χωρίς σχετική απόφαση του Συμβουλίου– να λησμονηθεί σιωπηρά η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη. Θεωρεί τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» ως το νέο στρατηγικό πολιτικό μέσο, ενώ ο συντονισμός της περιβαλλοντικής πολιτικής προβλέπεται να πραγματοποιηθεί μέσω της εμβληματικής πρωτοβουλίας «Μία Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους», στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής.

3. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δεν θα είχε νόημα, παράλληλα με την παραπάνω εμβληματική πρωτοβουλία, να εφαρμοστεί ένα πρόσθετο μέσο περιβαλλοντικής πολιτικής με τη μορφή ενός 7ου ΠΔΠ, στο οποίο να ενσωματωθούν οι πτυχές της περιβαλλοντικής πολιτικής που δεν καλύπτονται επαρκώς στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η σύνδεση του προτεινόμενου 7ου ΠΔΠ με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και την εμβληματική πρωτοβουλία «Μία Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» δεν καθίσταται σαφής.

4. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή, στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να αναζωογονήσουν τη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη, να επιλέξουν, ως τη

στρατηγική υλοποίησης της περιβαλλοντικής πολιτικής, ένα ολοκληρωμένο 7ο ΠΔΠ που προσανατολίζεται στα αποτελέσματα, να ενσωματώσουν σε αυτό την εμβληματική πρωτοβουλία «Μία Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους», καθώς και όλες τις επιμέρους πρωτοβουλίες, και να μεριμνήσουν για έναν στενό και αποτελεσματικό συντονισμό μεταξύ των στοχοθετήσεων της περιβαλλοντικής και της οικονομικής πολιτικής. Η θεμελιώδους σημασίας στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα αποκτούσε έτσι τον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο να προετοιμάσει και να υλοποιήσει τους βραχυπρόθεσμους και μεσοπρόθεσμους προσανατολισμούς της οικονομικής και της δημοσιονομικής πολιτικής, οι οποίοι είναι απαραίτητοι στην πορεία προς τη μακροπρόθεσμη αειφόρο ανάπτυξη.

1.2.4 Πολιτισμός

Διερευνώντας τις γενικές κατευθύνσεις αλλά και τις προκρινθείσες δράσεις που έχουν ως στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, σε κάθε τομέα διακρίνεται σεβασμός στα στοιχεία του πολιτισμού.

Η εξέταση της ιστορικής και πολιτισμικής πορείας ενός λαού κατά το παρελθόν συμβάλλει αποφασιστικά στην κατανόηση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του, στην εμπέδωση της πολυφωνίας και την πολυμορφίας του ανθρώπινου πολιτισμού, παράγοντα ιδιαίτερα κρίσιμου για την απρόσκοπτη και αποτελεσματική διεθνή συνεργασία. Παράλληλα χρησιμεύει στην άντληση χρήσιμων στοιχείων που θα βοηθήσουν για τη θεώρηση του μέλλοντος, στα ουσιώδη ιδανικά και τις αξίες του ανθρώπου. Το παρελθόν είναι ανεπανάληπτο και μοναδικό και περιέχει αξιόπιστες πληροφορίες για τις διεργασίες που το διαμόρφωσαν. Στη Διεθνή σύμβαση της ΟΥΝΕΣΚΟ στη Χάγη το 1954 με τον όρο «πολιτιστικό αγαθό» δηλώνονται «τα κινητά και ακίνητα αγαθά που έχουν μεγάλη σημασία για την πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού». Στο κείμενο της Σύμβασης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς το 1972 η έννοια της «πολιτιστικής κληρονομιάς» περιλαμβάνει τα έργα αρχιτεκτονικής, τα οικοδομικά συγκροτήματα και τους χώρους. Όσον αφορά τους χώρους αναφέρονται έργα του άνθρωπου ή δημιουργήματα από κοινού της φύσης και του ανθρώπου (Μυτούλα, 2003).

Τα τελευταία χρόνια η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς εντείνεται σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο. Ο πολιτισμός συντελεί στη βιωσιμότητα των πόλεων και έχει ενταχθεί ως γενικότερη πολιτική της βιώσιμης ανάπτυξης. Ο στόχος που τέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο δράσης για η βιώσιμη αστική

ανάπτυξη είναι : «Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του αστικού χώρου και η ενθάρρυνση των τυπικών φορέων και πολιτών για την ανάληψη δημιουργικών καλλιτεχνικών και πολιτιστικών πρωτοβουλιών» (Ε. Επιτροπή, 1998).

Γίνεται σαφές ότι οι πολιτιστικές δραστηριότητες προάγουν αφενός τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και αφετέρου προσθέτουν στην ποιότητα στη ζωή των κατοίκων της πόλης, δίνοντας την ευκαιρία στους κάτοικους να αναδείξουν τα ταλέντα και τις δεξιότητές του συμβάλλοντας στη βιωσιμότητα της πόλης.

1.2.5 Τεχνολογία

Η τεχνολογία αποτελεί συνιστώσα της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς η χρήση της ενισχύει την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων δίνοντας τους τη δυνατότητα να παράγουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες που διευκολύνουν την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει οδηγήσει παράλληλα και σε περιβαλλοντικά προβλήματα παγκοσμίας κλίμακας όπως το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η όξινη βροχή κλπ. Μετά το διεθνή προβληματισμό, όμως για την αντιμετώπιση των παγκοσμίων περιβαλλοντικών προβλημάτων ξεκίνησε η προσπάθεια ανάπτυξης τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον.

Η εποχή της εξέλιξης των τεχνολογιών άνοιξε καινούριους ορίζοντες στον άνθρωπο για την αύξηση του βιοτικού του επιπέδου και του τρόπου ζωής του γενικότερα. Δημιουργήθηκε έτσι η πεποίθηση ότι η επιστήμη και η τεχνολογία μπορεί να λύσει όλα τα προβλήματα (Κώττης, 1994).

Οι κυβερνήσεις σε ολόκληρο τον κόσμο έχουν έντονη την επιθυμία να επεκτείνουν τη χρήση των προϊόντων των ΤΠΕ και να κάνουν τη καλύτερη δυνατή χρήση των ευκαιριών που οδηγούν στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Αυτό θα επιφέρει την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, ενώ παράλληλα θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και θα βελτιώσει γενικά την ποιότητα ζωής των πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην πορεία της προς την Κοινωνία της Πληροφορίας καλύπτει τούς τομείς: α) τις απαιτούμενες ρυθμίσεις και το νομικό πλαίσιο, β) τις βασικές υπηρεσίες και γ) τα κοινωνικά και πολιτικά θέματα που προκύπτουν από την μετάβαση στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

Η ευρωπαϊκή προσέγγιση δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην καινοτομική χρήση της υπάρχουσας τεχνολογίας και των εξελίξεων της στο μέλλον. Σημαντικός στόχος είναι η συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία που είναι εξίσου δυναμικές

στον οικονομικό και τεχνολογικό χώρο ώστε να υπάρξει ομοιογένεια στα ζητήματα της εκπαίδευσης σχετικά με την υποδομή της πληροφορικής και των κανόνων ανταγωνισμού (Μήτουλα, 2003).

Μέσω των νέων τεχνολογιών στην επικοινωνία και την πληροφορική επηρεάζεται σημαντικά ο τρόπος ζωής των ανθρώπων σε όλες τις εκφάνσεις της σύγχρονης πραγματικότητας. Η περαιτέρω ανάπτυξη μέσω της τεχνολογίας επιφέρει αλλαγές στις πόλεις στο δομημένο και φυσικό περιβάλλον.

1.2.6 Ενέργεια

Η ενέργεια στις διάφορες μορφές της αποτελεί την κινητήρια δύναμη του σύγχρονου πολιτισμού, γιατί καλύπτει τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες για κίνηση, φωτισμό και θέρμανση. Ενώ το 1/3 του πληθυσμού της γης ζει σήμερα χωρίς ηλεκτρική ενέργεια, η παγκόσμια ζήτηση για ενέργεια αυξάνει καθώς οι αναπτυσσόμενες χώρες διεκδικούν ένα μερίδιο στην ευημερία διότι, η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας είναι ευθέως ανάλογη με το βιοτικό επίπεδο.

Το 1999 η Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας εξέδωσε στοιχεία σύμφωνα με τα οποία το 90% της παγκόσμιας πρωτογενούς ενέργειας παράγεται από μη ανανεώσιμους πόρους. Το 35% από πετρέλαιο, το 23,5% από κάρβουνο, το 20,7% από φυσικό αέριο και το 6,8% από πυρηνική. Η σημερινή υπερκατανάλωση ενέργειας οδηγεί μαθηματικά στην εξάντληση των παγκόσμιων φυσικών πόρων. Εάν συνεχιστούν οι σημερινοί ρυθμοί κατανάλωσης των συμβατικών καυσίμων, η Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας εκτιμά ότι τα αποθέματα αργού πετρελαίου και του φυσικού αερίου διαρκούν για 50 χρόνια ακόμη, ενώ τα αποθέματα κάρβουνου για 250 χρόνια (Αμπελιώτης, 2001).

Η παρούσα ενεργειακή κατάσταση οδηγεί στη συστηματική επιβάρυνση της παγκόσμιας ατμόσφαιρας από ρύπους που προέρχονται άμεσα από την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας. Την τελευταία δεκαετία υπάρχει μια έντονη ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και παράλληλη κινητοποίηση της παγκόσμιας επιστημονική κοινότητας, σχετικά με τα προβλήματα της ατμόσφαιρας. Κατά σειρά προτεραιότητας τα προβλήματα αυτά είναι: η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη ως αποτέλεσμα του φαινομένου του θερμοκηπίου, η καταστροφή του στρώματος του όζοντος και η όξινη βροχή (Αμπελιώτης, 2001).

Η παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας αποτελεί τη μεγαλύτερη ανθρωπογενή πηγή παραγωγής ενέργειας διοξειδίου του άνθρακα τα πρακτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τον περιορισμό των προβλημάτων της ατμόσφαιρας και του φαινομένου του θερμοκηπίου ειδικότερα είναι:

- Αύξηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας των προϊόντων όπως ηλεκτρονικοί λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης, κινητήρες αυτοκινήτων με χαμηλές εκπομπές.
- Τροποποίησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς όπως για παράδειγμα χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς έτσι ώστε να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας και κατ' επέκταση και οι εκπομπές άνθρακα στην ατμόσφαιρα.
- Αντικατάσταση των μη ανανεώσιμων ορυκτών καυσίμων με πηγές ανανεώσιμης ενέργειας που έχουν χαμηλότερες ή μηδενικές εκπομπές επιβλαβών αερίων
- Εφαρμογή τεχνικών για την κατακράτηση του παραγόμενου διοξειδίου του άνθρακα πριν απελευθερωθεί στην ατμόσφαιρα. Η δεντροφύτευση είναι μια τέτοια τεχνική η οποία αναφέρθηκε στη διάσκεψη για την αλλαγή του κλίματος στη Βόννη το 1999 (Αμπελιώτης, 2001).

Η ΕΕ στην προσπάθεια της να διαμορφώσει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο δράσης για τα ενεργειακά θέματα εξέδωσε το 1995 την Πράσινη Βίβλο με τίτλο «Μια Ενεργειακή Πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση». Οι γενικοί στόχοι της Πράσινης Βίβλου έχουν να κάνουν με την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών ατόμων και επιχειρήσεων με το ελάχιστο δυνατό κόστος, τη μακροχρόνια εξασφάλιση του ομαλού εφοδιασμού και την προστασία του περιβάλλοντος. Όμως η απαίτηση για χαμηλό κόστος προσκρούει στην απαίτηση για προστασία του περιβάλλοντος με αποτέλεσμα να υπάρξουν αντιδράσεις και συγκερασμός απόψεων. Παρόλα αυτά το βιβλίο αυτό ήταν η αφορμή για να τεθούν οι γενικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής τα επόμενα χρόνια (Μυτούλα, 2003).

Αφού συνεκτιμήθηκαν οι απόψεις και οι προβληματισμοί της Πράσινης Βίβλου ακολούθησε το 1996 η Λευκή Βίβλος. Στη Λευκή βίβλο επαναπροσδιορίζονται οι βασικές αρχές ενώ παράλληλα η ενεργειακή πολιτική εντάσσεται και αποτελεί μέρος των γενικότερων της Οικονομικής Πολιτικής της Ένωσης που στοχεύει στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς, στην οικονομική και κοινωνική συνοχή, την προστασία του καταναλωτή και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι στόχοι αυτοί βρίσκονται σε απόλυτη σχέση με τη γενικότερη πολιτική της ΕΕ για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας που συνδέεται με τις επιχειρήσεις μεταφοράς, παραγωγής και διανομής των προϊόντων ενέργειας (Μυτούλα, 2003).

1.3 Βιώσιμη ανάπτυξη των αστικών περιοχών

Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος είναι ζήτημα που ενδιαφέρει ολόένα και περισσότερους κατοίκους των αστικών περιοχών. Η βελτίωση του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος, η ποιότητα του νερού, η προστασία του δομημένου περιβάλλοντος, η επεξεργασία αποβλήτων και λυμάτων, η βελτίωση των επιπτώσεων των αστικών μεταφορών, καθώς επίσης και η διάσωση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της καλύτερης χρήσης των κοινοχρήστων χώρων με αύξηση του αστικού πρασίνου αποτελούν σημαντικά ζητήματα της πολιτικής για βιώσιμη ανάπτυξη πόλεων. Προκειμένου όμως να κατανοήσουμε τη σχέση που διέπει το αστικό περιβάλλον και τη στοχοθεσία κρίναμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε τις ευρωπαϊκές στρατηγικές για την αστική ανάπτυξη.

Σε επίπεδο λοιπόν Ε.Ε. οι λόγοι που δημιουργούν το ενδιαφέρον για τις πόλεις έχουν διατυπωθεί ως εξής:

- ✓ Πρώτον οι πόλεις συγκεντρώνουν το 80% του ευρωπαϊκού πληθυσμού
- ✓ Δεύτερον, πολλές από τις πολιτικές της Ένωσης που εφαρμόζονται έχουν μεγάλη σημασία για τον αστικό χώρο και ως εκ τούτου δεν μπορεί να τις αγνοήσει.
- ✓ Τρίτον, πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι πολιτικές και οι δράσεις της ΕΕ θα συμβάλλουν στην πιο ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων και ότι οι αρχές της ορθής διακυβέρνησης δε θα προσκρούουν σε κανόνες και πρακτικές που εφαρμόζονται σε επίπεδο ένωσης (Κουδώνης, 2003).

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ότι το 1998 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωση «Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Πλαίσιο Δράσης» με την οποία αποβλέπει στην ενίσχυση και αποκατάσταση του ρόλου των ευρωπαϊκών πόλεων ως χώρων κοινωνικής και πολιτιστικής ολοκλήρωσης, ως πηγών ευημερίας, βιώσιμης ανάπτυξης και βάση δημοκρατικής διακυβέρνησης. Έλαβε υπόψη του κάθε σύγχρονη εξέλιξη και συγκεκριμένα επέλεξε ως σημεία αναφοράς του:

- Τη συνθήκη του Άμστερνταμ που θεωρεί ότι ρητός στόχος της ΕΕ είναι η ανάπτυξη και μέσω αυτής η καταπολέμηση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού,
- Το Πρόγραμμα Δράσης 2000 που αφορά τις αστικές περιοχές που βρίσκονται σε δυσχερή θέση και πρέπει να υπάρξει μια πολιτική που θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα τους και θα τις εντάξει ισότιμα στον κοινό ευρωπαϊκό χώρο.

- Τη δέσμευση της ΕΕ στο Πρωτόκολλο του Κιότο σχετικά με την καταπολέμηση του φαινομένου του Θερμοκηπίου.
- Την επανεξέταση του 5^{ου} Προγράμματος Περιβαλλοντικής Δράσης υπό το πρίσμα της ενθάρρυνσης των ενεργειών και των πρωτοβουλιών των τοπικών αρχών.
- Την πρόταση του 5^{ου} Προγράμματος – Πλαισίου για την έρευνα και την Τεχνολογία, το οποίο περιέχει επιμέρους προγράμματα για την αστική ανάπτυξη και τη πολιτιστική κληρονομιά.
- Το σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ) που προβλέπει την ισόρροπη και πολυκεντρική αστική ανάπτυξη (Μητούλα,2003).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επομένως, εκπονώντας τη στρατηγική για την αστική ανάπτυξη κατέληξε ότι θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα συνδυασμό ενεργειών με τους παρακάτω προσανατολισμούς:

- Την οικονομική ενδυνάμωση των πόλεων και ειδικότερα εκείνων που βρίσκονται σε περιοχές που εμφανίζουν υστέρηση στην ανταγωνιστικότητα τους
- Τον περιορισμό των ωφελειών που θα προκύψουν από την υιοθέτηση νέων προηγμένων τεχνολογιών, ώστε να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός
- Την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των αστικών κέντρων από περιβαλλοντική άποψη.
- Την εμπέδωση της συνεργασίας όλων των φορέων μιας πόλης, ώστε να υπάρξει σφαιρική και αντικειμενική προσέγγιση των επιμέρους θεμάτων της.
- Την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του αστικού χώρου και η ενθάρρυνση των τοπικών φορέων και των πολιτών για την ανάληψη δημιουργικών καλλιτεχνικών και πολιτιστικών πρωτοβουλιών (Μητούλα,2003).

Γίνεται σαφές, ότι η βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων προσδιορίζεται σαν συνεκτικό πλαίσιο πολιτικής που απαιτεί το συνδυασμό οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών μέτρων. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει υιοθετήσει τη Στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων σύμφωνα με την οποία απαιτείται ο συνδυασμός των παραπάνω μέτρων πολιτικής προκειμένου να βελτιωθεί ο συντονισμός της πολιτικής στο επίπεδο των κρατών μελών. Οι τομείς προτεραιότητας που αφορούν την αστική ανασυγκρότηση των πόλεων είναι η αναβάθμιση της κατοικίας, η ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η εκπαίδευση και η παιδεία γενικότερα καθώς και οι μεταφορές. (Σωτηριάδου, 2001)

Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα της οικονομικής παρακμής και του κοινωνικού αποκλεισμού που παρατηρούνται στις πόλεις είναι απαραίτητη η βελτίωση της αστικής διακυβέρνησης. Τα αποτελέσματα αυτών των προβλημάτων είναι:

- Η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος
- Η αυξανόμενη ρύπανση
- Κοινωνικές εκρήξεις και εγκληματικότητα
- Χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες σε ορισμένες περιοχές
- Κυκλοφοριακή συμφόρηση

Αντιλαμβανόμαστε εν ολίγοις ότι ο θεμελιώδης στόχος της δημιουργίας υποδομής στις πόλεις πρόκειται να βοηθήσει τους ανθρώπους στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται για να αλλάξουν το μέλλον τους προς το καλύτερο. Έτσι η Πράσινη Βίβλος διατυπώνει τις δυναμικές με τις οποίες είναι συνυφασμένη η έννοια της πόλης:

➤ Οικονομική: η πόλη θεωρείται συνώνυμη της ευμάρειας, καθώς παρέχει τη δυνατότητα για πολλαπλές επαφές και δραστηριότητες που την καθιστούν κέντρο πληροφόρησης και παραγωγής.

➤ Η κοινωνική: η πόλη παρουσιάζει μια ποικιλία κοινωνικών ανέσεων όπως νοσοκομεία, βρεφονηπιακούς σταθμούς, κ.α που ο ρόλος τους αποκτά αυξανόμενη σημασία καθώς τα μεγάλα τμήματα του πληθυσμού πλήττονται από υποαπασχόληση ή ανεργία και τη φτώχεια.

➤ Η πολιτιστική: Η ιστορική κληρονομιά δεν αποτελεί απλά μια παραδοσιακή βάση ζωής, αλλά συνδέεται και με μοναδικές εμπορικές δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός

➤ Η πολιτική: περισσότερο από κάθε άλλο περιβάλλον η πόλη οφείλει να ανταποκρίνεται στο αίτημα των πολιτών της για χρηστή διαχείριση των κοινών της υποθέσεων. Αποτελεί έναν τόπο που είναι δυνατή η απευθείας συμμετοχή σε αυτές και δίνει στο άτομο την ευκαιρία να διαμορφώσει ελεύθερα τις αντιλήψεις του για τις ατομικές και δημόσιες αξίες (Μητούλα, 2002).

Στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτικής της βιώσιμης ανάπτυξης αναγνωρίζεται ο ιδιαίτερος ρόλος της πολιτικής για τις αστικές πόλεις. Μερικές από τις βασικές αρχές που προτείνονται είναι:

- Η ανάγκη επαναπροσδιορισμού και σύσφιξης της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.
- Η υιοθέτηση ελαχίστων ορίων και πρότυπων με έμφαση στην οπτική παρακολούθηση και εφαρμογή
- Η ενεργότερη αξιοποίηση των τοπικών πρωτοβουλιών στη χάραξη και άσκηση πολιτικής προστασίας του περιβάλλοντος
- Η ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού και οικονομικού κόστους στο οικονομικό κόστους
- Ο προσδιορισμός ιδιαιτεροτήτων και συνεργειών που συνδυάζουν πολλαπλούς στόχους
- Η ένταξη των βραχυπρόθεσμων αποφάσεων στο πλαίσιο μακροχρόνιας στρατηγικής (OECD, 1991).

Αξίζει να αναφερθεί επιπλέον ότι δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις σχέσεις πολιτών, ομάδων ενδιαφερομένων, επιχειρήσεων και κράτους στο πλαίσιο μιας προσέγγισης στην πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης για τις πόλεις. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης θεωρείται ότι πρέπει να είναι πιο ουσιαστικός με έμφαση στη διαχείριση της αλλαγής στο πλαίσιο μιας οικολογικής προσέγγισης που να εξασφαλίζει τη στήριξη πιο παραγωγικών, σταθερών και καινοτόμων, παράλληλα με τη διατήρηση υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος, επαρκείς εξυπηρέτησης και βιώσιμη χρήση των πόρων (IUCN/WWF, 1991).

1.4 Οι πολιτικές και τα αναπτυξιακά σχέδια της Ε.Ε και η Ελλάδα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μια δυναμική κατεύθυνση προς την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης ενώ σταδιακά επιδιώκει τον συντονισμό της, με τις διεθνείς αποφάσεις που αφορούν την βιωσιμότητα του πλανήτη. Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να παρουσιαστούν τα αναπτυξιακά σχέδια της Ε.Ε που προσφέρουν δυνατότητες ανάπτυξης σε όλες τις περιφέρειες των κρατών-μελών και κατ' επέκταση της περιφέρειας Αττικής που υπάγεται ο Δήμος Βουλιαγμένης (Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης).

Η περιβαλλοντική πολιτική μέχρι το 1990 περιοριζόταν σε μια σειρά κατευθύνσεων που είχαν κατασταλτικό χαρακτήρα, όπως ο καθορισμός ανώτατων επιτρεπόμενων ορίων εκπομπών ρύπων. Στη διακήρυξη για το περιβάλλον του Δουβλίνου το 1990, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο,

εφάρμοσε μια νέα προσέγγιση μέσω ενός νέου προγράμματος δράσης. Το πρόγραμμα δράσης εντοπίζει ένα σημαντικό αριθμό περιβαλλοντικών προκλήσεων και δυνατοτήτων: μεταβολή του κλίματος, ρύπανση του αέρα, εξάντληση των υδάτινων πόρων και ρύπανση των υδάτων, υποβάθμιση των παράκτιων ζωνών και παραγωγή αποβλήτων. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως τα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα που προκύπτουν είναι αποτέλεσμα των σημερινών υπέρμετρων καταναλωτικών συνηθειών (Αγγελίδης, 2000).

Η πολιτικής της Ε.Ε ήταν σε αρχικό σχέδιο και στάδιο η χρηματοδότηση των προγραμμάτων ανάπτυξης από κοινοτικούς πόρους, τα οποία εφάρμοζαν και κατάρτιζαν μόνες τους οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ε.Ε. Για τις μεσογειακές χώρες, όπου και ανήκει και η Ελλάδα, επιχειρήθηκε να εφαρμοστούν περισσότερο ολοκληρωμένα προγράμματα ανάπτυξης, όπως ήταν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π). Στόχος, όπως είναι φυσικό, των προγραμμάτων αυτών ήταν η ανάπτυξη, η προσαρμογή και η στήριξη της απασχόλησης και εισοδημάτων των ενδιαφερόμενων χωρών. Μετά την ολοκλήρωση των Μ.Ο.Π, θεωρήθηκε από την Ε.Ε. ότι επέτυχαν μερικώς τον στόχο τους και η υλοποίηση αλλά και βιωσιμότητα τους εντάχθηκε σε ένα πιο αποτελεσματικό σχέδιο παρέμβασης όπως το Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Α' ΚΠΣ) την περίοδο 1989-1993 (Καρπαθωτάκης, 2005).

Με το Α'Κ.Π.Σ δόθηκε περισσότερο βάση σε έργα υποδομής όπως το μετρό, μεγάλοι οδικοί άξονες, σιδηροδρομικοί σταθμοί, δρόμοι, νοσοκομεία, σχολεία, αεροδρόμια κλπ. Ταυτόχρονα μπήκαν οι βάσεις για την πραγματοποίηση κι άλλων στόχων όπως η οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών με την ταυτόχρονη βελτίωση του πρωτογενή τομέα, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, τον τουρισμό και την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων (Μυτούλα, 2003).

Λόγω του ότι η συνθήκη του Maastricht (1992) προέβλεπε την υποβάθμιση των περιφερειών της Ε.Ε, μέσω του Β' Κ.Π.Σ, η Ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Σ.Π.Α) για την περίοδο 1994-1999. Η στρατηγική του έθετε ως στόχο την εξασφάλιση μιας σημαντικής προόδου στον τομέα της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Ελλάδας στο πλαίσιο της Ε.Ε. Για να υλοποιηθεί αυτός ο στόχος η κυβερνητική πολιτική έπρεπε να κινηθεί σε ορισμένες αρχές όπως: Σταθερότητα του μακροοικονομικού πλαισίου, ύπαρξη οικονομικής και κοινωνικής υποδομής, αποτελεσματική λειτουργία δημόσιας διοίκησης (Αγγελίδης, 2000).

Μετά το Β' Κ.Π.Σ στην Ελλάδα εφαρμόστηκε το Γ' Κ.Π.Σ. Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 (Γ'ΚΠΣ) αποτελεί το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο πρόγραμμα που ανταποκρινόταν στις ανάγκες και μελλοντικές

συνθήκες ανταγωνισμού που θα αντιμετώπιζε η Ελλάδα στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον και θα της επιτρέψει να ολοκληρώσει όλα εκείνα τα έργα και τις παρεμβάσεις που είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξή της. Το Γ'Κ.Π.Σ. είναι το προϊόν της συμφωνίας στην οποία κατέληξαν η Ελληνική Κυβέρνηση και οι Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις κοινοτικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα το χρονικό διάστημα 2000-2006. Καταρτίστηκε με βάση το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης που υποβλήθηκε από την Ελλάδα στην Ε.Ε. Το κείμενο του ΚΠΣ υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 2000 και αναθεωρήθηκε τον Δεκέμβριο του 2004. Περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία: α) Τους άξονες προτεραιότητας για τη δράση των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων β) Την συνοπτική περιγραφή των επιχειρησιακών προγραμμάτων με τους ειδικούς στόχους και τις προτεραιότητες που έχουν επιλεγεί γ) Το ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης που προσδιορίζει για κάθε άξονα και για κάθε έτος το ποσό των συνολικών κονδυλίων που προβλέπονται και δ) Τις διατάξεις εφαρμογής του Γ'ΚΠΣ (Υ.ΠΕ.Θ, 2006).

Οι στόχοι - προτεραιότητες του ΚΠΣ 2000-2006 εστιάζονταν σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο, που μπορούν να συμβάλουν περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην εμβάθυνση της ανάπτυξης στην Ελλάδα: 1. Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και προώθηση της απασχόλησης, 2. Ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών (οδικές, σιδηροδρομικές, αστικές μεταφορές, αερολιμένες, λιμένες, συνδυασμένες μεταφορές και εμπορευματικά κέντρα, ασφάλεια), 3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη (περιλαμβάνει τους τομείς Μεταποίησης και Υπηρεσιών, Έρευνας και Τεχνολογίας, Τουρισμού, Ενέργειας – Φυσικών Πόρων), 4. Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία, 5. Ποιότητα ζωής (παρεμβάσεις που αφορούν στο περιβάλλον και στη φυσική κληρονομιά, στον πολιτισμό και στον τομέα της υγείας – πρόνοιας), 6. Κοινωνία της πληροφορίας (παρεμβάσεις που αφορούν τομείς όπως εκπαίδευση, πολιτισμό, δημόσια διοίκηση, υγεία και πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, επικοινωνίες) και 7. Περιφερειακή ανάπτυξη (με στόχο την μείωση των αποκλίσεων ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και την αύξηση της απασχόλησης). Για την επίτευξη των στόχων του, το Γ'ΚΠΣ υλοποιεί 25 Επιχειρησιακά Προγράμματα εκ των οποίων, τα 11 ήταν Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές, τα 13 ήταν Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις 13 (τότε) περιφέρειες της χώρας και στα οποία είχε κατανεμηθεί το 1/3 περίπου των διαθέσιμων πιστώσεων για την περίοδο 2000-2006 και 1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική βοήθεια» που στόχο είχε να ενδυναμώσει, να στηρίξει και να βελτιώσει το σύστημα διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Επιχειρησιακών

Προγραμμάτων. Τα έργα τα οποία έγιναν κατά το Γ' Κ.Π.Σ αφορούσαν κυρίως έργα στα Ανθρώπινα Δίκτυα Ε&Τ Επιμόρφωσης, από το 2002 έως το 2005) (Υ.ΠΕ.Θ, 2006).

Σήμερα είναι σε εξέλιξη το Δ' Κ.Π.Σ Το νέο σχήμα χαρακτηρίζεται κατ' αρχάς από το μικρότερο, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο (Γ' ΚΠΣ 2000-2006), πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων: ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δώδεκα (12) ΕΠ Εδαφικής Συνεργασίας. Έτσι, στην περίοδο 2007-2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο ενός τομεακού ΕΠ, ενώ για τους τομείς της υγείας και του πολιτισμού δεν θα υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομεακά ΕΠ.

Ακολουθεί σύντομη παρουσίαση των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων:

Α. Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα:

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας, κατά την προγραμματική περίοδο 2007–2013, σε εθνικό επίπεδο σχεδιάζονται οκτώ (8) τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2007-2013).

Παρακάτω γίνεται μία σύντομη περιγραφή των ΕΠ:

1. ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» Το ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας.

2. ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» Το ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

3. ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος της χώρας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας.

4. ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» Το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» επικεντρώνεται στο στρατηγικό στόχο «Ψηφιακό Άλμα στην παραγωγικότητα, Ψηφιακό Άλμα στην ποιότητα ζωής».

5. ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» Το ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» στοχεύει στη δημιουργία μιας πολιτο-κεντρικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής και ευέλικτης διακυβέρνησης για τη μετάβαση από τη διαχείριση αρμοδιοτήτων και διαδικασιών στη διοίκηση πολιτικών, αποτελεσμάτων και υπηρεσιών.

6. ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη δημιουργία συνθηκών πλήρους απασχόλησης, τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και της παραγωγικότητας, καθώς και την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων.

Στοχεύει επίσης στην ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, των νέων, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ευάλωτων ομάδων και στην προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

7. ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» Το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» επικεντρώνεται σε τρεις στρατηγικούς στόχους:

- επένδυση στο μέλλον
- βελτίωση του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων
- μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα,

ώστε η δια βίου μάθηση να καταστεί πραγματικότητα για όλους και αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

8. ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» Το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» αποσκοπεί στην κάλυψη της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων προπαρασκευής, διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης, πληροφόρησης-δημοσιότητας και ελέγχου των ΕΠ, καθώς και δραστηριότητες για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των δράσεων των Ταμείων.

1.4.1 Η περιφέρεια της Αττικής

Ο Δήμος Βουλιαγμένης (Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης) υπάγεται στην περιφέρεια Αττικής. Η Ελλάδα μέχρι και το Γ' Κ.Π.Σ είχε πάρει όλες τις δεσμεύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος στις περιφέρειες. Παρά τις δεσμεύσεις όμως που έχει πάρει η Ελλάδα, η κατάσταση του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Αττικής είναι ιδιαίτερα επιβαρημένη και απαιτείται ένα πλέγμα παρεμβάσεων για τη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Αττικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη του περιβάλλοντος, θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε υποδομές διαχείρισης των υγρών και στερεών αποβλήτων για την εναρμόνιση με τις σχετικές οδηγίες της Ε.Ε, στη μείωση των κινδύνων από τεχνολογικούς κινδύνους και φυσικές καταστροφές με προτεραιότητα στην αναβάθμιση της αντιπλημμυρικής προστασίας. Η δημιουργία παράλληλα ενός δικτύου προστατευμένων περιοχών και η λήψη μέτρων για την προστασία της βιοποικιλότητας συνθέτουν ένα πλέγμα περιβαλλοντικών στόχων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η επίτευξη αυτών των στόχων προϋποθέτει και την άσκηση συνεπούς περιβαλλοντικής πολιτικής μέσω της δημιουργίας μηχανισμών και ενίσχυσης των φορέων εκείνων και των θεσμών εκείνων που θα είναι υπεύθυνοι για τον έλεγχο και την άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής.(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, 2007).

Αξίζει να αναφέρουμε επιπλέον ότι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια και που δημιουργεί σημαντική υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, είναι η έλλειψη χώρων πρασίνου. Η αναλογία πρασίνου ανά κάτοικο είναι ιδιαίτερα χαμηλή, με αρνητικές συνέπειες στην ποιότητα της ζωής των κατοίκων και την επιβάρυνση της ποιότητας του αέρα. Γίνεται σαφές ότι η δημιουργία νέων χώρων πρασίνου είναι απαραίτητη όχι μόνο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αλλά και για τη βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας, αφού η ποιότητα του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος συμβάλλει στη δημιουργία ελκυστικών συνθηκών για τις επιχειρήσεις και το προσωπικό τους με υψηλή ειδίκευση. Επίσης οι παρεμβάσεις οι οποίες έχουν σαν στόχο την παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς του πολίτες συμβάλλουν αναμφίβολα και αυτές στην βελτίωση της καθημερινότητας και κατά συνέπεια στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Οι υποδομές αυτές δρουν συμπληρωματικά με τις παρεμβάσεις που έχουν σχεδιαστεί στο πλαίσιο του Ε.Π «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας» το οποίο συγχρηματοδοτείται από πόρους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Τέλος η υλοποίηση παρεμβάσεων για το μετασχηματισμό του αστικού τοπίου μέσω της αναζωογόνησης συγκεκριμένων περιοχών , της εφαρμογής εκτεταμένων

αναπλάσεων και της αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς αναμφίβολα θα συμβάλλει και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ παράλληλα οι επιπτώσεις αυτών των παρεμβάσεων διαχέονται και επηρεάζουν το σύνολο των Γενικών Στόχων του Προγράμματος.(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, 2007).

1.5 Δείκτες αστικής βιωσιμότητας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καθορίζει μέτρα συνεργασίας και κατευθύνσεις με σκοπό τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος. Τα μέτρα αυτά αφορούν κυρίως την ανταλλαγή πείρας και τη διάδοση των γνώσεων στα πιο ενδεδειγμένα επίπεδα, ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας και να προωθηθούν οι βέλτιστες πρακτικές μεταξύ των τοπικών αρχών (Λέκα, 2012)

Σύμφωνα με αντίστοιχο κείμενο του ευρωπαϊκού οργανισμού περιβάλλοντος ΕΟΠ (European Environmental Agency-EEA), τέσσερις στους πέντε ευρωπαίους πολίτες ζουν σε πόλεις. Οι περισσότερες αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα: κακή ποιότητα του αέρα, πυκνή οδική κυκλοφορία και συμφόρηση, μεγάλη ηχορύπανση, μέτρια ποιότητα δομημένου περιβάλλοντος, εγκαταλελειμμένες περιοχές, εκπομπές αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου, άναρχη δόμηση (επέκταση των πόλεων), δημιουργία απορριμμάτων και λυμάτων (Λέκα, 2012).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος – ΕΟΠ, δίνει κατευθύνσεις σχετικά με το πλαίσιο στο οποίο πρέπει να κινηθεί η περιβαλλοντική νομοθεσία του αστικού περιβάλλοντος κάθε κράτους μέλους με τελευταίο το κείμενο της Θεματικής Στρατηγικής για το Αστικό Περιβάλλον.

Η Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον βασίζεται σε μια σειρά πρωτοβουλιών που συνετέλεσαν στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής για το αστικό περιβάλλον. Εντάσσεται στο Έκτο Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας «Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας» και είναι μια από τις επτά θεματικές στρατηγικές του προγράμματος που αποβλέπουν στην ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των καίριων περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η Θεματική Στρατηγική για το Περιβάλλον του 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον βασίζεται στην επικουρικότητα και αποδίδει προτεραιότητα στις τοπικές πρωτοβουλίες, με έμφαση, ταυτόχρονα, στη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων επιπέδων λήψης αποφάσεων (κοινοτικό, εθνικό και τοπικό) και στην ολοκλήρωση των διαφόρων πτυχών της διαχείρισης του αστικού περιβάλλοντος.

Η επιστημονική κοινότητα στην προσπάθεια της να εκτιμήσει τις συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης και να τις συγκρίνει διαχρονικά σε τοπικό επίπεδο, πρότεινε ορισμένους οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες, ορισμένη από αυτούς παρουσιάζονται στην παρούσα ενότητα.

Η συζήτηση και η εφαρμογή των δεικτών που έχουν επιπτώσεις στην ικανότητα υποστήριξης της βιώσιμης ανάπτυξης παρουσιάζουν ορισμένες διαφορές με τον τρόπο που οι φορείς και τα άτομα βλέπουν τα ζητήματα και ευαισθητοποιούνται στην εφαρμογή της έννοιας στις λειτουργικές περιοχές (Rao, 2000).

Το Στατιστικό Γραφείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εκπόνησε το 1996 μελέτη με τίτλο «Δείκτες Βιώσιμης Ανάπτυξης» (Eurostat, 1997). Στη μελέτη αυτή αναπτύσσονται δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης για τις αναπτυσσόμενες χώρες της ΕΕ. Βάση της μελέτης αυτής αναπτύχθηκαν οικονομικοί, κοινωνικοί, περιβαλλοντικοί και θεσμικοί δείκτες ορισμένοι από τους οποίους αναφέρονται παρακάτω:

- Οικονομικοί δείκτες:
- Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)
- Κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές
- Κοινωνικοί Δείκτες
- Ποσοστό ανεργίας
- Συνολικές εθνικές δαπάνες για την υγεία
- Περιβαλλοντικοί Δείκτες
- Εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου
- Μεταβολές των εκτάσεων που καλύπτονται από δάση
- Ποσοστό διαχειριζόμενων δασών
- Θεσμικοί δείκτες
- Δαπάνες για την Έρευνα και την Τεχνολογία ως ποσοστό του ΑΕΠ

Η μελέτη αυτή έκανε δύο αξιοσημείωτες καταγραφές που έχουν άμεση σχέση με το περιβάλλον:

✓ Πρώτον ότι οι δαπάνες του δημόσιου και ιδιωτικό τομέα συνολικά για την προστασία του περιβάλλοντος έμεινε κάτω από το 2% του ΑΕΠ των κρατών μελών της ΕΕ

✓ Δεύτερον ότι μόνο το 5% της ενέργειας που καταναλώθηκε στην ΕΕ προήλθε από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Γαλανός –Αλμπάνης, 1999).

✓ Η ανάγκη να βρεθούν κατάλληλα μετρά για την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης έγινε αισθητή όταν έγινε φανερό ότι χωρίς τέτοια μέτρα δεν είναι δυνατόν:

✓ Να εκτιμηθούν και να αξιολογηθούν οι υφιστάμενες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες μιας περιοχής.

✓ Να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις προτεινόμενων επεμβάσεων σε μια περιοχή

✓ Να προσδιοριστούν αναπτυξιακές πορείες που θα οδηγήσουν σε περιβαλλοντική κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα.

Έτσι μετά τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η βιβλιογραφία έχει να παρουσιάσει μια αρκετά εκτεταμένη συλλογή δεικτών που επιχειρούν να αντιπροσωπεύσουν με μεγαλύτερη ή μικρότερη επιτυχία την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Πρέπει να τονιστεί ότι αναφερόμαστε σε δείκτες (indicators) και όχι σε συγκεκριμένα μέτρα (measures). Αυτό υπαγορεύεται από το γεγονός ότι η έννοια της βιωσιμότητας δεν είναι άμεσα μετρήσιμη και η ανάπτυξη μιας περιοχής δεν μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα (Μπριασούλη, 1997).

Κατά τη σύνοδο Κορυφής του Ρίου, το 1992 διάφορες τοπικές ομάδες και ομάδες δράσης της Local Agenda 21 κατά μήκος του Ηνωμένου Βασιλείου ανέπτυξαν δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης με στόχο να τους χρησιμοποιήσουν στο μέλλον. Αρχικά θα παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά μιας Βιώσιμης Κοινωνίας όπως διατυπώθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη συνέχεια ομάδες δεικτών για την ποιότητα ζωής μέσα στο πλαίσιο της κοινωνίας. Τα χαρακτηριστικά λοιπόν μιας Βιώσιμης Κοινωνίας είναι:

➤ Χρησιμοποίηση της ενέργειας, του νερού και των άλλων φυσικών πόρων αποδοτικά και με προσοχή.

➤ Ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και επαναχρησιμοποίηση ή φροντίδα για την ανακύκλωση ή την κομποστοποίηση τους.

➤ Περιορισμός της μόλυνσης σε επίπεδα τα οποία δεν επιφέρουν καταστροφή στα φυσικά συστήματα.

➤ Εκτίμηση και προστασία της βιοποικιλότητας

➤ Προστασία της ανθρώπινης υγείας και δημιουργία ευχάριστου κλίματος μέσα σε ένα ασφαλές, καθαρό και ευχάριστο περιβάλλον

- Έμφαση στις υπηρεσίες υγείας και πρόληψης καθώς και θεραπείας
- Μεγιστοποίηση της προσβασιμότητας κάθε ατόμου σε δεξιότητες και γνώσεις οι οποίες χρειάζονται προκειμένου να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην κοινωνία.
- Διασφάλιση στη πρόσβαση σε καλή τροφή, νερό, κατοικία και καύσιμα σε λογικές τιμές
- Ενθάρρυνση της αναγκαίας πρόσβασης σε διευκολύνσεις, δημόσιες παροχές, αγαθά και άλλους ανθρώπους με τρόπους που να συνεπάγονται μικρότερη χρήση αυτοκινήτου και ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον
- Προσφορά ευκαιριών για ενασχόληση με τον πολιτισμό και δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου
- Ικανοποίηση των τοπικών προσδιορισμένων αναγκών όπου αυτό είναι δυνατό.
- Δημιουργία ανθρώπινων οικισμών με κλίμακα και μορφή
- Εκτίμηση και προστασία της ποικιλίας και της τοπικής ιδιαιτερότητας και ισχυροποίηση της τοπικής κοινωνικής και πολιτιστικής ταυτότητας
- Εμπύχωση όλων των μελών της κοινωνίας για συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και στη συνειδητοποίηση της βαρύτητας των αποφάσεων τους στην ευρύτερη κοινότητα.
- Δημιουργία μιας τοπικής οικονομίας η οποία θα εξασφαλίζει την πρόσβαση σε ικανοποιητική και καλά αμειβόμενη εργασία
- Εκτίμηση της μη αμειβόμενης εργασίας.

Μερικοί από τους δείκτες που επελέγησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο για την εκτίμηση της τοπικής βιωσιμότητας είναι:

- Συνετή χρήση του νερού
- Συνετή χρήση των αποβλήτων
- Ανακύκλωση οικιακών αποβλήτων
- Προστασία του περιβάλλοντος
- Αριθμός ημερών με υψηλά επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- Ποτάμια με νερό καλής ποιότητας
- Αλλαγές στον πληθυσμό των χαρακτηριζόμενων ως σπάνια είδη
- Καλύτερη υγεία και εκπαίδευση για όλους

- Λόγοι θνησιμότητας
- Προσόντα νέων ανθρώπων
- Εκπαίδευση ενηλίκων
- Πρόσβαση στις τοπικές υπηρεσίες και μετακινήσεις
- Κατοικίες που κρίνονται ακατάλληλες
- Αριθμός αστέγων
- Πρόσβαση σε σημαντικές υπηρεσίες και μετακινήσεις
- Κατοικίες που κρίνονται ακατάλληλες
- Αριθμός αστέγων
- Πρόσβαση σε σημαντικές υπηρεσίες
- Μετακίνηση από και προς τη δουλειά
- Μετακίνηση παιδιών από και προς το σχολείο
- Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου
- Ανέγερση νέων οικοδομών σε ήδη ανεπτυγμένες περιοχές
- Δημόσια ανησυχία για την ηχορύπανση
- Καταγεγραμμένα εγκλήματα ανά 1000 κατοίκους
- Φόβος για τα εγκλήματα
- Κοινωνική συμμετοχή
- Ευημερία της κοινότητας
- Απασχόληση/ ανεργία
- Αποδέκτες ευεργετημάτων
- Άνοιγμα και κλείσιμο επιχειρήσεων
- Επιχειρήσεις με περιβαλλοντικά συστήματα διαχείρισης και κοινωνικές επιχειρήσεις (LGMB, 1994).

Οι διεθνείς οργανώσεις ασχολούνται ουσιαστικά με το θέμα των δεικτών της βιώσιμης ανάπτυξης, είναι όμως ανάγκη να κατευθυνθούν οι προσπάθειες προς την διαμόρφωση κοινού

πλαίσιου συλλογής δεδομένων που θα κάνουν δυνατές τις συγκρίσεις και το συντονισμό μέσα στο χώρο και το χρόνο, των δεικτών που προτείνονται.

Οι ενέργειες και η συμβολή της ερευνητικής κοινότητας στην ανάπτυξη βιώσιμης ανάπτυξης είναι σημαντικές και απαραίτητες για την ορθολογική υποστήριξη των αποφάσεων της ανάπτυξης και του σχεδιασμού. Επιτακτική ανάγκη όμως παραμένει η κοινωνική αποδοχή της ιδέας και της ανάγκης να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη (Μπριασούλη, 1997).

Κεφάλαιο 2^ο: Παράκτια ζώνη

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά στην παράκτια ζώνη. Παράκτια ζώνη. Γίνεται λόγος για τις βασικές έννοιες και τους ορισμούς αλλά και για τη σημασία της ελληνικής παράκτιας ζώνης.

2.1 Παράκτια ζώνη: Βασικές έννοιες και ορισμοί

Οι έννοιες του παράκτιου χώρου και της παράκτιας ζώνης είναι διαισθητικά κατανοητές, στην πραγματικότητα όμως αν θελήσουμε να δώσουμε ένα πλήρη ορισμό, τότε τα πράγματα δεν είναι απλά μιας και ο ακριβής ορισμός τους δεν είναι εύκολος. Δεν υπάρχει επομένως ένας ενιαίος ορισμός, αλλά αντίθετα εμφανίζεται ένας μεγάλος αριθμός διαφορετικών ορισμών, που ποικίλουν ανάλογα με τον σκοπό που εξυπηρετούν. Η δυσκολία να προκύψει ένας ενιαίος ορισμός έγκειται στον προσδιορισμό των ορίων, τόσο από την πλευρά της ξηράς όσο και από την πλευρά της θάλασσας.

Ωστόσο, λόγω της ανάγκης για διαχείριση και σχεδιασμό του παράκτιου χώρου, συναντούνται στη βιβλιογραφία και στον ερευνητικό χώρο προσπάθειες για να προσδιοριστούν με ακρίβεια οι έννοιες που διέπουν τον παράκτιο χώρο.

Έτσι για την παράκτια ζώνη, υπάρχει ένας γενικός ορισμός που χρησιμοποιεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος και την περιγράφει ως *«το κομμάτι της ξηράς που επηρεάζεται από την εγγύτητα του με τη θάλασσα και το κομμάτι της θάλασσας που επηρεάζεται από την εγγύτητα του με την ξηρά, μέχρι το σημείο όπου οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες έχουν μετρήσιμες επιδράσεις στην χημική σύσταση του νερού και στην θαλάσσια οικολογία»* (European Environment Agency, 2012)

Η παράκτια περιοχή συμπεριλαμβάνει το παράκτιο οικοσύστημα και μία ζώνη προσδιορισμένη γεωγραφικά, ως το χερσαίο και το γειτονικό θαλάσσιο τμήμα (υδάτινο στοιχείο και βυθό). Η παράκτια ζώνη είναι συχνά μεταβλητού εύρους και είναι δυνατόν να συνορεύει με την ηπειρωτική, με τη νησιωτική χώρα αλλά και με τη θάλασσα, τις λίμνες, τους ποταμούς και τους βιότοπους. Λειτουργικά ορίζεται ως ζώνη μετάβασης (interface) από τη ξηρά στη θάλασσα, όπου η παραγωγή, η κατανάλωση και οι φυσικές διεργασίες ανταλλαγής, έχουν τις υψηλότερες τιμές τους. Οικολογικά αποτελεί περιοχή δυναμικών βιομηχανικών διεργασιών με υποστήριξη ορισμένης δυναμικότητας και διαφόρων μορφών ανθρώπινης ζωής και δράσεων (Παρπαίρης, 2001).

Η ακτή οριοθετείται εκεί όπου η θάλασσα συναντά τη χέρσο, αλλά και η μεταβατική ζώνη που περιοδικά καλύπτεται ή αποκαλύπτεται από τα νερά αποτελούν την παράκτια περιοχή. Σε ότι αφορά τα παράκτια νερά, η νομική άποψη λέει ότι «κάθε χώρα ορίζει ως ανώτατο όριο των παράκτιων νερών της τα χωρικά ύδατα ή την αιγιαλίτιδα ζώνη της που μπορεί να επεκτείνεται μέχρι τα 12, τα 6 ή τα 3 ναυτικά μίλια μακριά από τη χέρσο». Σε μια πρώτη προσέγγιση, οι επιστήμονες οριοθετούν την παράκτια ζώνη μεταξύ της υψομετρικής καμπύλης των 200 μ. και της ισοβαθούς καμπύλης των 200 μ., έκταση που αντιστοιχεί περίπου στο 18% της συνολικής επιφάνειας της γης (Μαστροδήμου, 2010).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ασχολούμενη με το ζήτημα της Διαχείρισης Παράκτιας ζώνης, αναφέρει ότι: «Παράκτια ζώνη καλείται η λωρίδα πλάτους 50 χιλιομέτρων και μήκους 68.000 χιλιομέτρων που εκτείνεται κατά μήκος των ακτών της Ένωσης» (Europra, 2012).

Ωστόσο θα πρέπει να προσθέσουμε ότι υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες δίνεται μια πιο πλατιά ερμηνεία της παράκτιας ζώνης. Ο Πούλος (1999) αναφέρει σαν παράδειγμα την περίπτωση μιας περιβαλλοντικής μελέτης που αφορά την παροχή νερού, ιζήματος, θρεπτικών στοιχείων και πιθανώς ρυπαντών, στην οποία θα πρέπει ως μέρος της παράκτιας ζώνης να θεωρηθεί ολόκληρη η ενδοχώρα, συμπεριλαμβανομένων των λεκανών απορροής των ποταμών. Αντίστοιχα, στην περίπτωση μιας χωροταξικής μελέτης, ως παράκτια ζώνη μπορεί να θεωρηθεί μια ζώνη εύρους μερικών χιλιομέτρων ή να επιλεγεί κάποια ισοϋψής καμπύλη μέσα στην οποία αναπτύσσονται οι διάφορες κοινωνικο-οικονομικές δραστηριότητες (Πούλος, 1999).

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε ότι για τη μελέτη της παράκτιας ζώνης, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τη γεωμορφολογία της περιοχής, τις λεκάνες απορροής και τις δραστηριότητες που έχουν επιπτώσεις στον παράκτιο χώρο. Εξάλλου, η παράκτια περιοχή μπορεί να διακριθεί σε παράκτιες ενότητες κατά μήκος της ακτής με βάση τοπογραφικά και υδρολογικά χαρακτηριστικά. Εκείνο όμως που θα πρέπει να υπογραμμίσουμε είναι ότι, οι παράκτιες περιοχές εκτείνονται τόσο προς την πλευρά της θάλασσας όσο και προς την πλευρά της ξηράς. Δηλαδή, με απλά λόγια, ως παράκτια περιοχή ορίζεται ζώνη της ξηράς και της θάλασσας ποικίλου πλάτους το οποίο εξαρτάται από τη φύση του περιβάλλοντος, τις ανάγκες διαχείρισης του, τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα και τις ευκαιρίες που προσφέρονται για περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη (Europra, 2012).

2.2 Κριτήρια καθορισμού παράκτιας ζώνης

Παραπάνω δόθηκε ένας γενικός ορισμός του παράκτιου χώρου. Ωστόσο, ο τύπος, η έκταση και τα όρια του παράκτιου χώρου διαφέρουν ανά την επικράτεια λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που αναπτύσσονται σε κάθε περιοχή. Σε αυτές τις περιπτώσεις η παράκτια ζώνη ορίζεται σύμφωνα με μια σειρά παραγόντων και ανάλογα το επίπεδο στο οποίο εξετάζεται (Κοκκώσης, 1994).

Τα κριτήρια καθορισμού των ορίων της παράκτιας ζώνης μπορεί να είναι είτε γεωγραφικά – μορφολογικά, είτε περιβαλλοντικά ή ακόμα και διοικητικά (Κρεστενίτης, 2011). Στον ορισμό της παράκτιας ζώνης με γεωγραφικά ή μορφολογικά κριτήρια ανήκουν οι περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες ο παράκτιος χώρος ορίζεται σύμφωνα με τις υψομετρικές καμπύλες ή τον τύπο των ακτών που επικρατούν. Τα περιβαλλοντικά κριτήρια αφορούν στην ύπαρξη ζωνών προστασίας και προστατευόμενων περιοχών που είναι σε επαφή με τις ακτές και οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται σαν μια ενότητα. Τα διοικητικά κριτήρια αφορούν στα όρια των ΟΤΑ οι οποίοι έχουν μέτωπο σε ακτή ή σε περιοχές που εμπίπτουν στη διοίκηση θεσμοθετημένων φορέων διαχείρισης.

Στη διαδικασία εύρεσης των κριτηρίων καθορισμού της παράκτιας ζώνης, σημαντικό ρόλο κατέχει ο τύπος της παράκτιας ζώνης που εξετάζεται. Οι τύποι παράκτιων ζωνών που μπορεί να συναντήσει κανείς είναι εκείνοι που αναφέρονται σε νησιωτική περιοχή, δέλτα ποταμών ή αμιγή ηπειρωτική παράκτια περιοχή. Για παράδειγμα, η παράκτια ζώνη στα νησιά αναφέρεται σε ολόκληρη την έκταση του νησιού, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων ενός νησιού συγκεντρώνεται κοντά στις ακτές (Μαντόγλου, 2001).

Για τον καθορισμό του αιγιαλού και της παραλίας, τμήμα δηλαδή της παράκτιας ζώνης έχει προβλέψει ο αντίστοιχος νόμος 2971/2001 στον οποίο ορίζονται ως βασικά κριτήρια, που εξετάζει η ορισμένη επιτροπή, για τη χάραξη του αιγιαλού (Αραβαντίνος, 1997):

α) η γεωμορφολογία του εδάφους, αναφορικά με κατηγορίες υψηλών και χαμηλών ακτών, τη σύστασή του, καθώς και το φυσικό όριο βλάστησης,

β) η ύπαρξη, τα όρια και το είδος των παράκτιων φυσικών πόρων,

γ) τα πορίσματα από την εκτίμηση των μετεωρολογικών στοιχείων της περιοχής,

δ) η μορφολογία του πυθμένα,

ε) ο βαθμός ανάπτυξης του κυματισμού σε σχέση με το μέτωπο της ακτής,

στ) η ύπαρξη τεχνικών έργων στην περιοχή,

- ζ) οι τυχόν εγκεκριμένες χωροταξικές κατευθύνσεις και χρήσεις γης που επηρεάζουν την παράκτια ζώνη,
- η) η ύπαρξη δημόσιων κτημάτων κάθε κατηγορίας που βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με την παράκτια ζώνη,
- θ) τυχόν υφιστάμενο Κτηματολόγιο και
- ι) η ύπαρξη ευπαθών οικοσυστημάτων και προστατευόμενων περιοχών.

Ωστόσο, ως ειδικότεροι και κυριότεροι παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται το πλάτος της ζώνης του αιγιαλού ορίζονται η σφοδρότητα και η διεύθυνση των επικρατούντων ανέμων, το μήκος της προ του αιγιαλού ανοικτής θάλασσας, η παλίρροια και η τοπογραφία της ακτής (Δουκάκης, 2005).

2.3 Παράκτιες δραστηριότητες

Οι παράκτιες ζώνες, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, αποτελούν ένα σύνθετο ολοκληρωμένο σύστημα το οποίο αποτελείται από το χερσαίο, το παραλιακό και το θαλάσσιο υποσύστημα. Στο σύστημα αυτό συνυπάρχουν και αλληλοεπηρεάζονται το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον με αποτέλεσμα να δημιουργείται η ανάγκη για μια ολοκληρωμένη θεώρηση της «συμβίωσης» αυτής. Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες που εμφανίζονται στην παράκτια ζώνη και επηρεάζουν τη δυναμική και την ισορροπία της (Γκέσκου, 2002):

- Οικιστική ανάπτυξη
- Τουρισμός – Αναψυχή
- Γεωργία
- Αλιεία – Υδατοκαλλιέργειες
- Βιομηχανία
- Μεταφορές
- Προστασία της φύσης

2.4. Η Σημασία της ελληνικής παράκτιας ζώνης

Η Ελλάδα, όπως είναι γνωστό, είναι μια κατεξοχήν παράκτια χώρα με πολύ μεγάλη ακτογραμμή και ένα τεράστιο αριθμό νησιών και βραχονησίδων (μεγαλύτερο από 3.000) στα χωρικά της ύδατα. Το μήκος της ακτογραμμής του ελληνικού χώρου κατανέμεται περίπου εξίσου στην ηπειρωτική Ελλάδα και στα νησιωτικά συμπλέγματα του Αιγαίου και του Ιονίου Πελάγους (7.300 χλμ. στην ηπειρωτική Ελλάδα και τα 7.700 χλμ. στο νησιωτικό χώρο). (Κοκκώσης, 2002).

Ως εκ τούτου, η παράκτια ζώνη με τις ιδιομορφίες και τα χαρακτηριστικά της, αποτελεί χώρο ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας για τη χώρα. Η Ελλάδα έχει εκτεταμένη παραλιακή περίμετρο λόγω της πολύπλοκης μορφής των ακτών της και των πολυάριθμων νησιών της. Με συνολική έκταση 131957 τετραγωνικά χιλιόμετρα και μήκος ακτών περίπου 15000 χιλιόμετρα, έχει την πιο εκτεταμένη ακτογραμμή από όλες τις Μεσογειακές χώρες και παρουσιάζει μία από τις μεγαλύτερες αναλογίες ακτών ανά συνολική έκταση στην Ευρώπη. Η τιμή αυτή είναι εντυπωσιακά υψηλή, δεδομένου ότι για παράδειγμα η Γαλλία με έκταση 4 φορές μεγαλύτερη της Ελλάδας, έχει μήκος ακτών μόνο 3.100 χιλιόμετρα (Σιαφάκας, 2007).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε ότι ο προσανατολισμός των ελληνικών ακτών συμπίπτει με τον προσανατολισμό των ελληνικών ορεινών όγκων. Από τα 15.000 χλμ. της συνολικής ακτογραμμής περίπου το 40% αφορά αμμώδεις και χαλικώδεις ακτές χαμηλών υψομέτρων που έχουν προέλθει από ιζηματογένεση κυρίως, ενώ οι υπόλοιπες ακτές είναι βραχώδεις. Τα βασικά είδη των ελληνικών ακτών είναι τα εξής:

- Δέλτα ποταμών
- Λιμνοθάλασσες
- Πεδινές ακτές
- Θύλακες ή ακτές με κοιλότητες
- Απόκρημνες ακτές (Σιαφάκας, 2007)

Έχει εκτιμηθεί ότι από το σύνολο των ακτών της ηπειρωτικής Ελλάδας το 48,04% είναι απόκρημνες ακτές, το 38,27% είναι επίπεδες πεδινές ακτές, και ακολουθούν τα δέλτα των ποταμών (6,39%), οι λιμνοθάλασσες (3,73%) και οι θύλακες (3,57%). Το μεγάλο ποσοστό των επίπεδων πεδινών ακτών του ελληνικού χώρου έχει συμβάλει στην αυξανόμενη οικιστική και οικονομική τους ανάπτυξη. Η επιπεδότητά τους, όμως, και οι ήπιες κλίσεις τους, τις καθιστούν

ευάλωτες σε άνοδο της στάθμης της θάλασσας λόγω των κλιματικών αλλαγών (Σιαφάκας, 2007).

Μερικά από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της ελληνικής παράκτιας ζώνης είναι τα εξής:

- Η πυκνότητα του πληθυσμού στη ζώνη αυτή είναι διπλάσια από το σύνολο της χώρας.
 - Συγκεντρώνονται στη ζώνη αυτή το 40% των Δήμων και κοινοτήτων που ανήκουν διοικητικά σε 44 από τους 54 νομούς.
 - Η ζώνη αυτή καλύπτει το 34% της συνολικής έκτασης της χώρας.
 - Συγκεντρώνονται στη ζώνη αυτή το 70% των βιομηχανιών, ισχύος πάνω από 150 HP.
- (Δουκάκης, 2005)

Ας μη λησμονούμε όμως ότι η σπουδαιότητα της παράκτιας ζώνης εντοπίζεται εκτός από την πληθυσμιακή συγκέντρωση και στη χωροθέτηση των μεγαλύτερων αστικών κέντρων στον παράκτιο χώρο (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Βόλος, Καβάλα, Καλαμάτα κ.ά.). Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι τα υψηλότερα ποσοστά αύξησης της πυκνότητας του πληθυσμού παρατηρούνται στα μεγάλα αστικά κέντρα που βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός της χωροθέτησης της πλειονότητας των μεγαλύτερων πληθυσμιακά αστικών κέντρων της χώρας στην παράκτια ζώνη, όπως η Ανατολική Αττική και συγκεκριμένα η Βουλιαγμένη καθώς συγκεντρώνει πλήθος ανθρώπινων δραστηριοτήτων, όπως επίσης σημαντικό μέρος των υποδομών και εγκαταστάσεων, μεταφορών και επικοινωνιών (Σταματίου, 2003α).

Επίσης, λόγω της συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης των τριών βασικών στοιχείων της φύσης, δηλαδή γης, αέρα και νερού στις παράκτιες περιοχές, τα οικοσυστήματα που δημιουργούνται σε αυτές, εμφανίζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον. Στον ελλαδικό χώρο συναντώνται πολλά είδη παράκτιων οικοσυστημάτων, όπως υγρότοποι, δέλτα και εκβολές ποταμών, αλμυρά και υφάλμυρα έλη και τέλματα, λιμνοθάλασσες και λιβάδια ποσειδωνίας. Τα οικοσυστήματα αυτά είναι τα πιο παραγωγικά από οικολογικής απόψεως και αποτελούν περιοχές αναπαραγωγής και διαβίωσης πολλών και σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας, ενώ παράλληλα σχηματίζουν ένα οικολογικό δίκτυο που υποστηρίζει τη διαδικασία μετανάστευσης των ειδών. Στο πλαίσιο του προγράμματος για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ελληνικών ακτών και νησιών (ΥΠΕΧΩΔΕ, 1997) αναγνωρίστηκαν 35 οικότοποι (εκβολές, λιμνοθάλασσες, θίνες, θαλάσσια σπήλαια, φοινικοδάση, εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση από ποσειδωνίες, αβαθείς κολπίσκοι και κόλποι, μεσογειακά αλίπεδα, μεσογειακοί λειμώνες με υψηλές πόες και βούρλα κ.λ.π.), που

συναντώνται στην ελληνική παράκτια ζώνη και οι οποίοι εμφανίζουν και ευρωπαϊκό ενδιαφέρον (Κοκκώσης, 2002).

Η σπουδαιότητα που έχει η παράκτια ζώνη για την Ελλάδα ενισχύεται από το γεγονός ότι συνιστά το χώρο όπου κυρίως αναπτύσσεται ο τομέας του τουρισμού. Οι παράκτιες περιοχές, όπως είναι λογικό, αποτελούν τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς και εκεί υπάρχει το μεγαλύτερο ποσοστό τουριστικών επιχειρήσεων και τουριστικών κλινών, ενώ εδώ και πολλά χρόνια οι ελληνικές ακτές αποτελούν το σημαντικότερο θέλγητρο για όσους θέλουν να επισκεφθούν την Ελλάδα. Λόγω της σχέσης που διαμορφώνεται μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων, παράκτιου φυσικού περιβάλλοντος και των φορέων που δρουν στο παράκτιο χώρο, σε πολλές περιπτώσεις δημιουργούνται διαφωνίες σχετικά με την αντιμετώπιση του παράκτιου χώρου και την όσο το δυνατόν καλύτερη διαχείρισή του.

2.5 Βιώσιμη Ανάπτυξη Παράκτιων Περιοχών

Η αειφόρος ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών επιδιώκει το μέγιστο μακροπρόθεσμο κοινωνικό όφελος, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών οφελών. Επειδή οι παράκτιοι πόροι είναι περιορισμένοι από φυσικής και χωρικής άποψης, ορισμένες βραχυπρόθεσμες αποφάσεις μπορεί να καταστρέψουν μόνιμα πόρους για το μέλλον. Συνεπώς, στόχος της αειφόρου ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών είναι η διασφάλιση ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται σήμερα δε θα αποκλείουν μελλοντικές επιλογές. Παράλληλα, περιλαμβάνει την ιδέα ότι πολλές από τις επιπτώσεις της ανθρώπινης παρέμβασης στον παράκτιο χώρο είναι αναστρέψιμες ή μπορούν να τροποποιηθούν ριζικά έστω και με σημαντικό κόστος ή/και σε πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους (Κοκκώσης, 2002).

Συμπερασματικά, οι παράκτιες περιοχές αποτελούν χώρο ιδιαίτερης σημασίας για την Ελλάδα, τόσο από πλευράς ανάπτυξης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, όσο και από πλευράς προστασίας των φυσικών οικοσυστημάτων και αντιμετώπισης των πιέσεων ή συγκρούσεων για τη χρήση των παράκτιων πόρων.

2.6 Διαχείριση Παράκτιων Φυσικών πόρων στην Ελλάδα

Μέχρι στιγμής η διαμόρφωση και εφαρμογή παράκτιας πολιτικής είναι αδύναμη στη χώρα μας. Τα σχέδια διαχείρισης του παράκτιου περιβάλλοντος –όταν υπάρχουν- δεν έχουν αποτελεσματική εφαρμογή, ενώ συχνά είναι με ευθύνη της κεντρικής αλλά και τοπικής αυτοδιοίκησης που υποβαθμίζουν αντί να προστατεύουν τις παράκτιες περιοχές. Το κύριο πρόβλημα σε διοικητικό επίπεδο είναι η έλλειψη μηχανισμών συντονισμού των διάφορων φορέων που εμπλέκονται στη διαχείριση παράκτιων πόρων (Μαστροδήμου, 2010).

2.7 Βιώσιμη Ανάπτυξη χωρών της Ε.Ε

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συγκεντρώσει πολύ από το ενδιαφέρον της στον τομέα των παράκτιων ζωνών. Η αντίληψη ότι οι περιοχές αυτές, εξαιτίας των πολλών πλεονεκτημάτων που έχουν, μπορούν να συμβάλουν αρκετά στην γενικότερη ανάπτυξη των χωρών της ΕΕ, έχει ωθήσει τα αρμόδια όργανα της Ένωσης να δημιουργήσουν ένα “οδικό χάρτη” κανόνων και στόχων για την εξασφάλιση της ανάπτυξης και αξιοποίησης των ζωνών αυτών (Gibson, 2007).

Φυσικά όπως μπορούμε πολύ εύκολα να αντιληφθούμε και από τους στόχους της ΕΕ που θα αναφέρουμε πιο κάτω, η βιώσιμη ανάπτυξη αυτών των περιοχών είναι πρωτεύοντας στόχος (Τουφεγγοπούλου, 2007).

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών συνοψίζεται στους ακόλουθους στόχους:

- Ευρεία και σφαιρική προσέγγιση (θεματική και γεωγραφική).
- Μακροπρόθεσμη προοπτική.
- Προσαρμοστική διαχείριση, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας που προωθείται σταδιακά, ακολουθώντας την ανάλυση των προβλημάτων και την επιστημονική γνώση.
- Ανάδειξη της τοπικής ιδιαιτερότητας και ενδεδειγμένης κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των περιοχών-στόχων.
- Λειτουργία δραστηριοτήτων σε εναρμόνιση με τις φυσικές διαδικασίες και τη φέρουσα ικανότητα που καθορίζεται από αυτές.
- Συμμετοχικός σχεδιασμός από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώσεις κατοίκων παράκτιων περιοχών επιχειρηματικός τομέας κλπ.).
- Υποστήριξη και ανάληψη υποχρεώσεων σε όλα τα επίπεδα και τους τομείς της διοίκησης.

➤ Αξιοποίηση ενός συνδυασμού μέσων (νομικών και οικονομικών μέσων, προαιρετικών συμφωνιών, παροχής πληροφοριών, τεχνικών λύσεων, έρευνας και εκπαίδευσης κ.λπ.).

➤ Όπως καταλαβαίνουμε το σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης πρέπει να έχει μακροπρόθεσμη προοπτική, να έχει εξεταστεί διεξοδικά και σφαιρικά, οι όποιες αποφάσεις λαμβάνονται πρέπει να είναι αποτέλεσμα συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων φορέων, να βρίσκονται σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον, και να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής.

Τέλος κλείνοντας, σημαντικό είναι να αναφέρουμε συνοπτικά τους μεγαλύτερους κινδύνους που αντιμετωπίζουν αυτές οι παράκτιες ζώνες σύμφωνα με την ΕΕ (Gibson, 2007).. Οι προκλήσεις που καλούνται να φέρουν εις πέρας οι αρμόδιοι είναι οι εξής:

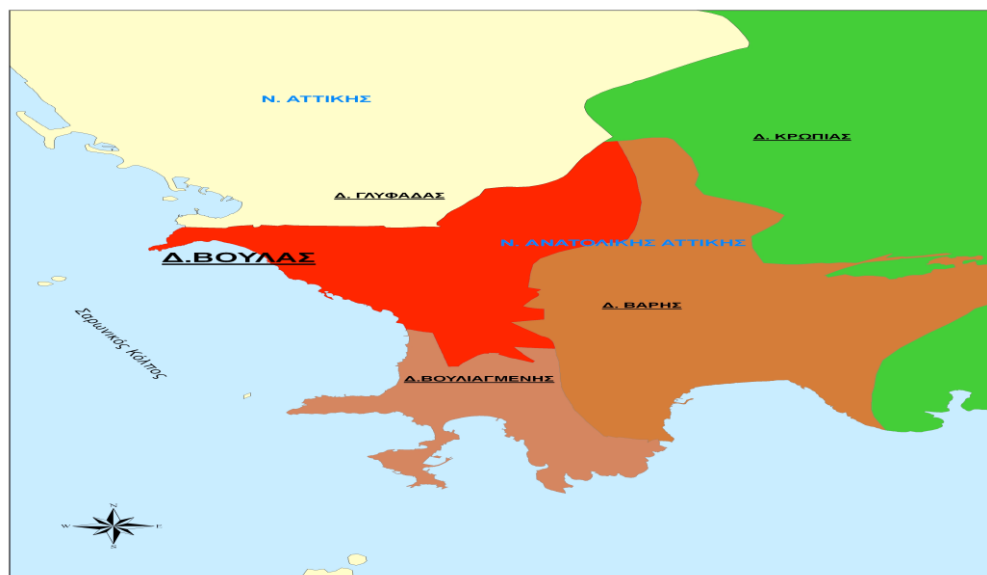
- Εκτεταμένη παράκτια διάβρωση.
- Καταστροφή ενδιαιτημάτων.
- Απώλεια βιολογικής ποικιλότητας.
- Μόλυνση των χερσαίων και των υδάτινων πόρων.
- Προβλήματα στην ποιότητα και την ποσότητα των υδάτων.
- Περαιτέρω επιδείνωση ζητημάτων όπως είναι η ανεργία, λόγω των οικολογικών προβλημάτων.
- Ανταγωνισμός μεταξύ των ενδιαφερομένων χρηστών για τους φυσικούς πόρους.
- Καταστροφή πολιτισμικής κληρονομιάς (ως αποτέλεσμα της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης).

Κεφάλαιο 3^ο: Η Ταυτότητα του Δήμου Βουλιαγμένης

Το κεφάλαιο αυτό αφορά στην ταυτότητα του δήμου Βουλιαγμένης. Αρχικά γίνεται ένας γεωγραφικός προσδιορισμός του δήμου, ενώ στη συνέχεια κρίθηκε σκόπιμο να αναφερθούμε

στην εξέλιξη του πληθυσμού, αναφερόμενοι τόσο στο φύλο και την ηλικία όσο και στην εκπαίδευση του πληθυσμού του δήμου Βουλιαγμένης.

3.1 Γεωγραφικός προσδιορισμός δήμου Βουλιαγμένης

Εικόνα 1

Η Βουλιαγμένη (εικ. 1) είναι παραθαλάσσιος οικισμός της Αττικής που βρίσκεται 25 χιλιόμετρα νότια του κέντρου της Αθήνας. Είναι χτισμένη στα παράλια του Σαρωνικού. Διοικητικά ανήκει στον Δήμο Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης. Οφείλει το όνομά της στην ομώνυμη λίμνη που δημιουργήθηκε από καθίζηση του εδάφους (εκεί παραπέμπει και το όνομά της) στο μακρινό παρελθόν και έχει ιδιαίτερα μεγάλο βάθος. Η περιοχή στην οποία απλώνεται ο οικισμός περιλαμβάνει μία μεγάλη και δαντελωτή παραλιακή ζώνη, στην οποία σχηματίζονται και οι χερσόνησοι του Καβουρίου και του Λαιμού (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012)

Η περιοχή της Βουλιαγμένης υπήρξε αρχικά παραθεριστική περιοχή. Ο οικισμός μέχρι το 1929 ανήκε διοικητικά στην κοινότητα Κορωπίου. Από το 1929 μέχρι το 1935 αποτέλεσε οικισμό της κοινότητας Βάρης, ενώ ως κοινότητα πρωτοσυστάθηκε το 1935. Ψο 1951 προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι οικισμοί Αγίου Νικολάου και Καβουριού, ενώ το 1985 η κοινότητα μετατράπηκε σε Δήμο Βουλιαγμένης (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012)

Η παραθαλάσσια θέση και η απόσταση της από την Αθήνα, καθώς και ο χαρακτηρισμός της από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΦΕΞ 1129/Δ/1997) ως προάστιο αμιγούς κατοικίας εξασφαλίζουν στους κατοίκους υψηλό βιοτικό επίπεδο. Εξαιρούνται ένα οικοδομικό τετράγωνο στην Κεντρική Βουλιαγμένη το οποίο έχει χρήση Πολεοδομικού Κέντρου, η Πολεοδομική

Ενότητα του Αγίου Νικολάου η οποία έχει χρήση Γενικής Κατοικίας και ένα επιπλέον τετράγωνο στην Κεντρική Βουλιαγμένη το οποίο έχει χρήση Γενικής Κατοικίας (Επιχειρησιακό πρόγραμμα, 2012-2014).

Το δυτικό τμήμα του δήμου βρίσκεται ανάμεσα στη Λεωφόρο Ποσειδώνος και την ακτή και αποτελείται από δυο χερσονήσους, το Μεγάλο και το Μικρό Καβούρι. Το Μικρό Καβούρι συνδέεται με την υπόλοιπη χώρα μέσω μιας λεπτής αμμώδους λωρίδας γης η οποία είναι γνωστή ως Λαιμός. Ο δήμος Βουλιαγμένης διαθέτει εύκολη οδική πρόσβαση από και προς την Αθήνα, τον Πειραιά, τα βόρεια και τα λοιπά νότια και νοτιανατολικά προάστια, μέσω των λεωφόρων Βουλιαγμένης και Ποσειδώνος. Μέσω της λεωφόρου Βάρης – Κορωπίου επιτυγχάνεται εύκολη πρόσβαση από και προς το Διεθνή Αερολιμένα «Ελ. Βανιζέλος» και την Αττική Οδό (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Στα βασικά πλεονεκτήματα της περιοχής, συγκαταλέγεται η εγγύτητα με τη θάλασσα, οι συχνοί χώροι πρασίνου οι μεγάλοι πλάτους δρόμοι και οι καλές κατασκευαστικές προδιαγραφές των κτιρίων, ενώ το βασικό μειονέκτημα της περιοχής αποτελεί η μη επαρκής συγκοινωνιακή σύνδεση της, η οποία γίνεται αποκλειστικά από αστικά λεωφορεία.

Ο Δήμος Βουλιαγμένης ανακηρύχθηκε Ολυμπιακή πόλη, μετά από πρόταση της Ο.Ε.Ο.Α «ΑΘΗΝΑ 2004» για την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αθλημάτων, του Τρίαθλου, της ατομικής χρονομέτρησης, της ποδηλασίας και της παραολυμπιακής ποδηλασίας, γεγονός που αποτελεί την επιβεβαίωση της διατήρησης του οικοσυστήματος, τον εμπλουτισμό του πρασίνου, την καθαριότητα και τις επιτυχείς παρεμβάσεις σε σημαντικά έργα ανάπλασης του τοπίου (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

3.1.1 Εξέλιξη του πληθυσμού

Σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού 2011, που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή οι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης ανέρχονται σε 48.380 εκ των οποίων 23.680 οι άντρες και 24.700 οι γυναίκες με τελική πυκνότητα πληθυσμού 1299,66 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Αυξήθηκε συνεπώς ο πληθυσμός της περιοχής μας κατά 5418 μόνιμους κατοίκους μιας και σύμφωνα με στοιχεία της απογραφής πληθυσμού 2001, οι μόνιμοι κάτοικοι και στις 3 δημοτικές κοινότητες αθροιστικά προσέγγιζαν τους 42.692. Αυξήθηκε, δηλαδή, ο πληθυσμός μόνιμων κατοίκων στην πόλη μας κατά 11,75% σε χρονικό διάστημα 10 ετών αν και οι αρχικές

εκτιμήσεις έκαναν λόγο για ραγδαία αύξηση του πληθυσμού σε αριθμό που αναμενόταν να ξεπεράσει και τις 60.000 μόνιμους κατοίκους (Πληθυσμός, 2011).

Αξίζει να αναφέρουμε ότι ο Δήμος Βουλιαγμένης παρουσιάζει συνεχώς μεγάλη αύξηση στον πληθυσμό του και κατά τις περιόδους 1971-1981 (μεταβολή 86.73%) και 1991-2001. Την πρώτη περίοδο είχε την πρώτη σημαντική εγκατάσταση πληθυσμού στο δήμο, μετά και την επέμβαση στις ακτές του (Καβούρι, Λαιμός, Αστέρας), ενώ τη δεύτερη περίοδο παρατηρείται το φαινόμενο όλο και περισσότεροι άνθρωποι να κάνουν τη Βουλιαγμένη περιοχή πρώτης κατοικίας, με σκοπό να απομακρυνθούν από το επιβαρημένο περιβαλλοντικά κέντρο της Αθήνας (Πληθυσμός, 2011).

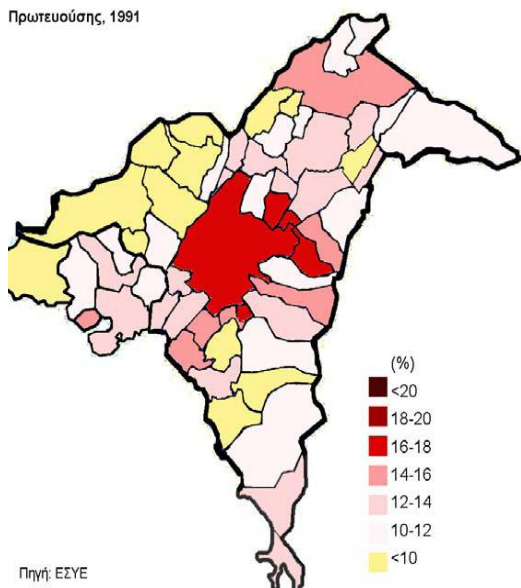
Η Δημοτική κοινότητα Βουλιαγμένης είναι χωρισμένη σε **τέσσερις πολεοδομικές ενότητες**. 1) Την Πολεοδομική Ενότητα του Αγίου Νικολάου 2) Την Πολεοδομική Ενότητα Μεγάλου Καβουρίου 3) Την πολεοδομική Ενότητα Κεντρικής Βουλιαγμένης και 4) Την πολεοδομική ενότητα Συνοικισμού Εμπορίου (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένη, 2012).

3.1.2 Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε ότι επειδή η στατιστική υπηρεσία δεν έχει ακόμα δημοσιεύσει τα πλήρη δημογραφικά στοιχεία όλων των δήμων και των κοινοτήτων (είναι κάτι που θα γίνει στο τέλος του 2012 και αρχές του 2013) θα παρουσιάσουμε τον πληθυσμό του δήμου Βουλιαγμένης κατά φύλο σύμφωνα με τις απογραφές του 2011 και κατά ομάδες ηλικιών με βάση τα δημογραφικά στοιχεία του 2001.

Οι κάτοικοι λοιπόν του Δήμου Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης ανέρχονται σε 48.380 εκ των οποίων 23.680 οι άντρες και 24.700 οι θήλεις έτσι όπως απογράφηκαν το 2011. Σχετικά όμως με τη πληθυσμιακή γήρανση του πληθυσμού του δήμου Βουλιαγμένης από την περίοδο 1991-2001 παρουσιάζεται μείωση. Πιο συγκεκριμένα οι Δήμοι Βούλας και Βουλιαγμένης, από 12% έως 14% το 1991 βρέθηκαν μεταξύ 10% και 12% το 2001. Τα συμπεράσματα αυτά προκύπτουν από τις εικόνες 2 και 3 που ακολουθούν.

Πρωτεύουσας, 1991

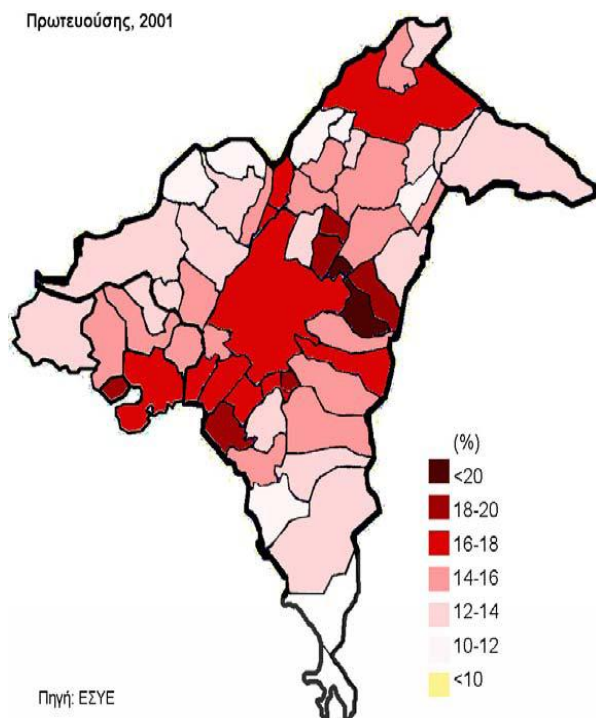

Πηγή: ΕΣΥΕ

Εικόνα 2 Κατανομή δημογραφικής γήρανσης στην Πρωτεύουσα, 1991

(πηγή: ΕΣΥΕ)

Πρωτεύουσας, 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ

Εικόνα 3 Κατανομή δημογραφικής γήρανσης Πρωτεύουσας, 2001

(Πηγή: ΕΣΥΕ)

3.1.3 Επίπεδο εκπαίδευσης πληθυσμού

Αρχικά πρέπει να τονιστεί πως στο δήμο Βουλιαγμένης έχουμε πληθώρα κτιριακών υποδομών όπως Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο, Γυμνάσιο και Γενικό Λύκειο.

Και για το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού του δήμου Βουλιαγμένης θα χρησιμοποιήσουμε τα δημογραφικά στοιχεία του 2001. Παρατηρούμε ότι αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης, παρατηρείται μια μεγάλη αύξηση στον αριθμό των ατόμων με μεταπτυχιακό-διδακτορικό και στους πτυχιούχους ανώτερων σχολών, ανωτάτων σχολών και ΤΕΙ για την περίοδο 1991-2001. Παράλληλα, παρατηρείται μια άνοδος της τάξεως του 25% στους απόφοιτους μέσης εκπαίδευσης, μια άνοδος γύρω στο 18% στους απόφοιτους Γυμνασίου και μια μικρή μείωση στους απόφοιτους στοιχειώδους εκπαίδευσης. Επιπλέον, μείωση σημειώνεται στον αριθμό των αγραμμάτων ατόμων, καθώς και των ατόμων που δεν τελείωσαν το δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση.

Συνολικά, προκύπτει το συμπέρασμα ότι το επίπεδο εκπαίδευσης στο δήμο Βουλιαγμένης έχει ανέβει σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία χρόνια, με την αύξηση των ατόμων που έχουν τελειώσει ανώτερες ή ανώτατες σχολές και έχουν μεταπτυχιακό ή διδακτορικό, γεγονός που υποδηλώνει ότι ο δήμος αποτελεί πλέον περιοχή μόνιμης κατοικίας για ανθρώπους με υψηλό επίπεδο.

Πίνακας 1: Επίπεδο εκπαίδευσης 1991-2001

(α) (Πηγή: ΕΣΥΕ)

Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)			Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης		Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως		Με Μεταπτυχιακό - Διδακτορικό		Που Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	
ΔΗΜΟΙ	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	299	423	4.151	5.361	3.803	2.935	105	250	1.339	1.555
ΓΛΥΦΑΔΑΣ	1.454	891	20.201	25.109	14.914	13.105	636	1.562	6.404	7.257
ΒΟΥΛΑΣ	301	137	6.502	7820	3.274	2.877	346	1.075	1.441	1.888

ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝ ΗΣ	42	55	1.379	1920	559	958	93	325	245	401
ΣΥΝΟΛΟ	2096	1506	3223 3	40210	22550	19875	1180	3212	9429	11101

Πίνακας 2: Επίπεδο εκπαίδευσης 1991-2001

(β)(Πηγή: ΕΣΥΕ)

Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση			Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών		Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών		Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)		Σύνολο ηλικίας 10 ετών και άνω	
ΔΗΜΟΙ	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	891	755	934	1.879	159	1.218	212	597	11.89 3	14.973
ΓΛΥΦΑΔΑΣ	3.624	3.38 8	6.178	11.632	909	6.685	994	2.571	55.31 4	72200
ΒΟΥΛΑΣ	828	849	2.574	4.898	302	2.492	288	861	15.85 6	22.897
ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝ ΗΣ	162	216	514	1.181	55	521	55	310	3.104	5.887
ΣΥΝΟΛΟ	5505	5208	10200	19590	1425	10916	1549	4339	8616 7	11595 7

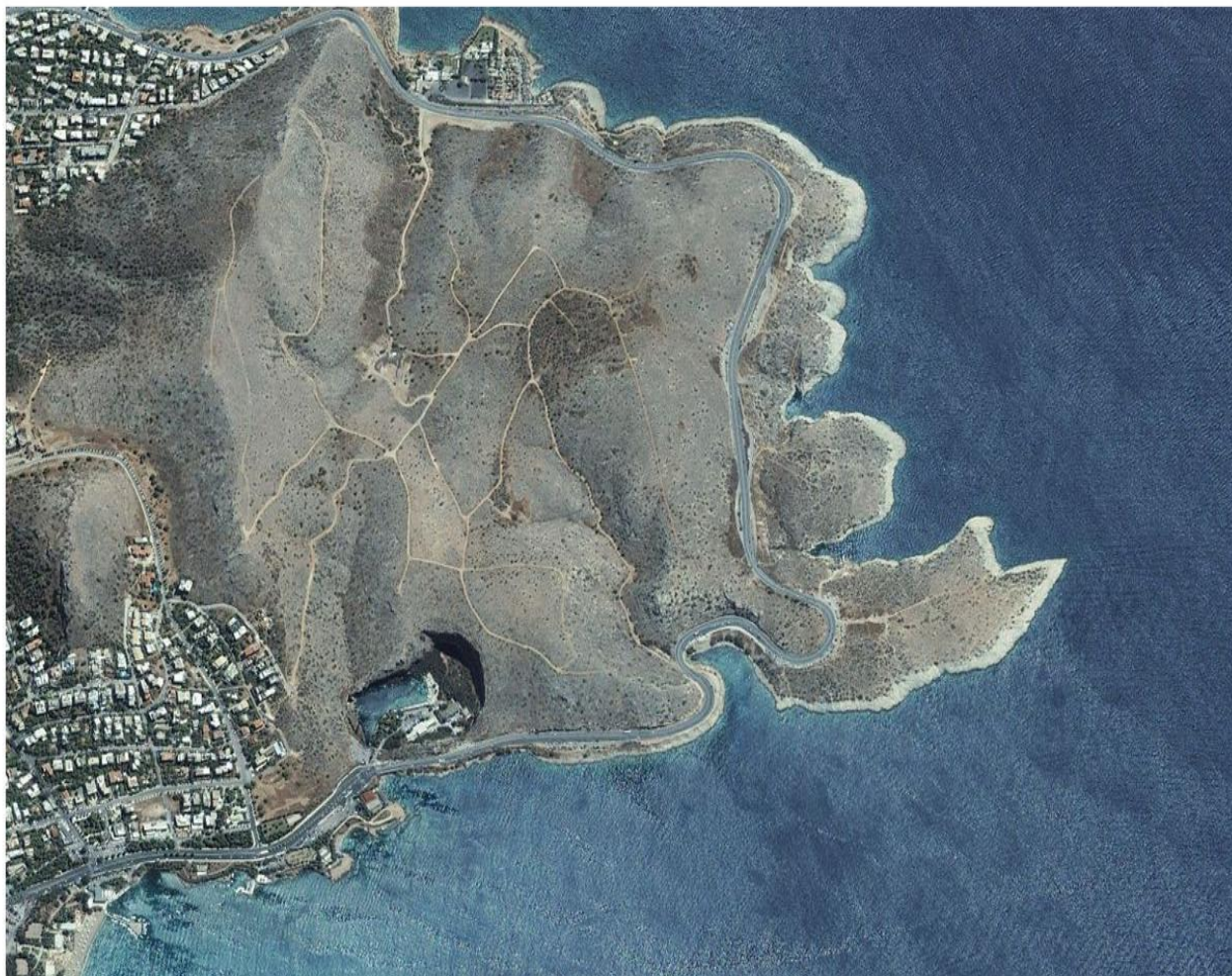
3.1.4 Μνημεία της Φύσης

- **Λίμνη Βουλιαγμένης**

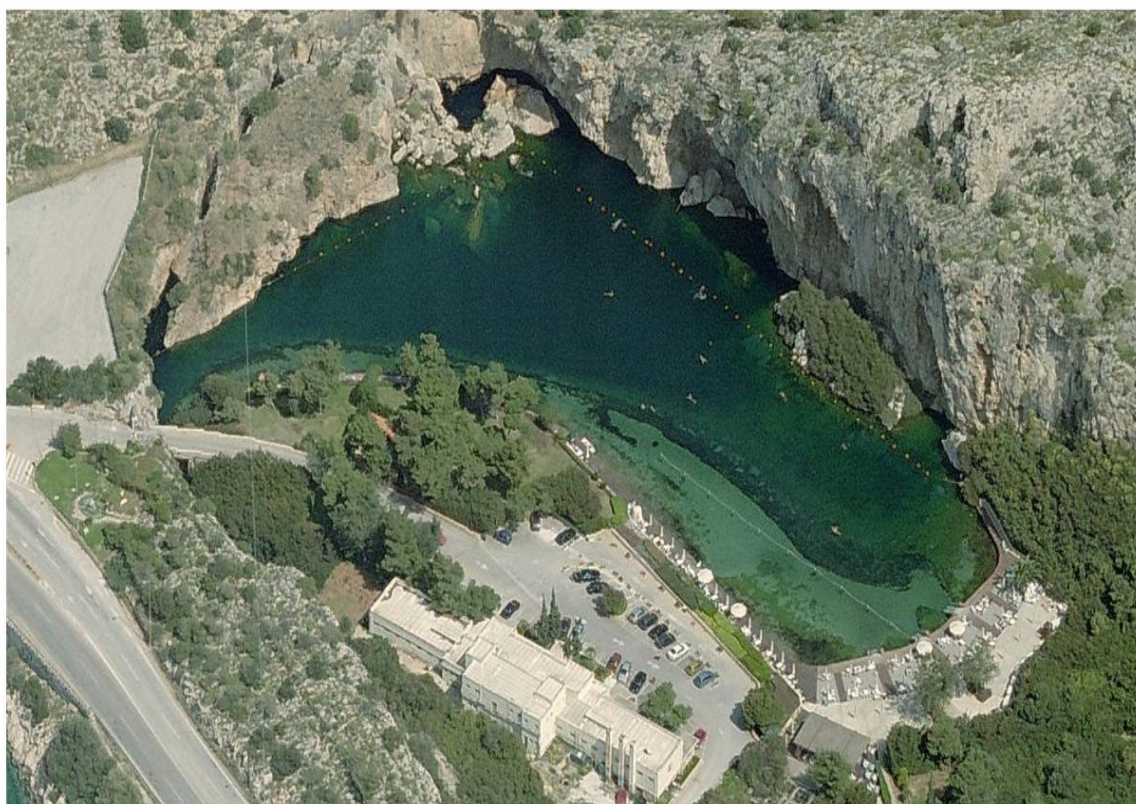
Η Βουλιαγμένη διαθέτει το σπουδαιότερο φυσικό μνημείο της Αττικής, το σπηλαίο και τη Λίμνη. Το σπηλαίο της Βουλιαγμένης αποτελεί ένα μοναδικό μνημείο της φύσης. Είναι από τα εντυπωσιακότερα σπηλαιοβάραθρα της Αττικής. Σαφή εικόνα για τη λίμνη της Βουλιαγμένης, δεν υπάρχει. Το συγκεκριμένο σπηλαιοβάραθρο επικοινωνεί υπόγεια με τη λίμνη μια και στα έγκατα του έχει μια λίμνη που το βάθος της φτάνει τα 100 μέτρα. Δυο μικρά ανοίγματα πριν την κορυφή του μικρού λόφου πάνω από την λίμνη είναι η είσοδος του σπηλαιοβάραθρου (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012).

Η λίμνη της Βουλιαγμένης βρίσκεται στο νότιο άκρο του δημοτικού διαμερίσματος της Βουλιαγμένης και δεν ανήκει στον αστικό ιστό της περιοχής. Είναι απομονωμένη επειδή βρίσκεται ζώνη προστασίας και λόγω του βραχόδους χαρακτήρα της περιοχής που δεν επιτρέπει τη δόμηση. Έχει αναγνωριστεί ως σημαντικό μνημείο της φύσης λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της και της φυσικής της τοποθεσίας. Επίσης, εδώ και 15 χρόνια αποτελεί ένα από τα κύρια επιστημονικά ενδιαφέροντα του Τμήματος Βιολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι ανήκει στην εκκλησιαστική περιουσία της Μονής Πετράκη και παραχωρείται για εκμετάλλευση έναντι ενοικίου σε εταιρία. Το έτος 2005 εκδίδεται το Π. Διάταγμα χαρακτηρισμού της περιοχής της Λίμνης Βουλιαγμένης (Ν. Αττικής) ως διατηρητέο μνημείο της φύσης και καθορισμού (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014).

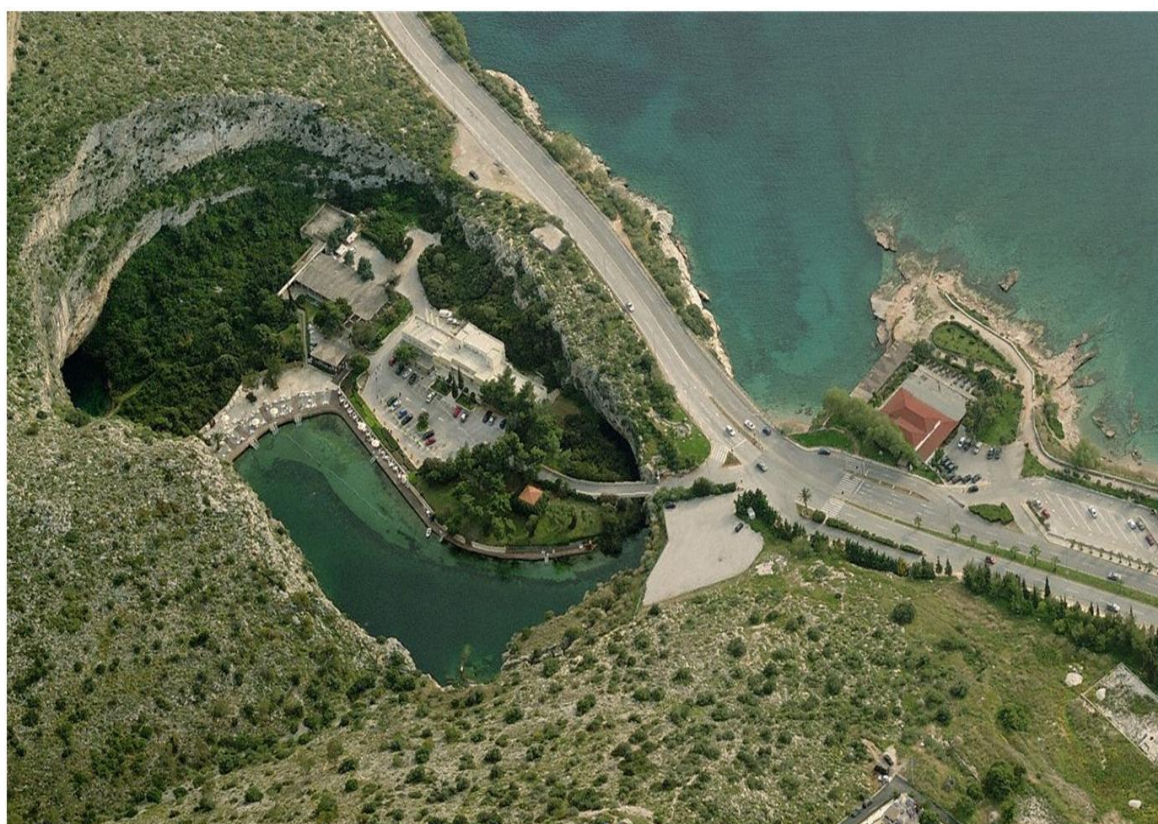
Το 1988 ξεκίνησε το πρόγραμμα εξερεύνησης και χαρτογράφησης του σπηλαίου της Βουλιαγμένης, υπό την αιγίδα του σπηλαιολογικού τομέα του υπουργείου Πολιτισμού, με χρηματοδότηση του Δήμου Βουλιαγμένης. Οι έρευνες είναι σύνθετες και περιλαμβάνουν μελέτη της γεωλογίας του σπηλαίου, χημικές αναλύσεις του νερού και αεροφωτογραφίες της περιοχής. Οι σπηλαιοκαταδύσεις είναι ο πιο σημαντικός τομέας.

Εικόνα 1: Μνημεία της Φύσης στη Δημοτική Κοινότητα Βουλιαγμένης

Εικόνα 2 : Μνημεία της Φύσης στη Δημοτική Κοινότητα Βουλιαγμένης

Εικόνα 3: Μνημεία της Φύσης στη Δημοτική Κοινότητα Βουλιαγμένης

Το νερό της λίμνης αναβλύζει από πηγές βάθους 50 και 100 μέτρων. Η θερμοκρασία του κυμαίνεται από 21 ως 25 βαθμούς Κελσίου. Πλησιάζοντας στην είσοδο του σπηλαιού η θερμοκρασία ανεβαίνει κι άλλο, ενώ κάτω από τα 16 μέτρα αυξάνεται κατά 4 ως 5 βαθμούς για να σταθεροποιηθεί σε μεγαλύτερα βάθη στους 26 με 27 βαθμούς Κελσίου. Το καλοκαίρι η θερμοκρασία των νερών της κυμαίνεται από 25 μέχρι 30 βαθμούς Κελσίου, γεγονός που οι επιστήμονες το αποδίδουν στο ότι σε μεγάλο βάθος τα υποβρύχια σπήλαια της λίμνης επικοινωνούν με το ηφαιστειακό τόξο που διατρέχει τα ελληνικά νησιά.

Η λίμνη της Βουλιαγμένης χάρη στην ιδιαιτερότητα των συστατικών του νερού της και του ιδιαίτερου φυσικού της τοπίου, αποτελεί χώρο συγκέντρωσης των κατοίκων, όχι μόνο της Βουλιαγμένης, αλλά και ολόκληρου του λεκανοπεδίου. Αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι η λίμνη προσελκύει πολλές κατηγορίες ατόμων όλων των ηλικιών και με διάφορους λόγους επίσκεψης (αναψυχή, θεραπευτικοί λόγοι, καταδώσεις, αθλητικές δραστηριότητες). Η ένταση βέβαια των επισκεπτών διαφέρει ανάλογα με την εποχή. Το βραχώδες τοπίο με τις απόκρημνες σπηλαιώδεις ορθοπλαγιές που καταλήγουν στη λίμνη, η χρωματική εντυπωσιακή ατμόσφαιρα του υδάτινου στοιχείου που σε πολλά σημεία φτάνει μεγάλα βάθη, σε συνδυασμό με τους θάμνους, τα μικρά δέντρα τα οποία φυτρωμένα στα γύρω βράχια ή στις σχισμές τους κρέμονται επάνω από το νερό, δημιουργούν ένα σπάνιο για τα δεδομένα της Αττικής και υψηλότατης αισθητικής απόδοσης τοπίο.

Σήμερα στη λίμνη λειτουργεί σύγχρονο υδροθεραπευτήριο και υπάρχουν πλήρεις βοηθητικές εγκαταστάσεις για τους λουόμενους. Η λίμνη της Βουλιαγμένης, έχει συμπεριληφθεί στον Εθνικό κατάλογο «NATURA 2000» και προστατεύεται από τη Διεθνή σύμβαση «RAMSAR».

• **Μαρίνα Βουλιαγμένης**

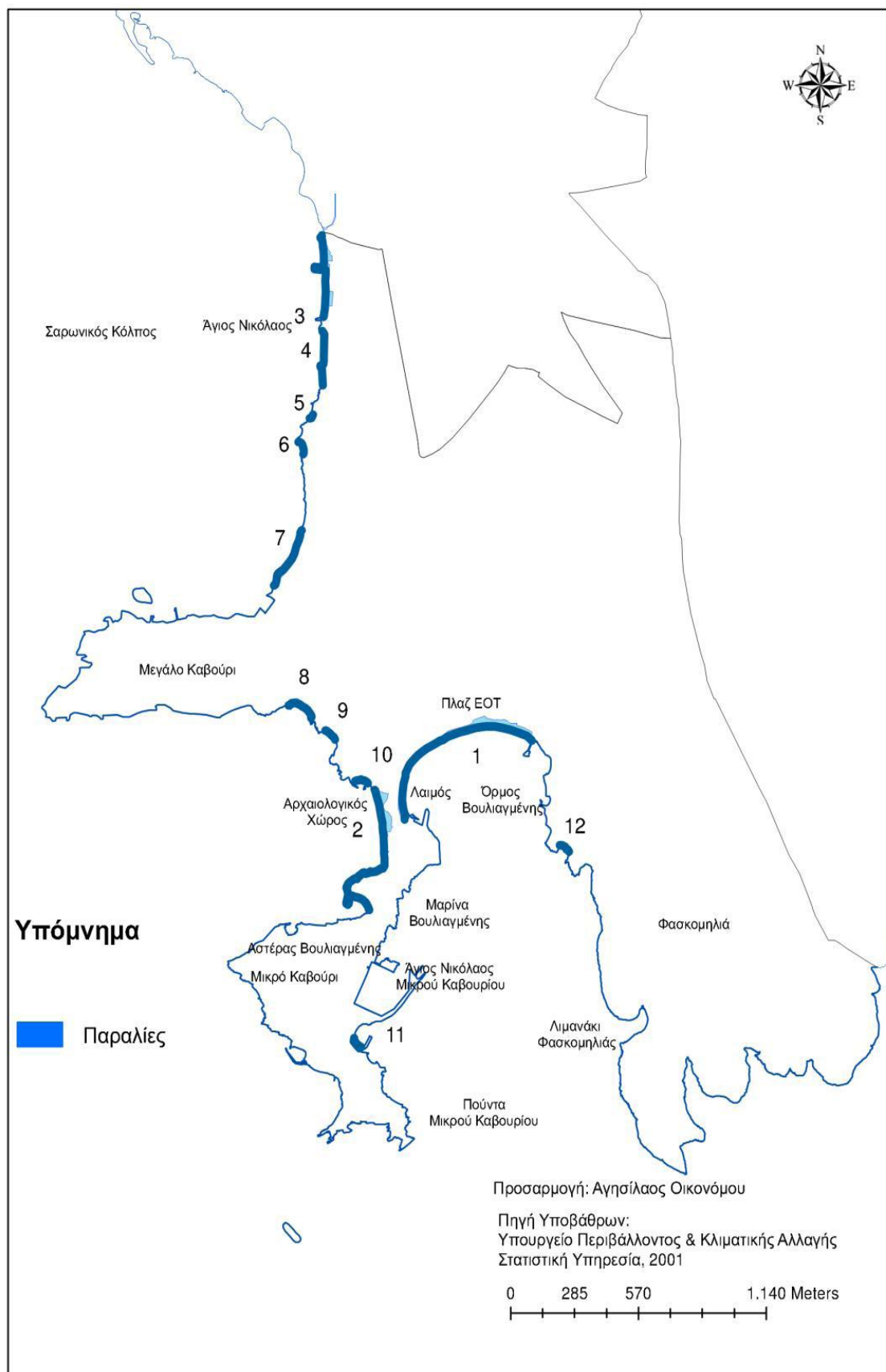
Η Μαρίνα της Βουλιαγμένης βρίσκεται στη ΝΑ ακτή του Μικρού Καβουριού Αττικής, στο Λαιμό της Βουλιαγμένης, 20 χμ. από το λιμάνι του Πειραιά στον Κόλπο του Σαρωνικού. Έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει μέχρι και 106 σκάφη, μήκους ως και 45 μ., κυρίως ιδιωτικές θαλαμηγούς, γι' αυτό και έχει το χαρακτήρα VIP μαρίνας. Το μέγιστο βάθος της είναι 5,5 μ. Αποτελείται από το θαλάσσιο και τον χερσαίο περίφρακτο χώρο, εμβαδού περίπου 35 στρ. Περιλαμβάνει γραφεία διοίκησης, εστιατόριο-cafe bar «Moorings», καταστήματα και βοηθητικούς χώρους - οικίσκους - αποθήκες. Τη διαχείριση της Μαρίνας από το 2001 έχει αναλάβει η «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης» (προϊόν «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα ΑΕ»), από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΣΨ). Το 2008 η «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης» προχώρησε σε επένδυση για την αναβάθμιση της Μαρίνας.

- **Παραλίες Δημοτικής Κοινότητας Βουλιαγμένης**

Οι παραλίες, της Βουλιαγμένης είναι η αττική ακτή Βουλιαγμένης η οποία διαθέτει οργανωμένη παραλία και δίπλα της ακριβώς ελεύθερη παραλία, τα λιμανάκια Βουλιαγμένης, η παραλία Αστέρα Βουλιαγμένης, η παραλία στη λίμνη της Βουλιαγμένης, ο Λαιμός Βουλιαγμένης, το Καβούρι Αττικής.

Εικόνα: Παραλίες Δημοτικής Κοινότητας Βουλιαγμένης

Εικόνα: Παραλίες Δημοτικής Κοινότητας Βουλιαγμένης

Κεφάλαιο 4^ο: Οικονομικό Προφίλ δήμου Βουλιαγμένης

Το κεφάλαιο αυτό αφορά στην παρουσία του οικονομικού προφίλ του δήμου Βουλιαγμένης. Αρχικά γίνεται λόγος για τη Διάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά τομέα παραγωγής και στη συνέχεια παρουσιάζεται ο οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός της περιοχής.

Γενικά Οικονομικά Χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με τα στοιχεία η περιοχή της Βουλιαγμένης χαρακτηρίζεται από **έντονη οικονομική δραστηριότητα** κυρίως στον **τριτογενή τομέα** καθώς υπάρχει πληθώρα χώρων ψυχαγωγίας όπως καφετέριες, εστιατόρια στην περιοχή της παραλίας. Αξίζει να αναφερθεί πως τα εμπορικά καταστήματα με είδη ένδυσης και υπόδησης, δεν έχουν αξιόλογη ανάπτυξη στη συγκεκριμένη περιοχή, συνεπώς οι κάτοικοί της τα προμηθεύονται από άλλες περιοχές. Γενικότερα οι περισσότερες επιχειρήσεις βρίσκονται στο κέντρο της Βουλιαγμένης και ειδικότερα στον κεντρικό δρόμο της Ερμού και στην πλατεία Νυμφών. Σημειώνεται ότι ελάχιστοι, μεγάλοι σε ηλικία κάτοικοι της περιοχής της Βουλιαγμένης απασχολούνται με τον **πρωτογενή τομέα παραγωγής** κάνοντας αγροτικές εργασίες. Γενικά η Βουλιαγμένη διαθέτει αξιόλογη **τουριστική υποδομή** και είναι ένας τόπος που προσφέρεται για **ψυχαγωγία**. Ιδιαίτερα ο Αστéρας Βουλιαγμένης είναι ένα πολυσύχναστο και γνωστό μέρος, με μεγάλη τουριστική σημασία και επηρεάζει τον οικονομικό τομέα της περιοχής (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης).

4.1 Διάρθρωση οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά τομέα παραγωγής

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 η μεγάλη πλειοψηφία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του πρώην δήμου Βουλιαγμένης και πιο συγκεκριμένα το 68,3% αυτού, απασχολείται στον τριτογενή τομέα της οικονομίας και κύρια στις λοιπές υπηρεσίες (επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση, άμυνα, εκπαίδευση και υγεία) αλλά και στο εμπόριο και τα ξενοδοχεία-εστιατόρια (ΕΣΥΕ, 2011) .

Ένα σημαντικό ποσοστό και ειδικότερα το 18,3% απασχολείται στον δευτερογενή τομέα της οικονομίας και κύρια στις μεταποιητικές βιομηχανίες και τις κατασκευές. Ενώ ο πρωτογενής τομέας απασχολεί μόλις το 3,9% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του πρώην Δήμου

Βουλιαγμένης γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για την μεταστροφή της οικονομίας της περιοχής τις τελευταίες δεκαετίες (ΕΣΥΕ, 2011) .

4.2 Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που αντλούμε από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία η ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Βουλιαγμένης ανέρχεται στο 48,7% ενώ ο μη ενεργός πληθυσμός αγγίζει στο 51,3%. Το ποσοστό ανεργίας στο δήμο Βουλιαγμένης είναι στο 9,61% που είναι από το πιο υψηλό στην Περιοχή της Ανατολικής Αττικής (ΕΣΥΕ, 2011) .

Περιοχές	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός	Μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
Ελλάδα	4.614.499	5.245.094	4.102.089	512.410	11,10%
Πρώην Νομός Ανατολικής Αττικής	171.008	175.505	154.094	16.914	9,89%
Πρώην Δήμος Βουλιαγμένης	4.673	4.931	4.224	449	9,61%

Πίνακας 3: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός

(πηγή: επεξεργασία στοιχείων απογραφής ΕΣΥΕ 2001)

Κεφάλαιο 5ο: Ιστορική Αναδρομή

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια σύντομη ιστορική αναδρομή για τη Βουλιαγμένη. Θα αναφερθούμε στις αναφορές που υπάρχουν στην ελληνική μυθολογία, για τη Βουλιαγμένη στα αρχαία χρόνια, ενώ το κεφάλαιο θα ολοκληρωθεί με την σύγχρονη ιστορία της.

5.1 Ελληνική μυθολογία

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να πούμε ότι για την περιοχή της Βουλιαγμένης είναι πλούσια σε ιστορία. Μάλιστα σύμφωνα με τη μυθολογία η Λητώ, κυνηγημένη από την οργισμένη Ήρα, αφού ο πατέρας των δίδυμων παιδιών που κυοφορούσε ήταν ο Δίας, σταμάτησε στην περιοχή του σημερινού Λαιμού πριν αναχωρήσει για την Δήλο, προκειμένου να γεννήσει τον Θεό Απόλλωνα και την αδελφή του Αρτέμιδα. Έλυσε την ζώνη της (ζωστήρας) και έκανε το μπάνιο της στην θάλασσα. Φεύγοντας όμως ξέχασε τον ζωστήρα της εκεί. Ο Πausanias μάλιστα αναφέρει ότι το τοπωνύμιο «Ζωστήρας» οφείλει το όνομά του στη ζώνη της Λητούς και αναφέρει χαρακτηριστικά *«ΕΝ ΖΩΣΤΗΡΙ ΔΕ, ΕΠΙ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΚΑΙ ΒΩΜΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΚΑΙ ΛΗΤΟΥΣ. ΤΕΚΕΙΝ ΜΕΝ ΟΥΝ ΛΗΤΩ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ ΕΝΤΑΥΘΑ ΟΥ ΦΑΣΙ, ΛΥΣΑΣΘΑΙ ΔΕ ΤΟΝ ΖΩΣΤΗΡΑ ΩΣ ΤΕΞΟΜΕΝΗΝ, ΚΑΙ ΤΩ ΧΟΡΙΩ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ»* (Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

Εκτός από τη μυθολογία που συνδέουν τη λίμνη με το ιερό νησί της Δήλου και τους θεούς του Ολύμπου, υπάρχουν και οι θρύλοι της περιοχής, σύμφωνα με τους οποίους στην περιοχή της λίμνης της Βουλιαγμένης η νεράιδα της λίμνης παγίδευε στο βυθό της παλικάρια (Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

5.2 Αρχαία χρόνια

Στην περιοχή της Βουλιαγμένης παρατηρείται συνεχής ανθρώπινη δραστηριότητα από το τέλος της Νεολιθικής εποχής έως σήμερα. Σύμφωνα με τα ευρήματα η ανθρώπινη δραστηριότητα γίνεται εντονότερη την Πρωτοελλαδική περίοδο, όπως ονομάστηκε, δηλαδή γύρω στο 3.000 π.Χ (Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

Έργα λατόμησης και οχυρωματικές κατασκευές, έχουν εντοπιστεί στον λόφο των Μουσών, που σήμερα βρίσκεται εντός των εγκαταστάσεων του ξενοδοχείου Αστήρ Παλλάς. Μεταγενέστερα, η περιοχή αποτέλεσε έναν από τους αρχαίους δήμους της πόλεως των Αθηνών, γνωστή ως «Αιξωνίδες Αλαι» (Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

Η ονομασία προκύπτει από την μια λόγω του ονόματος του όμορου δήμου της Αιζώνης (σημερινή Γλυφάδα) και από την άλλη λόγω των αλυκών που υπήρχαν στην περιοχή. Στην αρχαία Ελλάδα οι αλυκές ονομάζονταν αλαι, από το αλας=αλάτι.

Η αρχή κατοίκησης της αρχαίας Βουλιαγμένης τοποθετείται στους πρώτους ιστορικούς χρόνους: Βρέθηκαν ίχνη ανθρώπινης κατοίκησης από τη Νεολιθική περίοδο (περίπου 3000 π.Χ) στην παραλιακή ζώνη και συγκεκριμένα στη συμβολή των δρόμων Αλκυονίδων και Μάρνη καθώς και στη νήσο Υδρούσα (Κατραμονήσι). Στις επόμενες περιόδους της αρχαιότητας η ανθρώπινη παρουσία και κατοίκηση είναι πιο έντονη, χωρίς βέβαια να είναι ακόμα οργανωμένη. Ερείπια θαλαμοειδών τάφων που βρέθηκαν στην οδό Πρίγκηπος Πέτρου αποδεικνύουν την ύπαρξη οικισμού των Μυκηναϊκών χρόνων. Όμως ο αρχαίος δήμος των Αλών Αιζωνιδών αρχίζει να οργανώνεται οικιστικά από την εποχή του Κλεισθένη (Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

Όπως είναι γνωστό ο Κλεισθένης με την Μεταρρύθμιση του 509 πΧ εισήγαγε ένα νέο σύστημα ένταξης των κατοίκων της Αττικής σε δήμους και των δήμων σε τριττύες και φυλές. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό οι δήμοι διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: α. Οι δήμοι του «Άστεως» δηλ. της Αθήνας, του Πειραιά και των προαστίων. β. Οι δήμοι της «Παραλίας» δηλ. όλης της παραλιακής ζώνης της Αττικής (Σαρωνικού και Ευβοϊκού κόλπου). γ. Οι δήμοι της «Μεσογαίας» δηλ. της περιοχής που βρίσκεται στο εσωτερικό του Λεκανοπεδίου (Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

Όλοι οι δήμοι με βάση τη μεταρρύθμιση του Κλεισθένη, εντάχθηκαν σε 10 φυλές. Η ένταξη σε φυλές έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε κάθε μία να περιλαμβάνει δήμους και από τις τρεις προαναφερθείσες κατηγορίες. Έτσι, ανάλογα με την έκταση και τον πληθυσμό τους, εντάχθηκαν σε μικρότερες ομάδες που ονομάζονταν Τριττύες, επειδή αποτελούσαν το ένα τρίτο κάθε φυλής. Η κάθε φυλή περιελάμβανε τρεις τριττύες και επομένως στην Αττική υπήρχαν 30 τριττύες, στις οποίες εντάχθηκαν οι 170 περίπου δήμοι του Λεκανοπεδίου. Η κατανομή του πληθυσμού της Αττικής σε φυλές, τριττύες και δήμους, με τον τρόπο που προαναφέρθηκε, έγινε από τον Κλεισθένη για πολιτικούς κυρίως λόγους: Επειδή δηλ. η κάθε φυλή εξέλεγε 50 βουλευτές στη Βουλή των Πεντακοσίων (10 φυλές από 50 βουλευτές η κάθε μία) ο Κλεισθένης με τη διαμόρφωση της σύνθεσης των φυλών από δήμους και του άστεως και της παραλίας και της μεσογαίας, επεδίωξε να εμποδίσει την ανάπτυξη τοπικιστικών τάσεων και τη δημιουργία ισχυρών τοπικών παραγόντων. Κάθε τριττύς περιελάμβανε από 1 έως 9 δήμους ανάλογα με την έκταση και τον πληθυσμό τους, ενώ η κάθε φυλή, όπως ήδη προαναφέρθηκε, αποτελούνταν από τρεις τριττύες. Τα ονόματα των φυλών προέρχονταν από γνωστούς τοπικούς ήρωες της Αττικής

και ήταν: Κεκροπίς, Ερεχθίς, Αιγίς, Πανδιονίς, Λεοντίς, Ακαμαντίς, Οινίς, Ιπποθοοντίς, Αιαντίς και Αντιοχίς (Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

Ο Δήμος των Αλών Αιζωνιδών ήταν ένας μεσαίος πληθυσμιακά δήμος με 800 περίπου πολίτες και 200 άνδρες με πλήρη πολιτικά δικαιώματα, εξέλεγε 6 βουλευτές και ανήκε στην Κεκροπίδα φυλή. Αποτελούσε μαζί με το δήμο της Αιζωνής που εξέλεγε 8 βουλευτές, την παραλιακή τρίτη της Κεκροπίδας φυλής, στην οποία ανήκαν συνολικά 11 δήμοι (5 από την τριττύ του άστεως, 4 από την τριττύ της μεσογαίας και 2 από την παραλιακή τριττύ) (Ιστορία Ελληνικού Έθνους).

5.3 Νεότερα χρόνια

Η περιοχή της Βουλιαγμένης πρωτοσυστάθηκε σαν κοινότητα το 1935, το 1951 προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι οικισμοί Αγίου Νικολάου και Καβουρίου, ενώ το 1985 η κοινότητα μετατράπηκε σε Δήμο Βουλιαγμένης (Πολύζος – Βαταβάλη, 2009).

Ο Δήμος Βουλιαγμένης περιλαμβάνει μία μεγάλη παραλιακή ζώνη, στην οποία σχηματίζονται και οι χερσόνησοι του Μεγάλου Καβουρίου και του Μικρού Καβουρίου (στο οποίο καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό ο Αστέρας Βουλιαγμένης). Χαρακτηριστικό του Δήμου Βουλιαγμένης είναι ότι ένα μεγάλο μέρος του ήταν στην ιδιοκτησία της Εκκλησίας, όπως για παράδειγμα το εκκλησιαστικό ορφανοτροφείο. Με τη σύμβαση κράτους- Εκκλησίας το 1932, προσφέρθηκε στην τότε κοινότητα Βουλιαγμένης ένας μεγάλος αριθμός οικοπέδων, καθώς μπήκε σε εφαρμογή το πολεοδομικό σχέδιο (Πολύζος – Βαταβάλη, 2009).

Η Βουλιαγμένη αποτελεί σήμερα μία από τις ακριβότερες περιοχές της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης, με διεθνούς ακτινοβολίας τουριστική σημασία. Γίνεται προσπάθεια να διατηρηθεί η φυσιογνωμία της περιοχής χωρίς να γίνουν πολλές παρεμβάσεις στο φυσικό της περιβάλλον, ενώ σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι συντελεστές δόμησης είναι χαμηλοί για τα δεδομένα της Αττικής (Πολύζος – Βαταβάλη, 2009).

5.4 Μέχρι σήμερα

Η Βουλιαγμένη υπήρξε αρχικά παραθεριστική περιοχή, στην οποία σταδιακά αναπτύχθηκαν και μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες. Ο οικισμός μέχρι το 1929 ανήκε διοικητικά στην κοινότητα Κορωπίου. Από το 1929 μέχρι το 1935 αποτέλεσε οικισμό της κοινότητας Βάρης, ενώ από το

1935 αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα. Η κοινότητα Βουλιαγμένης αναγνωρίστηκε σε δήμο το 1985(Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Ο Δήμος Βουλιαγμένης διατηρήθηκε μέχρι το 2010, οπότε καταργήθηκε με την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης και εντάχθηκε στο Δήμο Βάρης – Βούλας – Βουλιαγμένης. Ο οικισμός της Βουλιαγμένης, λόγω της αυξανόμενης οικιστικής επέκτασης των νοτίων προαστίων, έχει ενωθεί σήμερα με το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Τις τελευταίες δεκαετίες η Βουλιαγμένη έχει εξελιχθεί στην ακριβότερη περιοχή των νοτίων προαστίων της Αττικής για αγορά κατοικίας και σε μία από τις ακριβότερες της Ευρώπης. Ο πληθυσμός της μετά το 1971 παρουσιάζει συνεχή αύξηση. (Κοτζαμάμης).

Κεφάλαιο 6ο: Πολιτιστικά Στοιχεία

Το κεφάλαιο αυτό αφορά στα πολιτιστικά στοιχεία του δήμου Βουλιαγμένης. Γίνεται δηλαδή λόγος για τους πολιτιστικούς φορείς και δρώμενα του δήμου, όπως ο κινηματογράφος, οι μουσικές δραστηριότητες, οι αδελφοποιήσεις με άλλους δήμους, οι πολιτιστικοί σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στο δήμο, οι αθλητικές δραστηριότητες, το θεατρικό Εργαστήρι και τα πολιτιστικά κέντρα και άλλες δραστηριότητες του δήμου.

6.1 Κινηματογράφος

Η Βουλιαγμένη δυστυχώς στερείται βασικών πολιτιστικών υποδομών και αντιστοίχων δραστηριοτήτων. Βασική κρίνεται η έλλειψη ενός πολιτιστικού Κέντρου, γύρω από το οποίο δημιουργείται και ενισχύεται η πνευματική κληρονομιά του τόπου. Δεν υπάρχει επίσης δημοτική βιβλιοθήκη και δημοτικός κινηματογράφος με αποτέλεσμα τα πολιτιστικά δρώμενα και οι εκδηλώσεις να περιορίζονται αισθητά. Οι περισσότερες εγκαταστάσεις βρίσκονται στη Βούλα και στη Βάρη με αποτέλεσμα οι κάτοικοι της κοινότητας της Βουλιαγμένης να μην μπορούν με ευκολία να ασχοληθούν με την τέχνη και τον πολιτισμό, στο πλαίσιο της εξέλιξης και της βιωσιμότητας της περιοχής (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

6.2 Μουσικές δραστηριότητες

Ο δήμος Βουλιαγμένης παρουσιάζει διάφορες μουσικές δραστηριότητες στο πλαίσιο των καλοκαιρινών πολιτιστικών εκδηλώσεων, που συνήθως λαμβάνουν χώρα στη λίμνη της Βουλιαγμένης. Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι οι μουσικές αυτές δραστηριότητες αφορούν τον ενιαίο πια Δήμο Βούλας, Βάρης, Βουλιαγμένης (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Παράλληλα θα πρέπει να τονίσουμε και τις δραστηριότητες του Οργανισμού Αθλητισμού, Πολιτισμού & Παιδικής Αγωγής (ΟΑΠΠΑ) του Δήμου Βουλιαγμένης που πραγματοποιεί μαθήματα: μουσικής και συγκεκριμένα κιθάρας για παιδιά (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

6.3 Αδελφοποιήσεις με άλλους δήμους

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε στο γεγονός ότι Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω των αδελφοποιήσεων των ΟΤΑ, συνεχίζει τις προσπάθειες, που ξεκίνησε από το 1989 και έχουν στόχο την ανάδυση μιας κοινής ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη και την υποστήριξη της συνεργασίας και των δεσμών μεταξύ των τοπικών αρχών που συμβάλλουν στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Ξυπολυτάς, 2012).

Γίνεται σαφές επομένως ότι οι αδελφοποιήσεις προσφέρουν το ιδανικό εργαλείο υλοποίησης της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών της Ευρώπης και το, πέρα από κρατοκεντρικές λογικές, ευέλικτο πλαίσιο ανταλλαγών βέλτιστων πρακτικών, καθώς ενθαρρύνουν ανταλλαγές εμπειριών σε μια σειρά θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος, συμβάλλοντας στην επίγνωση των πλεονεκτημάτων της εύρεσης συγκεκριμένων λύσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Ξυπολυτάς, 2012).

Επίσης παρέχουν μοναδική ευκαιρία να γνωρίσει κάποιος τον τρόπο ζωής των κατοίκων άλλων χωρών και να αναπτύξει φιλικές σχέσεις. Χάριν του συνδυασμού των ανωτέρω στοιχείων, οι αδελφοποιήσεις συνιστούν ένα εργαλείο επίτευξης αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ πολιτών, πόλεων και χωρών, δημιουργώντας τις συνθήκες ανάδυσης μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Πάνω απ' όλα, όμως, οι αδελφοποιήσεις αποτελούν το επιστέγασμα ανταλλαγών και σχέσεων και, όχι, απλώς, την απαρχή μιας συνεργασίας. Οι αδελφοποιήσεις δεν αποτελούν αυτοσκοπό, αλλά μέσο προώθησης μόνιμων στόχων πολιτικής και ανταλλαγών. Οι δράσεις που δύναται να αναπτυχθούν στο πλαίσιο μιας αδελφοποίησης μεταξύ ΟΤΑ είναι κυρίως η συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, του αθλητισμού, καθώς και στον τομέα της τεχνογνωσίας σε ζητήματα διοίκησης, τοπικής αυτοδιοίκησης και η ανταλλαγή εμπειριών σε τομείς, όπως, ανάπτυξη, πολεοδομία και χωροταξία, προστασία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ποιότητα ζωής, πολιτική προστασία, καταπολέμηση της ανεργίας, επαγγελματική κατάρτιση, απασχόληση, ένταξη μειονεκτούντων ατόμων, μεταναστών, καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, πρόληψη της εγκληματικότητας, εθελοντισμός κ.α (Ξυπολυτάς, 2012).

Παρά τις θετικές πλευρές των αδελφοποιήσεων των ΟΤΑ και τις επιταγές της ευρωπαϊκής πολιτικής στο θέμα αυτό, ο δήμος Βουλιαγμένης σύμφωνα με τα στοιχεία του 2011 δεν έχει προβεί σε καμία αδελφοποίηση με κάποιο άλλο δήμο ή κοινότητα (Αδελφοποιήσεις ΟΤΑ, 2011).

6.4 Πολιτιστικοί σύλλογοι

Στο δήμο Βουλιαγμένης υπάρχει ο Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Βούλας-Βουλιαγμένης-Βάρης, ο οποίος ιδρύθηκε με σκοπό να φέρει κοντά τις γυναίκες του Δήμου Βούλας-Βουλιαγμένης-Βάρης οργανώνοντας εκδρομές, πολιτιστικές εκδηλώσεις και ομάδες κοινών ενδιαφερόντων και να προαγάγει τον πολιτισμό (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012). Το όνομα του συλλόγου είναι «Απωλλωνία», από τον περίφημο ιερό του Απόλλωνος Ζωστήρος. Με απολλώνιο, λοιπόν, πνεύμα και απόλυτη πίστη ότι ο πολιτισμός αποτελεί κοινωνικό αγαθό και το σημαντικότερο συνδετικό κρίκο των συνόλων, μακριά από κάθε είδους κομματικές ή άλλες επιρροές, γυναίκες της δημιουργίας και της προσφοράς, συγγραφείς, ζωγράφοι, επιστήμονες και μητέρες, στελέχωσαν με ενθουσιασμό και μαζική συμμετοχή το Σύλλογο και όλες μαζί ως ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΕΣ, ξεκίνησαν μια κοινή πορεία με σημαντικούς στόχους, κυριότεροι από τους οποίους είναι:

- ✓ η συμβολή στην προώθηση του πολιτισμού στο Δήμο Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης σε συνεργασία με όλους τους πολιτιστικούς φορείς και με τη συνδιοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- ✓ η ανάδειξη των γυναικείων θεμάτων καθώς και των δραστηριοτήτων ατόμων και ομάδων που ασχολούνται με τον πολιτισμό.
- ✓ η ανάπτυξη πνεύματος αλληλεγγύης και κοινωνικής προσφοράς, φιλίας, συνεργασίας και φιλανθρωπικής δράσης.
- ✓ η ανάδειξη της ιστορίας και των αρχαιολογικών χώρων του Δήμου (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι στο δήμο Βουλιαγμένης δραστηριοποιείται και ο Σύλλογος Προστασίας Περιβάλλοντος Βουλιαγμένης, ο οποίος είναι μέλος του Πανελλήνιου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων. Η Οργάνωση είναι Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία από το 1985. Σκοπός του Συλλόγου είναι η προστασία του περιβάλλοντος της Βουλιαγμένης από τη ρύπανση, τη μόλυνση, την ηχορύπανση και από την καταστροφή του πράσινου της περιοχής και της προάσπισης του δικαιώματος των κατοίκων να ζουν και να διαβιώνουν σε ένα καθαρό και βιώσιμο περιβάλλον. Ταυτόχρονα στόχος του Συλλόγου είναι η προαγωγή της κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής και της ενδυνάμωσης των δεσμών φιλίας μεταξύ των κατοίκων και των φίλων της Βουλιαγμένης καθώς η προσπάθεια να έρθει σε επαφή με κοινωνικούς φορείς και αρχές για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας

ζωής στην πόλη αλλά και για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων και αυθαίρετης δόμησης (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

6.5 Αθλητικές δραστηριότητες

Στο δήμο Βουλιαγμένης υπάρχει ο Οργανισμός Αθλητισμού πολιτισμού & Παιδικής Αγωγής Δήμου Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης. Στο πλαίσιο του ΟΑΠΠΑ λειτουργούν τμήματα αθλητικών δραστηριοτήτων, γιόγκα, σουηδικής και αεροβικής γυμναστικής, τμήματα γυμναστικής 3^{ης} ηλικίας, τμήματα pilates, κολύμβησης, ρυθμικής γυμναστικής, καλαθοσφαίρισης, αντισφαίρισης, πετοσφαίρισης και αυτοάμυνας (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012). Πιο συγκεκριμένα ο δήμος Βουλιαγμένης διαθέτει μια αίθουσα γυμναστικής στο Αθλητικό Κέντρο Βουλιαγμένης που λειτουργούν με συνδρομή πολύ χαμηλή για τους δημότες. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι στο Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο Βουλιαγμένης υπάρχει και γήπεδο ποδοσφαίρου (11x11) το οποίο δίνεται είτε σε σωματεία και συλλόγους είτε σε επαγγελματικές και ερασιτεχνικές ομάδες (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Επίσης λειτουργεί για τους ενήλικες το γυμναστήριο δημοτικού αθλητικού κέντρου Βουλιαγμένης με μηνιαία συνδρομή στα 12,00€ (ομαδικά προγράμματα & Μ.Ε.) για τρεις (3) φορές την εβδομάδα., 20,00€ (ομαδικά προγράμματα & Μ.Ε.), για καθημερινή χρήση (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012). Επιπλέον ο δήμος διαθέτει και το ανοικτό Γήπεδο Μπάσκετ Αθλητικού Κέντρου Βουλιαγμένης, γήπεδα Tennis καθώς και γήπεδο ποδοσφαίρου.

6.6 Θεατρικό Εργαστήρι

Στο πλαίσιο της πολιτιστικής μέριμνας του διαιρημένου πια δήμου Βουλιαγμένης υπάρχει το θεατρικό εργαστήρι της Δημοτικής Ενότητας Βούλας που συνεργάζεται με τον ΟΑΠΠΑ και συνδιοργανώνουν θεατρικές παραστάσεις. Το νομικό πρόσωπο του δήμου έχει προβεί στη διαμόρφωση προγράμματος εκδηλώσεων, οι οποίες προάγουν τον πολιτισμό. Κατά συνέπεια, ξεκινά, με εντατικούς ρυθμούς, η διεξαγωγή των πολιτιστικών εκδηλώσεων για να εκπληρώσει όλες τις θεσμικές του υποχρεώσεις (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Η εκπλήρωση των ανωτέρω υποχρεώσεων μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την δημιουργία μίας καλής συνεργασίας τόσο μεταξύ του διοικητικού προσωπικού όσο και του νομικού προσώπου με τους διάφορους ιδιώτες που θα χρειαστεί να συνεργαστούν για την διεξαγωγή των εκδηλώσεων. Αξίζει να αναφέρουμε ότι στο πλαίσιο των πολιτιστικών εκδηλώσεων και των

θεατρικών παραστάσεων η είσοδος για το κοινό είναι ελεύθερη (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

6.7 Πολιτιστικά κέντρα και άλλες δραστηριότητες

Στο δήμο Βουλιαγμένης ο Ο.Α.Π.Π.Α. μετά την συγχώνευση επτά διαφορετικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου κοινοποίησε τμήματα πολιτιστικών και άλλων δραστηριοτήτων για όλες τις ηλικίες. Τα τμήματα θα λειτουργήσουν στις τρεις δημοτικές ενότητες (Βούλα, Βάρη, Βουλιαγμένη) αναλόγως τη ζήτηση και τον αριθμό συμμετεχόντων. Έτσι υπάρχει τμήμα θεατρικού παιχνιδιού, για παιδιά ηλικίας από 7 – 14 ετών με σκοπό μέσα από το παιχνίδι τα παιδιά να μάθουν να εκφράζονται, αναπτύσσοντας την φαντασία και την δημιουργικότητά τους, τμήματα μουσικής, αφορούν παιδιά και εφήβους παρέχοντας εκπαίδευση σε διαφορετικά μουσικά όργανα (κιθάρα - μπουζούκι ή πιάνο - αρμόνιο) (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Επιπλέον λειτουργούν τμήματα παραδοσιακών χωρών, με σκοπό την εκμάθηση Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών, και συμμετέχουν σε εκδηλώσεις του Δήμου μας αλλά και σε άλλες ανά την Ελλάδα αλλά και τμήμα μοντέρνων χωρών τόσο για παιδιά όσο και για ενήλικες. Λειτουργούν τμήματα παιδικής χορωδίας και χορωδίας ενηλίκων με σκοπό να γνωρίσουν μέσα από το ομαδικό τραγούδι όσο γίνεται περισσότερα ακούσματα και είδη. Επιπλέον ο δήμος φρόντισε να υπάρχουν και τμήματα ζωγραφικής, κοσμήματος, κεραμικής, σκάκι και θεάτρου τόσο για παιδιά όσο και για ενήλικες (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Αξίζει να αναφερθεί και το τμήμα συμβουλευτικής γονέων. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο να υποστηρίξει τους γονείς στο δύσκολο ρόλο τους, προσφέροντας τους γνώσεις και ευκαιρίες για προβληματισμό και ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα που τους απασχολούν (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Θα ήταν παράλειψη όμως να μην πούμε ότι στην περιοχή του δήμου Βουλιαγμένης λειτουργούν οι εγκαταστάσεις:

- ✓ του ξενοδοχειακού συγκροτήματος «ΑΞΕ Αστήρ»
- ✓ της μαρίνας Βουλιαγμένης
- ✓ της πλαζ του ΕΟΤ
- ✓ του ναυτικού ομίλου Βουλιαγμένης

Στο Μεγάλο Καβούρι εκτός από την περιοχή κατοικίας εντός του σχεδίου υπάρχουν οι εγκαταστάσεις:

- ✓ του εκκλησιαστικού ορφανοτροφείου και παιδικών κατασκηνώσεων. Στην έκταση αυτή, λειτουργούν και δυο εστιατόρια μισθωμένα σε ιδιώτες από το ορφανοτροφείο.
- ✓ του στρατοπέδου της πολεμικής αεροπορίας
- ✓ της πολιτικής αεροπορίας. Στην έκταση αυτή εκτός από κεραίες υπάρχουν και κάποιες πρόχειρες κατασκευές τις οποίες χρησιμοποιούν για παραθερισμό.

Στην παραλία του Αγ. Νικολάου λειτουργούν εστιατόρια – αναψυκτήρια ως ελεύθερη πλαζ λουομένων.

Κεφάλαιο 7^ο: Κοινωνικά στοιχεία

Το κεφάλαιο αυτό αφορά στα κοινωνικά στοιχεία του Δήμου Βουλιαγμένης και για αυτό γίνεται λόγος για το πώς ο δήμος έχει μεριμνήσει για την εκπαίδευση, την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την ιατρική υποδομή, την κοινωνική μέριμνα, το κέντρο εξυπηρέτησης πολιτών και τη δημοτική Αστυνομία.

7.1 Εκπαίδευση

Στον Δήμο Βουλιαγμένης υπάρχουν αρκετές και ικανές κτιριακές υποδομές όσον αφορά την εκπαίδευση, που κρατάνε σε υψηλό βαθμό την ποιότητα της εκπαίδευσης των κατοίκων και κυρίως των μικρών παιδιών. Έτσι, στον Δήμο υπάρχει Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο, Γυμνάσιο και Γενικό Λύκειο (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Ο δήμος Βουλιαγμένης προσπαθεί και πετυχαίνει όλους τους στόχους που θα δημιουργήσουν ακόμα καλύτερες προϋποθέσεις στην εκπαίδευση των μικρών παιδιών. Έτσι, ο Δήμος και η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση στο πλαίσιο των κοινωφελών σκοπών της ξεκινάει το πρόγραμμα του Κέντρου Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.). Το Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.) του Δήμου Βάρης- Βούλας- Βουλιαγμένης απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 5 – 12 ετών (μαθητές νηπίου έως Στ' Δημοτικού). Οι δραστηριότητες πραγματοποιούνται σε χώρους του 2ου Γυμνασίου Βούλας και στο κτήριο που στεγάζεται η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση. Στόχοι του Κ.Δ.Α.Π. είναι η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών, η καλλιέργεια της καλλιτεχνικής ευαισθησίας τους, η στήριξη, διάδοση και ανάπτυξη της καλλιτεχνικής παιδείας, καθώς και η διευκόλυνση των εργαζόμενων γονέων. Τα διδασκόμενα αντικείμενα αφορούν στην τέχνη και στον αθλητισμό (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

7.2 Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Ο δήμος Βουλιαγμένης πιστεύει ότι η προστασία του περιβάλλοντος και η αειφορία πρέπει να είναι ένα από τα κύρια μελήματα των τοπικών κοινωνιών και των δημοτικών αρχών, καλώντας, επ' ευκαιρία, τους δημότες να αγκαλιάσουν νέους ανθρώπους στις επικείμενες δημοτικές εκλογές, όχι κυρίως με την έννοια της ηλικίας, αλλά με την έννοια των νέων ιδεών.

Ο δήμος συνεργάστηκε κατά καιρούς με το Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής και Ευαισθητοποίησης της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, προκειμένου να οργανώσει δραστηριότητες με σκοπό την περιβαλλοντική εκπαίδευση των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα στους χώρους του Εκκλησιαστικού Ορφανοτροφείου Βουλιαγμένης, πλήθος παιδιών, εκπαιδευτικών και εκπρόσωποι φορέων που δραστηριοποιούνται στην προστασία του περιβάλλοντος και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, συμμετείχαν και επισκέφθηκαν τα περίπτερα της υπαίθριας έκθεσης, αλλά και παρακολούθησαν σειρά εκδηλώσεων και βιωματικών εργαστηρίων για το περιβάλλον (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Παράλληλα μια σειρά δράσεων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης όπως καθαρισμός του πεδίου ανάπτυξης των περιβαλλοντικών προγραμμάτων του Κ.Π.Α.Ε. και απελευθέρωση πουλιών που είχαν αποθεραπευθεί από τραυματισμούς, έδωσαν στα παιδιά την ευκαιρία της συμμετοχικής δράσης. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι τα παιδιά συμμετείχαν στα βιωματικά εργαστήρια και σε παιδαγωγικά, περιβαλλοντικά παιχνίδια στο πεδίο. Ωστόσο όμως δεν υπάρχει δημοτικό κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

7.3 Ιατρική υποδομή

Άμεση φροντίδα του δήμου είναι η ίδρυση κοινωνικού ιατρείου. Έτσι σε λίγες ημέρες θα υπογραφεί ένα σύμφωνο συνεργασίας μεταξύ του Ιατρικού Συλλόγου Αθηνών, του Δήμου Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης και της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, με το οποίο θα δημιουργήσουμε το Κοινωνικό Ιατρείο- Φαρμακείο του Δήμου. Θα είναι ο τέταρτος Δήμος που αναλαμβάνει αυτό το πρόγραμμα (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι απευθύνεται αποκλειστικά σε ανασφάλιστους και θα έχει έδρα στο χώρο πίσω από το Δημαρχείο Βουλιαγμένης, όπου υπάρχει ήδη ένα εξοπλισμένο δημοτικό ιατρείο. Αυτό θα λειτουργήσει από την Κοινωνική Υπηρεσία υπό την ομπρέλα του Ιατρικού Συλλόγου και της Αρχιεπισκοπής (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012). Αξίζει να σημειωθεί ότι θα στελεχωθεί και θα λειτουργήσει με εθελοντές γιατρούς, φαρμακοποιούς,

νοσηλευτές και δημότες. Σήμερα οι εθελοντές είναι ήδη 30 από όλες τις ειδικότητες! Εκεί θα μπορούν ανασφάλιστοι δημότες να βρουν πρωτοβάθμια περίθαλψη, να τους δίνονται συνταγές αλλά και μέσω του Ιατρικού Συλλόγου θα μπορούν να βρουν δωρεάν περίθαλψη και σε πολλές άλλες ειδικότητες, μέσω συνεργασιών που έχει συνάψει ο Ιατρικός Σύλλογος (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

7.4 Κοινωνική μέριμνα

Ο δήμος Βουλιαγμένης ετοιμάζεται να δρομολογήσει τη λειτουργία του κοινωνικού Παντοπωλείου, όπως ακριβώς και στους περισσότερους δήμους. Θα απευθύνεται στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, αφού έχουν φέρει τα απαιτούμενα δικαιολογητικά στην Κοινωνική Υπηρεσία και έχει εκδοθεί η κάρτα τους (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012). Να σημειωθεί ότι η κάρτα αυτή θα έχει περιορισμένη ισχύ, 6 μήνες, προκειμένου να γίνεται έλεγχος δύο φορές τον χρόνο. Με την κάρτα αυτή θα μπορούν να προμηθευτούν τα απαραίτητα τρόφιμα, μία φορά το μήνα δωρεάν. Το πρόγραμμα βασίζεται στην εθελοντική προσφορά από μεγάλες επιχειρήσεις και δημότες ενώ δικαιούχοι είναι συγκεκριμένες εισοδηματικές και κοινωνικές κατηγορίες ανθρώπων (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Παράλληλα ο δήμος στο πλαίσιο της κοινωνικής προσφοράς του, καλεί όλους να συμβάλλουν στην προσπάθεια για τη συγκέντρωση τυποποιημένων τροφίμων (κυρίως ζυμαρικά, όσπρια, λάδι, ρύζι, γάλα, ζάχαρη, αλεύρι, κλπ) και ειδών ένδυσης και υπόδησης, προκειμένου να προσφερθούν σε οικονομικά αδύναμες οικογένειες του Δήμου μας (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Αξίζει να αναφερθεί επιπλέον ότι ο δήμος Βουλιαγμένης οργανώνει αιμοληψίες εθελοντών αιμοδοτών για τη Δημοτική Τράπεζα Αίματος της Δημοτικής Ενότητας Βούλας (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Παλιότερα στη Βουλιαγμένη δεν υπήρχε ΚΑΠΗ. Τώρα όμως ο δήμος έδωσε κάρτα μέλους που αναφέρει και τις τρεις δημοτικές ενότητες και δίνει τη δυνατότητα να γραφτούν μέλη και από τη Βουλιαγμένη, που προς το παρόν μπορούν να συμμετέχουν σε όλες τις δραστηριότητες και να πηγαίνουν στο κυλικείο είτε της Βάρης είτε της Βούλας. Στα άμεσα σχέδιά του δήμου είναι η δημιουργία ενός χώρου, όπου θα συγκεντρώνονται τα μέλη της Βουλιαγμένης (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Παρόλα αυτά ο δήμος Βάρης – Βούλας – Βουλιαγμένης στα πλαίσια της κοινωνικής ευαισθησίας και προσφοράς στους πολίτες της Τρίτης Ηλικίας της πόλης μας, οργανώνει

Ομάδες Δημιουργικής Απασχόλησης για τα μέλη του ΚΑΠΗ. Οι δάσκαλοι των ομάδων, είναι δημότες μας και προσφέρουν τις υπηρεσίες τους **εθελοντικά** χωρίς καμία επιβάρυνση του Δήμου μας. Η συμμετοχή στις Ομάδες Δημιουργικής Απασχόλησης του ΚΑΠΗ Βάρης – Βούλας – Βουλιαγμένης προσφέρεται εντελώς **δωρεάν** στα μέλη του (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012). Οι Ομάδες Δημιουργικής Απασχόλησης είναι οι κάτωθι:

- ✓ Καλλιτεχνικό Εργαστήρι
- ✓ Θέατρο – Μουσική – Λογοτεχνία
- ✓ Ομάδα Βιβλίου
- ✓ Ανάγνωση και σχολιασμός λογοτεχνικών βιβλίων, συζητήσεις για κοινωνικά θέματα, διαλέξεις κ.α.
- ✓ Ομάδα Ζωγραφικής
- ✓ Εικαστικές Δημιουργίες με σκοπό τη διοργάνωση εκθέσεων
- ✓ Ομάδα μπριτζ
- ✓ Εκμάθηση του διεθνούς αναγνωρισμένου πνευματικού παιχνιδιού μπριτζ με στόχο τη δημιουργία ομάδων 4 ατόμων
- ✓ *Ομάδα Ξυλουργικής* (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Αξίζει να αναφερθεί επιπλέον το από φέτος πραγματοποιούνται δωρεάν εκδρομές για όλα τα μέλη του ΚΑΠΗ. Έτσι οι εκδρομείς έχουν την ευκαιρία να ξεναγηθούν σε όλα τα ιστορικά και πολιτιστικά κέντρα των περιοχών που επισκέπτονται (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Η κοινωνική μέριμνα και φροντίδα του δήμου όμως δε σταματά εδώ, Το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» χτυπά τις πόρτες σε 80 περίπου σπίτια, μία ή δύο φορές την εβδομάδα (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

7.5 Κέντρο εξυπηρέτησης πολιτών

Ο δήμος Βουλιαγμένης μετά την ένωση των κοινοτήτων Βάρης και Βούλας στο πλαίσιο του Καλλικράτη αποφάσισε σχετικά με την οργανωτική διάρθρωση των ΚΕΠ ότι:

α) Δεν μπορούν να λειτουργούν παράλληλα δύο Τμήματα στις Κεντρικές Υπηρεσίες του Δήμου και δύο Τμήματα στις αποκεντρωμένες υπηρεσίες αναφερόμενοι στις υπ' αριθ. ΔΟΛ ΚΕΠ/φ.5/146/25976/21-12-2010 και ΔΟΛ ΚΕΠ/Φ.5/94/18536/20-7-2009 εγκυκλίου του ΥΠ.ΕΣ.

β) Το υπηρετούν προσωπικό ειδικότητας Διεκπεραίωσης Υποθέσεων Πολιτών δεν επαρκεί για τη στελέχωση των τεσσάρων τμημάτων της Διεύθυνσης ΚΕΠ όπως φαίνεται από τη Διαπιστωτική Πράξη Κατάταξης Υπαλλήλων (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

γ) Στο Δήμο Βάρης –Βούλας Βουλιαγμένης ο οποίος έχει πληθυσμό άνω των 20.000, συνιστάται ΚΕΠ σε επίπεδο Διεύθυνσης, το ΚΕΠ στο οποίο εδρεύει η Δ/ση έχει δύο Τμήματα (Εξυπηρέτησης Πολιτών και Εσωτερικής Ανταπόκρισης) και τα άλλα δύο ΚΕΠ λειτουργούν ως διακριτά Τμήματα υπαγόμενα στη Διεύθυνση ΚΕΠ. Περαιτέρω, σημειώνουμε ότι, η παρουσία των προϊσταμένων των ΚΕΠ είναι υποχρεωτική καθ' όλη τη διάρκεια του ωραρίου λειτουργίας τους, δεδομένου ότι αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία των ΚΕΠ και του σκοπού που επιδιώκουν, ο οποίος συνίσταται στην άμεση, ταχεία και καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Επιπλέον αποφασίστηκε ότι:

✓ Το προσωπικό που στελεχώνει σήμερα τα ΚΕΠ του Δήμου δεν προέρχεται μόνο από τις ειδικότητες Διεκπεραίωσης Υποθέσεων Πολιτών αλλά και από άλλες ειδικότητες Διοικητικού.

✓ Η σύσταση των τμημάτων ΚΕΠ ως αποκεντρωμένες υπηρεσίες στις Δημοτικές Ενότητες Βάρης και Βουλιαγμένης τα οποία υπάγονται στη Διεύθυνση ΚΕΠ της έδρας του Δήμου δηλαδή στη Βούλα, έγινε με βάσει τόσο τις αναφερόμενες στο πρακτικό του Υπηρεσιακού εγκυκλίου του ΥΠ.ΕΣ, όσο και τις μέχρι σήμερα εγκυκλίους που έχουν εκδοθεί για την εύρυθμη λειτουργία των ΚΕΠ και την εκπλήρωση του σκοπού σύστασής τους (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

7.6 Δημοτική Αστυνομία

Τα καθήκοντα της δημοτικής αστυνομίας είναι τα εξής:

Βεβαιώνει παραβάσεις επί αδικημάτων που ανάγονται στην αρμοδιότητα της δημοτικής αστυνομίας (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Απομακρύνει οτιδήποτε μπορεί να αποτελέσει αιτία δυστυχήματος ή αν αυτό δεν είναι δυνατόν αναφέρει στην υπηρεσία του για να ειδοποιηθεί η αρμόδια για το έργο αυτό υπηρεσία (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Σε περίπτωση δυστυχήματος μεριμνά για την παροχή των πρώτων βοηθειών στους παθόντες για και την μεταφορά τους στο πλησιέστερο νοσοκομείο (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Δίνει με προθυμία, ευγένεια και συντομία, μέσα στα πλαίσια της αρμοδιότητά τους ή των κανόνων καλής συμπεριφορά , πληροφορίες που του ζητούνται (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Επιβλέπει τους δρόμους, πλατείες, δημόσιους κήπους και εγκαταστάσεις γενικού ενδιαφέροντος (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Κεφάλαιο 8^ο: Δίκτυα Υποδομών

Το κεφάλαιο αυτό αφορά στο Δίκτυο Υποδομών του δήμου Βουλιαγμένης. Γίνεται για το λόγο αυτό μια προσπάθεια παρουσίασης του οδικού δικτύου, του δικτύου ύδρευσης, αποχέτευσης και των έργων φυσικού αερίου που έχουν γίνει στην περιοχή.

8.1 Οδικό δίκτυο

Όσον αφορά το Δήμο Βουλιαγμένης, σημαντικό οδικό άξονα αποτελεί η οδός Ακτής, που μετέπειτα ονομάζεται Ηλίου, Γρηγορίου Λαμπράκη και καταλήγει ως οδός Ζέφυρος, η οποία ξεκινάει από το ύψος της Β' πλαζ Βούλας, στο σημείο περίπου που ενώνεται η Βουλιαγμένης με την Ποσειδώνος και συνεχίζει νότια παράλληλα στην Ποσειδώνος προς την κατεύθυνση της θάλασσας, καταλήγοντας τελικά στην Αττική Ακτή Βουλιαγμένης. Ο δρόμος αυτός στην ουσία αποτελεί τον κεντρικό παραλιακό δρόμο του δήμου Βουλιαγμένης, καθώς βρίσκεται πιο κοντά στην θάλασσα σε σχέση με την λεωφόρο Ποσειδώνος. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικοί για το δήμο Βουλιαγμένης είναι η Λεωφόρος Καβουρίου, που ξεκινά από την Ποσειδώνος και διασχίζει το Μικρό Καβούρι, προσφέροντας πρόσβαση στις εκεί παραλίες και η οδός Απόλλωνος, που ξεκινά από την Αττική Ακτή Βουλιαγμένης, διασχίζει το Μεγάλο Καβούρι και παρέχει πρόσβαση στους επισκέπτες του Αστέρα Βουλιαγμένης, αλλά και γενικότερα του Λαιμού της Βουλιαγμένης, αποτελώντας την κεντρική του οδική αρτηρία (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Η Βουλιαγμένη, αυτή τη στιγμή εξυπηρετείται από το υφιστάμενο δίκτυο λεωφορειακών γραμμών, ενώ παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη επέκταση του μετρό μέχρι το Ελληνικό, που αναμένεται να αλλάξει προς το καλύτερο τα συγκοινωνιακά δεδομένα στην Νοτιοανατολική Αττική και να κάνει ευκολότερη τη πρόσβαση στους παραλιακούς αυτούς δήμους. Επίσης ο Δήμος Βουλιαγμένης εξυπηρετείται και από το τραμ. Βέβαια οι γραμμές του τραμ φθάνουν μέχρι το Ασκληπιείο Βούλας, όμως από εκεί υπάρχουν αρκετά

λεωφορεία με τα οποία φθάνεις γρήγορα και άκοπα στον Δήμο (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012).

Στην πραγματικότητα όμως ο Δήμος Βουλιαγμένης εξυπηρετείται από μόλις επτά (7) λεωφορειακές γραμμές, με τη μία να ξεκινά από το κέντρο της Αθήνας, την άλλη να ξεκινά από τον Πειραιά, μια τρίτη διαδημοτική γραμμή (Γλυφάδα – Παλλήνη) και τις υπόλοιπες τέσσερις (4) να αποτελούν τοπικές γραμμές με κοινή αφετηρία στην Γλυφάδα (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Ο δήμος Βουλιαγμένης δεν καλύπτεται επαρκώς από το υφιστάμενο δίκτυο των λεωφορείων, καθώς λόγω της θέσης του δήμου και της ιδιαιτερότητας της μορφής του, εξυπηρετείται από ελάχιστα λεωφορεία, τα οποία δεν φτάνουν στα πιο πολλά σημεία της περιοχής. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ο μεγάλος χρόνος που απαιτείται για τα λεωφορεία που ξεκινούν από το κέντρο της Αθήνας να φτάσουν στο τέρμα της διαδρομής τους, λόγω της έντονης κίνησης που συνήθως παρατηρείται στο κέντρο και της μεγάλης φυσικά απόστασης. Ο χρόνος αυτός πολλές φορές πλησιάζει ή και ξεπερνά τη μία ώρα, γεγονός που αποτρέπει τους κατοίκους της πόλης να χρησιμοποιήσουν αυτόν τον τρόπο για τη μεταφορά τους στα νότια προάστια και να προτιμήσουν τη «σίγουρη» λύση του αυτοκινήτου. Το πρόβλημα αυτό αναμένεται να λυθεί σε μεγάλο βαθμό με την επέκταση του μετρό μέχρι το Ελληνικό και μετέπειτα μέχρι τη Γλυφάδα, αφού ο χρόνος για να φτάσει κανείς στους σταθμούς αυτούς θα είναι ιδιαίτερα μικρός και μετά με τις τοπικές γραμμές θα μπορεί να φτάσει στον εκάστοτε προορισμό στα νότια προάστια πολύ συντομότερα από ότι τώρα (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

8.2 Ύδρευση

Όσον αφορά την ύδρευση η Δημοτική Κοινότητα Βουλιαγμένης τροφοδοτείται με νερό από την ΕΥΔΑΠ και υδροδοτείται το 100% των εντός σχεδίου περιοχών αλλά και το 100% των εκτός σχεδίου κτιρίων. Υπάρχουν δύο (2) δίκτυα τα οποία ακόμη διαχειρίζεται ο Δήμος (τα συντηρεί και τιμολογεί την παροχή νερού) (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

8.3 Αποχέτευση

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι δυστυχώς στο δήμο Βουλιαγμένης δεν υπάρχει οργανωμένο δίκτυο αποχέτευσης. Το δίκτυο αποχέτευσης δεν καλύπτει πλήρως τις ανάγκες του δήμου. Έτσι αποχετεύεται το 75% των περιοχών Παράλληλα από το δίκτυο αποχέτευσης εξυπηρετείται το 10% των εκτός σχεδίου κτιρίων που διαθέτουν νόμιμη άδεια. Μάλιστα η μαρίνα Βουλιαγμένης δεν διαθέτει αποχετευτικό δίκτυο (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012). Επιπλέον ο Δήμος θα πρέπει να δημιουργήσει ένα ολοκληρωμένο δίκτυο όμβριων, που να καλύψει τις ανάγκες της Βουλιαγμένης. Οι υπάρχουσες υποδομές είναι ελλιπείς και αυτό γίνεται φανερό στις βροχές (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Είναι σημαντικό επίσης να αναφερθεί πως στη Μαρίνα Βουλιαγμένης δεν διαθέτει αναγκαίο και επαρκές σύστημα αποχέτευσης, με αποτέλεσμα τα λύματα που δημιουργούνται από τα καράβια που υπάρχουν εκεί να μην μπορούν να απομακρυνθούν. Να σημειωθεί ότι η μαρίνα Βουλιαγμένης, ανήκει πλέον στον Αστέρα Βουλιαγμένης, ο οποίος με βάση το διαγωνισμό που την απέκτησε, είναι υποχρεωμένος να κάνει έργα αναβάθμισης. Θέλω να πιστεύω ότι αυτό θα είναι το πρώτο έργο που θα κάνει βροχές (Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, 2012).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι εξαιτίας της απουσίας οργανωμένου δικτύου αποχέτευσης υπάρχει ο κίνδυνος άμεσης επιβολής βαρύτατου προστίμου από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στη χώρα μας, η οποία έχει ήδη καταδικαστεί για το θέμα αυτό, δύο φορές. Την ίδια στιγμή κινδυνεύουν να χαθούν άλλα 300 εκατ. ευρώ τα οποία είναι δεσμευμένα μέσω ΕΣΠΑ για τη δημιουργία των Κέντρων Επεξεργασίας Λυμάτων στην ανατολική Αττική καθώς τα έργα είναι μπλοκαρισμένα και θα πρέπει να τεθούν σε λειτουργία το αργότερο μέχρι το 2015.

8.4 Έργα φυσικού αερίου

Στο διευρυμένο δήμο Βουλιαγμένης έχουν γίνει τα απαραίτητα έργα φυσικού αερίου. Για το λόγο αυτό η εγκατάσταση δικτύου αερίων καυσίμων είναι υποχρεωτική για κάθε νέα οικοδομή που ανεγείρεται στο λεκανοπέδιο Αττικής και μέσα στα διοικητικά όρια του δήμου Βουλιαγμένης και προορίζεται για χρήση κατοικίας, προσωρινής διαμονής, συνάθροισης κοινού, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, γραφείων, εμπορική και επαγγελματική χρήση οποιασδήποτε μορφής και για στέγαση Υπηρεσιών του Δημοσίου και του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα" (παρ.1 του άρθρου 30 του Ν. 3175/2003).

Κεφάλαιο 9^ο: Περιβαλλοντικά Προβλήματα

Ο πυρήνας των περιβαλλοντικών προβλημάτων έγκειται στην απαξίωση του δημόσιου χώρου, με την ψυχολογική, κοινωνική, και οικονομική τους διάσταση. Αναπόφευκτη συνέπεια είναι η εξαθλίωσή του, που εκδηλώνεται με την υποβάθμιση του δρόμου, την κακοποίηση της ατμόσφαιρας, την πανταχού παρουσία των σκουπιδιών, την απωθητική κατάσταση των ακτών και των πάρκων.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα παρουσιάζουν αναλογίες με γνωστά προβλήματα του κράτους πρόνοιας, στους τομείς της υγείας, της ασφάλισης, της παιδείας, της ασφάλειας, των μεταφορών, των ταχυδρομείων ή των επικοινωνιών. Τα τελευταία όμως αντιμετωπίζονται σε σημαντικό βαθμό, τουλάχιστον από τα περισσότερα κοινωνικά στρώματα, με την ανάπτυξη αντίστοιχων ιδιωτικών υπηρεσιών. Αντίθετα, η αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων με ιδιωτικές δραστηριότητες έχει περιορισμένες δυνατότητες, π.χ. διαμέρισμα σε αναβαθμισμένη περιοχή, μονοκατοικία, εξοχικό, θερινές διακοπές σε ακτές υψηλής ποιότητας. Έτσι, πολλές κατηγορίες σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων παραμένουν άλυτα, τόσο για τα εύπορα στρώματα, όσο και για τα υπόλοιπα, όπως π.χ. η μη αποδεκτή διαχείριση των σκουπιδιών ή η χαμηλή ποιότητα των πάρκων και των κοινόχρηστων χώρων. Από την άλλη μεριά, η καταξίωση του ιδιωτικού χώρου (έπιπλα, είδη υγιεινής, κήποι) και της προσωπικής κατανάλωσης (ρούχα, καλλυντικά, διασκέδαση) εκτονώνει τη δυσφορία και υποκαθιστά εν μέρει την ανάγκη πρόσβασης σε ποιοτικό εξωτερικό περιβάλλον. Έτσι, δεν προκαλείται σοβαρό πολιτικό κόστος για τη διοίκηση ή την τοπική αυτοδιοίκηση, αν και είναι κατ' εξοχήν υπεύθυνες για το σοβαρό πρόβλημα της απαξίωσης του δημόσιου χώρου. Επίσης, δε δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες για να αναπτυχθεί ζήτηση ιδιωτικών υπηρεσιών, οι οποίες να έχουν τη δυνατότητα κάλυψης των

αντίστοιχων κρατικών ελλείψεων στους περιβαλλοντικούς τομείς. Αποτέλεσμα είναι προς το παρόν η αναβολή της επίλυσης των περιβαλλοντικών προβλημάτων και ο συμβιβασμός της κοινωνίας με αυτά (Σταματίου, 2003).

Δυστυχώς πάρα πολλοί δήμοι της χώρας αντιμετωπίζουν πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία απειλούν με πολλούς τρόπους την ανάπτυξη, την φήμη, αλλά και την καλή εικόνα τους (Μαστροπούλου, 2010). Συγκεκριμένα όμως, για τον Δήμο Βουλιαγμένης πρέπει να τονιστεί πως δεν αντιμετωπίζει τόσο σημαντικά προβλήματα όπως οι υπόλοιποι δήμοι της χώρας (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης). Αυτό δείχνει ότι υπάρχει υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης των πολιτών, αλλά και των φορέων που είναι αρμόδιοι όσον αφορά το περιβάλλον και γίνονται όλες οι πρέπει προσπάθειες για να κρατηθεί σε όσο το δυνατό καλύτερη κατάσταση η εικόνα του Δήμου. Φυσικά, δεν θα μπορούσαν να εξαλειφθούν εντελώς όλα τα προβλήματα από τον Δήμο Βουλιαγμένης, έτσι παρακάτω παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά από τα υπάρχοντα προβλήματα, όπως αυτά προέκυψαν από πληροφορίες του Δήμου.

Αρχικά πρέπει να αναφερθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κατά καιρούς ο Δήμος με τη **διαχείριση των απορριμμάτων**, τα οποία οξύνονται ακόμη περισσότερο αν συμπίπτουν με τυχόν απεργίες από τις ομάδες αποκομιδής. Το πρόβλημα αυτό πλήττει τον δήμο με περισσότερους από ένα τρόπους, καθώς εκτός από την αρνητική εικόνα που δημιουργείτε (με βουνά από σακούλες σκουπιδιών στους δρόμους και στα πεζοδρόμια, δυσκολεύοντας ακόμη και την απλή διάβαση), υπάρχει και ζήτημα δημόσιας υγείας. Πολλές φορές οι αρμόδιες υπηρεσίες υγείας έχουν στείλει προειδοποιήσεις για εξάπλωση ασθενειών εξαιτίας της μόλυνσης που προκαλείται από την παρατεταμένη παραμονή σκουπιδιών στους δρόμους.

Ο Δήμος Βουλιαγμένης αντιμετωπίζει το πρόβλημα αυτό εφαρμόζοντας πλέον πρόγραμμα **ανακύκλωσης** το οποίο περιλαμβάνει και **υπόγεια συστήματα**, ενώ μέχρι πρότινος δε διέθετε αντίστοιχη πολιτική. Έχουν τοποθετηθεί μπλε κάδοι στα περισσότερα σημεία της περιοχής ενώ παράλληλα το προηγούμενο καλοκαίρι ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση του νέου προγράμματος με τοποθέτηση υπόγειων κάδων στα κεντρικά σημεία. Παράλληλα, τροποποιώντας ελαφρά τα δρομολόγια των σχετικών απορριμματοφόρων η αποκομιδή των ανακυκλώσιμων θα μπορεί να ξεκινήσει άμεσα.

Μια άλλη παράμετρος, η οποία αφορά τα περιβαλλοντικά ζητήματα του Δήμου είναι η ολόένα **αυξανόμενη δόμηση** στην περιοχή, η οποία σε πολλές περιπτώσεις γίνεται ενάντια στους όρους αισθητικής και καλαισθησίας. Είναι πολύ σημαντικό οι αρμόδιοι οι οποίοι

αποφασίζουν σχετικά με το πόσα κτίρια θα οικοδομηθούν, αλλά και που θα οικοδομηθούν, να έχουν την ικανότητα να γνωρίζουν πότε μια νέα κτιριακή εγκατάσταση θα δημιουργήσει δυσαρμονία στο περιβάλλον αφενός, αλλά και πότε θα πρέπει να αρνηθούν τη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων γενικά αφετέρου. Ενώ να προσθέσουμε ότι η αλόγιστη δόμηση, έχει οδηγήσει στη δραματική μείωση των ελεύθερων χώρων που είχε ο δήμος.

Παράλληλα, πρόβλημα για το Δήμο Βουλιαγμένης αποτελούν οι **πλημμύρες** κατά τους χειμερινούς μήνες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο Δήμος δε διαθέτει ολοκληρωμένο δίκτυο ομβρίων. Οι υπάρχουσες υποδομές είναι ελλιπείς με αποτέλεσμα να εμφανίζεται πρόβλημα κατά τις βροχοπτώσεις.

Ένα άλλο θέμα που απασχολεί την ΔΚ Βουλιαγμένης, καθαρά περιβαλλοντικού χαρακτήρα είναι αυτό της **απελευθέρωσης ή δημιουργίας διόδων για την απρόσκοπτη διακίνηση της τοπικής πανίδας**. Η λειτουργία αυτή, μαζί με το γεγονός ότι μεγαλύτερο μέρος της έκτασης του δημοτικού διαμερίσματος υπάγεται σε καθεστώς προστασίας χώρων ιστορικού ενδιαφέροντος, είτε ζωνών προστασίας τοπίων, είτε ακόμα προστασίας ορνιθοπανίδας, οδηγούν στη λήψη μέτρων για τη δημιουργία τέτοιων διόδων διακίνησης της πανίδας, οι οποίες ταυτόχρονα θα διευκολύνουν παράλληλες περιπατητικές δραστηριότητες στους γύρω λόφους.

Αξίζει να αναφερθεί ότι στα τέλη της δεκαετίας του '80 στα πλαίσια του γενικού σχεδιασμού για την προστασία περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης του πρώην Δήμου Βουλιαγμένης, δεσμεύτηκαν οικοπέδα για την προστασία του πρασίνου και τη δημιουργία των αναγκαίων κοινωφελών εγκαταστάσεων αλλά δεν έχουν γίνει ακόμα οι προβλεπόμενες από το νόμο εγκαταστάσεις παρόλο που στην περιοχή υπάρχουν εκτάσεις με δασική μορφή σύμφωνα με την απόφαση 9707/19.11.2003 της Γενικής Διεύθυνσης Περιφέρειας, Δ/ση Δασών Πειραιά.

Έτσι και στο δήμο Βουλιαγμένης μπορούμε να αναφέρουμε ότι η **έλλειψη πλατείας** συνιστά μία βασική έλλειψη για ένα Δήμο. Η πλατεία μίας πόλης είναι πλέον ένα αρχαϊκό – συμβολικό στοιχείο και όχι ένα τεχνικό έργο. Σε αυτήν συναντώνται απόψεις, γίνονται αντιπαραθέσεις, εκεί υπάρχει η «ψυχή», η αναφορά της πόλης, επομένως πρόκειται για μια βασική έλλειψη.

Η μεταφορά τόνων πέτρας και η τοποθέτηση τους σε μια ευρεία ζώνη συνέβαλε τα μέγιστα στην βίαιη διαταραχή του υδάτινου περιβάλλοντος. Φυσικά σε κάθε περίπτωση πρέπει να τονίσουμε ότι περιβαλλοντικό πρόβλημα αποτελούν και οι διελεύσεις των σκαφών από και προς την μαρίνα που μολύνουν τη θαλάσσια περιοχή.

Τέλος, σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η **διαταραχή του υδάτινου περιβάλλοντος** στην περιοχή, κυρίως με την δημιουργία της μαρίνας. Είναι απόλυτα κατανοητό ότι όταν ο άνθρωπος

επεμβαίνει με τέτοιο “βίαιο” τρόπο στο περιβάλλον θα υπάρξουν αρνητικές συνέπειες. Η δημιουργία ενός τόσο μεγάλου έργου όπως είναι η μαρίνα βουλιαγμένης, αναπόφευκτα επέφερε σημαντικό πλήγμα στην θαλάσσια ζωή της περιοχής.

Λίμνη Βουλιαγμένης-Περιβαλλοντικά προβλήματα

Αναφορά στο δήμο βουλιαγμένης χωρίς να αναφερθούμε στην λίμνη βουλιαγμένης θα ήταν ελλιπής. Η λίμνη βρίσκεται στην Νότια ακτή της Αττικής σε απόσταση περίπου 25 χιλιομέτρων από την Αθήνα, είναι περιτριγυρισμένη από φυσικό βραχώδες τοπίο μοναδικής ομορφιάς, και οι επισκέπτες μπορούν να κολυπήσουν σε αυτή και να απολαύσουν τις σπάνιες εικόνες του βυθού της.

Το νερό της λίμνης είναι πάντοτε ζεστό, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες φτάνει ακόμα και σε θερμοκρασία 30 βαθμών. Το γεγονός αυτό οι επιστήμονες το αποδίδουν στο ότι σε μεγάλο βάθος, τα υποβρύχια σπήλαια της λίμνης επικοινωνούν με το ηφαιστειακό τόξο που διατρέχει τα ελληνικά νησιά. Ακριβώς αυτό το στοιχείο είναι που δίδει και ξεχωριστή σημασία στο νερό της λίμνης ως προς την σύνθεση του. Καθώς το νερό προέρχεται από πηγές μεγάλου βάθους με πολύ μεγάλη θερμοκρασία (μέχρι και 300 βαθμούς κελσίου), υποδέχεται μια ποικιλία ιχνοστοιχείων και μετάλλων, όπως κάλλιο, νάτριο, λίθιο, και ιώδιο, τα οποία εξαιτίας της πολύ υψηλής θερμοκρασίας, διαλύονται σε πολύ υψηλά ποσοστά.

Έτσι η περιεκτικότητα του ιαματικού νερού σε μια ποικιλία ζωτικών στοιχείων είναι μεγαλύτερη από άλλες φυσικές πηγές. Διάφοροι ιατροί υποστηρίζουν ότι λίμνες με νερό σαν και αυτό της λίμνης βουλιαγμένης μπορούν να συμβάλουν στη θεραπεία πολλών παθήσεων, όπως είναι για παράδειγμα η ισχιαλγία, οσφυαλγία, δισκοπάθεια κτλ. Η θεραπευτική ιδιότητα αυτή έγκειται στο ότι, τα στοιχεία του ιαματικού νερού επικάθονται στη επιδερμίδα του λουόμενου και διεισδύουν στο εσωτερικό του δέρματος όπου ασκούν φαρμακοδυναμική ενέργεια, όπως υποστηρίζουν οι ειδικοί.

Δυστυχώς διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα πλήττουν και τη λίμνη βουλιαγμένης, βάζοντας πολλούς από εμάς σε σκέψεις σχετικά με την ακίνδυνη ή όχι “απόλαυση” της. Σύμφωνα με μικροβιολογικές έρευνες που έχουν γίνει, η λίμνη ήταν μέχρι πρότινος ακατάλληλη για κολύμβηση καθώς στο νερό υπήρχαν μεγάλες ποσότητες (πέραν του επιτρεπτού), κολοβακτηριδίων και νιτρικών, ουσίες οι οποίες βλάπτουν την ανθρώπινη υγεία. Ωστόσο, σύμφωνα σύμφωνα με τα στοιχεία της Έκθεσης Αποτελεσμάτων μικροβιολογικής ανάλυσης νερού (αρ. πρωτ. 5603/12-7-2011) του Κεντρικού Εργαστηρίου Δημόσιας Υγείας που διαβιβάστηκαν στο Δήμο Βουλιαγμένης από το Τμήμα. Υγειονομικού Ελέγχου της οικείας

Περιφέρειας, τα νερά της Λίμνης ανταποκρίνονται στα πρότυπα των απαιτήσεων ποιότητας και είναι κατάλληλα για κολύμβηση (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012)

Επιπλέον σύμφωνα με την έκθεση δοκιμών του ΙΓΜΕ της 21-7-2011, δεν παρατηρείται ρύπανση του νερού της Λίμνης από νιτρικά και η ποιότητα είναι στα επίπεδα ποσιμότητας, σύμφωνα με την Οδηγία 98/83/ΕΚ περί ποιότητας του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης.

Μια άλλη πτυχή της περιβαλλοντικής μόλυνσης στην περιοχή της λίμνης (φυσικά πολύ μικρότερου βαθμού από την μόλυνση του νερού) είναι τα σκουπίδια που αφήνουν πίσω τους οι επισκέπτες. Είναι θλιβερό σε μια λίμνη σπάνιας φυσικής ομορφιάς όπως είναι αυτή της βουλιαγμένης, να βλέπεις να επιπλέουν τενεκεδάκια από αναψυκτικά, σακούλες, διάφορα τρόφιμα κτλ.

Είναι αδιανόητο ο άνθρωπος να βλάπτει τόσο πολύ το περιβάλλον και χωρίς μάλιστα κανένα ουσιαστικό όφελος. Η εμπέδωση οικολογικής συνείδησης είναι σημαντική για την προάσπιση του περιβάλλοντος.

Τέλος να αναφέρουμε ότι κατά καιρούς υπήρξαν μικροαντιδράσεις οικολογικών φορέων σχετικά με την διατάραξη της υδρόβιας ζωής της λίμνης από την μεγάλη φωταγώγηση που υπάρχει κατά τις νυκτερινές ώρες. Σίγουρα για να μπορεί ο κόσμος να απολαμβάνει τις ομορφιές της λίμνης και το βράδυ απαιτείται κάποια φωταγώγηση της περιοχής, ωστόσο σε κάθε περίπτωση αυτό πρέπει να γίνεται με μέτρο και προσοχή, μακριά από ακρότητες όπου εκτός από τη διατάραξη της υδάτινης ζωής είναι δυνατόν να προσβάλλουν και την αισθητική του χώρου.

Αξιοποίηση λίμνης βουλιαγμένης

Η λίμνη στη Βουλιαγμένη είναι ένα φυσικό αξιοθέατο σπάνιας ομορφιάς, το οποίο αν η πολιτεία το εκμεταλλευτεί κατά τρόπο φιλικό με το περιβάλλον, μπορεί να αποφέρει θετικές προοπτικές και για το κράτος, και για τον κόσμο , αλλά και για την ίδια τη λίμνη.

Αρχικά, εκτίμηση μας είναι ότι πρέπει να ξεκαθαριστεί το ζήτημα με την καταλληλότητα ή όχι του νερού της λίμνης. Σίγουρα σε κάθε περίπτωση, ένα τέτοιο σπάνιο δημιουργήμα της φύσης όλοι θέλουμε να το απολαμβάνουμε, όμως όπως έχουμε κατ'επανάληψη τονίσει, η υγεία των πολιτών πρέπει να τοποθετείται πάνω από όλα. Προσωπική μας άποψη αλλά και ευχή είναι πως το νερό της λίμνης είναι κατάλληλο για κολύμβηση. Αφού η πολιτεία ξεκαθαρίσει το θολό αυτό τοπίο, και οι αρμόδιες υπηρεσίες αποφανθούν ότι το νερό είναι “κολυμπήσιμο”, τότε ανοίγει διάπλατα και ο δρόμος της “ευγενούς” αξιοποίησης της λίμνης.

Ακριβώς επειδή η λίμνη Βουλιαγμένης θεωρείται από τα πιο όμορφα και συνάμα μυστηριώδη αξιοθέατα πανευρωπαϊκά, θα πρέπει οι αρμόδιες υπηρεσίες τουρισμού να αξιοποιήσουν αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα και να εφαρμόσουν μια επιθετική τακτική διαφήμισης της λίμνης στο εξωτερικό. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσει η χώρα να προσελκύσει περισσότερους τουρίστες στη χώρα, αναδεικνύοντας την ομορφιά της περιοχής, αλλά και εισπράττοντας παράλληλα τα χρηματικά οφέλη του τουριστικού ρεύματος.

Επίσης η λίμνη μπορεί να αξιοποιηθεί και για ιατρικούς λόγους. Όπως έχουμε αναφέρει και πιο πάνω, μια πλειάδα ιατρών και επιστημόνων υποστηρίζει ότι τα ιαματικά νερά της λίμνης αποτελούν το αντίδοτο σε μια σειρά από επίπονες και επίμονες παθήσεις.

Με τις απαραίτητες εγκρίσεις από τις αρμόδιες υπηρεσίες, μπορεί να δοθεί η δυνατότητα στην ιατρική επιστημονική κοινότητα, να διεξάγει όλες εκείνες τις απαραίτητες έρευνες και μελέτες, όπου θα είναι δυνατό να αποδειχθεί αν οι ασθενείς μπορούν να στηριχθούν σε τέτοιες λύσεις για τα προβλήματα υγείας που αντιμετωπίζουν. Φυσικά ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα διαφοροποιήσει αρκετά τα δεδομένα, καθώς η θεραπεία παθήσεων με φυσικά μέσα σίγουρα θα αποτελέσει επανάσταση στο χώρο της ιατρικής.

Κεφάλαιο 10^ο: ΕΡΕΥΝΑ

Μεθοδολογία

α) Το ερευνητικό εργαλείο

Το ερευνητικό εργαλείο είναι ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς κλειστού τύπου (πολλαπλών επιλογών), περιέχει 44 ερωτήσεις και χωρίζεται σε πέντε ενότητες, με τις εξής θεματικές:

- Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει επτά ερωτήσεις, με θέμα γενικά στοιχεία δημογραφικού περιεχομένου του δείγματος, όπως φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, απασχόληση, μορφωτικό επίπεδο, με σκοπό τη σκιαγράφηση του προφίλ του δείγματος.
- Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει οικονομικές πληροφορίες για το δείγμα και περιέχει τέσσερις ερωτήσεις, με θέματα όπως το ύψος του ατομικού εισοδήματος, τη λήψη δανείου, τη διάθεση εισοδήματος.
- Η τρίτη ενότητα περιέχει τα κοινωνικά στοιχεία, όπως το κατά πόσο οι ερωτηθέντες είναι ενεργοί πολίτες που μαθαίνουν ή και συμμετέχουν στα κοινωνικά τεκταινόμενα του δήμου τους και απαρτίζεται από δεκατρείς ερωτήσεις.
- Η τέταρτη ενότητα περιέχει τρεις ερωτήσεις πολιτιστικής θεματολογίας, όπως η συμμετοχή σε πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις.
- Η πέμπτη ενότητα εξετάζει το περιβαλλοντικό προφίλ του δήμου και των συμμετεχόντων. Περιέχει θέματα όπως τα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής, χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας, χρήση ιδιωτικών και δημόσιων μεταφορικών μέσων και καυσίμων, αλλά και προσφοράς εθελοντικής προστασίας του περιβάλλοντος. Η πέμπτη ενότητα περιέχει δεκαεπτά ερωτήσεις.

Ο μέσος όρος συμπλήρωσης του είναι 20 λεπτά και το στατιστικό πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε για την κωδικοποίηση και επεξεργασία των δεδομένων είναι το SPSS.

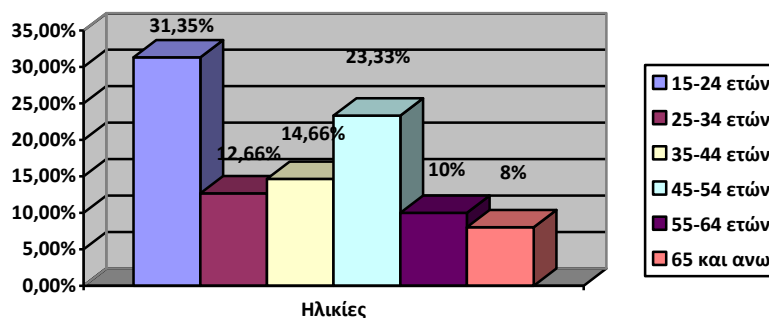
Οι συμμετέχοντες

Το δείγμα μας επιλέχθηκε τυχαία και μοιράστηκε είτε σε γνωστούς, είτε σε χώρους κοινόχρηστους όπως καφέ και εστιατόρια. Οι συμμετέχοντες είναι χωρισμένοι ως εξής: Το 58,67% είναι γυναίκες και το 41,33% είναι άνδρες.

Φύλο	Αριθμός ατόμων
Άνδρες	62
Γυναίκες	88

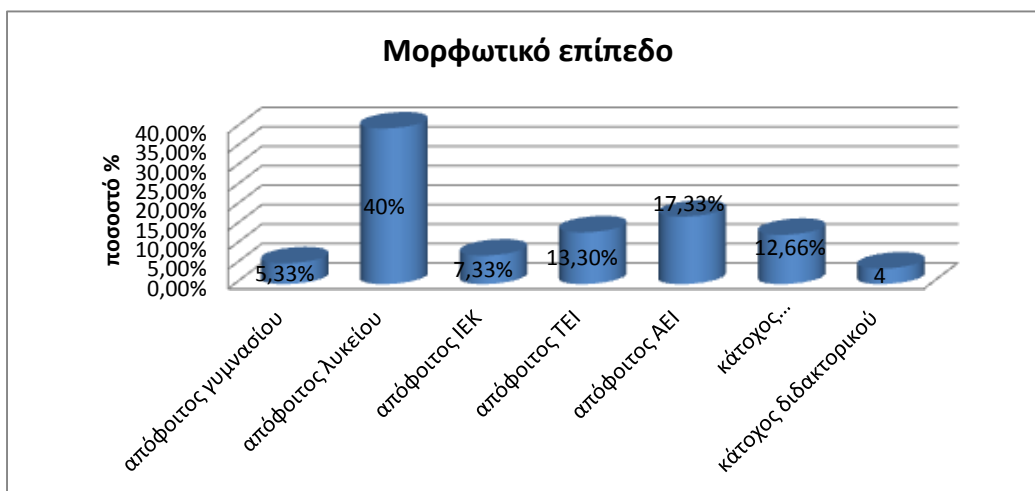
Πίνακας 1: Η κατανομή του φύλου στο δείγμα

α) Δημογραφικά στοιχεία του δείγματος

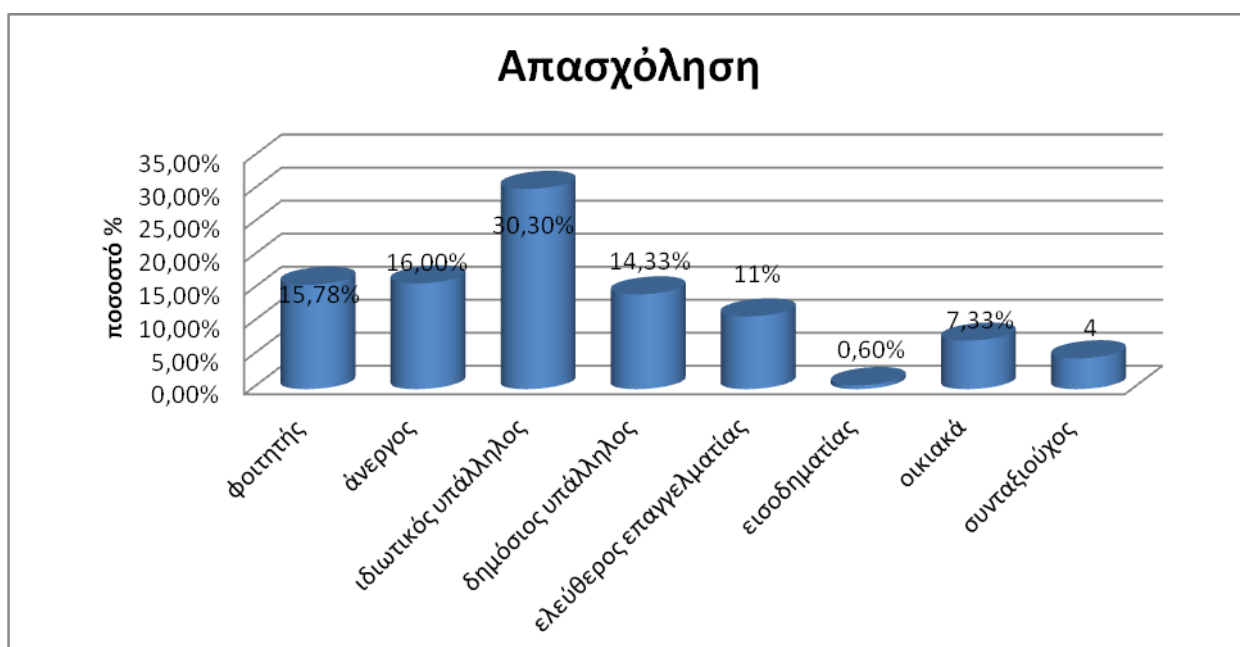
Πίνακας 2: Οι ηλικιακές κατηγορίες των συμμετεχόντων και τα ποσοστά κάθε κατηγορίας

Το δείγμα μας χωρίστηκε σε έξι διαφορετικές ηλικιακές κατηγορίες: το 31,35% του δείγματος ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 15-24 ετών και είναι 47 άτομα, το 12,66% στην κατηγορία 25-34 ετών και είναι 19 άτομα, το 14,66% στην ηλικιακή κατηγορία 35-44 ετών και είναι 22 άτομα, το 23,33% στην κατηγορία 45-54 και είναι 35 άτομα και το 10% του δείγματός μας ανήκει στην κατηγορία πάνα από 55-64 ετών και είναι 15 άτομα και το 8% ανήκει στην κατηγορία 65 ετών και άνω και είναι 12 άτομα.

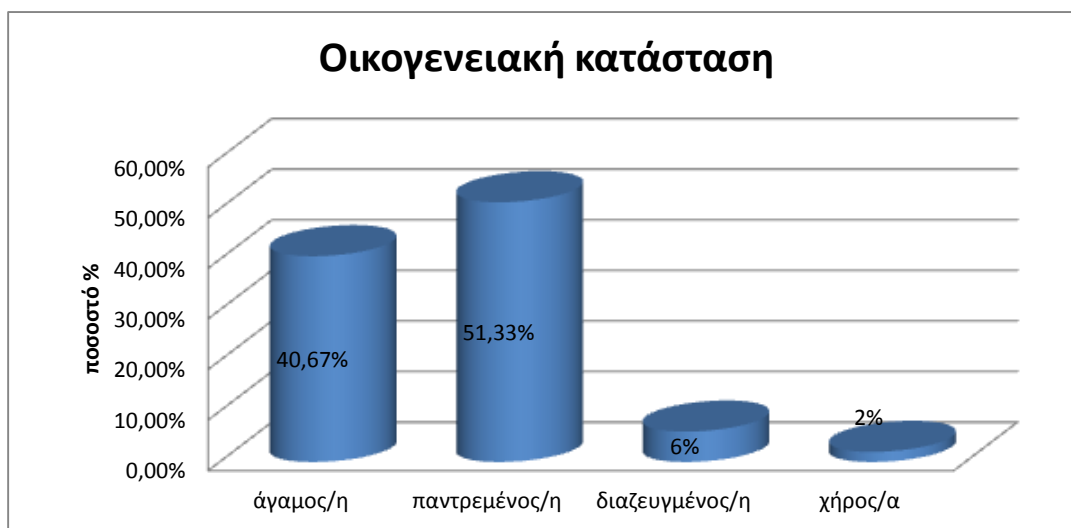
Πίνακας 3: Το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων και τα ποσοστά κάθε κατηγορίας

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν ποιο είναι το μορφωτικό τους επίπεδο: μόλις το 5,33% των συμμετεχόντων είναι απόφοιτοι γυμνασίου (8 άτομα), το 40% είναι απόφοιτοι λυκείου (60 άτομα), το 7,33% απόφοιτοι ΙΕΚ (11 άτομα), το 13,3% απόφοιτοι ΤΕΙ (20 άτομα), το 17,3% απόφοιτοι ΑΕΙ (26 άτομα), το 12,6% του δείγματος είναι κάτοχοι κάποιου μεταπτυχιακού τίτλου (19 άτομα) και το 4% κάτοχοι διδακτορικού (6 άτομα). Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι το δείγμα μας έχει αρκετά υψηλό επίπεδο μόρφωσης.

Πίνακας 4: Οι κατηγορίες απασχόλησης του δείγματος καθώς και οι συχνότητες κάθε κατηγορίας

Στο ερωτηματολόγιο προϋπήρχαν οκτώ κατηγορίες απασχόλησης και ο κάθε συμμετέχων επέλεγε σε ποια ανήκει. Έτσι, το 15,78% του δείγματος είναι φοιτητές και είναι σε αριθμό 24 άτομα, το 16% άνεργοι και είναι σε αριθμό 25 άτομα, το 30,3% ιδιωτικοί υπάλληλοι και είναι σε αριθμό 45 άτομα, το 14,33% δημόσιοι υπάλληλοι και είναι σε αριθμό 21 άτομα, το 11% ελεύθεροι επαγγελματίες και είναι σε αριθμό 17 άτομα, το 0,6% είναι εισοδηματίες και είναι σε αριθμό 1 άτομο, το 7,33% ασχολείται με τα οικιακά και είναι σε αριθμό 11 άτομα και το 4% είναι συνταξιούχοι και είναι σε αριθμό 6 άτομα.

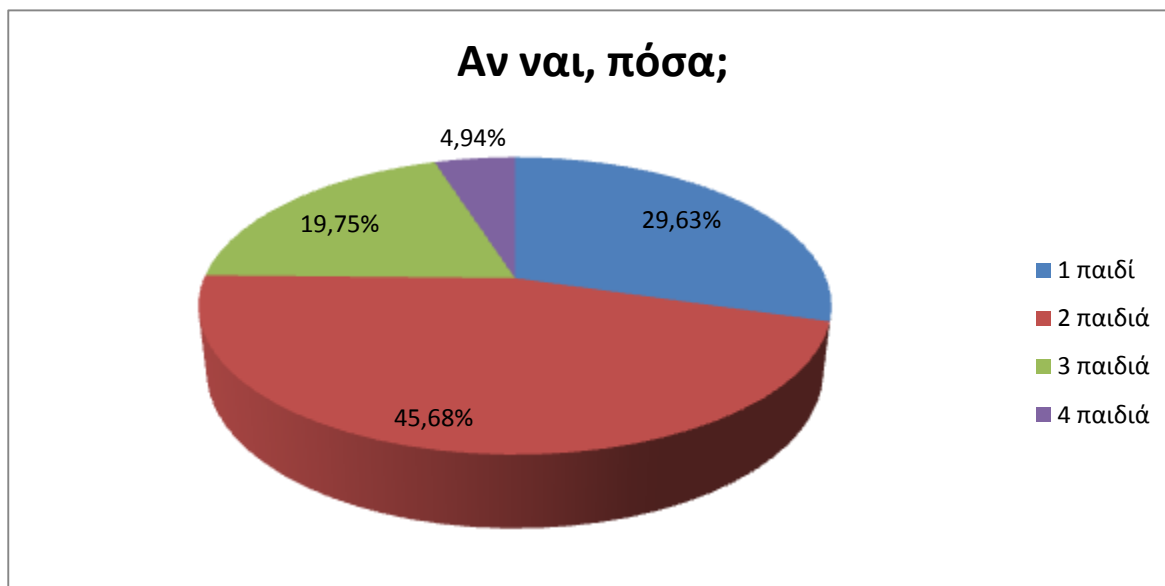
Πίνακας 5: Οι κατηγορίες οικογενειακής κατάστασης του δείγματος καθώς και οι συχνότητες κάθε κατηγορίας

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν ποια είναι η οικογενειακή τους κατάσταση: το 40,67% είναι ανύπαντροι και είναι σε αριθμό 61 άτομα, το 51,33% είναι παντρεμένοι και είναι σε αριθμό 77 άτομα, το 6% είναι διαζευγμένοι και είναι σε αριθμό 9 άτομα, και το 2% είναι χήροι-ες και είναι σε αριθμό 3 άτομα.

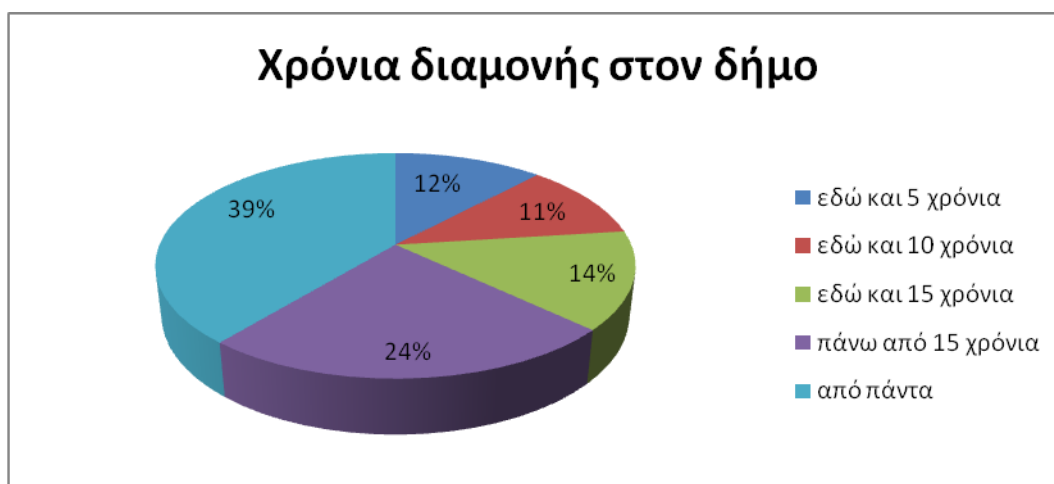

Πίνακας 6: Ύπαρξη παιδιών συμμετεχόντων

Οι συμμετέχοντες απάντησαν στο κατά πόσο έχουν παιδιά. Το 54% (81 άτομα) απάντησε ότι έχει παιδιά, ενώ το 46% (69 άτομα) ότι δεν έχει παιδιά.

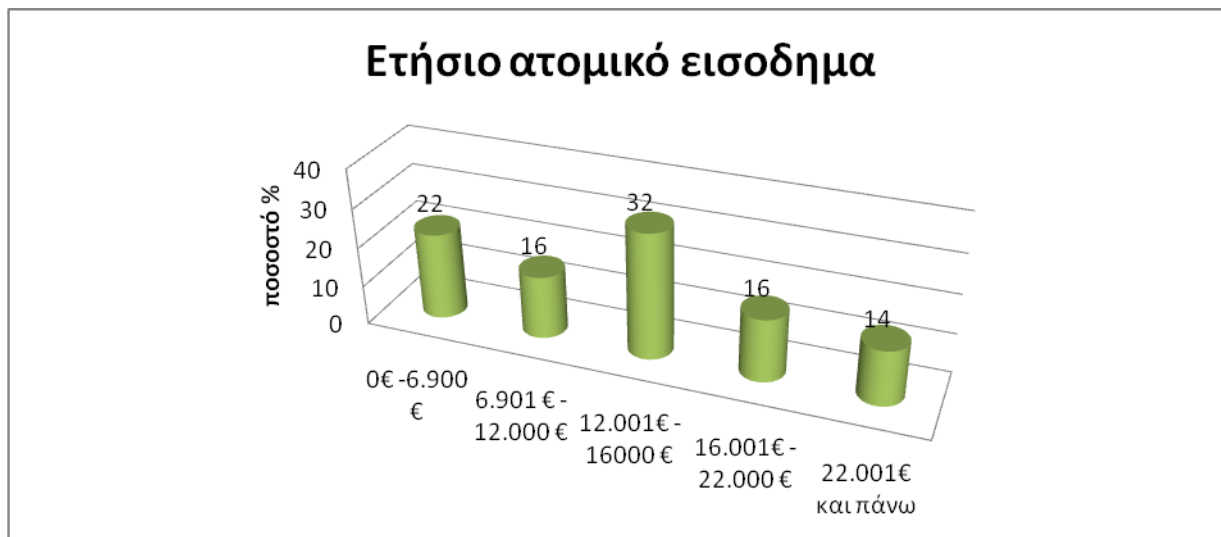
Ανάμεσα στους συμμετέχοντες που απάντησαν ότι έχουν παιδιά, το 45,68% (δηλαδή 37 άτομα) δήλωσε ότι έχει 2 παιδιά και το 29,63% (δηλαδή 24 άτομα) ότι έχει 1 παιδί. Ακόμη, 16 άτομα (19,75%) απάντησαν ότι έχουν 3 παιδιά και ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 4,94% (δηλαδή 4 άτομα) ότι έχει 4 παιδιά.

Πίνακας 7: Τα χρόνια διαμονής των συμμετεχόντων στον δήμο Βουλιαγμένης

Ακόμα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να σημειώσουν σε ποια κατηγορία ανήκουν αναφορικά με τα χρόνια διαμονής τους στον δήμο Βουλιαγμένης: το 39%, δηλαδή 59 άτομα, είναι κάτοικοι του εν λόγω δήμου από τη γέννησή τους, το 24% , δηλαδή 36 άτομα, ζει σε αυτήν την περιοχή πάνω από 15 χρόνια, το 14%, δηλαδή 21 άτομα, εδώ και 15 χρόνια, το 11%, δηλαδή 16 άτομα, εδώ και 10 χρόνια, ενώ το 12%, δηλαδή 18 άτομα, είναι σχετικά πρόσφατοι κάτοικοι τα τελευταία 5 χρόνια.

Οικονομικά χαρακτηριστικά του δείγματος

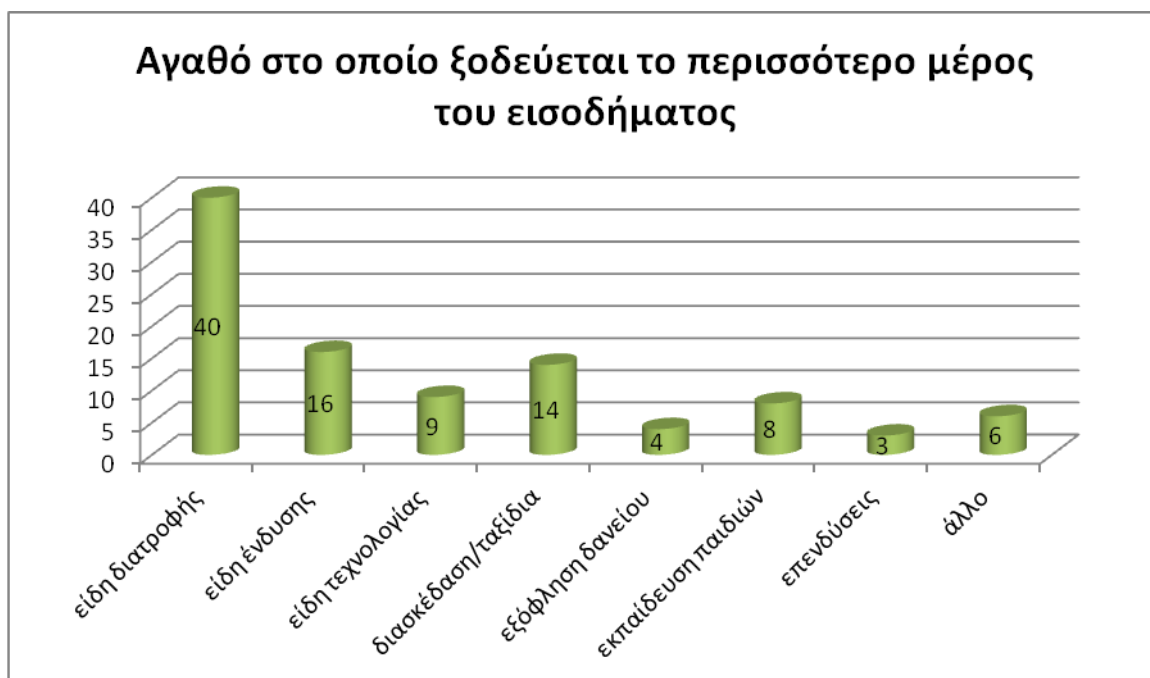
Πίνακας 8: Το ετήσιο ατομικό εισόδημα των συμμετεχόντων

Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν σε ποια κατηγορία ανήκουν με βάση το ετήσιο ατομικό τους εισόδημα: το 22% αναφέρει ότι έχει ετήσιο εισόδημα μεταξύ 0€ έως 6.900€, το 16% έχει εισόδημα μεταξύ 6.901€ και 12.000 €. Το 32% έχει ετήσιο ατομικό εισόδημα μεταξύ 12.001€-16.000€, το 16% μεταξύ 16.001€-22.000€ και το 14% έχει εισόδημα πάνω από 22.001€ το χρόνο.

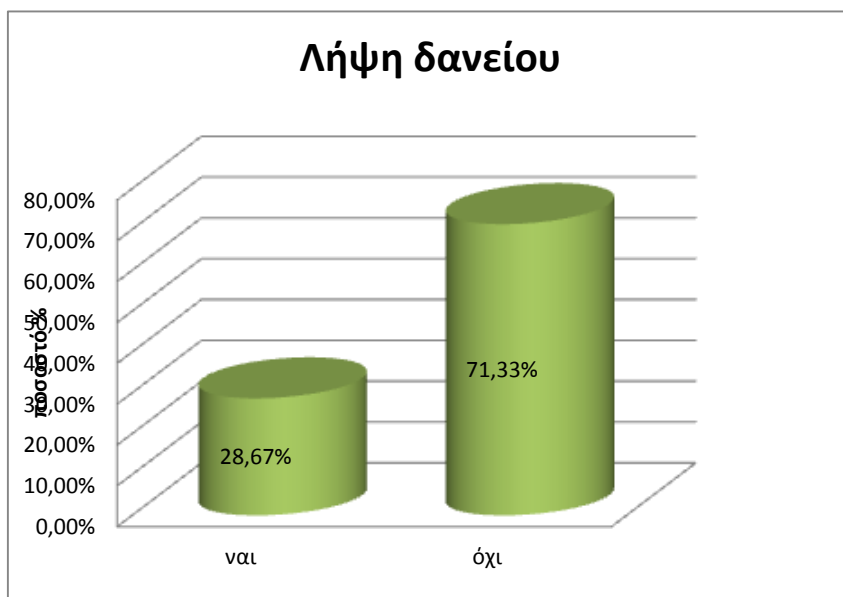
Πίνακας 9: Η ένταση της επιρροής της κρίσης στο δείγμα

Επιπλέον, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν αν και κατά πόσο έχουν επηρεαστεί από την κρίση. Μόλις το 4% δηλώνει ότι δεν έχει επηρεαστεί καθόλου από την κρίση, το 56% αναφέρει ότι έχει επηρεαστεί λίγο από την κρίση, το 33% ότι έχει επηρεαστεί αρκετά και το 7% ότι έχει επηρεαστεί πολύ.

Πίνακας 10: Οι κατηγορίες και τα ποσοστά των αγαθών στις οποίες ξοδεύει το δείγμα το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός του

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν μια κατηγορία αγαθών στην οποία πιστεύουν ότι ξοδεύουν το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους. Το 40% του δείγματος το ξοδεύει σε είδη διατροφής, το 16% σε είδη ένδυσης, το 9% σε είδη τεχνολογίας, το 14% στην διασκέδαση και τα ταξίδια, το 4% στην εξόφληση δανείων, το 8% στην εκπαίδευση των παιδιών τους, το 3% σε επενδύσεις και το 6% σε άλλα αγαθά.

Πίνακας 11: Τα ποσοστά των ατόμων του δείγματος αναφορικά με το αν έχουν πάρει κάποιο δάνειο

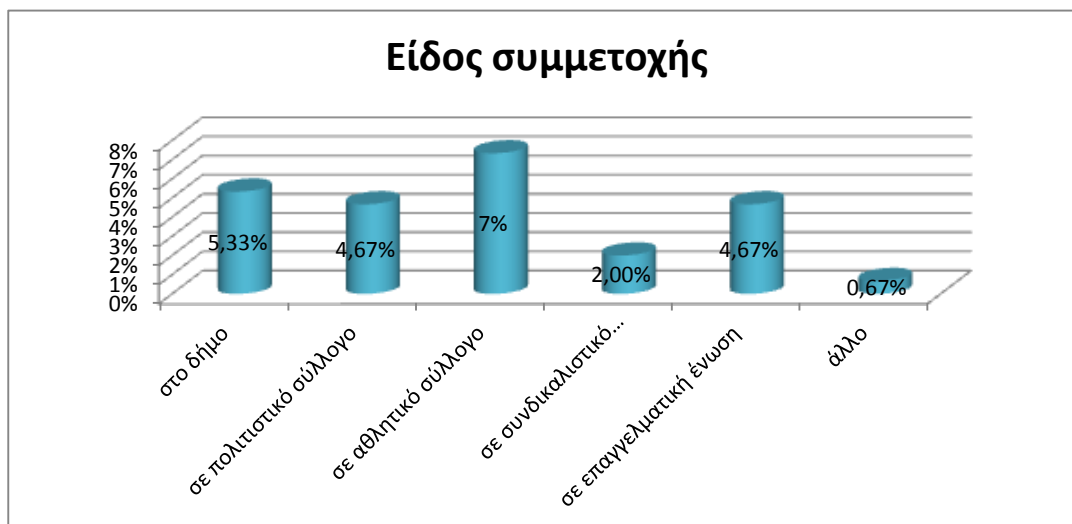
Ακόμα, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν κατά πόσο έχουν πάρει κάποιο δάνειο. Το 28,67% του δείγματος δήλωσε ότι έχει πάρει δάνειο (43 άτομα), ενώ το 71,33% ότι δεν έχει πάρει (107 άτομα).

γ) Κοινωνικά στοιχεία

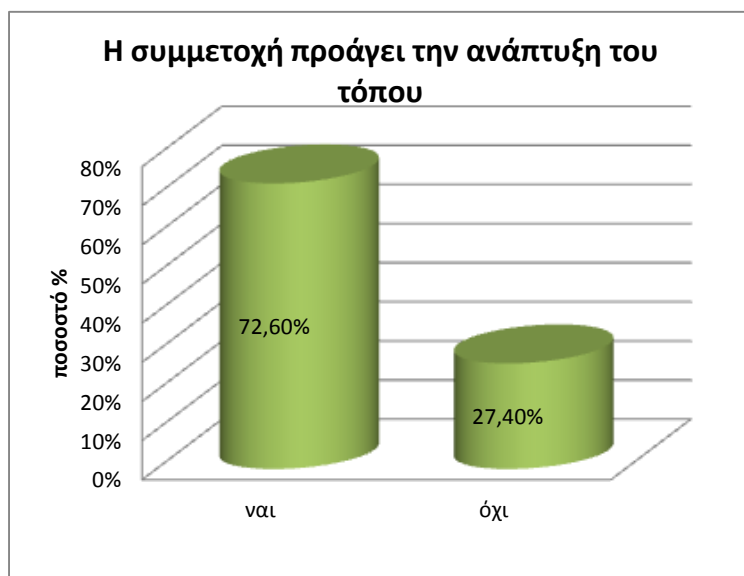
Πίνακας 12: Τα ποσοστά των ατόμων του δείγματος αναφορικά με τη συμμετοχή τους ή όχι σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων τοπικού χαρακτήρα

Ο πίνακας 12 παρουσιάζει τις απαντήσεις του δείγματος στο ερώτημα για το αν συμμετέχουν σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος/τοπικής αυτοδιοίκησης. Το 75,33% δηλώνει ότι δεν συμμετέχει (113 άτομα), ενώ το 24,67% ότι λαμβάνει μέρος σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων (37 άτομα).

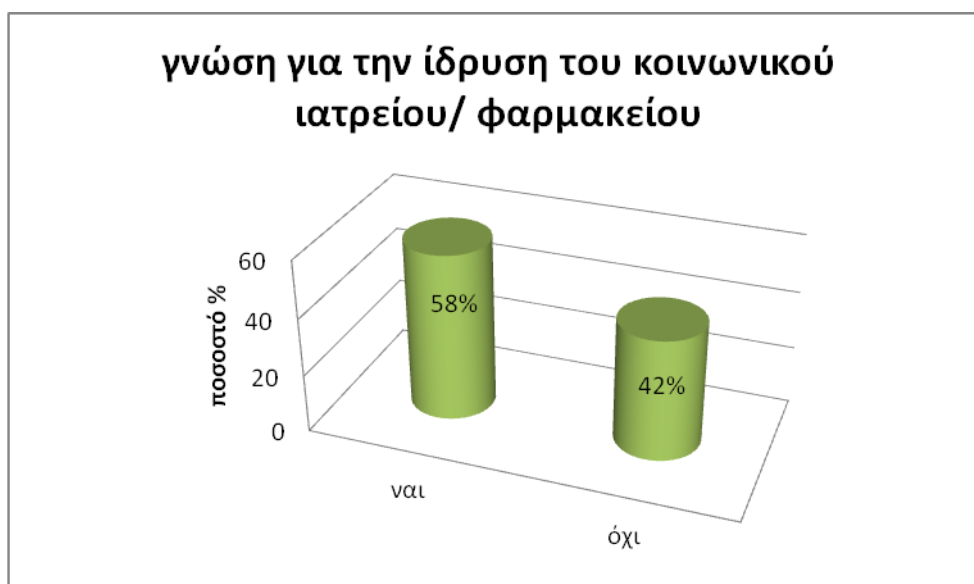
Πίνακας 13: Παρουσίαση του είδους του οργάνου στο οποίο λαμβάνουν μέρος οι συμμετέχοντες

Για όσους από τους συμμετέχοντες απάντησαν ότι συμμετέχουν σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων (το 24,67% του δείγματος), υπάρχει και άλλη μια ερώτηση προς απάντηση: το είδος της συμμετοχής τους. Το 5,33% δήλωσε ότι συμμετέχει στο δήμο (8 άτομα), το 4,67% δήλωσε ότι συμμετέχει σε πολιτιστικό σύλλογο (7 άτομα), το 7,33% σε αθλητικό σύλλογο (11 άτομα), το 2% σε συνδικαλιστικό όργανο (3 άτομα), το 4,67% σε επαγγελματική ένωση (7 άτομα) και το 0,67% σε κάποιο άλλο είδος (1 άτομο).

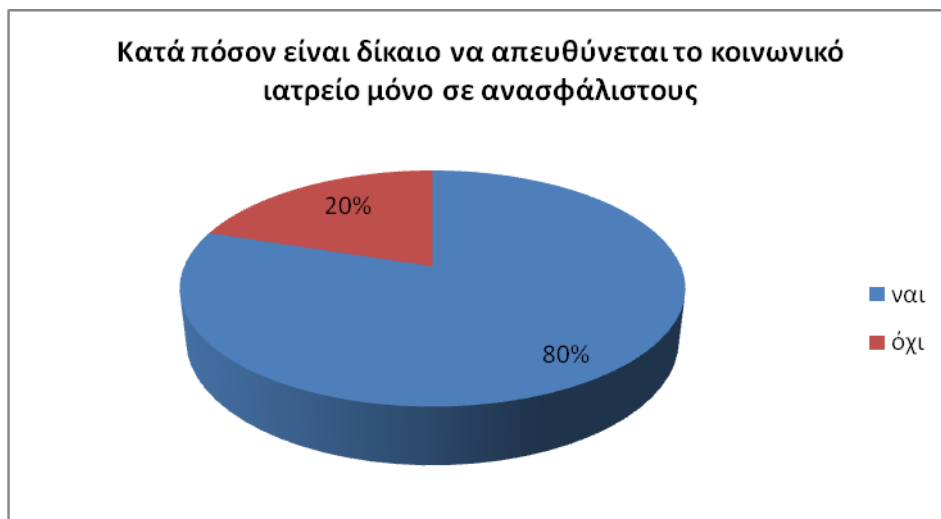
Πίνακας 14: Τα ποσοστά των απόψεων των συμμετεχόντων για το κατά πόσο η συμμετοχή σε όργανα λήψης αποφάσεων προάγει την ανάπτυξη του τόπου

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με το αν πιστεύουν ότι η συμμετοχή των δημοτών στη λήψη αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος προάγει την ανάπτυξη του τόπου. Το 72,6% απάντησε θετικά (109 άτομα) ενώ το 27,4% απάντησε αρνητικά (41 άτομα).

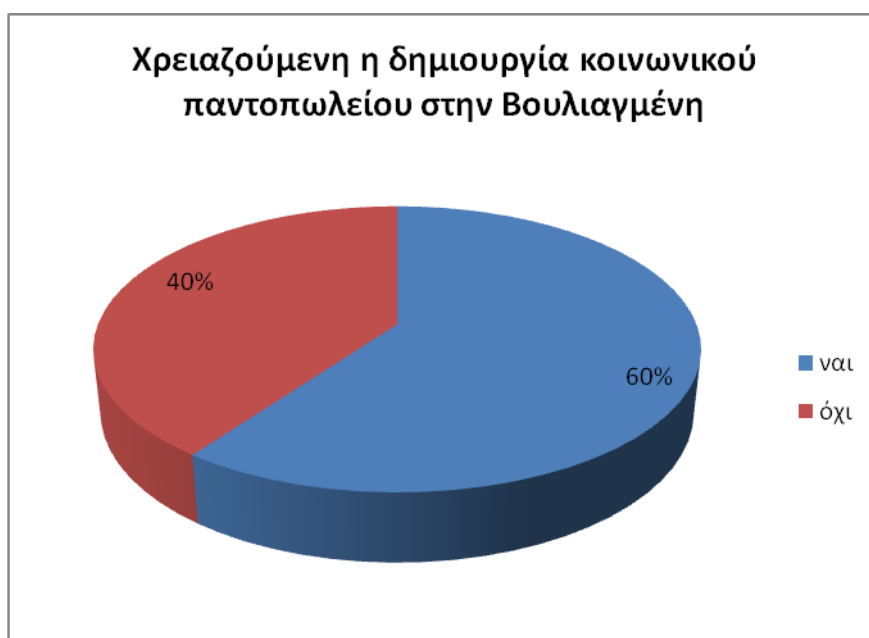
Πίνακας 15: Τα ποσοστά των απαντήσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με την γνώση τους ή μη για την επερχόμενη ίδρυση κοινωνικού ιατρείου/ φαρμακείου

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει το κατά πόσον έχουν ενημερωθεί οι ερωτηθέντες για την επερχόμενη ίδρυση κοινωνικού ιατρείου-φαρμακείου στον δήμο Βουλιαγμένης, που θα απευθύνεται μόνο σε ανασφάλιστους δημότες. Το 58% παρουσιάζεται ενημερωμένο ως προς το γεγονός (87 άτομα), ενώ το 42% δηλώνει άγνοια (63 άτομα).

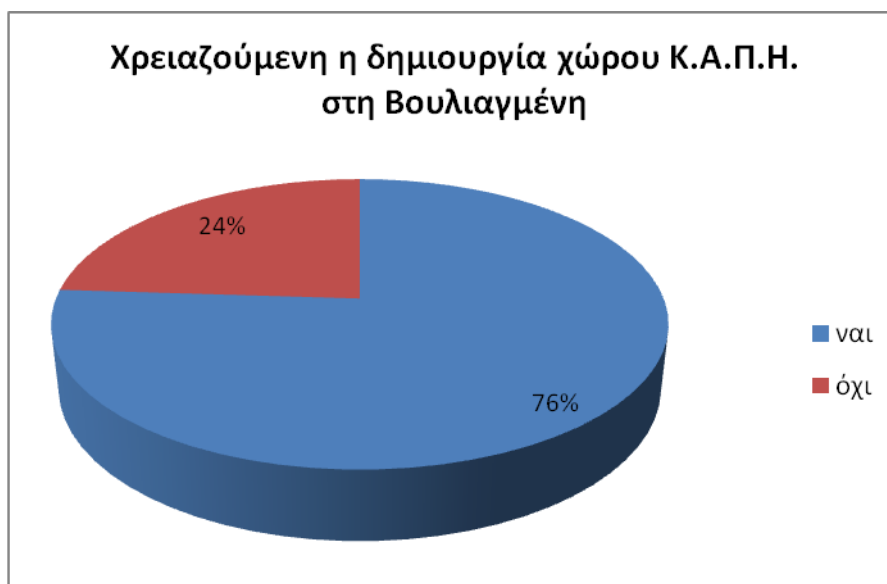
Πίνακας 16: Τα ποσοστά των απαντήσεων του δείγματος για το κατά πόσο είναι δίκαιο να απευθύνεται το κοινωνικό Ιατρείο μόνο σε ανασφάλιστους

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει τις απόψεις του δείγματος σχετικά με το αν κρίνεται δίκαιη η χρήση του κοινωνικού ιατρείου-φαρμακείου μόνο από ανασφάλιστους δημότες. Το 80% το κρίνει δίκαιο (120 άτομα) σε αντιδιαστολή με το 20% που έχει την αντίθετη άποψη (30 άτομα).

Πίνακας 17: Τα ποσοστά των απαντήσεων του δείγματος για το κατά πόσο είναι χρειαζόμενη η δημιουργία κοινωνικού παντοπωλείου στο δήμο Βουλιαγμένης

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει τις απόψεις του δείγματος σχετικά με το χρειάζεται να δημιουργηθεί κοινωνικό παντοπωλείο στο δήμο Βουλιαγμένης. Το 60% κρίνει χρειαζόμενο το εν λόγω παντοπωλείο (90 άτομα), σε αντιδιαστολή με το 40% που θεωρεί ότι ο δήμος δεν χρειάζεται ένα τέτοιο παντοπωλείο (60 άτομα).

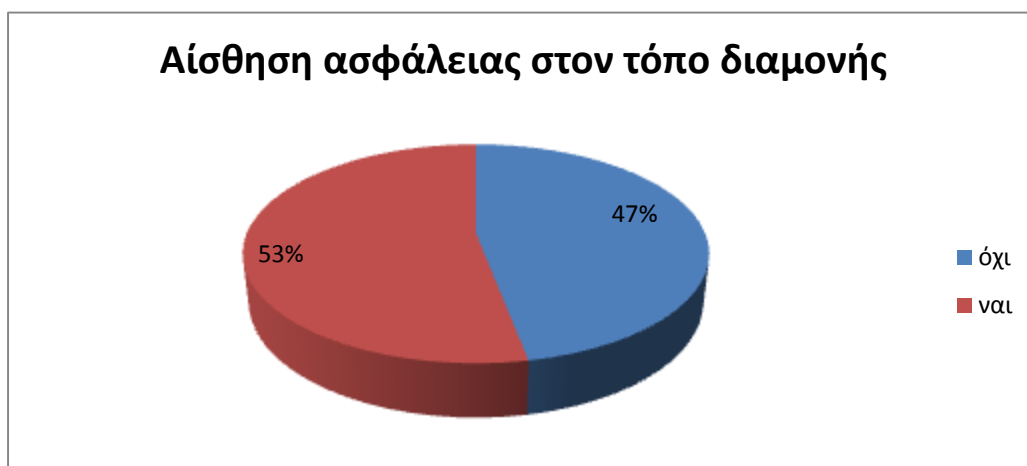
Πίνακας 18: Τα ποσοστά των απαντήσεων του δείγματος για το κατά πόσο είναι χρειαζόμενη η δημιουργία χώρου ΚΑΠΗ στο δήμο Βουλιαγμένης

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει τις απόψεις του δείγματος σχετικά με το χρειάζεται να δημιουργηθεί χώρος για τη συγκέντρωση των μελών του Κ.Α.Π.Η. στο δήμο Βουλιαγμένης. Το 76% κρίνει χρειαζόμενη τη δημιουργία χώρου Κ.Α.Π.Η.(114 άτομα), σε αντιδιαστολή με το 24% που θεωρεί ότι ο δήμος δεν χρειάζεται ένα τέτοιο χώρο (36 άτομα).

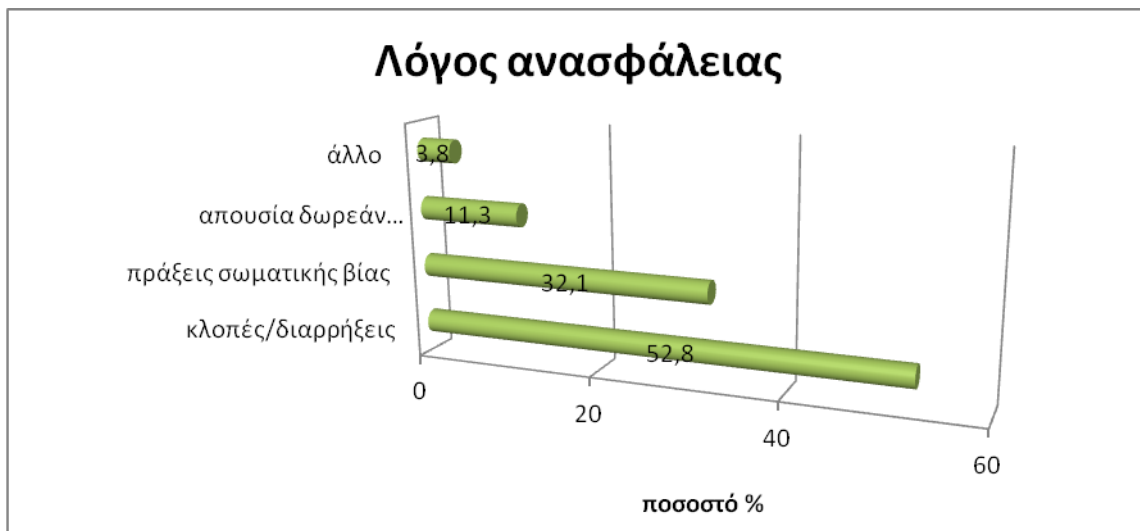
Πίνακας 19: Τα ποσοστά των απαντήσεων του δείγματος για το αν είναι επαρκής η λειτουργία της δημοτικής αστυνομίας

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει τις απόψεις του δείγματος σχετικά αν κρίνεται επαρκής η λειτουργία της δημοτικής αστυνομίας στη Βουλιαγμένης. Το δείγμα είναι χωρισμένο ακριβώς στη μέση, με το μισό να κρίνει επαρκή την λειτουργία της δημοτικής αστυνομίας και το άλλο μισό να την βρίσκει ανεπαρκή.

Πίνακας 20: Τα ποσοστά των απαντήσεων του δείγματος αναφορικά με το αν νοιώθουν ασφαλείς στον τόπο διαμονής τους.

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει το αν οι συμμετέχοντες νοιώθουν ασφαλείς στον τόπο διαμονής τους, δηλαδή στην περιοχή της Βουλιαγμένης. Το 53% νοιώθει ασφάλεια στο μέρος που μένει (80 άτομα), ενώ το 47% δε νοιώθει ασφάλεια (70 άτομα).

Πίνακας 21: Οι λόγοι για τους οποίους αισθάνονται ανασφάλεια οι συμμετέχοντες στο μέρος που μένουν

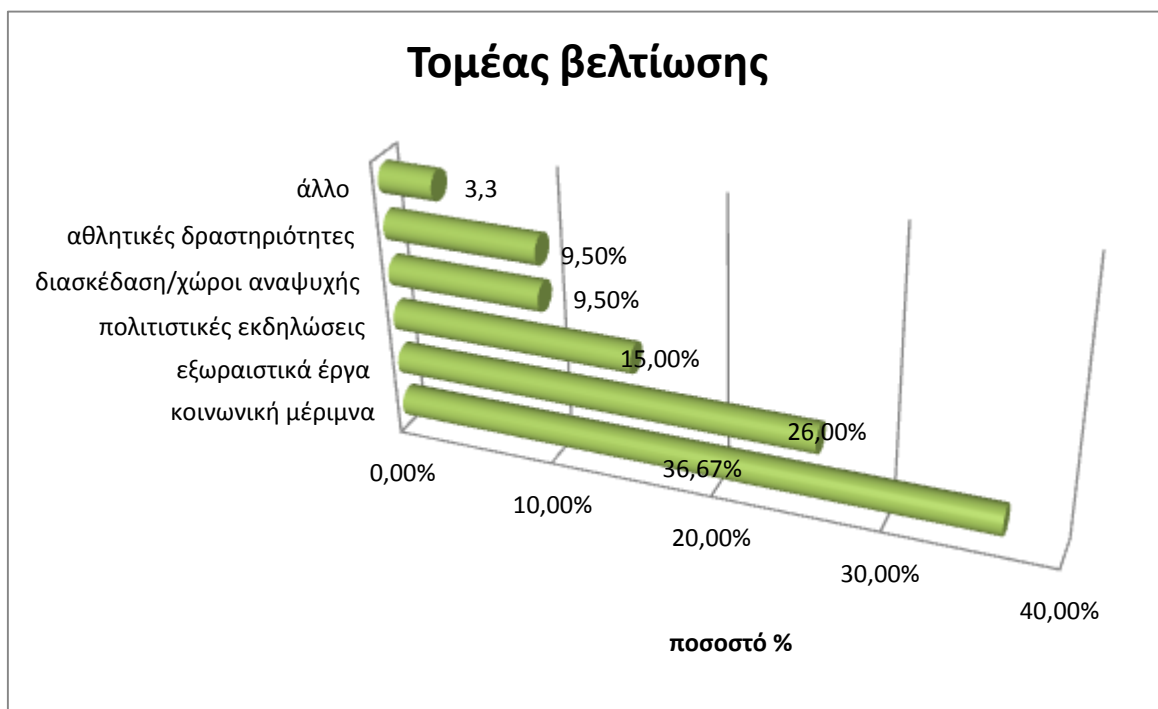
Για όσους από τους συμμετέχοντες απάντησαν ότι νοιώθουν ανασφάλεια στον τόπο διαμονή τους (το 53% του δείγματος), υπάρχει και άλλη μια ερώτηση προς απάντηση: τους λόγους που νοιώθουν ανασφάλεια. Το 52,8% δήλωσε ότι έχει ως κύριο λόγο ανησυχίας τις κλοπές και τις διαρρήξεις, το 32,1% ότι έχει ως κύριο λόγο ανησυχίας τις πράξεις σωματικής βίας (όπως οι φόνοι, οι βιασμοί κ.α.), το 11,3% ανησυχεί για την απουσία δωρεάν ιατρικού κέντρου/ νοσοκομείου και το 3,8% έχει άλλους λόγους ανησυχίας.

Πίνακας 22: Οι απόψεις του δείγματος για το αν έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στον δήμο του τα τελευταία 10 χρόνια

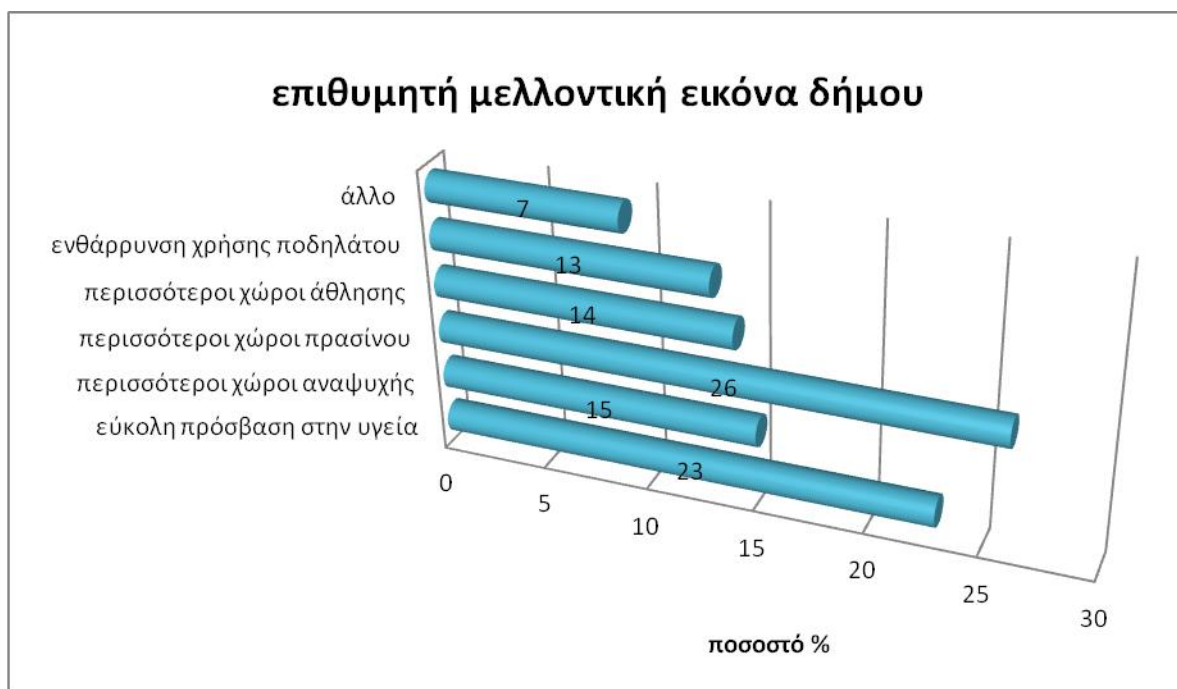
Ο παραπάνω πίνακας δείχνει το αν οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στην περιοχή της Βουλιαγμένης τα τελευταία 10 χρόνια. Το 87% απαντά θετικά στο εν

λόγω ερώτημα (131 άτομα) σε αντίθεση με το 13% του δείγματος που έχει αντίθετη γνώμη (19 άτομα).

Πίνακας 23: Οι τομείς βελτίωσης της ποιότητας ζωής και τα ποσοστά τους

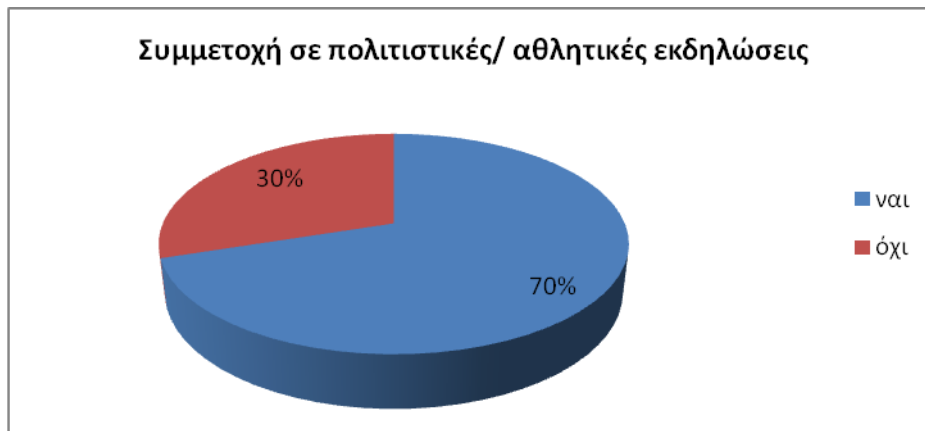
Για όσους από τους συμμετέχοντες πιστεύουν ότι έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στην περιοχή της Βουλιαγμένης τα τελευταία 10 χρόνια (το 87% του δείγματος), υπάρχει και άλλη μια ερώτηση προς απάντηση: τον τομέα της βελτίωσης. Το 26% επιλέγει τα εξωραϊστικά έργα, το 15% τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, το 9,5% τις αθλητικές δραστηριότητες, το 9,5% τον τομέα της διασκέδασης και των χώρων αναψυχής, το 36,67% τον τομέα της κοινωνικής μέριμνας και το 3,33% θεωρεί ότι υπάρχει κάποιος άλλος τομέας βελτίωσης.

Πίνακας 24: Ο τομέας που θα ήθελαν οι συμμετέχοντες να έχει βελτιωθεί στα επόμενα 10 χρόνια στο δήμο Βουλιαγμένης

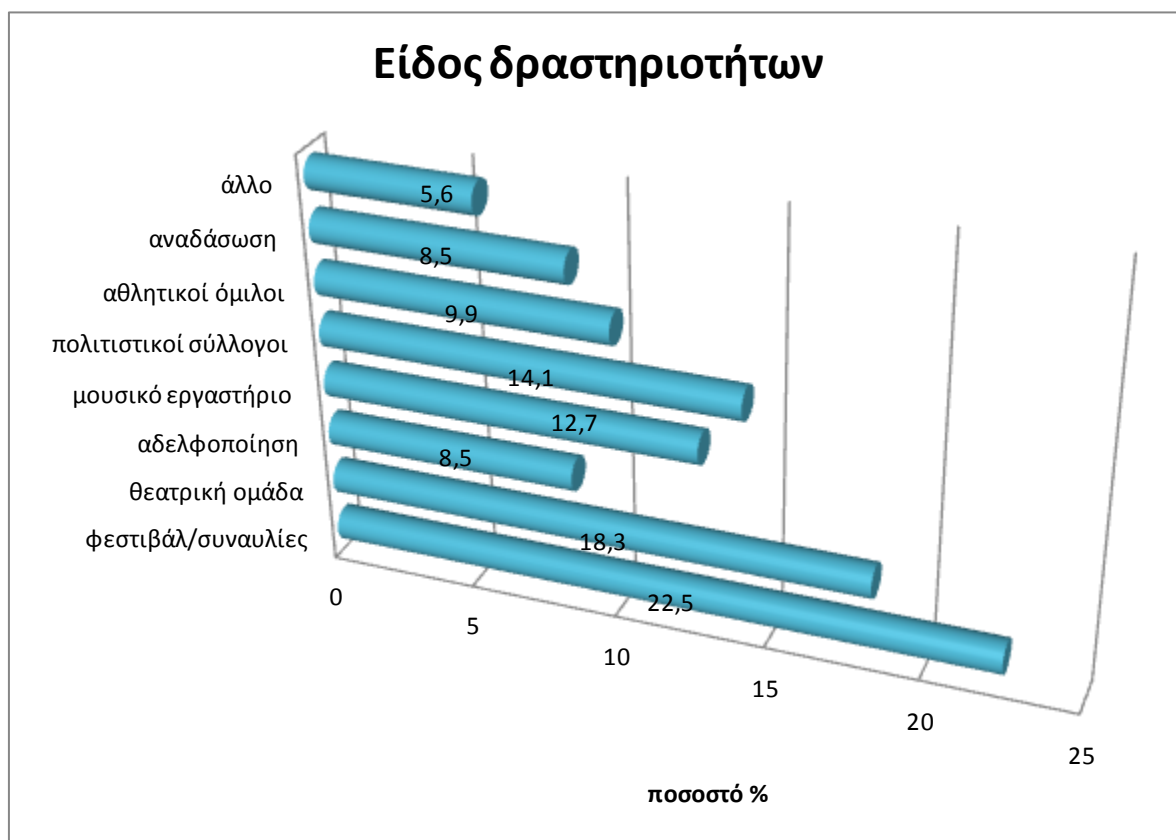
Το 26% δηλώνει ότι επιθυμεί περισσότερους χώρους πρασίνου μέσα στα επόμενα 10 χρόνια, το 15% ότι επιθυμεί περισσότερους χώρους αναψυχής, το 14% περισσότερους χώρους άθλησης, το 13% θα ήθελε να ενθαρρυνθεί η χρήση του ποδηλάτου και το 7% θέλει να βελτιωθεί κάποιος άλλος τομέας.

δ) Πολιτιστικά στοιχεία

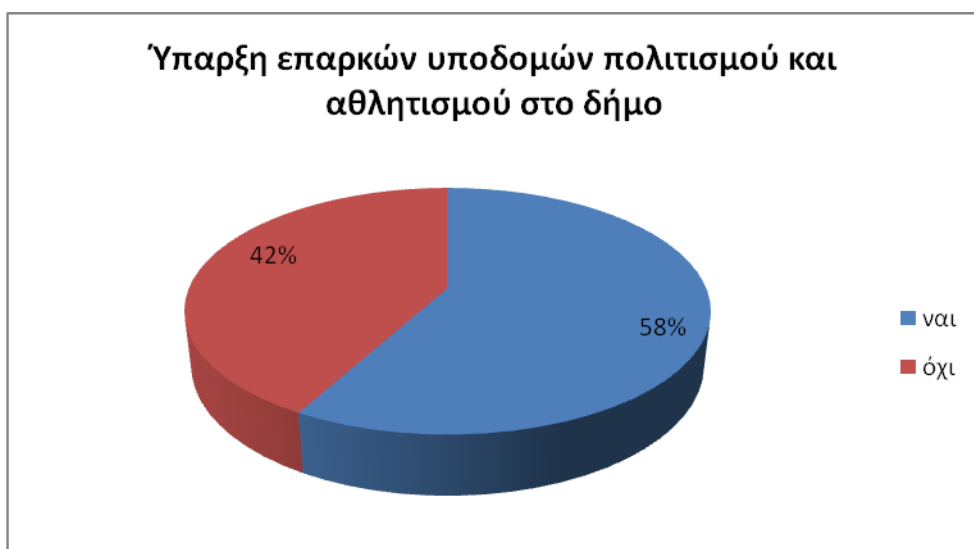
Πίνακας 25: Η συμμετοχή ή μη του δείγματος σε πολιτιστικές/αθλητικές δραστηριότητες στο δήμο τους

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει ότι το 70% έχει συμμετάσχει σε κάποια πολιτιστική/ αθλητική δραστηριότητα στο δήμο τους, ενώ το 30% δεν το έχει κάνει.

Πίνακας 26: Οι πολιτιστικές/αθλητικές δραστηριότητες στις οποίες έχει συμμετάσχει το δείγμα

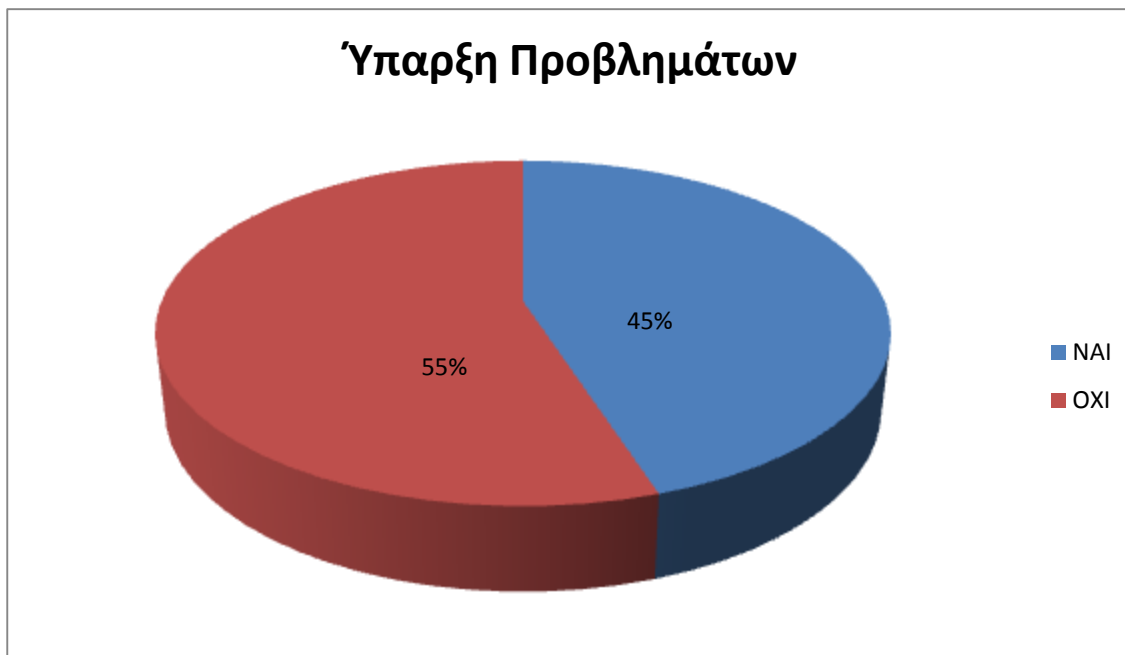
Όσοι από τους συμμετέχοντες έχουν συμμετάσχει σε κάποια πολιτιστική ή αθλητική δραστηριότητα στο δήμο τους (το 70% του δείγματος), κλήθηκαν να αναφέρουν σε ποια κατηγορία δραστηριοτήτων έχουν συμμετάσχει. Έτσι, το 22,5% δηλώνει ότι έχει συμμετάσχει σε φεστιβάλ/συναυλίες, το 18,3% σε θεατρική ομάδα/ εργαστήριο, το 14,1% σε πολιτιστικούς συλλόγους, το 12,7% σε μουσικό εργαστήριο, το 9,9% σε αθλητικούς ομίλους, το 8,5% σε αδελφοποίηση και άλλο ένα 8,5% σε αναδάσωση και τέλος, το 5,6% σε κάποια άλλη δραστηριότητα.

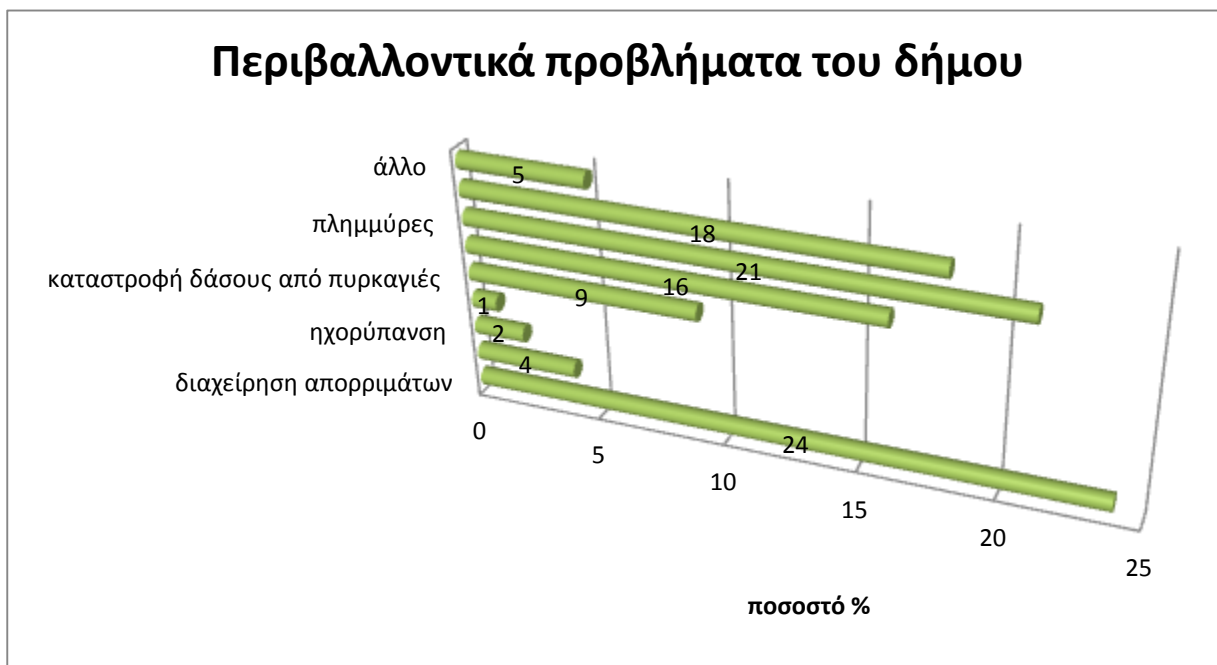
Πίνακας 27: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για το αν επαρκούν οι πολιτιστικές και αθλητικές υποδομές στην περιοχή τους

Ο παραπάνω πίνακας απεικονίζει τις απόψεις του δείγματος σχετικά με το αν ο δήμος Βουλιαγμένης έχει αρκετές υποδομές για την προαγωγή του πολιτισμού και του αθλητισμού στην περιοχή. Το 58% πιστεύει ότι οι υποδομές του δήμου επαρκούν, ενώ το 42% έχει αντίθετη γνώμη.

ε) Περιβαλλοντικά στοιχεία

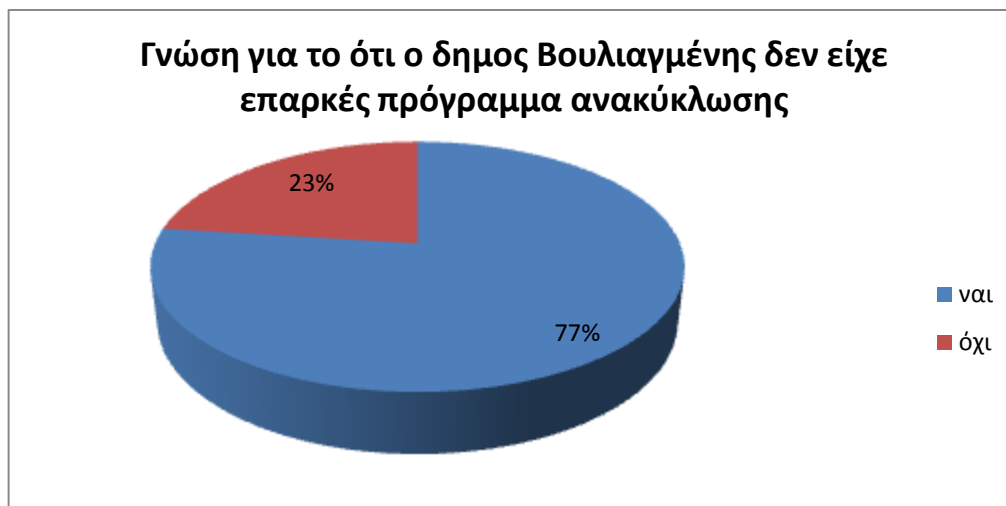

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει την άποψη των ερωτώμενων σχετικά με την ύπαρξη περιβαλλοντικών προβλημάτων στον δήμο τους. Σύμφωνα με την ανάλυση το 55% θεωρεί ότι δεν υπάρχουν σημαντικά προβλήματα, ενώ το 45% πιστεύει ότι υπάρχουν.

Πίνακας 28: Οι κατηγορίες των πιο σημαντικών περιβαλλοντικών προβλημάτων του δήμου και τα ποσοστά τους στο δείγμα

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει ποία είναι τα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής της Βουλιαγμένης σύμφωνα με τους συμμετέχοντες που απάντησαν ότι τα αναγνωρίζουν. Το 24% θεωρεί ως σημαντικότερο πρόβλημα την διαχείριση των απορριμμάτων, το 21% τις πλημμύρες, το 18% την έλλειψη αποχετεύσεων, το 16% την υπερβολική δόμηση, το 9% την καταστροφή του δάσους από τις πυρκαγιές, το 4% το κυκλοφοριακό, το 2% την ηχορύπανση, το 1% την ατμοσφαιρική ρύπανση και το 5% θεωρεί κάποιο άλλο πρόβλημα ως σημαντικό.

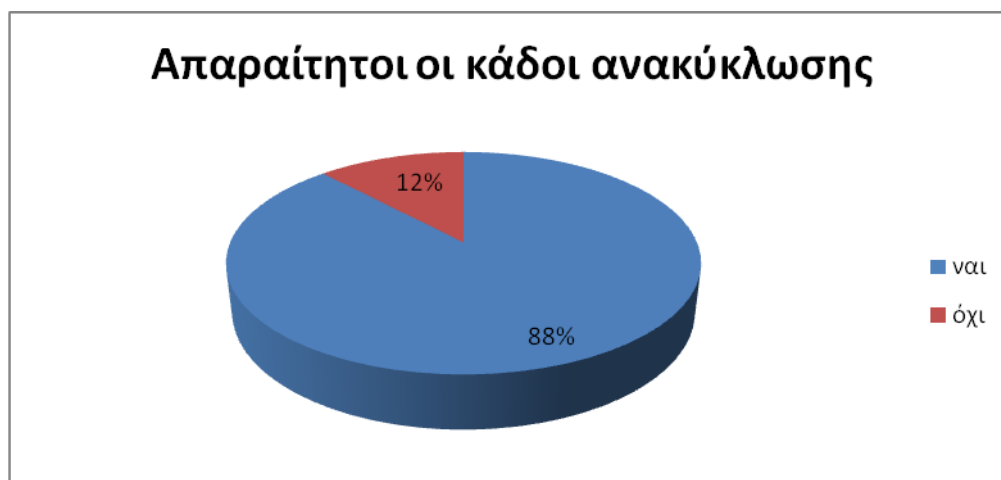
Πίνακας 29: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για το αν γνωρίζουν ότι ο δήμος τους δεν διαθέτει πρόγραμμα ανακύκλωσης

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει σε ποιο ποσοστό είναι οι συμμετέχοντες ενήμεροι για το ότι ο δήμος Βουλιαγμένης δεν διαθέτει επαρκές πρόγραμμα ανακύκλωσης. Το 77% δηλώνει ενήμερο, σε αντιδιαστολή με το 23%.

Πίνακας 29: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για το αν γνωρίζουν την ύπαρξη μπλε κάδων ανακύκλωσης

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει ότι οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 89% γνωρίζουν για την ύπαρξη των μπλε κάδων στο Δήμο τους.

Πίνακας 30: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για το αν κρίνουν απαραίτητη την τοποθέτηση κάδων ανακύκλωσης στην Βουλιαγμένη

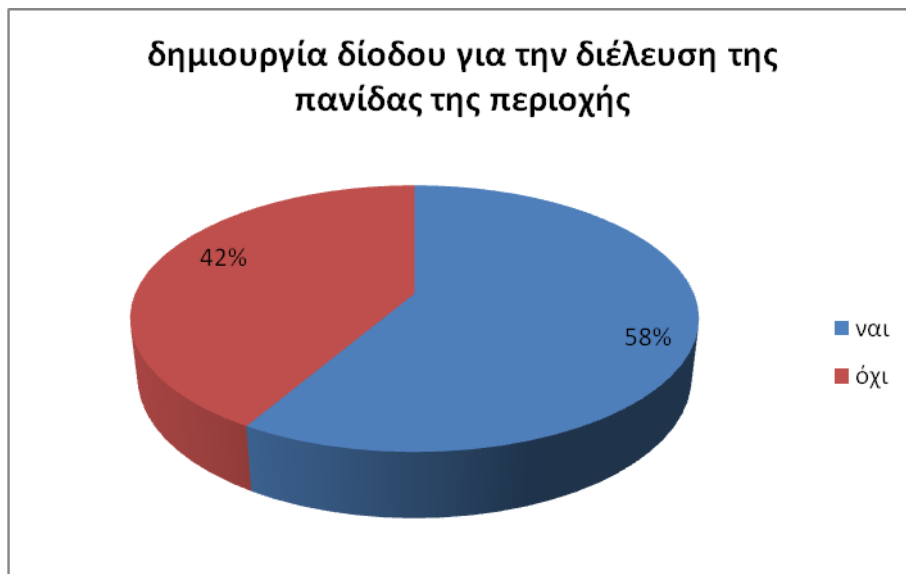
Ο παραπάνω πίνακας δείχνει σε ποιο ποσοστό οι συμμετέχοντες θεωρούν απαραίτητη την τοποθέτηση επιπλέον κάδων ανακύκλωσης στην περιοχή τους. Το 88% θεωρεί απαραίτητη μια τέτοια κίνηση, ενώ το 12% όχι.

Πίνακας 31: Οι απαντήσεις του δείγματος για το κατά πόσο θα ανακύκλωνε αν υπήρχαν οι υποδομές

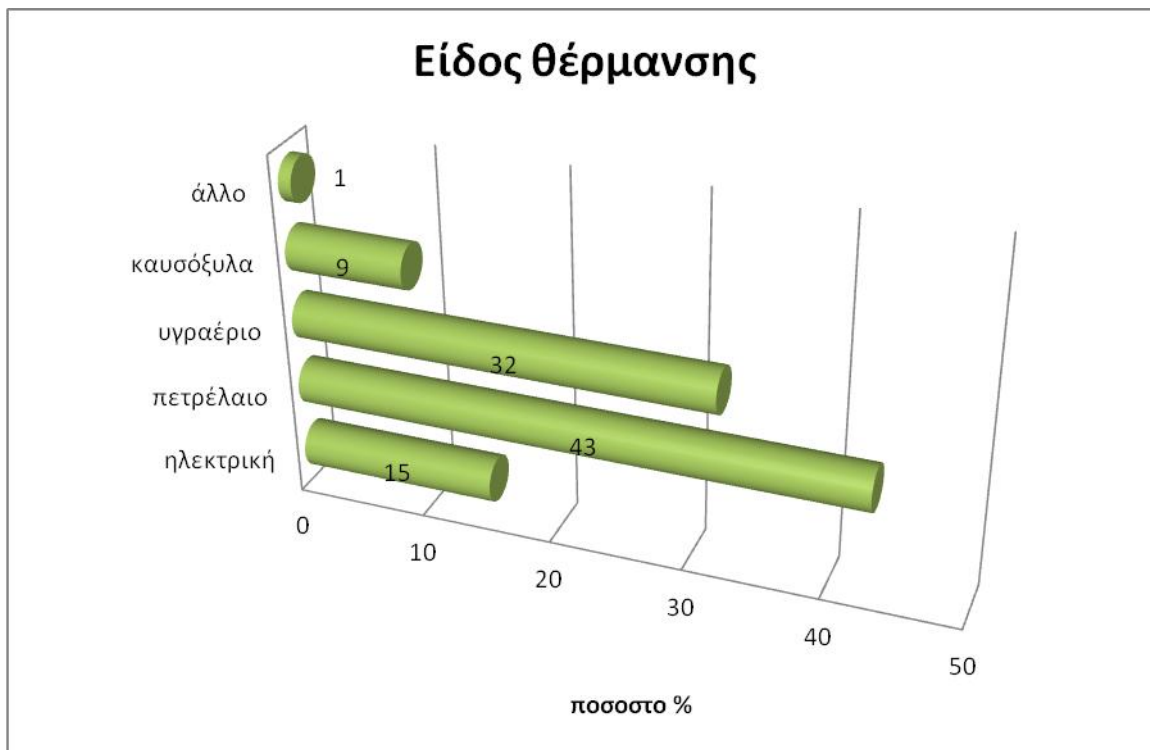
Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τη συχνότητα με την οποία θα ανακύκλωναν οι

ερωτηθέντες αν υπήρχε η κατάλληλη υποδομή στην περιοχή τους. Το 58% δηλώνει ότι θα ανακύκλωνε πάντα, το 27% συχνά, το 12% περιστασιακά και το 3% ποτέ.

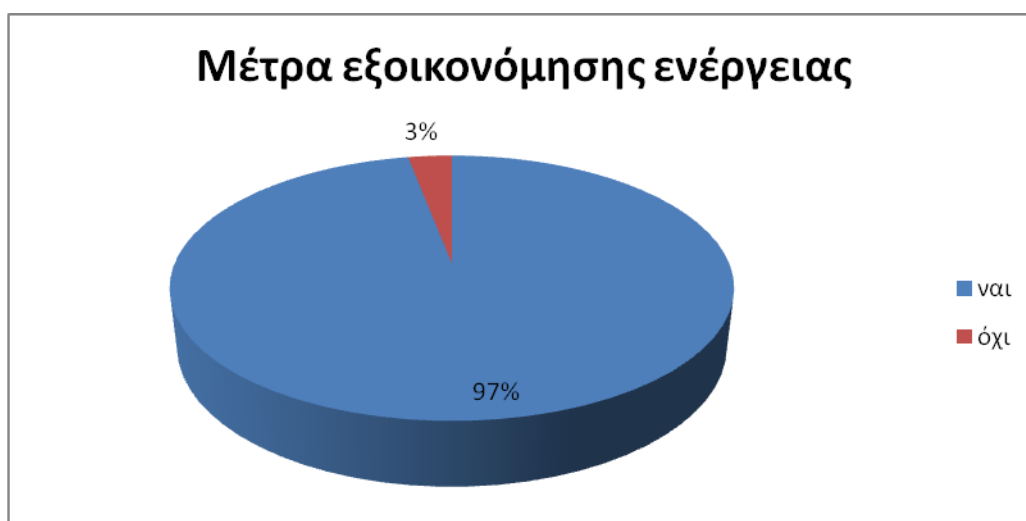

Πίνακας 32: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για το αν κρίνουν απαραίτητη τη δημιουργία ελεύθερης δίοδου για την πανίδα της περιοχής

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει σε ποιο ποσοστό οι συμμετέχοντες θεωρούν απαραίτητη τη δημιουργία δίοδου για την απρόσκοπτη διέλευση της πανίδας της περιοχής. Το 58% θεωρεί απαραίτητη μια τέτοια κίνηση, ενώ το 42% όχι.

Πίνακας 33: Τα είδη ενέργειας που χρησιμοποιούνται από τους συμμετέχοντες
Ο παραπάνω πίνακας δείχνει τι είδους ενέργεια χρησιμοποιούν κυρίως για τις οικιακές τους ανάγκες οι συμμετέχοντες. Το 43% χρησιμοποιεί πετρέλαιο, το 32% υγραέριο, το 15% ηλεκτρική ενέργεια, το 9% καυσόξυλα και το 1% άλλο είδος.

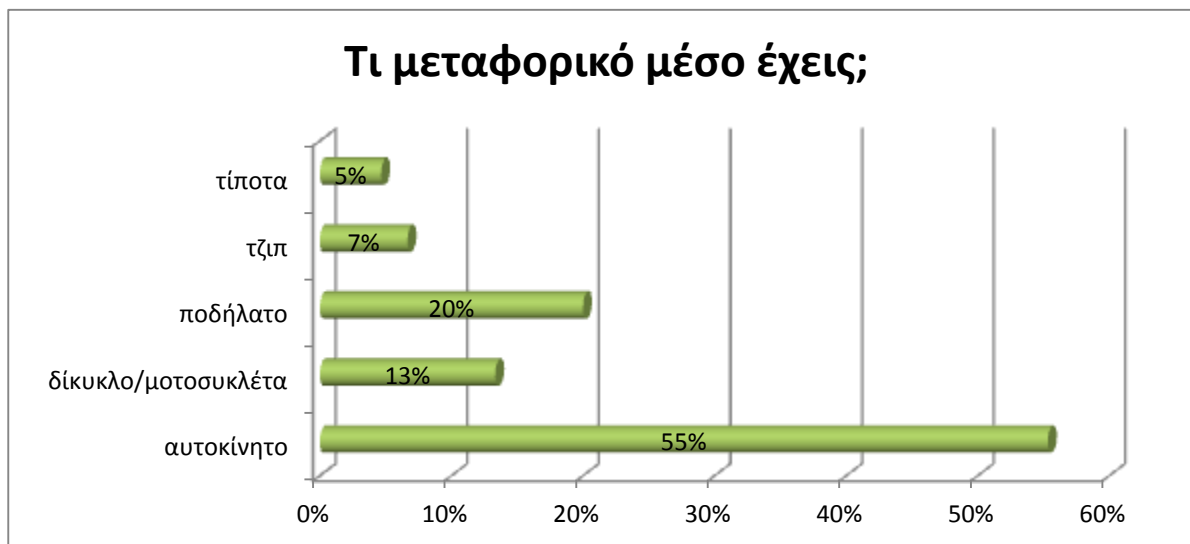

Πίνακας 34: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για το αν παίρνουν κάποια μέτρα για την εξοικονόμηση ενέργειας
Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει σε ποιο ποσοστό οι συμμετέχοντες παίρνουν κάποιο μέτρο εξοικονόμησης ενέργειας στην οικία τους, Το 97% απαντά θετικά σε αντιδιαστολή με το 3%.

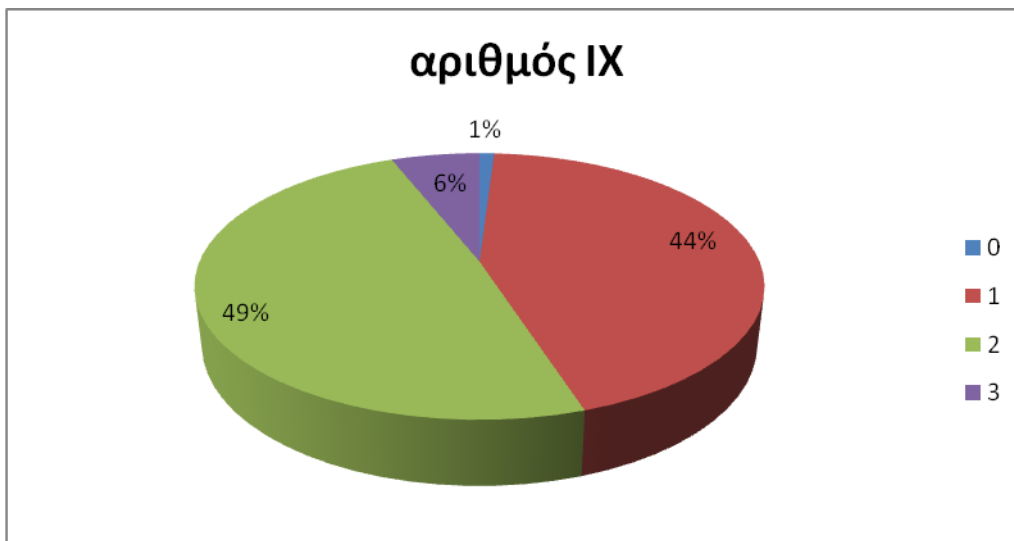
Πίνακας 35: Οι κατηγορίες των μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας

Ο παραπάνω πίνακας είναι οι απαντήσεις των ατόμων που δήλωσαν ότι παίρνουν κάποια μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας στην οικία τους (97%). Το πιο σύνηθες μέτρο είναι ο ηλιακός θερμοσίφωνας (45%), εν συνεχεία τα διπλά παράθυρα (30%), η θερμομόνωση (20%) και τέλος το 5% χρησιμοποιεί κάποιο άλλο μέτρο εξοικονόμησης.

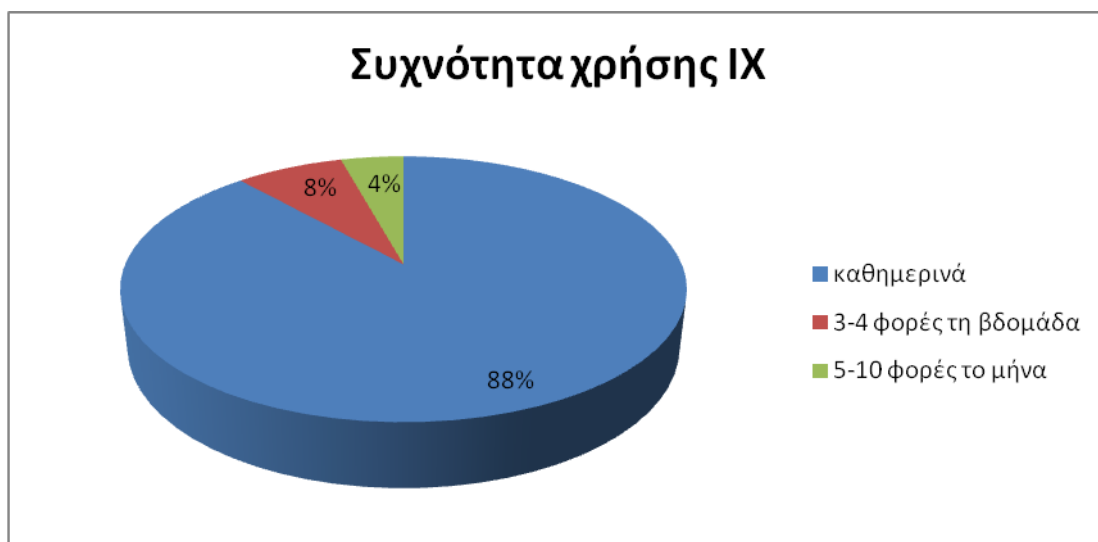
Πίνακας 36: Οι κατηγορίες και τα ποσοστά των μεταφορικών μέσων που κατέχουν οι συμμετέχοντες

Εδώ παρουσιάζονται κατηγορίες και τα ποσοστά των μεταφορικών μέσων που έχουν οι συμμετέχοντες. Το 55% έχει αυτοκίνητο, το 13% έχει δίκυκλο ή μοτοσυκλέτα, το 20% ποδήλατο, το 7% τζιπ και το 5% τίποτα.

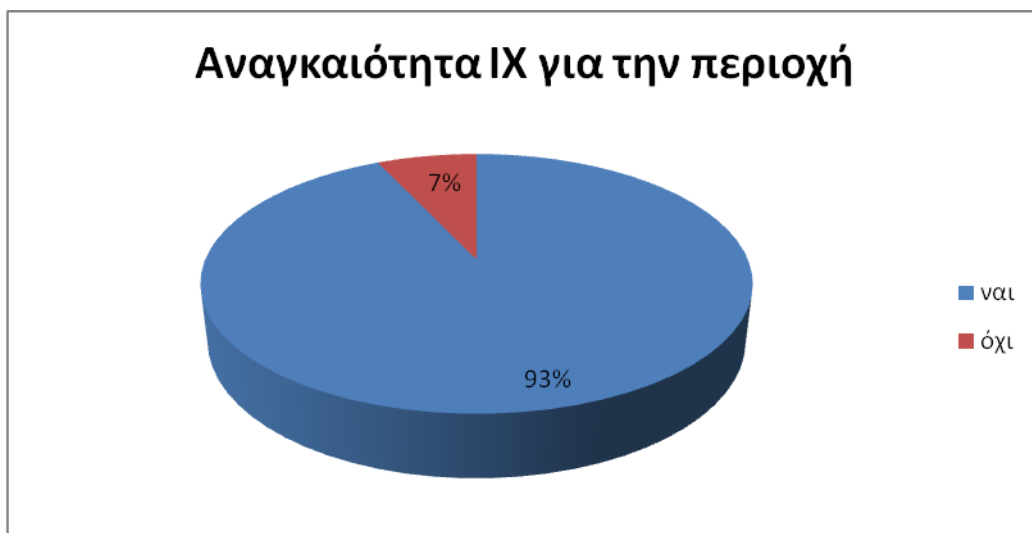
Πίνακας 37: Ο αριθμός των ΙΧ που κατέχει η οικογένεια κάθε συμμετέχοντα

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τον αριθμό των ιδιωτικών αυτοκινήτων ανά οικογένεια στο δείγμα μας. Το 49% διαθέτει 2 αυτοκίνητα, το 44% ένα αυτοκίνητο, το 6% τρία Ι.Χ. και το 1% δεν διαθέτει κανένα.

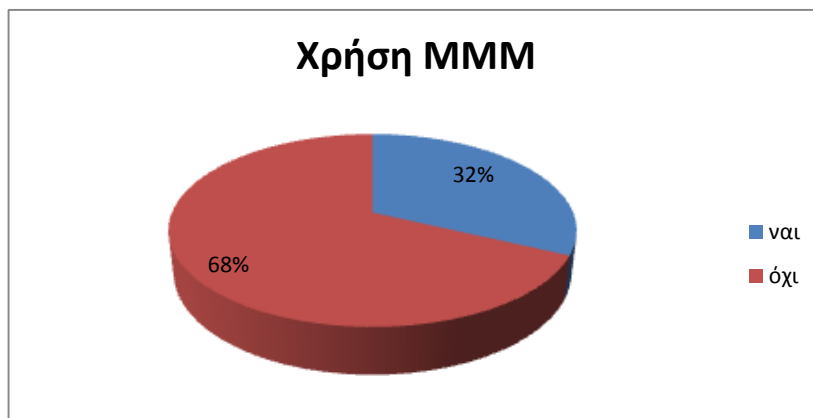
Πίνακας 38: Η συχνότητα χρήσης Ι.Χ. στο δείγμα μας

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει την συχνότητα χρήσης κάποιου ιδιωτικού οχήματος ή μοτοσυκλέτας στο δείγμα μας. Το 88% το χρησιμοποιεί καθημερινά, το 8% 3-4 φορές τη βδομάδα και το 4% 5-10 φορές το μήνα.

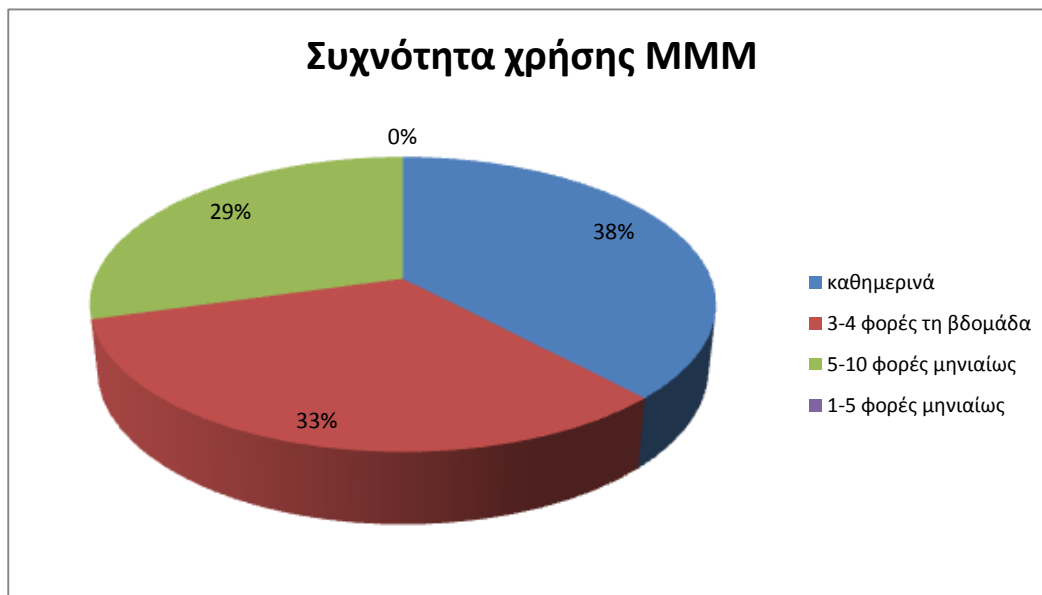
Πίνακας 39: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για την αναγκαιότητα χρήσης ΙΧ στην περιοχή τους

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τις απόψεις των συμμετεχόντων για την αναγκαιότητα χρήσης ΙΧ στην περιοχή τους για να καλύψουν τις βασικές ανάγκες/ψώνια. Το 93% το θεωρεί απαραίτητο σε αντιδιαστολή με το 7%.

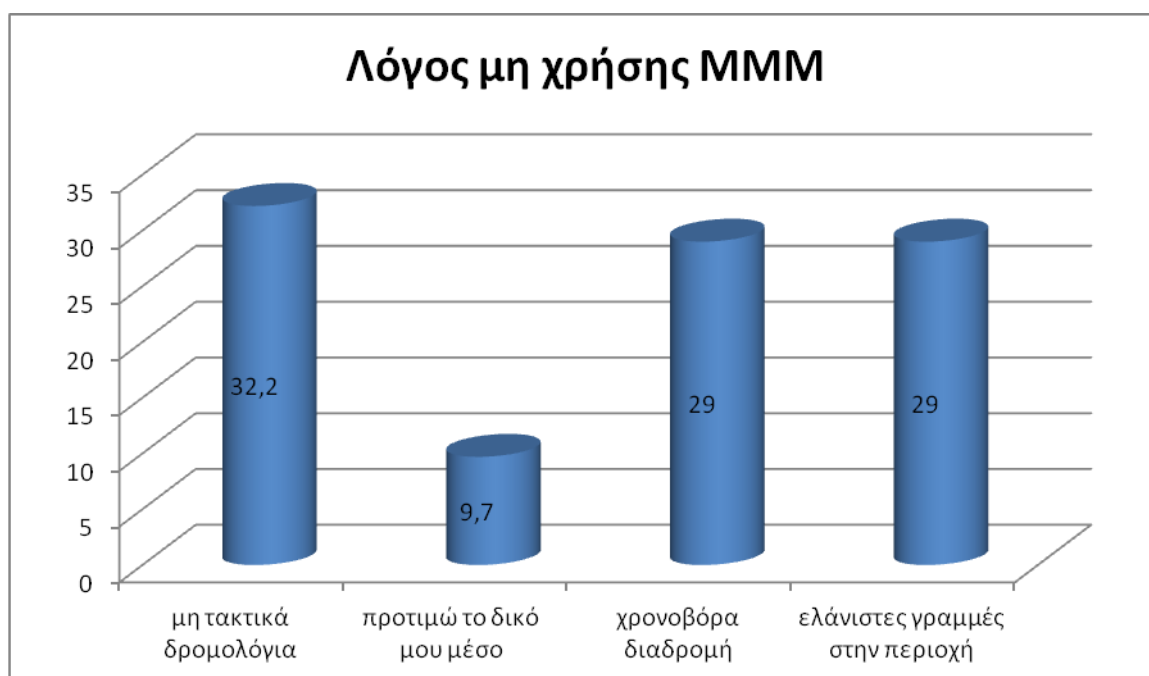
Πίνακας 40: Η χρήση ή μη μέσων μαζικής μεταφοράς στο δείγμα μας

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει το κατά πόσο το δείγμα μας χρησιμοποιεί τα ΜΜΜ. Το 32% δηλώνει ότι τα χρησιμοποιεί , ενώ το 68% όχι.

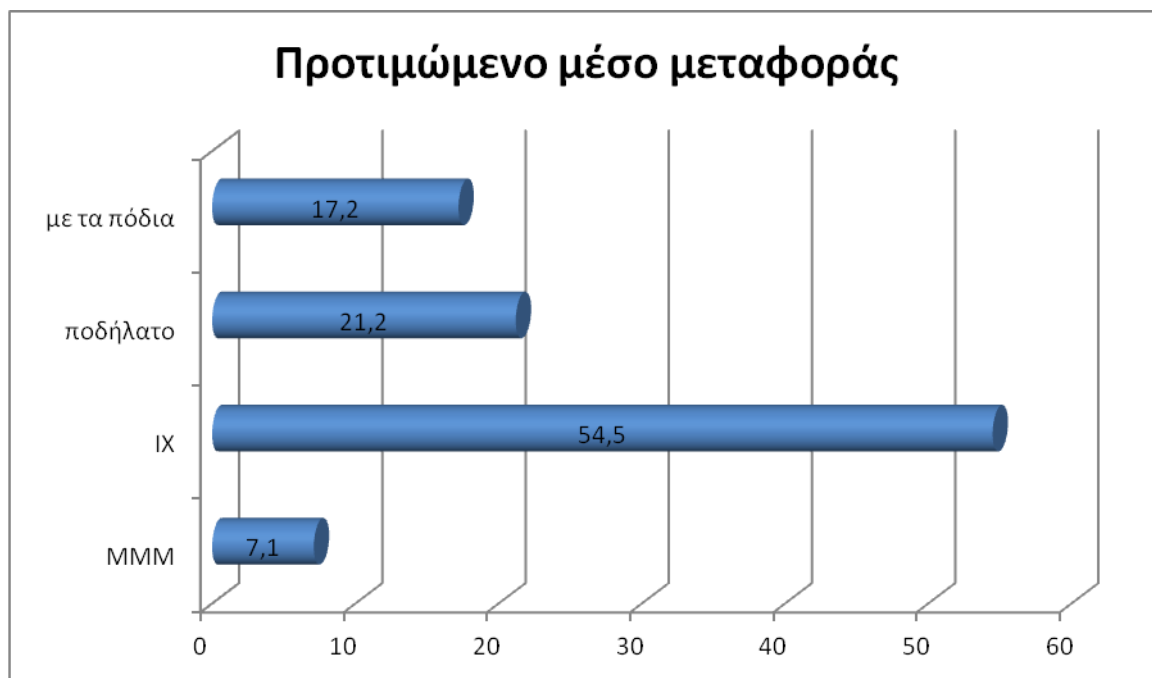
Πίνακας 41: Η συχνότητα χρήσης MMM στο δείγμα

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει την συχνότητα χρήσης των MMM και απαντήθηκε από τα άτομα που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση (68%). Το 38% τα χρησιμοποιεί καθημερινά, το 33% 3-4 φορές τη εβδομάδα, το 29% 5-10 φορές μηνιαίως και το 0% 1-5 φορές το μήνα.

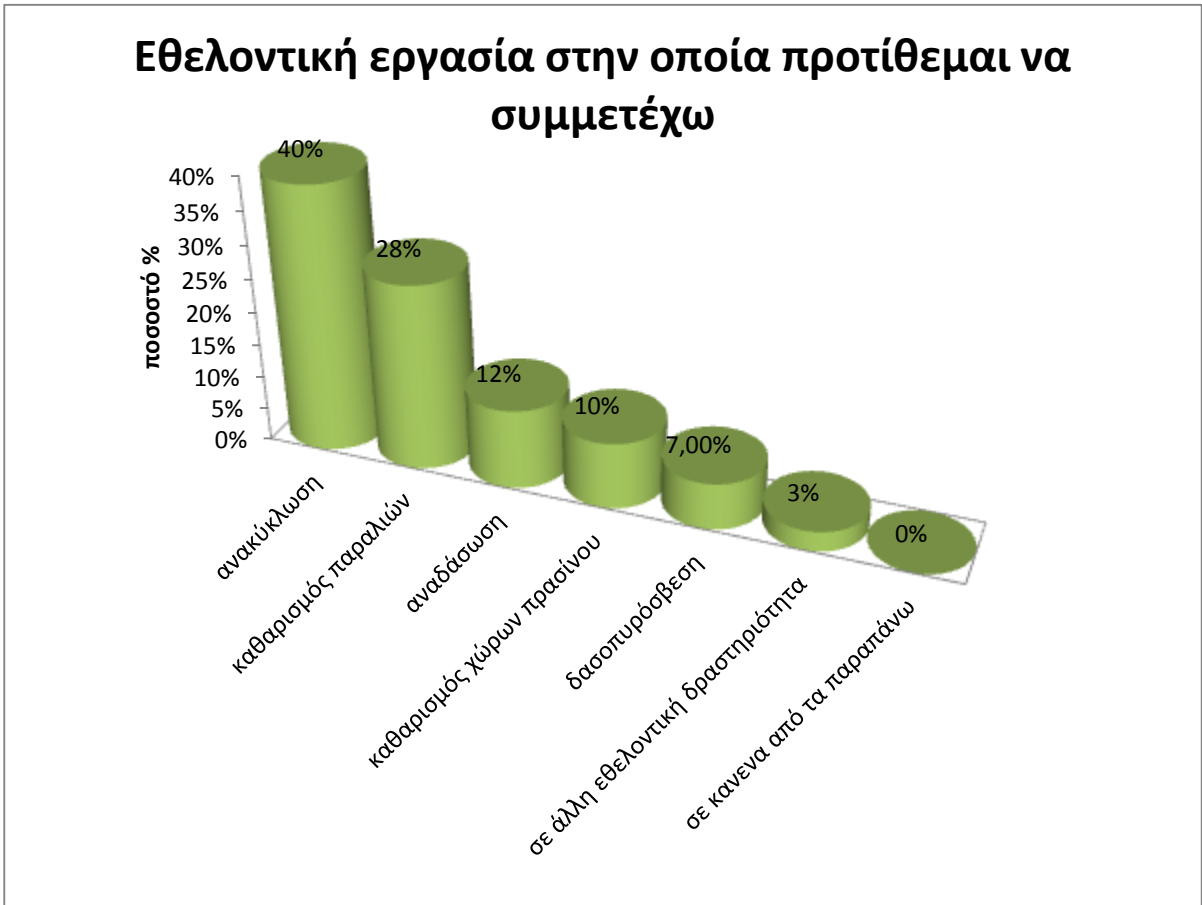
Πίνακας 42: Ο λόγος μη χρήσης (ή σπάνιας χρήσης) των MMM

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε τις απόψεις των συμμετεχόντων που δεν χρησιμοποιούν τα ΜΜΜ ή τα χρησιμοποιούν ελάχιστα. Το 32,2 % αιτιολογεί την στάση του από το ότι δεν είναι τακτικά τα δρομολόγια, το 29% επειδή είναι χρονοβόρες οι διαδρομές, το άλλο 29% επειδή υπάρχουν ελάχιστες γραμμές που εξυπηρετούν την περιοχή και το 9,7 επειδή προτιμά την άνεση του ιδιωτικού του μέσου.

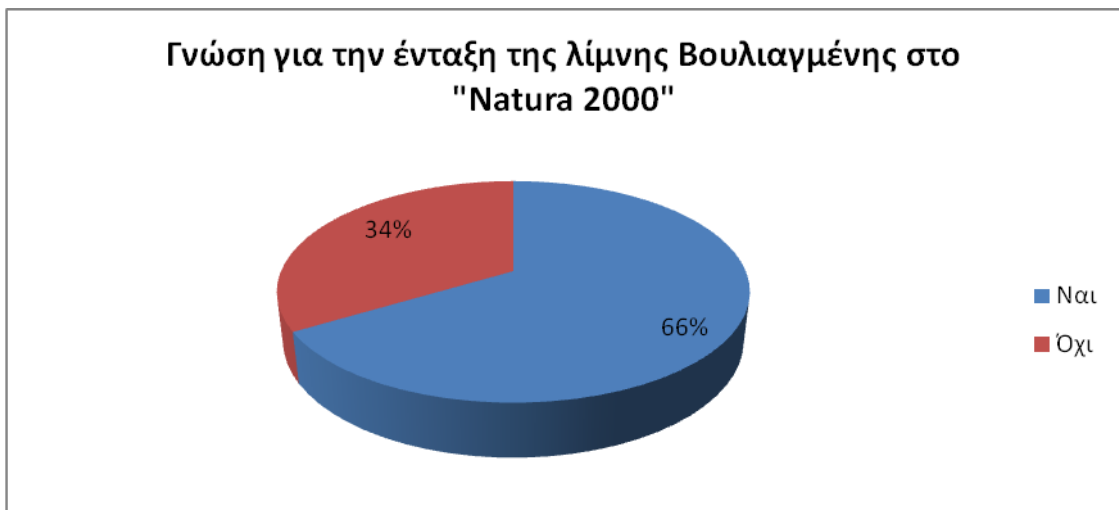
Πίνακας 43: Το προτιμώμενο μέσο μεταφοράς του δείγματος

Στον πίνακα 43 βλέπουμε ποιο μέσο προτιμούν οι συμμετέχοντες. Το 54,5% προτιμά το ΙΧ, το 21,2% το ποδήλατο, το 17,2% με τα πόδια και το 7,1% τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

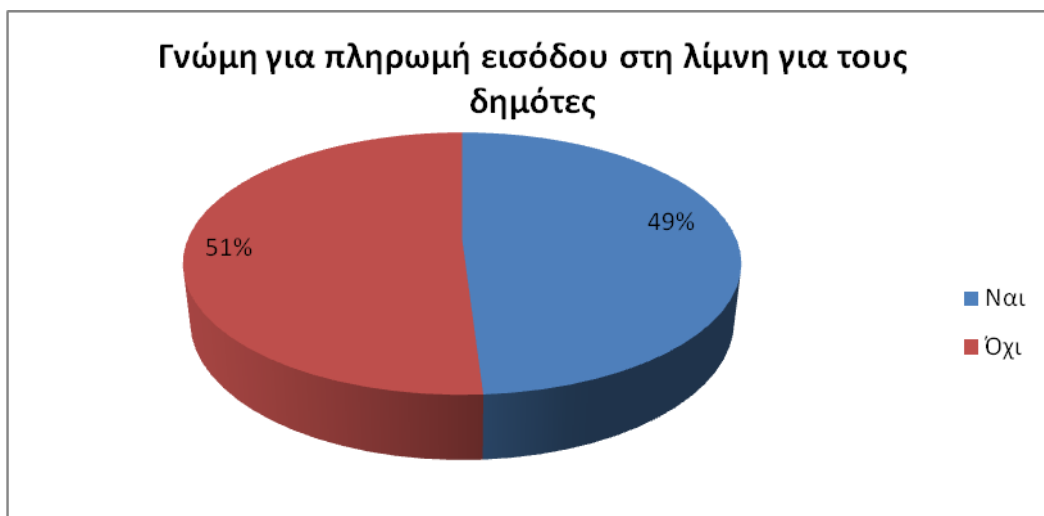
Πίνακας 44: Οι εθελοντικές εργασίες στις οποίες θα συμμετείχαν τα άτομα του δείγματος μας

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε σε ποιές εθελοντικές εργασίες θα συμμετείχαν οι ερωτηθέντες μας. Το 40% θα συμμετείχε σε ανακύκλωση, το 28% σε καθαρισμό παραλιών, το 12% σε αναδάσωση, το 10% σε καθαρισμό χώρων πρασίνου, το 7% σε δασοφυρόσβεση και το 3% σε κάποια άλλη δραστηριότητα.

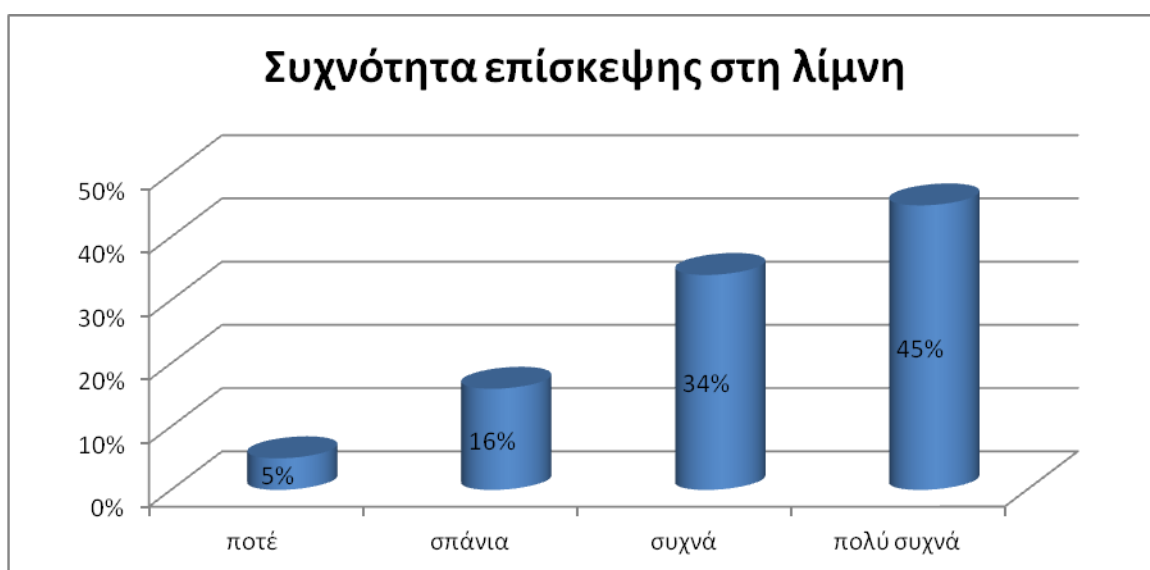
Πίνακας 45: Γνώση των πολιτών για την ένταξη της λίμνης Βουλιαγμένης στο Natura 2000

Στον πίνακα 45 απεικονίζεται το κατά πόσο οι συμμετέχοντες γνωρίζουν ότι η λίμνη της Βουλιαγμένης έχει περιληφθεί στον Εθνικό κατάλογο Natura 2000. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος, το 66%, δηλώνει ότι το γνωρίζει, σε αντίθεση με το 34% που το αγνοεί.

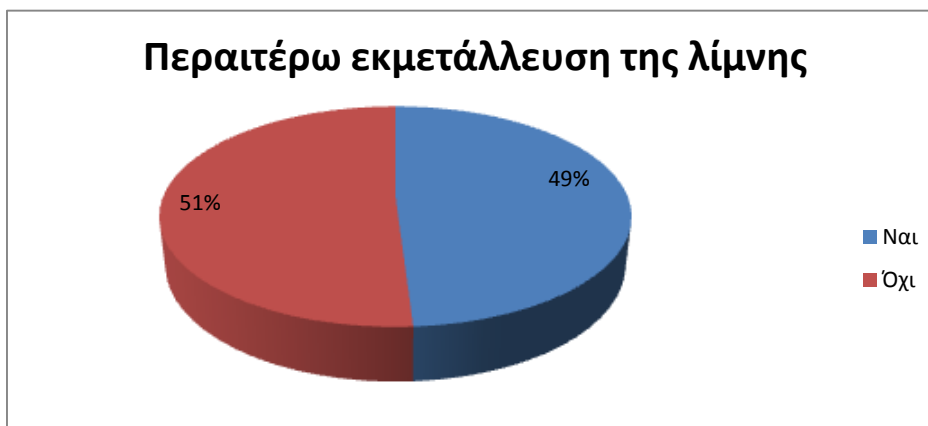
Πίνακας 46: Γνώμη των πολιτών για την πληρωμή εισόδου στη λίμνη της Βουλιαγμένης για τους δημότες

Στον πίνακα 46 απεικονίζεται η γνώμη των συμμετεχόντων για το γεγονός της πληρωμής εισόδου από τους δημότες για να εισέλθουν στο χώρο της λίμνης. Το 49% συμφωνεί με το γεγονός ότι οι δημότες πληρώνουν είσοδο 5 ευρώ ενώ το 51% διαφωνεί.

Πίνακας 47: Συχνότητα επίσκεψης στη λίμνη της Βουλιαγμένης

Στον πίνακα 47 απεικονίζεται η συχνότητα επίσκεψης στη λίμνη της Βουλιαγμένης. Το 5% δηλώνει ότι δεν έχει επισκεφθεί ποτέ την λίμνη, ενώ το 16% δηλώνει ότι πάει σπάνια. Το 34% πάει συχνά κατά δήλωσή του στη λίμνη και , τέλος, το 45% πάει πολύ συχνά.

Πίνακας 48: Γνώμη του δείγματος για περαιτέρω εκμετάλλευση της λίμνης

Στον πίνακα 48 απεικονίζεται το κατά πόσο πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι η λίμνη της Βουλιαγμένης μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω από το δήμο. Το 49% πιστεύει ότι μπορεί να γίνει περαιτέρω εκμετάλλευση της λίμνης, ενώ το 51% θεωρεί ότι δεν χρειάζεται κάποια περαιτέρω εκμετάλλευση της περιοχής.

Πίνακες διασταυρώσεων crosstabs - στατιστικός έλεγχος χ^2

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε τις διασταυρώσεις των μεταβλητών (crosstabs) που κάναμε με σκοπό να εξακριβώσουμε αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των, υπό εξέταση, μεταβλητών και συνεπώς αν επιβεβαιώνονται οι αρχικές μας υποθέσεις. Για να εξακριβώσουμε αν υπάρχει η εν λόγω σχέση θα χρησιμοποιήσουμε τον έλεγχο χ^2 (Δαφέρμος, 2005)¹.

Ο έλεγχος υποθέσεων περιλαμβάνει την μηδενική υπόθεση (H_0) και την εναλλακτική υπόθεση (H_1). Αν ισχύει η μηδενική υπόθεση τότε οι μεταβλητές που εξετάζουμε δε σχετίζονται μεταξύ τους, οπότε κατανέμονται ανεξάρτητα στον πληθυσμό. Αν ισχύει η εναλλακτική

¹ Δαφέρμος, Β. (2005). Κοινωνική στατιστική με το SPSS. Θεσσαλονίκη: Ζήτη

υπόθεση, τότε οι μεταβλητές δεν κατανέμονται ανεξάρτητα στο δείγμα, αλλά αντίθετα σχετίζονται μεταξύ τους, επηρεάζοντας η μια την άλλη.

Για να εξακριβώσουμε ποια από τις δυο υποθέσεις ισχύει, πρέπει να διασταυρώσουμε τις δυο μεταβλητές με την εντολή crosstabs και να χρησιμοποιήσουμε τον έλεγχο χ^2 . Από το χ^2 προκύπτει ο δείκτης sig. (significance level), που ονομάζεται επίπεδο σημαντικότητας. Για να θεωρηθεί ότι δυο μεταβλητές όντως σχετίζονται θα πρέπει το επίπεδο σημαντικότητας² να είναι μικρότερο του 0.05, που σημαίνει ότι τα αποτελέσματα μπορούν να γενικευθούν. Αν το επίπεδο σημαντικότητας είναι μεγαλύτερο του 0.05, τότε ισχύει η μηδενική υπόθεση και οι μεταβλητές μας δεν σχετίζονται. Αυτό σημαίνει ότι τα αποτελέσματα μας μπορεί να είναι τυχαία, ή να οφείλονται σε ιδιαιτερότητες του δείγματος, όποτε δεν μπορεί να γίνει γενίκευση στον πληθυσμό (Δαφέρμος, 2005).

² Κάποιες έρευνες ορίζουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, όμως εμείς στην παρούσα έρευνα θα το ορίσουμε στο 0,05.

1) Διασταύρωση «φύλο» - «μετακίνηση με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς»

Καταρχήν θελήσαμε να ελέγξουμε την πιθανότητα το φύλο να επηρεάζει τη συνήθεια χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

Φύλο	χρήση MMM		Σύνολο
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
Άνδρας	18 (12%)	44 (29,33%)	62 (41,33%)
Γυναίκα	30 (20%)	58 (38,67%)	88 (58,66%)
Σύνολο	48 (32%)	102 (68%)	150 (100%)

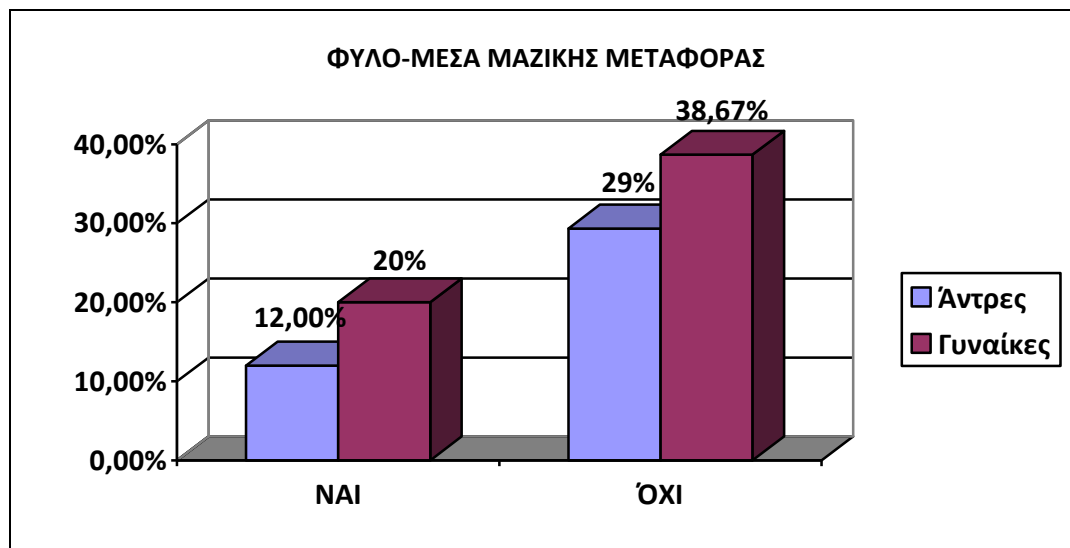
Πίνακας διασταύρωσης 1:Η διασταύρωση των μεταβλητών «φύλο» με τη «συνήθεια χρήσης των MMM»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 1) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.0022

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 1: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «φύλο» και «συνήθεια χρήσης των MMM»

Το X^2 βρέθηκε 14,22 και η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0022, οπότε οι δυο μεταβλητές μας όντως σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 1

Στο διάγραμμα 1 παρατηρούμε ότι οι γυναίκες χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο ποσοστό τα ΜΜΜ (20%) σε σχέση με τους άνδρες (12%).

2) Διασταύρωση «οικογενειακή κατάσταση» - «λήψη δανείου»

Στη συνέχεια θελήσαμε να ελέγξουμε την πιθανότητα η οικογενειακή κατάσταση να επηρεάζει τη λήψη δανείου. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

Οικογενειακή κατάσταση	Λήψη δανείου		Σύνολο
	ΟΧΙ	ΝΑΙ	
Άγαμοι	48 (32%)	13 (8,67%)	61 (40,67%)
Παντρεμένοι- αζευγμένοι- Χήροι	59 (39,33%)	30 (20%)	89 (59,33%)

Οικογενειακή κατάσταση	Λήψη δανείου		Σύνολο
	ΟΧΙ	ΝΑΙ	
Άγαμοι	48 (32%)	13 (8,67%)	61 (40,67%)
Παντρεμέν οι- αζευγμένοι- Χήροι	59 (39,33%)	30 (20%)	89 (59,33%)
Σύνολο	107 (71,33%)	43 (28,67%)	150 (100%)

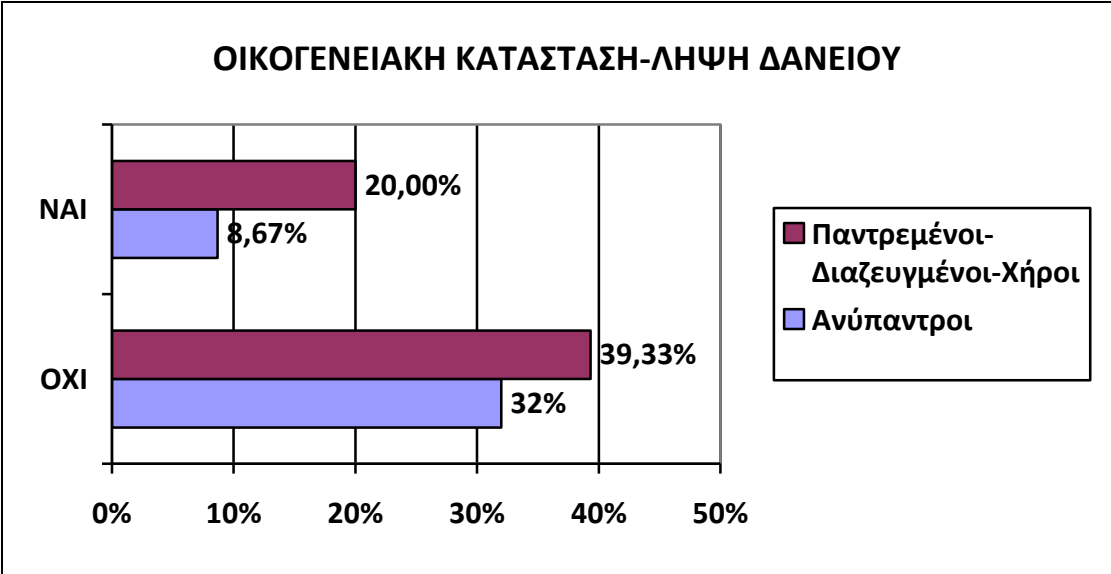
Πίνακας διασταύρωσης 2:Η διασταύρωση των μεταβλητών «οικογενειακή κατάσταση» με τη «λήψη δανείου»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 2) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.0047

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 2: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «οικογενειακή κατάσταση» και «λήψη δανείου»

Το X^2 βρέθηκε 7,22, η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0047, οπότε οι δυο μεταβλητές μας όντως σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 2

Στο διάγραμμα 2 παρατηρούμε οι έγγαμοι κάνουν σε μεγαλύτερο ποσοστό (20%) λήψη δανείου σε σύγκριση με τους άγαμους (8,67%).

3) Διασταύρωση «ηλικία» - «λήψη δανείου»

Έπειτα θελήσαμε να ελέγξουμε την πιθανότητα η ηλικία να επηρεάζει τη λήψη δανείου. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

Ηλικία	Λήψη δανείου		Σύνολο
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
5-25 ετών	3 άτομα (2%)	44 άτομα (29,33%)	47 31,33%)
5-45 ετών	14 άτομα (9,33%)	27 άτομα (18%)	41 27,33%)
45-65 ετών	26 άτομα (17,33%)	36 άτομα (24%)	62 41,33%)
Σύνολο	43 άτομα (28,67%)	07 άτομα (71,33%)	150 (100%)

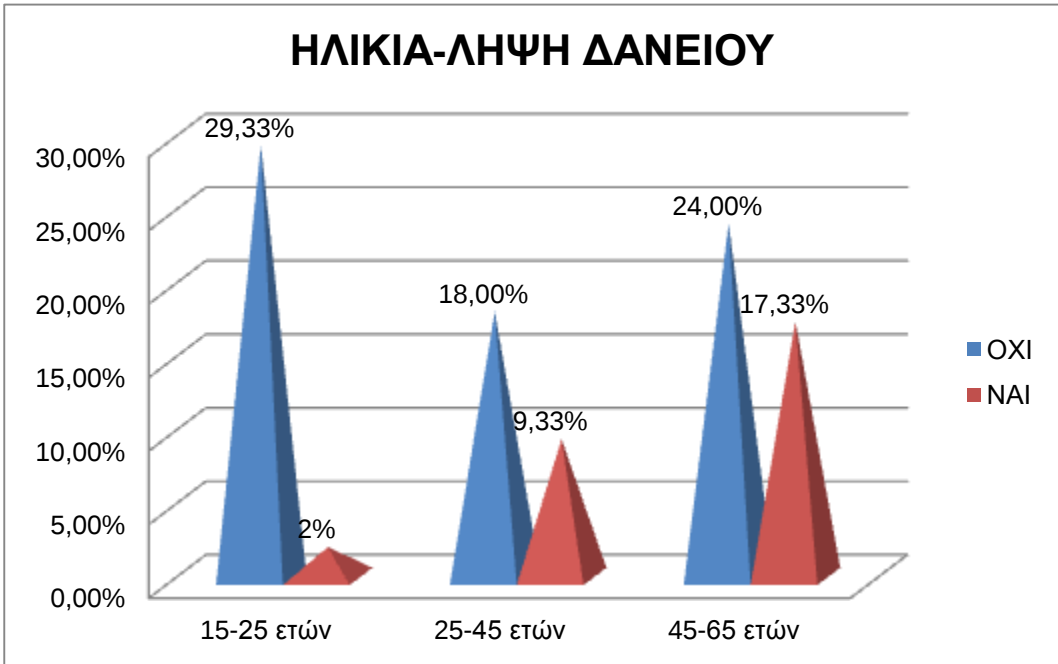
Πίνακας διασταύρωσης 3: Η διασταύρωση των μεταβλητών «ηλικία» με τη «λήψη δανείου»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 3) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.0132

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 3: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «ηλικία» και «λήψη δανείου»

Το χ^2 βρέθηκε 5,64, η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0132. Η συγκεκριμένη τιμή μας επιτρέπει να απορρίψουμε την αρχική υπόθεση H_0 καθώς $P\text{-value} < \alpha$. Συνεπώς οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 3

Στο διάγραμμα 3 παρατηρούμε οτι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των ερωτώμενων τόσο μεγαλύτερη είναι η ζήτηση, άρα και το ποσοστό λήψης δανείου.

4) Διασταύρωση «ηλικία» - «πεποίθηση βελτίωση ποιότητας ζωής στο Δήμο»

Έπειτα ελέγξαμε την πιθανότητα η ηλικία να επηρεάζει την πεποίθηση βελτίωσης της ποιότητας ζωής στο Δήμο. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

Ηλικία	εποίθηση βελτίωσης ποιότητας ζωής στο Δήμο		Σύνολο
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
5-25 ετών	35 άτομα (23,33%)	12 άτομα (8%)	47 (31,33%)
5-45 ετών	40 άτομα (26,67%)	1 άτομα (0,66%)	41 (27,33%)
45-65 ετών	55 άτομα (36%)	7 άτομα (5%)	62 (41,33%)
Σύνολο	130 άτομα (86,67%)	20 άτομα (13,33%)	150 (100%)

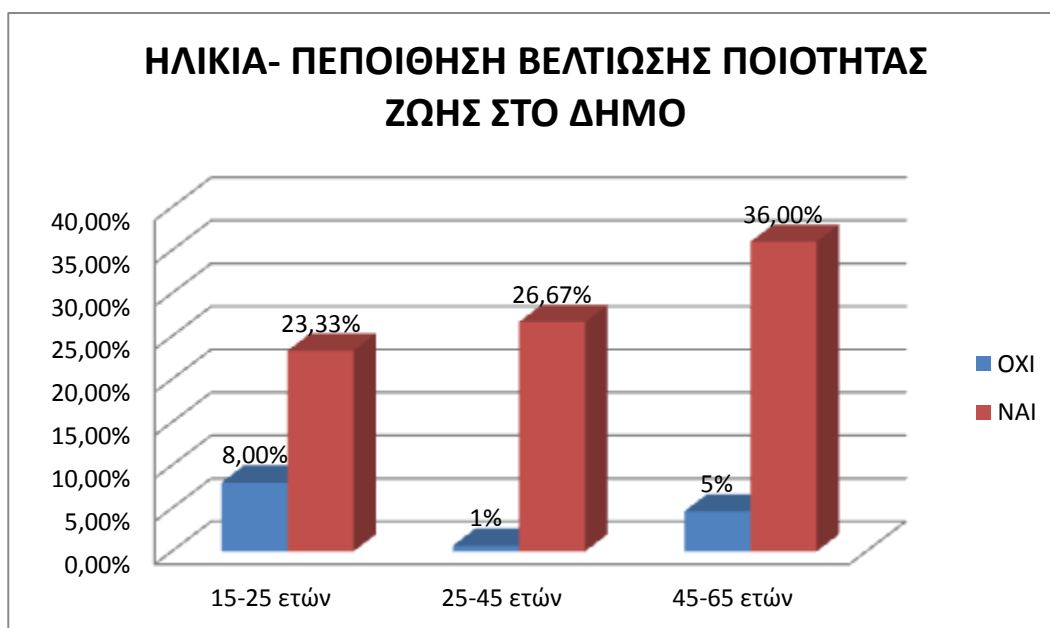
Πίνακας διασταύρωσης 4:Η διασταύρωση των μεταβλητών «ηλικία» με τη «πεποίθηση βελτίωσης ποιότητας ζωής στο Δήμο»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 4) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0,0010

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 4: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «ηλικία» και «πεποίθηση βελτίωσης ποιότητας ζωής στο Δήμο»

Το χ^2 βρέθηκε 15,32, η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0010. Η συγκεκριμένη τιμή μας επιτρέπει να απορρίψουμε την αρχική υπόθεση H_0 καθώς $P\text{-value} < \alpha$. Συνεπώς οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 4

Στο διάγραμμα 4 παρατηρούμε ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των ερωτώμενων τόσο μεγαλύτερο είναι και το ποσοστό που αποδεικνύει την πεποίθηση ότι η ποιότητα ζωής στον Δήμο Βουλιαγμένης τα τελευταία 10 χρόνια έχει βελτιωθεί.

5) Διασταύρωση «φύλο» - «γνώση ύπαρξης μπλε κάδων ανακύκλωσης στο Δήμο Βουλιαγμένης»

Έπειτα θελήσαμε να ελέγξουμε αν το φύλο επηρεάζει τη γνώση ύπαρξης μπλε κάδων ανακύκλωσης στο Δήμο Βουλιαγμένης. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

	Γνώση ύπαρξης κάδων ανακύκλωσης		Σύνολο
	ΟΧΙ	ΝΑΙ	
Φύλο Άνδρας	12 (7,99%)	50 (33,33%)	62 (41,33%)
Ύναίκα	4 (2,66%)	84 (56%)	88 (58,67%)

	Γνώση ύπαρξης κάδων ανακύκλωσης		Σύνολο
	ΟΧΙ	ΝΑΙ	
Φύλο Άνδρας	12 (7,99%)	50 (33,33%)	62 (41,33%)
Ύναίκα	4 (2,66%)	84 (56%)	88 (58,67%)
Σύνολο	9 (10.7%)	141 (89.3%)	150 (100%)

Πίνακας διασταύρωσης 5:Η διασταύρωση των μεταβλητών «φύλο» με τη «γνώση ύπαρξης μπλε κάδων ανακύκλωσης στο Δήμο Βουλιαγμένης»

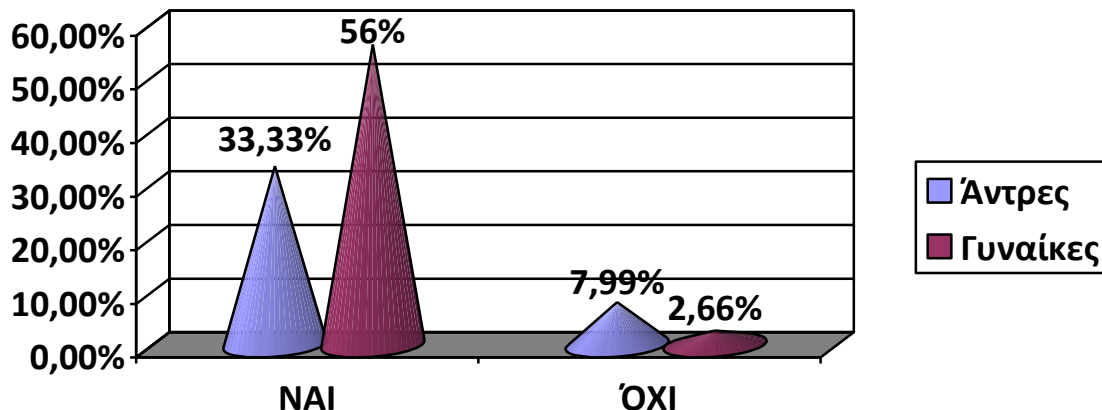
Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 5) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.0058

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 5: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «φύλο» και «γνώση ύπαρξης μπλε κάδων ανακύκλωσης στο Δήμο βουλιαγμένης»

Το X^2 βρέθηκε 7,1 η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0058, οπότε οι δυο μεταβλητές μας όντως σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

ΦΥΛΟ-ΓΝΩΣΗ ΥΠΑΡΞΗΣ ΜΠΛΕ ΚΑΔΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ

Διάγραμμα 5

Η πλειοψηφία του δείγματος γνωρίζει για την ύπαρξη μπλε κάδων ανακύκλωσης. Στο διάγραμμα 5 παρατηρούμε ότι οι γυναίκες γνωρίζουν σε μεγαλύτερο ποσοστό (56%) σε σχέση με τους άντρες (33,33%) την ύπαρξη μπλε κάδων ανακύκλωσης στο Δήμο Βουλιαγμένης.

6) Διασταύρωση «ηλικία» - «πεποίθηση βελτίωσης της κοινωνικής μέριμνας στο Δήμο»

Θελήσαμε ακόμη να ελέγξουμε αν η ηλικία επηρεάζει την πεποίθηση βελτίωσης της κοινωνικής μέριμνας στο Δήμο. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

Ηλικία	Πεποίθηση βελτίωσης της κοινωνικής μέριμνας στο Δήμο		Σύνολο
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
5-25 ετών	10 άτομα (6,67%)	37 άτομα (24,66%)	47 (31,33%)
5-45 ετών	20 άτομα (13,33%)	21 άτομα (14%)	41 (27,33%)
45-65 ετών	25 άτομα (16,67%)	37 άτομα (24,66%)	62 (41,33%)
Σύνολο	55 άτομα (36,67%)	95 άτομα (63,33%)	150 (100%)

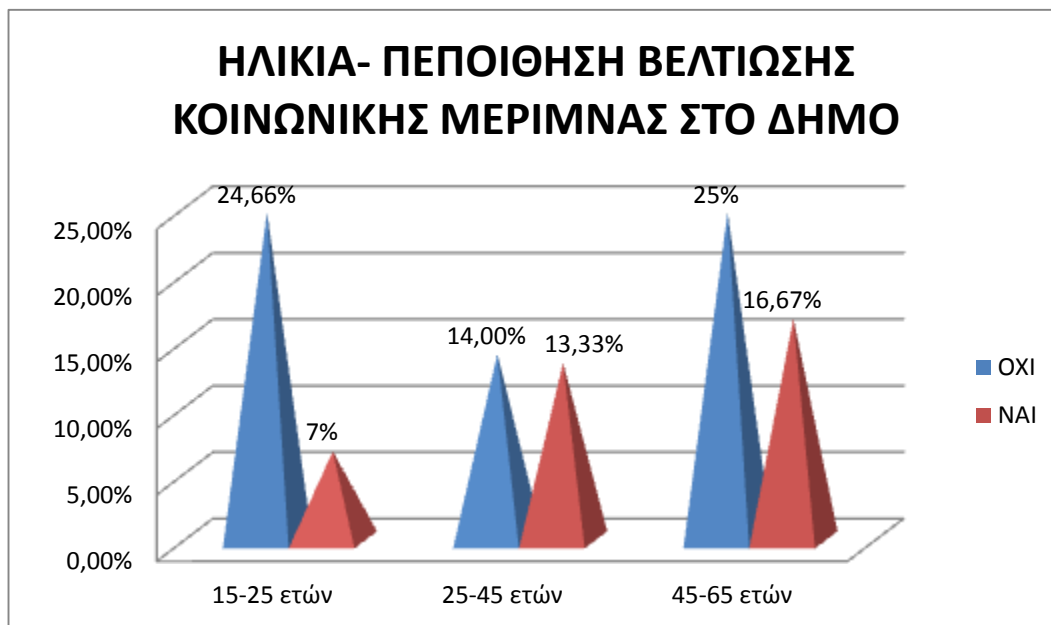
Πίνακας διασταύρωσης 6: Η διασταύρωση των μεταβλητών «ηλικία» με την «πεποίθηση βελτίωσης της κοινωνικής μέριμνας στο Δήμο»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 6) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.0189

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 6: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «ηλικία» και «πεποίθηση βελτίωσης της κοινωνικής μέριμνας στο Δήμο»

Το X^2 βρέθηκε 7,2, η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0189, οπότε οι δυο μεταβλητές μας όντως σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 6

Στο διάγραμμα 6 παρατηρούμε ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των ερωτώμενων τόσο μεγαλύτερο είναι και το ποσοστό που αποδεικνύει την πεποίθηση ότι η κοινωνική μέριμνα στον Δήμο Βουλιαγμένης τα τελευταία χρόνια έχει βελτιωθεί.

7) Διασταύρωση «ηλικία» - «συμμετοχή σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες»

Θελήσαμε επιπλέον να ελέγξουμε αν η ηλικία επηρεάζει τη συμμετοχή σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs,

διασταυρώσαμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

Ηλικία	ετοχή σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες		Σύνολο
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
5-25 ετών	42 άτομα (28%)	5 άτομα (3,33%)	47 (31,33%)
5-45 ετών	26 άτομα (17,33%)	15 άτομα (10%)	41 (27,33%)
45-65 ετών	37 άτομα (24,66%)	25 άτομα (16,67%)	62 (41,33%)
Σύνολο	105 άτομα (70%)	45 άτομα (30%)	150 (100%)

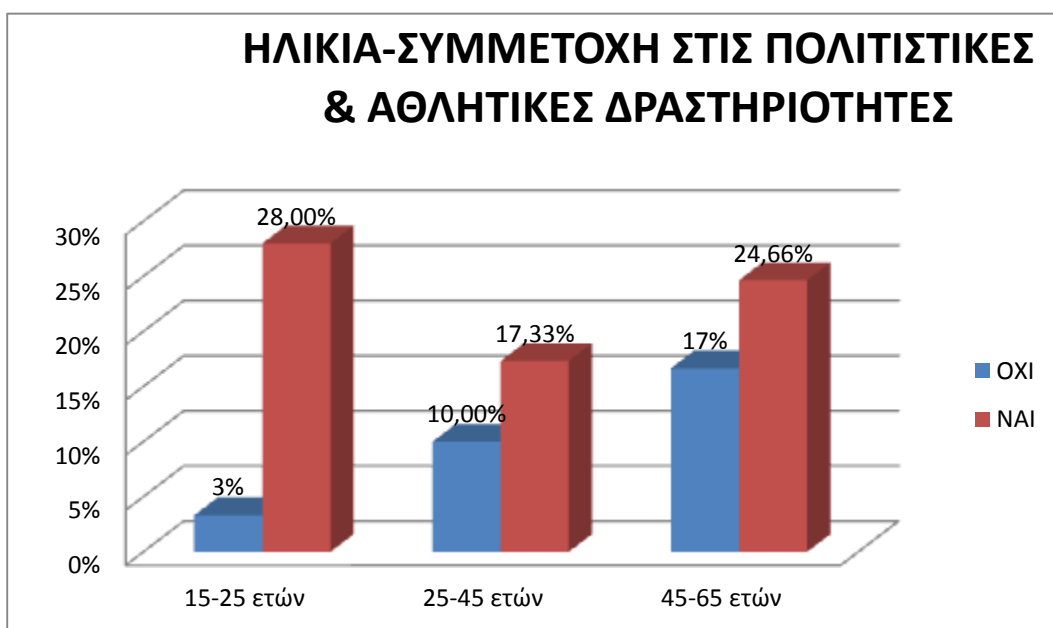
Πίνακας διασταύρωσης 7:Η διασταύρωση των μεταβλητών «ηλικία» και «συμμετοχή σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 7) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.0001

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 7: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «ηλικία» και «συμμετοχή σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες»

Το χ^2 βρέθηκε 26,89, η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0001, οπότε οι δυο μεταβλητές μας όντως σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 7

Στο διάγραμμα 7 παρατηρούμε ότι οι μικρότερες ηλικίες έχουν συμμετάσχει σε μεγαλύτερο ποσοστό στις αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες στο Δήμο Βουλιαγμένης. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι δραστηριότητες αυτές έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια σε μεγάλο βαθμό στο Δήμο και οι μαθητικές κοινότητες των σχολείων συμμετέχουν όλο και πιο ενεργά.

8) Διασταύρωση «ηλικία» - «τέκνα»

Ελέγξαμε επιπλέον αν η ηλικία επηρεάζει τον αριθμό των τέκνων που έχει κάθε οικογένεια. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσαμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

Ηλικία	Αριθμός τέκνων		Σύνολο
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
5-25 ετών	2 άτομο (1,33%)	45 άτομα (30%)	47 (31,33%)
5-45 ετών	29 άτομα (19,33%)	12 άτομα (8%)	41 (27,33%)
45-65 ετών	50 άτομα (33,33%)	12 άτομα (8%)	62 (41,33%)
Σύνολο	81 άτομα (54%)	69 άτομα (46%)	150 (100%)

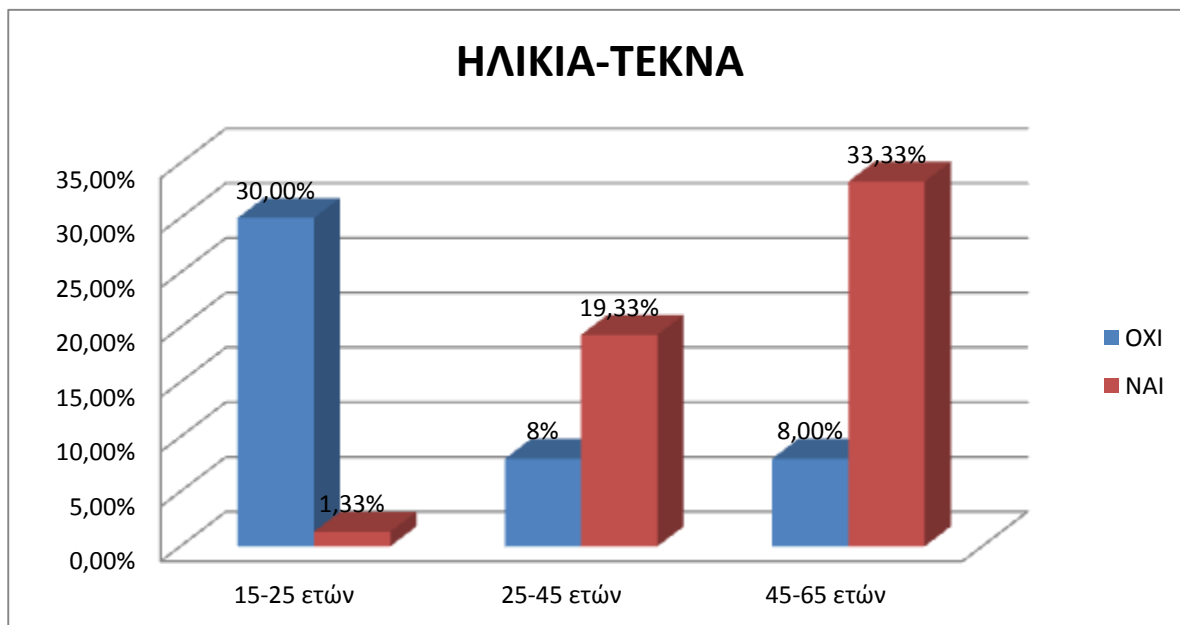
Πίνακας διασταύρωσης 8:Η διασταύρωση των μεταβλητών «ηλικία» και «τέκνα»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 8) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.0001

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 8: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «ηλικία» και «αριθμός τέκνων»

Το X² βρέθηκε 77,67, η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0001. Η συγκεκριμένη τιμή μας επιτρέπει να απορρίψουμε την αρχική υπόθεση Ho καθώς P-value<a. Συνεπώς οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 8

Στο διάγραμμα 8 παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων που δεν έχουν παιδιά (30%) αντιστοιχεί στις ηλικίες 15-25 ετών, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό που έχουν παιδιά (33,33%) αντιστοιχεί στις ηλικίες 45-65 ετών. Αυτό δείχνει το πρόβλημα υπογεννητικότητας που υπάρχει στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.

9) Διασταύρωση «ηλικία» - «κατοχή αυτοκινήτου»

Θελήσαμε ακόμη να ελέγξουμε αν το φύλο επηρεάζει τη γνώση ύπαρξης μπλε κάδων ανακύκλωσης στο Δήμο Βουλιαγμένης. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

Ηλικία	Κατοχή αυτοκινήτου		Σύνολο
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
15-25 Ετών	10 άτομα (6,67%)	37 άτομα (24,66%)	47 άτομα (31,33%)
25-45 ετών	31 άτομα (20,66%)	10 άτομα (6,67%)	41 άτομα (27,33%)
45-65 ετών	42 άτομα (28%)	20 άτομα (13,33%)	62 άτομα (41,33%)
Σύνολο	83 άτομα (55,33%)	67 άτομα (44,67%)	150 άτομα (100%)

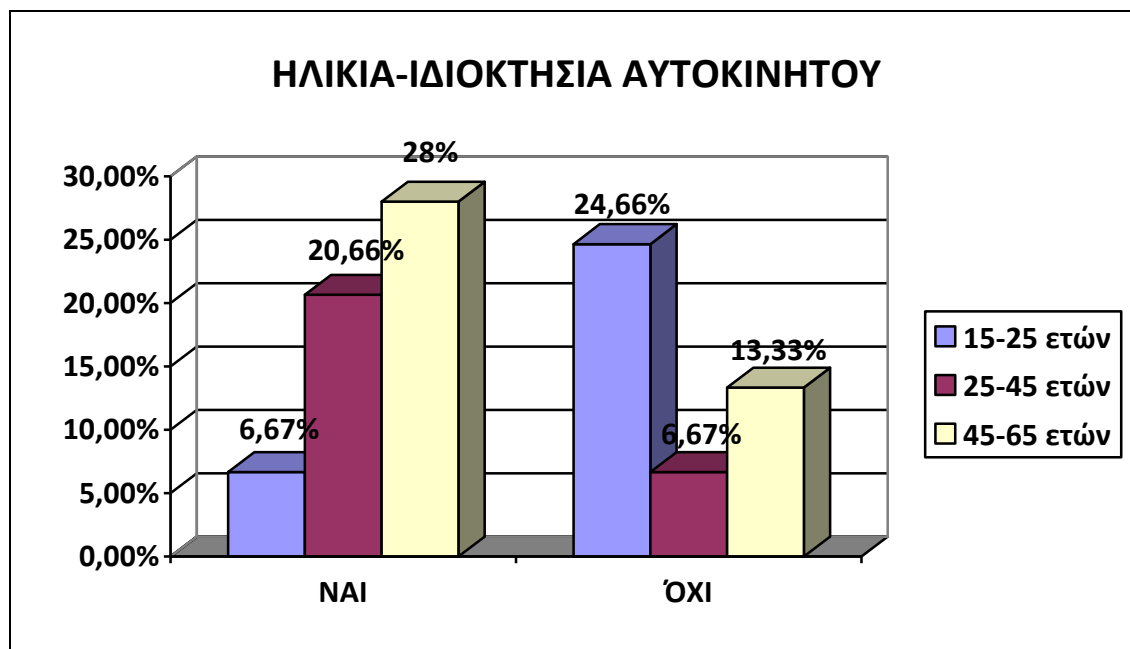
Πίνακας διασταύρωσης 9:Η διασταύρωση των μεταβλητών «ηλικία» με τη «ιδιοκτησία αυτοκινήτου»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 9) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.0001

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 9: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «ηλικία» και «κατοχή αυτοκινήτου»

Το X^2 βρέθηκε 78,1 η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0001, οπότε οι δυο μεταβλητές μας όντως σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 9

Στο διάγραμμα 9 παρατηρούμε ότι όσο αυξάνει η ηλικία τόσο αυξάνουν και τα άτομα που έχουν στην κατοχή τους αυτοκίνητο.

10) Διασταύρωση «ηλικία» - «μέσα μαζικής μεταφοράς»

Θελήσαμε στη συνέχεια να ελέγξουμε αν η ηλικία επηρεάζει τη χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

	ση μέσων μαζικής μεταφοράς		Σύνολο
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
Ηλικία 15-25 Ετών	23 άτομα (15,33%)	24 άτομα (16%)	47 άτομα (31,33%)
25-45 ετών	9 άτομα (6%)	32 άτομα (21,33%)	41 άτομα (27,33%)
45-65 ετών	16 άτομα (10,67%)	46 άτομα (30,66%)	62 άτομα (41,33%)
Σύνολο	48 άτομα (32%)	102 άτομα (68%)	150 άτομα (100%)

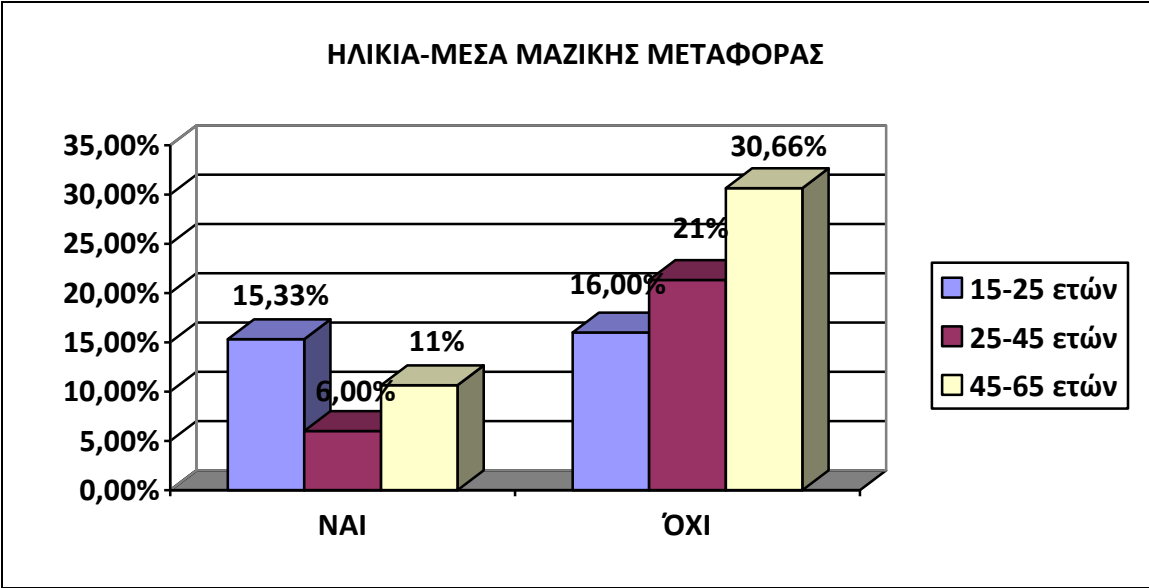
Πίνακας διασταύρωσης 10:Η διασταύρωση των μεταβλητών «ηλικία» με τη «χρήση μέσων μαζικής μεταφοράς»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 10) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi square	0.029

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 10: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «ηλικία» και «χρήση μέσων μαζικής μεταφοράς»

Το X^2 βρέθηκε 7,82 η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,029, οπότε οι δυο μεταβλητές μας όντως σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 10

Στο διάγραμμα 10 παρατηρούμε οτι όσο αυξάνει η ηλικία τόσο αυξάνει και η άρνηση χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς.

11) Διασταύρωση «ετήσιο ατομικό εισόδημα» – «επιρροή από κρίση»

Στη συνέχεια θελήσαμε να ελέγξουμε αν το ύψος του ετήσιου ατομικού εισοδήματος σχετίζεται με το κατά πόσο τα άτομα έχουν επηρεαστεί από την κρίση. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία διασταύρωσης μεταβλητών crosstabs, θα διασταυρώσουμε τις εν λόγω μεταβλητές για να ελέγξουμε το κατά πόσο συσχετίζονται. Ο πίνακας συνάφειας που προέκυψε είναι ο εξής:

		Επιρροή από κρίση				Σύνολο
		Καθόλου	λίγο	αρκετά	Πολύ	
ήσιο εισόδημα	0-6.900€	0	11	10	1	22
	6.900,01-12.000€	1	7	4	4	16
	12.000,01-16.000,00€	2	14	14	2	32
	16.000,01-22.000€	1	12	3	0	16
	22.000,01 και πάνω €	0	12	2	0	14
Σύνολο		4	56	33	7	100

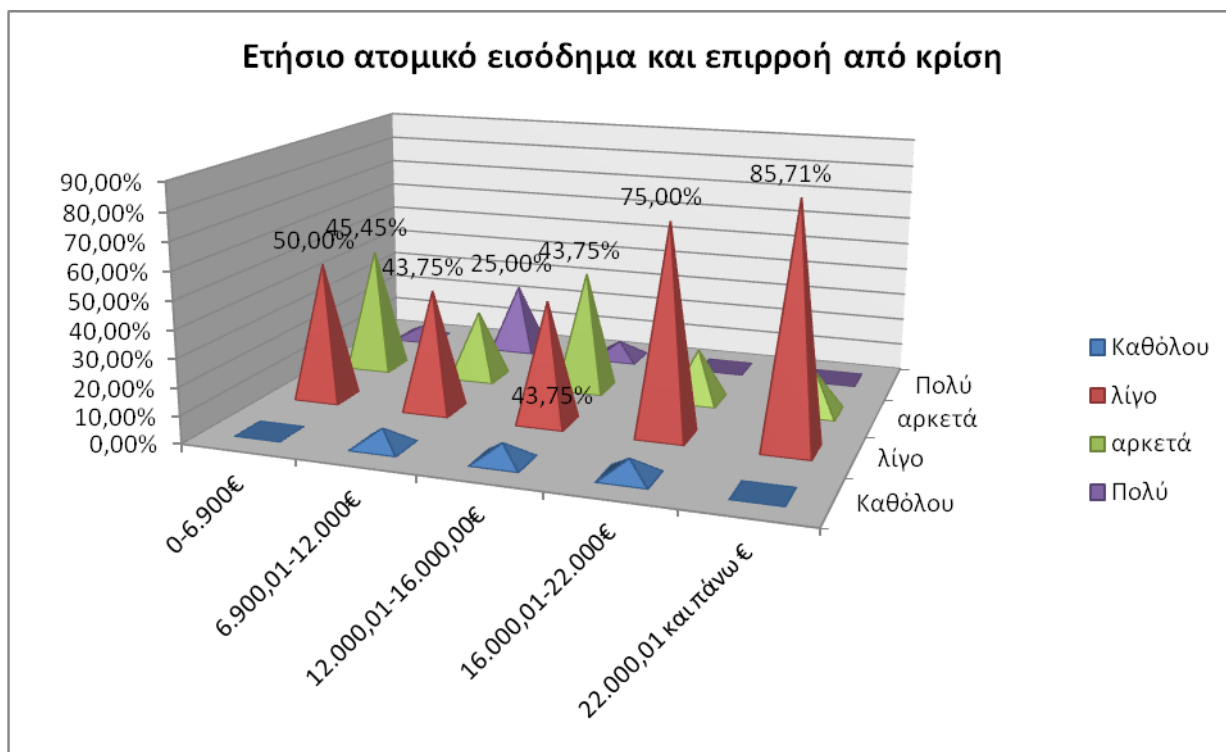
Πίνακας διασταύρωσης 11: Η διασταύρωση των μεταβλητών «ετήσιο εισόδημα» και «επιρροή από κρίση»

Μαζί με τον πίνακα διασταύρωσης εμφανίζεται και άλλος ένας πίνακας (πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 11) ο οποίος δείχνει αν οι δύο μεταβλητές που διασταυρώσαμε έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Αν ο δείκτης P-value, δηλαδή ο δείκτης στατιστικής σημαντικότητας είναι μικρότερος του 0.05, τότε οι δυο διασταυρούμενες μεταβλητές έχουν σχέση συνάφειας και συνεπώς ισχύει η αρχική μας υπόθεση ότι σχετίζονται.

	Asymp.
Pearson chi	0.04

Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας 11: Ο πίνακας αυτός απεικονίζει το αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών «ετήσιο ατομικό εισόδημα» και «επιρροή από την κρίση».

Η πιθανότητα δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,04 ($<0,05$), οπότε οι δυο μεταβλητές μας όντως σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Διάγραμμα 11

Από το διάγραμμα 5 παρατηρούμε ότι όλες οι εισοδηματικές ομάδες έχουν επηρεαστεί λίγο πολύ από την κρίση. Συγκεκριμένα, οι δυο ομάδες με τα υψηλότερα εισοδήματα, έχουν επηρεαστεί λίγο κατά δήλωσή τους: όσοι έχουν ετήσιο ατομικό εισόδημα μεταξύ 16.000€ και 22.000€ έχουν επηρεαστεί λίγο σε ποσοστό 75% και όσοι έχουν εισόδημα 22.000€ και πάνω σε ποσοστό 85,7%. Η μεσαία κατηγορία, με εισόδημα μεταξύ 12.000€ και 16.000€ έχουν κυρίως επηρεαστεί λίγο σε ποσοστό 43,7% και αρκετά στο ίδιο ποσοστό. Η κατηγορία 6.900€ με 12.000€ δηλώνει ότι έχει κυρίως επηρεαστεί λίγο σε επίπεδο 43,7% και πολύ στο 25%, και τέλος το χαμηλότερο εισόδημα, έχει επηρεαστεί λίγο σε ποσοστό 50% και αρκετά στο 45,5%.

Κεφάλαιο 11^ο: Συμπεράσματα-Προτάσεις

Το κεφάλαιο αυτό είναι το τέλος της παρούσας εργασίας και σε αυτό παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις που απορρέουν από όλα όσα έχουν αναπτυχθεί.

10.1 Συμπεράσματα

Η έννοια της **βιώσιμης ανάπτυξης** αποτελεί συνάρτηση των κύριων συνιστωσών της δηλαδή της οικονομίας, του κοινωνικού παράγοντα, του περιβάλλοντος, του πολιτισμού, της τεχνολογίας και της ενέργειας. Για να διεξαχθούν λοιπόν ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με το χαρακτήρα της βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όλες οι κύριες συνιστώσες της. Απαιτείται όμως να συνεκτιμηθούν και τα βασικά χαρακτηριστικά της βιωσιμότητας μιας περιοχής όπως η αρχή της πρόληψης και της επανόρθωσης, η προστασία του περιβάλλοντος, η δημόσια συμμετοχή σε θέματα ενδιαφέροντος, η αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων, η αντιμετώπιση της φτώχειας, η ισότητα, η ποιότητα ζωής και οι μελλοντικές προοπτικές.

Η βιώσιμη ανάπτυξη μιας περιοχής εξαρτάται από την **πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης**. Αυτή πρέπει να λαμβάνει τις αποφάσεις με σεβασμό στον πολίτη έχοντας ως γνώμονα την αρχή της ισότητας, της ενότητας, του ορθολογισμού και του καταμερισμού των έργων. Χρέος της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί η εφαρμογή πολιτικών που προάγουν τη βιωσιμότητα της περιοχής σε θέματα που συμπεριλαμβάνονται στις αρμοδιότητές της όπως η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός, η υλικοτεχνική υποδομή, η συγκοινωνία, η δημόσια υγεία, η τοπική οικονομία και το περιβάλλον. Ο Δήμος Βουλιαγμένης χαρακτηρίζεται από ενεργητικότητα των τοπικών αρχών. Με βάση το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Βουλιαγμένης 2011-2014 υπάρχει ένα καλό επίπεδο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών φορέων του Δήμου και των αρμόδιων υπηρεσιών. Γενικά, ο Δήμος στηρίζει τις προσπάθειες φορέων και συλλόγων ειδικά σε θέματα εθελοντισμού, πολιτισμού, πρόνοιας και αθλητισμού. Τέλος, σε επίπεδο συνεργασίας με τους γειτονικούς ΟΤΑ (Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης) παρατηρείται προσπάθεια για κοινή δράση ειδικά σε θέματα μεταφορών, αξιοποίησης και προστασίας της παραλιακής ζώνης και διαχείρισης απορριμμάτων.

Ο Δήμος Βουλιαγμένης ακόμη συμμετέχει με αιρετούς εκπροσώπους στην ΚΕΔΕ (Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας), στον ΣΠΑΥ (Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού), ενώ εκπροσωπείται με αιρετούς και υπηρεσιακούς παράγοντες στο Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής

Προστασίας (ΣΟΠΠ) της Περιφέρειας Αττικής και συνεργάζεται με την Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής.

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια να εντοπιστούν τα στοιχεία που δυσχεραίνουν την επίτευξη της βιωσιμότητας της περιοχής του Δήμου Βουλιαγμένης και παράλληλα τα σημεία που την ευνοούν και τα οποία θα μπορούσαν να πυροδοτήσουν την ενεργοποίηση των πολιτών και της τοπικής αυτοδιοίκησης ώστε ο Δήμος να οδηγηθεί στην βιώσιμη ανάπτυξή του.

Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων στα οποία συμμετείχαν κάτοικοι του Δήμου Βουλιαγμένης συλλέχθηκαν πληροφορίες σχετικά με τα δημογραφικά, τα κοινωνικά, τα πολιτιστικά, τα οικονομικά και τα περιβαλλοντικά στοιχεία του Δήμου και επιχειρήθηκε η διερεύνηση της ποιότητας ζωής των πολιτών και των χαρακτηριστικών της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής.

Στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου συμμετείχε ένα δείγμα 150 ατόμων, απ' αυτά τα 62 ήταν άνδρες και τα 88 γυναίκες. Κατά την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι υπερτερούν τα άτομα των ηλικιών 29-39, ενώ ακολουθούν τα άτομα ηλικίας 18-28 και 40-50 ετών σε μικρότερο ποσοστό. Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων είναι παντρεμένοι. Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο τα περισσότερα άτομα απάντησαν ότι είναι απόφοιτοι λυκείου, ενώ ένα μεγάλο μέρος των ερωτώμενων δήλωσαν απόφοιτοι ΑΕΙ. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι δεν έχει κανένα παιδί και απ' αυτούς που έχουν παιδιά οι περισσότεροι έχουν ένα. Ακόμη, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων διαμένει στο Δήμο βουλιαγμένης από πάντα.

Τέλος, οι περισσότεροι απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα, ενώ αρκετά υψηλό ποσοστό της τάξης του 16% δηλώνει άνεργο. Την ίδια στιγμή, οι αναλύσεις εκτιμούν **την ανεργία στα ίδια επίπεδα του 16%**, ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό (αν και σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με την Αττική αλλά και τη χώρα). Αξίζει να υπογραμμιστεί πως σύμφωνα με τα στοιχεία του 2001, η ανεργία ήταν 6%, 7% και 10% στο Δήμο Βουλιαγμένης. Σε κάθε περίπτωση το ικανοποιητικό μορφωτικό επίπεδο των ανέργων, προσφέρει την δυνατότητα για εξειδικευμένη απασχόληση και είναι ένα στοιχείο που κα πρέπει να αξιοποιηθεί στα πλαίσια των διαμόρφωσης Σχεδίων Δράσης και Δράσεων σε επίπεδο Επιχειρησιακού Προγραμματισμού (Β Φάση Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Βάρης-Βούλας Βουλιαγμένης).

Από την ανάλυση του ερωτηματολογίου, όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία προέκυψε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν **ετήσιο ατομικό εισόδημα** γύρω στα 12000-16000€, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό απάντησε ότι έχει επηρεαστεί λίγο από την κρίση. Το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος, οι περισσότεροι ερωτώμενοι απάντησαν ότι το διαθέτουν **σε είδη διατροφής**, ενώ ακολουθούν τα είδη ένδυσης, η διασκέδαση/ τα ταξίδια, τα είδη τεχνολογίας και η

εκπαίδευση των παιδιών. Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι δεν έχει πάρει **δάνειο**.

Σε ένα δήμο όπως η Βουλιαγμένη που η μεγάλη πλειοψηφία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (68,3%, Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012) απασχολείται στον τριτογενή τομέα της οικονομίας και κύρια στις λοιπές υπηρεσίες (επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση, άμυνα, εκπαίδευση και υγεία) αλλά και στο εμπόριο και τα ξενοδοχεία-εστιατόρια γίνεται κατανοητό ότι για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει οι τοπικοί φορείς να φροντίσουν για τις υποδομές στον τομέα αυτό από τη μια και για το μετασχηματισμό του αστικού τοπίου μέσω της αναζωογόνησης συγκεκριμένων περιοχών, της εφαρμογής εκτεταμένων αναπλάσεων και της αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς από την άλλη, ώστε να συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αφενός και αφετέρου οι δείκτες της βιωσιμότητας να καταγράφουν ανοδική πορεία (ποσοστά ανεργίας χαμηλά, δαπάνες για την υγεία και πρωτοβουλίες για δημοτικά ιατρεία, περιβαλλοντική μέριμνα).

Παράλληλα, ιδιαίτερα θετικό, ελπιδοφόρο και σημαντικό για την ανοδική πορεία της βιωσιμότητας της περιοχής είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων πιστεύει ότι **η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος προάγει την ανάπτυξη του τόπου τους**. Αυτή η διαπίστωση είναι πολύ ενθαρρυντική ακόμη κι αν οι περισσότεροι απάντησαν ότι όργανο αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος. Ενώ από εκείνους που συμμετέχουν σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων οι περισσότεροι δήλωσαν ότι συμμετέχουν στο δήμο, ενώ σε μικρότερο ποσοστό σε πολιτιστικό σύλλογο και σε επαγγελματική ένωση.

Κάθε Δήμος πρέπει να έχει ως στόχο του τη βιώσιμη ανάπτυξη τόσο για τους πολίτες του όσο και για τις επόμενες γενιές. Για να επιτευχθεί καθίσταται αναγκαία η συνεργασία των πολιτών με τις τοπικές αρχές. Η τοπική αυτοδιοίκηση μέσω των αποφάσεων και των δράσεων της πρέπει να προάγει την ενεργή συμμετοχή των δημοτών. Σε κάθε περίπτωση, είναι αναγκαίο να λαμβάνονται αποφάσεις που θα σέβονται τόσο τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, το περιβάλλον και θα συνάδουν με τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012).

Οι υπάρχουσες **ιατρικές και φαρμακευτικές υπηρεσίες** επιδέχονται βελτίωση. Ο Δήμος Βουλιαγμένης έχει ενταχθεί στο Δήμο Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης με αποτέλεσμα οι δημότες να εξυπηρετούνται στο Γενικό Νοσοκομείο «Ασκληπιείο Βούλας», ενώ διαθέτει αρκετά φαρμακεία. Έχει ξεκινήσει, παράλληλα η διαδικασία ίδρυσης **κοινωνικού ιατρείου-φαρμακείου** που θα απευθύνεται μόνο σε ανασφάλιστους πολίτες. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι γνωρίζουν την απόφαση αυτή και η πλειοψηφία κρίνει θετική μια τέτοια ενέργεια. Ο Δήμος ετοιμάζεται ακόμη να δρομολογήσει τη δημιουργία κοινωνικού

Παντοπωλείου και η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί ότι είναι πολύ χρήσιμη μια τέτοια ενέργεια.

Όπως προκύπτει από την έρευνα, Δήμος Βουλιαγμένης έχει αναπτυχθεί σημαντικά στον τομέα της κοινωνικής μέριμνας. Πέρα από τη δημιουργία κοινωνικού ιατρείου-φαρμακείου και κοινωνικού Παντοπωλείου που έχει θέσει ως στόχους, έχει ξεκινήσει να ασχολείται με την εύρεση **χώρου για τη συγκέντρωση των μελών του ΚΑΠΗ της Βουλιαγμένης**, τον οποίο η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί χρειαζόμενο. Μέχρι να ολοκληρωθεί η ενέργεια αυτή ο δήμος έδωσε κάρτα μέλους που αναφέρει και τις τρεις δημοτικές ενότητες (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης) και δίνει τη δυνατότητα να γραφτούν μέλη και από τη Βουλιαγμένη. Οργανώνει ακόμη Ομάδες Δημιουργικής Απασχόλησης και δωρεάν εκδρομές για τα μέλη του ΚΑΠΗ. Το έργο του συνεχίζεται με οργάνωση τόσο εκδηλώσεων κοινωνικής προσφοράς όπου καλεί όλους τους πολίτες να στηρίζουν τους οικονομικά ασθενείς με προϊόντα καθημερινής χρήσης όσο και εθελοντικών αιμοδοσιών. Σημαντικό έργο του Δήμου στα πλαίσια της κοινωνικής πρόνοιας αποτελεί το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι».

Βάση του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου Βουλιαγμένης 2011-2014 προκύπτει ότι αδυναμίες και περιθώρια βελτίωσης στο πλαίσιο της κοινωνικής πρόνοιας παρουσιάζονται σε θέματα που αφορούν Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Τα άτομα αυτά θα πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε όλους τους χώρους (κτήρια και δρόμους) ώστε να γίνουν μέλη του ανθρώπινου δυναμικού και έτσι να εξαλειφθούν ανισότητες σε επίπεδο πληθυσμού. Ο Δήμος Βουλιαγμένης έχει ξεκινήσει να διαμορφώνει αυτές τις προϋποθέσεις ώστε σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που παρέχει η νέα τεχνολογία να καταστεί ένας Δήμος προσβάσιμος σε όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως.

Σε γενικές γραμμές, και πάντοτε σε σχέση με άλλους δήμους αντίστοιχου μεγέθους μπορούμε να πούμε ότι η Βουλιαγμένη είναι ένας αρκετά οργανωμένος δήμος. Έχει σχεδόν όλες εκείνες τις υποδομές και τις υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για την κάλυψη των βασικών και όχι μόνο αναγκών των δημοτών. Από την ανάλυση μάλιστα του ερωτηματολογίου προέκυψε ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί ότι **η ποιότητα ζωής στο Δήμο Βουλιαγμένης έχει βελτιωθεί τα τελευταία 10 χρόνια**. Απ' αυτούς οι περισσότεροι πιστεύουν ότι σημαντική βελτίωση έχει σημειωθεί στην κοινωνική μέριμνα (πλατείες, πεζόδρομοι) και ακολουθούν τα εξωραϊστικά έργα και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις. Τέλος, όταν ερωτήθηκαν πως θα ήθελαν το Δήμο τους στα επόμενα χρόνια οι περισσότεροι απάντησαν με περισσότερους χώρους πρασίνου και σε μεγάλο ποσοστό με πιο εύκολη πρόσβαση στην υγεία.

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων δε θεωρεί ότι ο Δήμος Βουλιαγμένης αντιμετωπίζει κάποιο ιδιαίτερο περιβαλλοντικό πρόβλημα, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνει ότι ο συγκεκριμένος Δήμος

έχει καλό επίπεδο φυσικού περιβάλλοντος. Από εκείνους που δήλωσαν ότι η περιοχή τους αντιμετωπίζει κάποια περιβαλλοντικά ζητήματα, οι περισσότεροι απάντησαν ότι το **σοβαρότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα** του Δήμου βουλιαγμένης είναι η **διαχείριση των απορριμμάτων**. Αποτελεί ένα φλέγον ζήτημα δημόσιας υγείας καθώς κατά τη διάρκεια απεργιών των ομάδων αποκομιδής δεν δημιουργούν μόνο αρνητική εικόνα συσσωρευμένα στα πεζοδρόμια αλλά «συνιστούν και πηγές» εξάπλωσης ασθενειών. Το δεύτερο σημαντικότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα του Δήμου κατά τους συμμετέχοντες είναι οι **πλημμύρες**. Η μη ολοκληρωμένη αποχέτευση ομβρίων δημιουργεί κυρίως πρόβλημα κατά τις μεγάλες βροχοπτώσεις. Ένα μεγάλο ποσοστό μάλιστα των συμμετεχόντων θεωρεί ότι η **έλλειψη αποχετεύσεων** είναι το σοβαρότερο πρόβλημα.

Η **υπερβολική δόμηση** αποτελεί πρόβλημα για ένα μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων. Η δόμηση της περιοχής χαρακτηρίζεται ολοένα αυξανόμενη και άναρχη. Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι δε συμβαδίζει με την αισθητική και την καλαισθησία τους. Οι τοπικές αρχές θα πρέπει να λάβουν μέριμνα του ζητήματος και να απαγορεύσουν την οικοδόμηση κτηρίων που «επιβαρύνουν» το περιβάλλον καθώς έχει παρατηρηθεί ότι η δημιουργία συνεχώς νέων εγκαταστάσεων έχει οδηγήσει σε σημαντική μείωση των χώρων πρασίνου που διέθετε ο Δήμος. Ένα μικρό ποσοστό δήλωσε ότι στο Δήμο συναντάται πρόβλημα καταστροφής του δάσους από πυρκαγιές, ενώ ένας αμελητέος αριθμός ατόμων θεωρεί ότι στα προβλήματα του Δήμου συμπεριλαμβάνονται η ατμοσφαιρική ρύπανση, η ηχορύπανση και το κυκλοφοριακό.

Ο Δήμος Βουλιαγμένης διαθέτει **πλέον πρόγραμμα ανακύκλωσης**. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι γνωρίζει για την ύπαρξη σχετικού προγράμματος, ότι θεωρεί τους κάδους ανακύκλωσης απαραίτητους και ότι πάντα θα ανακύκλωνε. Παράλληλα, όταν τα άτομα ερωτήθηκαν ποια δραστηριότητα θα προσέφεραν ως εθελοντική εργασία για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, οι περισσότεροι δήλωσαν και πάλι ότι θα ασχολούνταν με την ανακύκλωση. Ως δεύτερο προτιμήθηκε ο καθαρισμός των παραλιών, στη συνέχεια η αναδάσωση, ο καθαρισμός χώρων πρασίνου και η δασοπυρόσβεση. Ενώ κανένας δεν απάντησε ότι δε θα προσέφερε εθελοντικό έργο. Το γεγονός αυτό είναι ενθαρρυντικό. Η διάθεση προσφοράς εθελοντικής εργασίας αποδεικνύει περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση που εκφράζεται μέσω της ενεργούς δράσης. Ο εθελοντισμός των πολιτών τελικά με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος κατευθύνει προς τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ένα ακόμη περιβαλλοντικό ζήτημα που απασχολεί τις τοπικές αρχές του Δήμου Βουλιαγμένης είναι η **απελευθέρωση ή η δημιουργία διόδων για την απρόσκοπτη διακίνηση της τοπικής πανίδας**. Αυτό προκύπτει τόσο από το ερωτηματολόγιο στο οποίο η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε ότι θεωρεί απαραίτητη τη δημιουργία τέτοιων διόδων όσο και από

το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου 2012-2014. Ο Δήμος της Βουλιαγμένης χαρακτηρίζεται γενικά από υψηλή ποιότητα περιβάλλοντος και οι πολιτικές αποφάσεις έχουν αρχίσει να στρέφονται προς την διασφάλιση της ακεραιότητας του φυσικού χώρου.

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων χρησιμοποιεί το **πετρέλαιο** ως βασικό καύσιμο για τη θέρμανση της οικίας του. Το πετρέλαιο αποτελεί μη ανανεώσιμη μορφή ενέργειας και τα υψηλά ποσοστά κατανάλωσή του οδηγούν τελικά σε εξάντληση των διαθέσιμων κοιτασμάτων. Παράλληλα, όμως, αποτελεί έναν βασικό ρύπο που επιβαρύνει τον ατμοσφαιρικό αέρα. Ο Δήμος Βουλιαγμένης έχει ολοκληρώσει όλα τα απαραίτητα έργα φυσικού αερίου ώστε αυτό να αντικαταστήσει το πετρέλαιο. Το φυσικό αέριο προστατεύει το περιβάλλον από τους επικίνδυνους ρύπους και επιπλέον μειώνει το κόστος θέρμανσης. Η εγκατάσταση φυσικού αερίου είναι πλέον υποχρεωτική για κάθε νέο οικοδόμημα στο λεκανοπέδιο Αττικής και μέσα στα διοικητικά όρια του Δήμου Βουλιαγμένης. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι λαμβάνει **μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας**. Όσον αφορά στο ποια μέτρα χρησιμοποιούν οι περισσότεροι δήλωσαν ότι έχουν ηλιακό θερμοσίφωνα, πολλοί έχουν τοποθετήσει διπλά τζάμια στην οικία τους και λιγότεροι έχουν θερμομόνωση.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων του ερωτηματολογίου απάντησε ότι διαθέτει **αυτοκίνητο**, παρ' όλα αυτά όμως ένα μεγάλο ποσοστό δήλωσε ότι έχει ποδήλατο στην κατοχή του, εύρημα το οποίο είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό. Όσον αφορά των **αριθμό των αυτοκινήτων** που διαθέτει η κάθε οικογένεια, η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι έχει στην κατοχή της δύο αυτοκίνητα και το αμέσως μικρότερο ποσοστό ατόμων ότι έχει ένα, ενώ μικρό είναι το ποσοστό αυτών που έχουν τρία αυτοκίνητα στην οικογένειά τους. Η πλειοψηφία μάλιστα των συμμετεχόντων δήλωσε ότι χρησιμοποιεί το ΙΧ (αυτοκίνητο ή μοτοσυκλέτα) **καθημερινά**, ενώ θεωρεί παράλληλα **αναγκαία** τη χρήση ιδιωτικού μέσου μεταφοράς για τις βασικές ανάγκες (ψώνια, χώροι εστίασης, διασκέδασης). Το γεγονός αυτό δικαιολογείται καθώς ο Δήμος Βουλιαγμένης είναι απομακρυσμένος από το κέντρο της Αθήνας.

Όσον αφορά τα **μέσα μαζικής μεταφοράς**, η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι δεν τα χρησιμοποιεί για τις μετακινήσεις. Απ' αυτούς που τα χρησιμοποιούν, οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν ότι τα χρησιμοποιούν καθημερινά, ενώ το αμέσως επόμενο ποσοστό ατόμων ότι τα χρησιμοποιεί 5-10 φορές μηνιαίως. Στην ερώτηση για τους λόγους της μη χρήσης μέσων μαζικής μεταφοράς, οι περισσότεροι απάντησαν ότι οφείλεται στα μη τακτικά δρομολόγια, έπειτα σε ίσα ποσοστά δήλωσαν τη χρονοβόρα διαδρομή και τις ελάχιστες γραμμές στην περιοχή ως κύριες αιτίες. Και ένα μικρό ποσοστό δήλωσε ότι προτιμάει το ιδιωτικό μέσο μεταφοράς, αν και το κόστος των καυσίμων κίνησης είναι υψηλό και η εύρεση χώρου στάθμευσης είναι δύσκολη.

Σχετικά με τη σειρά προτίμησης που οι ερωτώμενοι χρησιμοποιούν τα μέσα μεταφοράς, πρώτο βρίσκεται το ΙΧ, δεύτερο το ποδήλατο, τρίτες σε προτίμηση έρχονται οι βόλτες με τα πόδια και τέλος σε μικρό ποσοστό προτιμούν τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Το γεγονός ότι ένα ικανοποιητικό ποσοστό ατόμων προτιμάει το ποδήλατο και τις βόλτες με τα πόδια είναι ιδιαίτερα θετικό, αποτελεί δείγμα ενός πιο υγιεινού και φιλικού προς το περιβάλλον τρόπου ζωής ενώ αποδεικνύει παράλληλα ότι ο Δήμος Βουλιαγμένης είναι μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από υψηλή ποιότητα περιβάλλοντος.

Τα αυτοκίνητα που χρησιμοποιούνται κατά το πλείστον από τους κατοίκους του δήμου παράγουν ρύπους που επιβαρύνουν τον ατμοσφαιρικό αέρα αν και η περιοχή δεν εμφανίζει έντονο πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Κατά την καύση της βενζίνης απελευθερώνεται βενζόλιο και άκαυστοι υδρογονάνθρακες και κατά την καύση του πετρελαίου καπνός και αιωρούμενα σωματίδια. Το περιβάλλον επιβαρύνεται και με έναν ακόμη μηχανισμό, λόγω της άντλησης του αργού πετρελαίου εξαντλούνται προοδευτικά οι φυσικοί πόροι της γης.

Η **Λίμνη του Δήμου Βουλιαγμένης** αποτελεί σημείο αναφοράς για το φυσικό πλούτο της περιοχής. Το νερό της (θερμοκρασίας μέχρι και 30°C) έχει ιαματικές ιδιότητες λόγω της υψηλής περιεκτικότητας του σε μέταλλα και ιχνοστοιχεία. Οι κάτοικοι του Δήμου μπορούν να απολαμβάνουν εκεί το κολύμπι τους επωφελούμενοι από τις θεραπευτικές ιδιότητες των νερών (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012). Οι περισσότεροι ερωτώμενοι δήλωσαν μάλιστα ότι επισκέπτονται **πολύ συχνά** τη Λίμνη ενώ πολλοί ότι την επισκέπτονται συχνά. Ο φυσικός χώρος όμως της Λίμνης πλήττεται από σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα. Πρώτον, μικροβιολογικές έρευνες έχουν δείξει ότι τα νερά της έχουν μολυνθεί με κολοβακτηρίδια και νιτρώδη που θέτουν σε κίνδυνο την υγεία των ατόμων. Και δεύτερον, ένα μικρότερο πρόβλημα είναι ο όγκος σκουπιδιών που αφήνουν πίσω τους όσοι επισκέπτονται αυτή την περιοχή φυσικής ομορφιάς. Τέλος, αντιδράσεις έχουν προκληθεί σχετικά με τη διατάραξη της υδρόβιας περιοχής λόγω της έντονης φωταγώγησης κατά τη διάρκεια της νύχτας.

Οι τοπικές αρχές θέλοντας να διασφαλίσουν την υγεία δημοτών και τουριστών και να προστατεύσουν το περιβάλλον έχουν ξεκινήσει την προσπάθεια προς την κατεύθυνση αποκατάστασης του φυσικού πλούτου της Λίμνης Βουλιαγμένης. Η Λίμνη έχει ήδη συμπεριληφθεί στον Εθνικό κατάλογο «**NATURA 2000**» και έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο της φύσης (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012), γεγονός το οποίο γνωρίζει η πλειοψηφία των ερωτώμενων. Παράλληλα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι η περιοχή δε χρειάζεται κάποια περαιτέρω εκμετάλλευση. Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Δήμου έχουν συνειδητοποιήσει τη σημασία του συγκεκριμένου έργου και έχουν κινήσει διαδικασίες για την αξιολόγηση των νερών ως προς την καταλληλότητα για κολύμπι και τις θεραπευτικές του

ιδιότητες. Το έργο αξιολόγησης πραγματοποιήθηκε και το νερό κρίθηκε κατάλληλο για κολύμπι με ποιότητα στα επίπεδα του πόσιμου νερού. Ο Δήμος Βουλιαγμένης χαρακτηρίζεται από υψηλή ποιότητα περιβάλλοντος και αναγνωρίζει για μία ακόμη φορά την ανάγκη οικολογικών δράσεων.

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων του ερωτηματολογίου δήλωσε ότι έχει συμμετάσχει σε **πολιτιστικές και αθλητικές** εκδηλώσεις που διοργανώνει ο Δήμος. Όσον αφορά τη σειρά προτίμησης με την οποία οι κάτοικοι του Δήμου συμμετέχουν στις διάφορες εκδηλώσεις, οι περισσότεροι δήλωσαν τα φεστιβάλ και τις συναυλίες. Μετά ακολουθούν η θεατρική ομάδα, οι πολιτιστικοί σύλλογοι, το μουσικό εργαστήριο, οι αθλητικοί όμιλοι και η αναδάσωση σε μικρότερο ποσοστό. Τέλος, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ο Δήμος παρέχει επαρκείς υποδομές για την προαγωγή του αθλητισμού και του πολιτισμού.

Σ' έναν Δήμο που οδεύει προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει, οι κάτοικοι πρέπει να νιώθουν ασφαλείς χωρίς φόβο για την υγεία τους και να ζουν σ' ένα ευχάριστο περιβάλλον. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε ότι νιώθει ασφάλεια στο τόπο διαμονής. Και απ' αυτούς που δήλωσαν ότι δεν νιώθουν ασφαλείς, προβληματίζονται κυρίως για κλοπές και διαρρήξεις.

Όσον αφορά τους **χώρους πρασίνου**, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει ξεκινήσει την προσπάθεια για την προστασία τους. Δεδομένης της υψηλής ποιότητας του περιβάλλοντος του Δήμου, η διατήρηση των χαρακτηριστικών και της φυσιογνωμίας του φυσικού χώρου του Δήμου αποτελεί βασική προϋπόθεση βιώσιμης ανάπτυξης. Οι τοπικές αρχές στοχεύουν στην αναβάθμιση των υποδομών, στη συνεργασία με τους Δημότες, στη δημιουργία περισσότερων πεζοδρομίων, ποδηλατοδρόμων, χώρων περιπάτου, πάρκων και στην βελτίωση της καθαριότητας του δήμου (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βουλιαγμένης 2011-2014)

Όσον αφορά τις βασικές υποδομές (**οδικό δίκτυο, ύδρευση και αποχέτευση**) του δήμου, αυτές κρίνονται γενικά ικανοποιητικές. Το **οδικό δίκτυο** της περιοχής συντελεί στη βελτίωση του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος. Όσον αφορά το δίκτυο των μέσων μαζικής μεταφοράς, ο Δήμος δεν καλύπτεται πλήρως. Τα λεωφορεία είναι ελάχιστα, δεν φτάνουν στα περισσότερα σημεία της περιοχής και συνήθως απαιτείται πολύς χρόνος για να φτάσουν από το Κέντρο της Αθήνας. Το πρόβλημα θα εξομαλυνθεί με την επέκταση του μετρό μέχρι το Ελληνικό και μετά μέχρι τη γλυφάδα, οπότε ο χρόνος άφιξης σ' αυτούς τους σταθμούς θα μειωθεί αισθητά και στη συνέχεια χρησιμοποιώντας τις τοπικές γραμμές θα μπορεί κανείς να φτάσει στον Δήμο πολύ πιο γρήγορα. Με το σύστημα **ύδρευσης** του Δήμου Βουλιαγμένης υδροδοτούνται όλες οι εντός σχεδίου και εκτός σχεδίου περιοχές. Τέλος, ο Δήμος δε διαθέτει οργανωμένο δίκτυο **αποχέτευσης**. Δεν καλύπτονται όλες οι περιοχές, η μαρίνα Βουλιαγμένης δεν έχει καθόλου

αποχετευτικό σύστημα, ενώ δεν υπάρχει παράλληλα ολοκληρωμένο δίκτυο ομβρίων με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόβλημα με τις βροχές. Γενικά οι υποδομές είναι σ' ένα καλό επίπεδο, υπάρχουν όμως περιθώρια βελτίωσης όπως ο ηλεκτροφωτισμός και η οργάνωση του αποχετευτικού συστήματος.

Στις βελτιώσεις που θα πρέπει να πραγματοποιήσει ο Δήμος ώστε να υλοποιήσει το σχέδιο για βιώσιμη ανάπτυξη συμπεριλαμβάνεται η δημιουργία περισσότερων θέσεων στα σχολεία και στα νηπιαγωγεία. Αυτό επιβάλλεται λόγω της αύξησης του πληθυσμού που έχει οδηγήσει και σε αύξηση των παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Και παράλληλα λόγω της ένταξης παρακολούθησης του νηπιαγωγείου στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Η εκπαίδευση εξάλλου γενικότερα αποτελεί βασικό παράγοντα βιώσιμης ανάπτυξης. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βουλιαγμένης 2011-2014).

Σημαντικό είναι να σημειώσουμε ότι η βιώσιμη ανάπτυξη μια περιοχής, αν δεν υλοποιηθεί με ορθό τρόπο, ίσως αποφέρει τεράστια πλήγματα στο περιβάλλον της ζώνης. Αρκετές φορές έχουμε γίνει μάρτυρες καλοπροαίρετων προσπαθειών για ανάπτυξη, οι οποίες όμως οδήγησαν σε αντίθετα αποτελέσματα. Ο σωστός σχεδιασμός, η καλή επιλογή του προσωπικού που θα αναλάβει τα έργα, οι καλές προβλέψεις, η επαρκής χρηματοδότηση, αλλά και η ύπαρξη πραγματικού οράματος, είναι τα στοιχεία που μπορούν να βοηθήσουν μια περιοχή να πορευτεί προς μια επιτυχή βιώσιμη ανάπτυξη.

Συμπεράσματα γ²

Σε αυτό το σημείο θα περάσουμε από τα περιγραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος στην εξέταση της συσχέτισης των μεταβλητών μεταξύ τους, ώστε να εξακριβώσουμε αν τα αποτελέσματά μας είναι γενικεύσιμα ή οφείλονται σε ιδιαιτερότητες του δείγματός μας. Με άλλα λόγια, θα αναφέρουμε ποιες μεταβλητές σχετίζονται μεταξύ τους, έχουν δηλαδή συνάφεια.

- Η οικογενειακή κατάσταση επηρεάζει τη λήψη δανείου καθώς οι έγγαμοι ερωτώμενοι δήλωσαν σε μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τους άγαμους ότι έχουν προβεί σε σύναψη δανείου.
- Η ηλικία επηρεάζει την απόφαση των ατόμων να προβούν σε σύναψη δανείου, καθώς όσο αυξάνεται η ηλικία αυξάνεται και η πιθανότητα να έχει πάρει κάποιος δάνειο.

- Οι γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες είναι περισσότερο ενήμερες για τα προγράμματα ανακύκλωσης του δήμου και χρησιμοποιούν περισσότερο τα ΜΜΜ. Όπως φαίνεται είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένες πάνω στα περιβαλλοντικά θέματα και βοηθούν περισσότερο από τους άνδρες στην καλή διατήρηση του.
- Η πεποίθηση ότι η ποιότητα ζωής στο Δήμο Βουλιαγμένης έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, αυξάνει παράλληλα με την ηλικία των ατόμων που υποστηρίζουν την άποψη αυτή.
- Καθώς αυξάνεται η ηλικία, αυξάνεται και η άποψη ότι η κοινωνική μέριμνα του Δήμου Βουλιαγμένης έχει βελτιωθεί αισθητά τα τελευταία χρόνια.
- Όσο αυξάνει η ηλικία, αυξάνει και το ποσοστό των ερωτώμενων που οι γονείς τους διαθέτουν αυτοκίνητο.
- Όσο μικρή είναι η ηλικία των ερωτώμενων τόσο αυξάνει η πεποίθηση ότι πρέπει να χρησιμοποιούνται μέσα για τις μετακινήσεις που δεν θα μολύνουν το περιβάλλον και θα βοηθούν στην ποιότητα ζωής όπως πχ ποδήλατα.
- Η μεγάλη και συνεχής αύξηση των αυτοκινήτων οξύνει τα προβλήματα του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής και της υγείας των κατοίκων των πόλεων καθώς συμβάλει στην μόλυνση, ρύπανση, θόρυβο, προβλήματα και συρρίκνωση του χώρου των πεζών.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που έχουν παιδιά είναι στις μεγαλύτερες ηλικίες, ενώ οι μικρότερες δεν έχουν, σχεδόν, καθόλου. Η μεγάλη αύξηση της απόκτησης παιδιών σε μεγαλύτερες ηλικίες δημιουργεί πρόβλημα, καθώς δεν προάγεται η ανάπτυξη του τόπου.
- Οι νεότερες ηλικίες των ερωτώμενων δήλωσαν επίσης, σε μεγαλύτερο ποσοστό από τις μεγαλύτερες ηλικίες ότι έχουν συμμετάσχει στις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες του Δήμου. Αυτό οφείλεται στις πολλές και διαφορετικές δραστηριότητες που παρέχει και προσφέρει ο δήμος.

- Οι μαθητικές κοινότητες συμμετέχουν και αυτές με μεγάλα ποσοστά στις παραπάνω δραστηριότητες.
- Η επιρροή από την κρίση δεν επηρεάζει τα μικρά εισοδήματα καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό επιρροής βρέθηκε στα μεσαία.

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με όσα έχουν αναφερθεί, φαίνεται ότι ο Δήμος Βουλιαγμένης **βρίσκεται στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης και προσπαθεί να επιλύσει προβλήματα τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν δυσμενώς την ποιότητα ζωής των πολιτών.** Η λήψη αποφάσεων από μέρους της τοπικής αυτοδιοίκησης με γνώμονα το σεβασμό στον πολίτη και στο περιβάλλον σε συνδυασμό με την ευαισθητοποίηση των δημοτών μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Στην τελική διαμόρφωση του συμπεράσματος αυτού, πρέπει να τονιστεί πως βοήθησε σε πολύ μεγάλο και σημαντικό βαθμό η σύγκριση που έγινε ανάμεσα στη Βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών της Ε.Ε και στα αποτελέσματα που βρέθηκαν και παρουσιάστηκαν παραπάνω και προέκυψαν είτε από την προσωπική έρευνα (ερωτηματολόγια και ανάλυση) είτε από την έρευνα στις πληροφορίες του Δήμου.

Έτσι τα πιο σημαντικά συμπεράσματα των σημείων που πρέπει να σημειωθούν καθότι είναι ανεπτυγμένα στις παράκτιες περιοχές της Ε.Ε και αποτελούν σημαντικούς παράγοντες επιβεβαίωσης της ύπαρξης και ανάπτυξης της Βιωσιμότητας τους είναι: (Μαστροδήμου, 2010):

- Βελτίωση της ποιότητας ζωής κατοίκων
- Βελτίωση της κοινωνικής μέριμνας
- Προστασία και σεβασμός του περιβάλλοντος
- Συμμετοχή πολιτών στα κοινά
- Οικονομική υγεία των πόλεων και πολιτών
- Προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς των πόλεων

Σε όλα αυτά τα προβλήματα ο Δήμος Βουλιαγμένης έχει δώσει ή δίνει λύσεις όπως προκύπτει και από όλα τα παραπάνω στοιχεία. Έτσι, δικαιολογημένα ο Δήμος χαρακτηρίζεται από τους πιο «πράσινους Δήμους της Χώρας» (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, 2012-2014).

10.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζει ορισμένες προτάσεις, σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, με πληροφορίες του Δήμου Βουλιαγμένης, αλλά και μέσω Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανάπτυξης, που η εφαρμογή τους προτίθεται να συμβάλλει στην επίτευξη μιας ανάπτυξης η οποία θα χαρακτηρίζεται από την βιωσιμότητα των στόχων της. Ο έγκαιρος σχεδιασμός για τη βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί σε κάθε περίπτωση κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη μιας τοπικής οικονομίας συνδυασμένης με την αειφορία.

Αρχικά στο σχεδιασμό **μεγάλων έργων υποδομής** πρέπει πάντοτε να γίνονται μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι μελέτες αυτές πρέπει να ολοκληρώνονται αφού πρώτα έχουν λάβει σοβαρά υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένου και του «χειρότερου σεναρίου». Κύριος και βασικός στόχος πρέπει να είναι η βιώσιμη ανάπτυξη και άρα πρέπει να ελέγχονται προσθετικά οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, ώστε να διατηρείται η ισορροπία φύσης και ανάπτυξης (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012).

Ο χωροταξικός σχεδιασμός σε επίπεδο Δήμου, γενικά, παρουσιάζει βασικά πλεονεκτήματα. Οποιαδήποτε αναπτυξιακή δράση ή παρέμβαση όμως θα πρέπει να κινείται στην κατεύθυνση του υγιούς ανταγωνισμού, με σεβασμό στο περιβάλλον και στην οικιστική ταυτότητα της περιοχής για να αποφευχθούν δυσμενείς εξωτερικές πολιτικές. Στην πορεία αυτή, κρίσιμο ζήτημα ανάπτυξης αποτελεί η προστασία και η ανάδειξη του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος με τρόπο που θα προστατεύει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του Δήμου. (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012).

Δεδομένου του **σπουδαίου φυσικού και αστικού περιβάλλοντος** του Δήμου, η αποτελεσματική διαχείριση του, αποτελεί ένα από τα κρίσιμότερα ζητήματα ανάπτυξης. Η διατήρηση του ιδιαίτερου **χαρακτήρα και της φυσιογνωμίας** περιοχών του Δήμου, η αναβάθμιση των υποδομών & των διαδικασιών **πολιτικής προστασίας** (αντιπυρικής, αντιπλημμυρικής κλπ.) - με αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών - η συνεργασία με τους όμορους Δήμους, η προστασία & αναβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις ήπιας ανάπτυξης. Γενικά, ο Δήμος Βουλιαγμένης χαρακτηρίζεται από υψηλό επίπεδο ποιότητας περιβάλλοντος και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των πολιτών (εθελοντισμός και ανακύκλωση). Παρ' όλα υπάρχουν ελλείψεις και περιθώρια βελτίωσης. Για παράδειγμα μπορούν να εφαρμοστούν προγράμματα οικιακής κομποστοποίησης και διαλογής στην πηγή του οργανικού κλάσματος.

Στο πλαίσιο αυτό, όσον αφορά τα ιδιαίτερα οικοσυστήματα (Μαρίνες Βουλιαγμένης, Δάση, Λίμνη) που συναντώνται στο Δήμο Βουλιαγμένης θα πρέπει να γίνει συντονισμός όλων των

αρμόδιων φορέων με σκοπό την προστασία τους. Η μελλοντική χρήση της **Λίμνης Βουλιαγμένης**, κυρίως, θα πρέπει να προσεχθεί και η λίμνη θα πρέπει να **αξιοποιηθεί με την διοργάνωση κι άλλων εκδηλώσεων** πλην αυτών της κολύμβησης, απλής ή θεραπευτικής πάντοτε με την απαραίτητη προσοχή και σεβασμό στο δυναμικό του οικοσυστήματος της και του περιβάλλοντος. Τέλος, για τη μαρίνα Βουλιαγμένης, με δεδομένο το κλειστό του κόλπου και το νότιο προσανατολισμό του, πρέπει να μην υπάρξει καθόλου σκέψη γύρω από την περαιτέρω επέκτασή της. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου 2012-2014).

Γενικά, πέρα από τα αξιοθέατα φυσικής ομορφιάς που διαθέτει ο Δήμος Βουλιαγμένης θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην διαφύλαξη της **πολιτιστικής του κληρονομιάς**. Τόσο η υλική όσο και η άυλη θα πρέπει να μείνουν αναλλοίωτες στο πέρασμα των ετών. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να διατηρηθούν ακέραιες και οι αρχαιότητες (Ναός του Απόλλωνα), αλλά και να αξιοποιηθούν αυξάνοντας την προβολή τους και καθιστώντας τες εύκολα προσβάσιμες. Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι τοπικές αρχές οφείλουν να διαδώσουν τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της περιοχής εμφυσώντας το σεβασμό στην ιστορία της. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου 2012-2014).

Για τη βελτίωση των **πολιτιστικών του χαρακτηριστικών**, ο Δήμος θα μπορούσε να προβεί σε μερικές ακόμη ενέργειες:

- Δημιουργία πολιτιστικού κέντρου
- Δημιουργία δημοτικής βιβλιοθήκης
- Δημιουργία δημοτικού κινηματογράφου

Παράλληλα, κρίσιμο παράγοντα αποτελεί ο συνδυασμός της οικιστικής ανάπτυξης με τη διατήρηση και αναβάθμιση των **χώρων πρασίνου και του ζωτικού ελεύθερου χώρου**. Οι δράσεις προς την κατεύθυνση αυτή, μπορούν να συμβάλλουν στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας. Οι τοπικές αρχές λοιπόν πρέπει να συμβάλλουν στην αξιοποίηση και αναβάθμιση του μεσογειακού τοπιού του Δήμου, στη δημιουργία χώρων για την προώθηση φυσιολατρικών δραστηριοτήτων, στη δημιουργία των αναγκαίων κοινωφελών εγκαταστάσεων και στον περιορισμό της άναρχης δόμησης (τη δέσμευση οικοπέδων) που επεκτείνεται σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, επιβάλλεται η σύνδεση των παραλιακής περιοχής με τον αστικό χώρο μέσω «πράσινων παρεμβάσεων», για παράδειγμα αναφέρονται τα πεζοδρόμια, οι ποδηλατόδρομοι και οι χώροι περιπάτου. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014).

Παράλληλα, κρίσιμο περιβαλλοντικό ζήτημα θεωρείται η **δημιουργία ή η απελευθέρωση διόδων για την απρόσκοπτη διακίνηση της τοπικής πανίδας**. Για να δημιουργηθεί αυτή η δίοδος προτείνεται να εξασφαλιστούν χώροι ώστε να χαρακτηριστούν ως

χώροι πρασίνου και να προστατευτούν. Οι τοπικές αρχές πρέπει να δράσουν προς την κατεύθυνση της διασφάλισης της φυσιογνωμίας του Δήμου Βουλιαγμένης.

Συγκεκριμένα, για την προστασία του φυσικού χώρου, της τοπικής πανίδας και των ιδιαίτερων οικοσυστημάτων του Δήμου Βουλιαγμένης προτείνονται μεταρρυθμίσεις για τον περιορισμό της αυξανόμενης δόμησης. Συγκεκριμένα προτείνονται τα παρακάτω:

- Αναθεώρηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του 1997 και ο χαρακτηρισμός συγκεκριμένων εκτάσεων ως δασικές και ορισμένες πρασίνου, με ειδικούς όρους για τη διατήρηση της φυσιογνωμίας της περιοχής.
- Χαρακτηρισμός των αδόμητων περιοχών, ως περιοχών ειδικής προστασίας, με ειδικούς όρους δόμησης.
- Απαγόρευση πιθανής μελλοντικής μεταφοράς του συντελεστή δόμησης στην περιοχή της Βουλιαγμένης για την προστασία της περιοχής από περαιτέρω επέκταση της δόμησης.
- Εφαρμογή των θεσμοθετημένων ζωνών προστασίας για τις χρήσεις της γης, την προστασία τοπίου, την προστασία του αρχαιολογικού χώρου και την προστασία της Λίμνης.
- Δημιουργία Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου για την προστασία του φυσικού τόπου στη βόρεια περιοχή της Βουλιαγμένης που είναι εκτός σχεδίου δόμησης και δεν εμπίπτει σε κανένα καθεστώς προστασίας. Στη ζώνη αυτή απαγορεύεται η περαιτέρω δόμηση, διάνοιξη δρόμων και κάθε είδους δραστηριότητα πλην των φυσιολατρικών και περιπατητικών.

(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου βουλιαγμένης 2012-2014)

Επιπρόσθετα, αλλά πάντα στα πλαίσια της αποτελεσματικής περιβαλλοντικής διαχείρισης κρίσιμο ζήτημα ανάπτυξης είναι ο **περιορισμός της ενεργειακής κατανάλωσης** των δημοτικών κτιρίων μέσω αξιοποίησης των κατάλληλων περιβαλλοντικά φιλικών τεχνολογιών (πχ. Φ/Β) (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014)

Δεδομένων των δημογραφικών δεικτών, η διατήρηση μίας ικανοποιητικής πληθυσμιακής σύνθεσης, η αύξηση του αριθμού των δημοτών και κυρίως η προσέλκυση κατοίκων υψηλών εισοδημάτων, **δύναται να τονώσει την τοπική οικονομία** (Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012).

Ένα ακόμη βασικό στοιχείο, που μπορεί να λειτουργήσει θετικά στην τόνωση της τοπικής οικονομίας και την εξασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης, αποτελεί η **γεινίαση με την πρωτεύουσα, τον Πειραιά, καθώς επίσης και βασικές υποδομές όπως το αεροδρόμιο**(Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, 2012). Επιπρόσθετα, η βελτίωση των οικονομικών στοιχείων του Δήμου Βουλιαγμένης μπορεί να επιτευχθεί με ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας. Η περιοχή διαθέτει χώρους φιλοξενίας, υψηλό επίπεδο περιβάλλοντος με ιδιαίτερα οικοσυστήματα και πλούσια πολιτισμική κληρονομιά, στοιχεία τα οποία αν διατηρηθούν, αναβαθμιστούν και

αναδειχθούν μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης για μεγάλο αριθμό επισκεπτών. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2011-2014).

Στον τομέα της **εκπαίδευσης**, στη συνέχεια, η αύξηση του αριθμού των παιδιών που ακολουθεί την αύξηση του γενικού πληθυσμού επιβάλλει την δημιουργία περισσότερων θέσεων σε σχολεία και νηπιαγωγεία. Ακόμη, είναι αναγκαίο να αναβαθμιστούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και να διασφαλιστεί η ποιότητα των παρεχόμενων γνώσεων. Η **ευαισθητοποίηση των πολιτών** για την αξιοποίηση των ευκαιριών της νέας εποχής της γνώσης και της πληροφορίας, **δύναται να βελτιώσει το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων και την καταπολέμηση του τεχνολογικού αναλφαβητισμού**. Η όποια αύξηση τελικά του αριθμού των μαθητών στα σχολεία του Δήμου Βουλιαγμένης βελτιώνει τα δημογραφικά στοιχεία, αποτελεί προϋπόθεση προαγωγής της παραγωγικότητας και είναι παράγοντας βιώσιμης ανάπτυξης. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου 2012-2014).

Επιπροσθέτως, η ασυμβατότητα που υπάρχει μεταξύ της εκπαίδευσης που παρέχεται και της κινητικότητας της αγοράς εργασίας έχει οδηγήσει σε **απαξίωση των επαγγελματικών προσόντων** και της εισόδου στο εργασιακό περιβάλλον. Για να εξομαλύνει την κατάσταση, ο Δήμος αξιοποιεί παράλληλα **κίνητρα, πολιτικές, και προγράμματα** σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Βασικό στόχο τελικά αποτελεί, τόσο η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση εργαζομένων και ανέργων, που πρέπει να έχει ορισμένο πλαίσιο όσο και η δημιουργία κλάδων που μπορούν να αναπτυχθούν στα πλαίσια του ελεύθερου ανταγωνισμού της αγοράς. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου 2012-2014).

Στον τομέα της **κοινωνικής πρόνοιας** ο Δήμος Βουλιαγμένης διατηρεί ένα πολύ υψηλό επίπεδο. Η ανάπτυξη όμως συλλογικών φορέων, μη κερδοσκοπικών οργανισμών και άλλων μορφών κινημάτων, όπως ο εθελοντισμός μπορούν να ευνοήσουν ακόμη περισσότερο την κοινωνική συνοχή και την κοινωνική αλληλεγγύη (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014)

Ακόμη, η αναβάθμιση των κοινωνικών στοιχείων του Δήμου Βουλιαγμένης μπορεί να επιτευχθεί μέσω της συνεχούς βελτίωσης του επιπέδου καθαριότητας στο Δήμο που συνδέεται άμεσα με βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με εντατικοποίηση της λειτουργίας των απορριμματοφόρων, τον διορισμό περισσότερων υπαλλήλων από το Δήμο που θα ασχολούνται με τη συγκέντρωση των σκουπιδιών, την προώθηση και διεύρυνση του επιπέδου ανακύκλωσης και κομποστοποίησης των απορριμμάτων. Οι ενέργειες αυτές συνδέονται τόσο με την κοινωνική όσο και την περιβαλλοντική βελτίωση του Δήμου και αποτελούν κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014).

Σε **οργανωτικό επίπεδο**, ο Δήμος πρέπει να αναβαθμιστεί και να εκσυγχρονιστεί ώστε να είναι σε θέση να επιτελέσει το νέο αναβαθμισμένο ρόλο του στους τομείς της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της κοινωνικής μέριμνας, της παιδείας, της υγείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και γενικότερα της παροχής του συνόλου των απαιτούμενων υπηρεσιών προς τους Δημότες στα πλαίσια της αποστολής του. Σε κάθε περίπτωση οι βασικές θεματικές ενότητες στις οποίες ο Δήμος κα πρέπει να ενεργήσει, **έχοντας ως στόχο την εξασφάλιση της βιωσιμότητας**, της αποδοτικότητας (efficiency) και της αποτελεσματικότητας (effectiveness) και της διαφάνειας είναι: (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014)

(α) Νέες Τεχνολογίες και Συστήματα (e-Government)

(β) Λειτουργίες και Διαδικασίες (Processes)

(γ) Ανθρώπινο Δυναμικό (Human Resources)

Σε γενικές γραμμές ένας Δήμος ο οποίος είναι ταυτόχρονα και μια παράκτια περιοχή θα πρέπει να έχει αναπτύξει τα παρακάτω στοιχεία για να έχει μια σωστή και ολοκληρωμένη βιώσιμη ανάπτυξη (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014 για τους Δήμους):

1. Ενίσχυση της Τοπικής Ανάπτυξης
2. Ενίσχυση της Προστασίας και Διαχείρισης του Φυσικού Περιβάλλοντος
3. Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής και της Εύρυθμης Λειτουργία του Δήμου
4. Ενίσχυση της Απασχόλησης
5. Ενίσχυση της Κοινωνικής Προστασίας και της Αλληλεγγύης
6. Ευνοϊκές της Παιδείας, του Αθλητισμού και του Πολιτισμού
7. Ενίσχυση της Πολιτικής Προστασίας
8. Τήρηση των αρμοδιοτήτων τους ως Φορείς Κρατικού Χαρακτήρα

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωση

Αδελφοποιήσεις ΟΤΑ, (2011) στο

www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297.../adelfop_OTA_07092012.doc (8/9/2012).

Αμπελίωτης,(2001). «Ενέργεια – περιβάλλον και βιώσιμη Ανάπτυξη», Εισήγηση στο σεμινάριο: Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Γαλανός Φ και Αλαμπάνης, Κ., (1999). «Η αειφορία και οι επιδράσεις της στα δάση, το περιβάλλον και την οικονομία», Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Δεκλερής, Μ., (2003). «Θεωρία της βιωσιμότητας», Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, (2012) στο <http://www.dimosvoulas.gr> (8/9/2012).

ΔΟΛ ΚΕΠ/φ.5/146/25976/21-12-2010

ΔΟΛ ΚΕΠ/Φ.5/94/18536/20-7-2009

Δουκάκης, (2005) «Αιγιαλός και παραλία», Παρουσίαση για το μάθημα «Παράκτιο Περιβάλλον», Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών ΕΜΠ «Επιστήμη και Τεχνολογία Υδατικών Πόρων», Αθήνα, στο <http://postgrasrv.hydro.ntua.gr/gr/edmaterial/education/doukakis/pres/7.pdf> (10/11/2012).

Έκθεση Παγκόσμιας Επιτροπής, (1987). «Το κοινό μας μέλλον», Oxford: Oxford University Press.

Ε. Επιτροπή, (1998), «Αειφόρος αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση»: Πλαίσιο Δράσης, Βρυξέλες.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, (2007) στο <http://www.epdm.gr/> (10/11/2012).

ΕΣΥΕ (2001) στο <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE> (8/9/2012).

Ιστορία Ελληνικού Έθνους, τόμος ΣΤ, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Καραμέρης, Α. (2008). «Περιβαλλοντική Πολιτική και Εκπαίδευση», Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Θεσσαλονίκη.

Κοκκώσης, (2002). «Άνθρωπος και περιβάλλον στην Ελλάδα», ΥΠΕΧΩΔΕ (Επιμέλεια Χ. Κοκκώσης) , Αθήνα : Εκδόσεις Καπόν.

Κοτζαμάκης Δ. (1996), η δημογραφική ανάπτυξη μιας μητρόπολης, Αθήνα 1848-1995.

- Κώττης, Γ., (1994). «Οικονομία και Οικολογία», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Μαστροδήμου, Ι., (2010). «Σχέδιο διαχείρισης περιβαλλοντικών προβλημάτων της παράκτιας ζώνης Νότιας Αττικής (Από Ελληνικό μέχρι Βούλα)», Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
- Μυτούλα, (2003). «Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανασυγκρότηση του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος», Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.
- Μπριασούλη, Ε., (1997). «Δείκτες Αειφορίας. Κριτική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας», τεύχος 12, Αθήνα: Τόπος.
- Ν. 3175/2003. «Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού, τηλεθέρμανση και άλλες διατάξεις», Εφημερίς της Κυβερνήσεως (1), 207
- Ξυπολυτάς, Β., (2012). «Αδελφοποιήσεις δήμων: ένα χρήσιμο εργαλείο για την Αυτοδιοίκηση» στο <http://www.skai.gr/news/opinions/article/194186/adelfopoiiseis-dimon-ena-hrisimo-ergaleio-gia-tin-autodioikisi/> (25/10/2012).
- Παρπαϊρης, Α., (2001), «Προστασία και αποκατάσταση τοπίου» Αθήνα : Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου.
- Πούλος, Σ., (1999), «Η παράκτια ζώνη ως υποσύνολο ενός ευρύτερου γεωγραφικού χώρου, του παράκτιου συστήματος», 5ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο
- Πληθυσμός, (2011) στο <http://www.alkyonida-news.gr/el/triavita/triavita/585-plithismos-katoikoi-dimos.html> (8/9/2012).
- Σαρτζετάκης, Ε., Παπανδρέου, Α., (2002). «Βιώσιμη Ανάπτυξη: Οικονομική Επιστήμη και Διεθνές Θεσμικό Πλαίσιο». Αγορά χωρίς Σύνορα Τόμος 8, (2).
- Σιαφάκας, Β., (2007) «Αιγιαλός, παραλία και παράκτια ζώνη - Χωρικές ζώνες υψηλής οικολογικής και αισθητικής αξίας - Ένα βήμα πριν από την ανεξέλεγκτη εμπορευματοποίηση τους», στο http://athensfewercarsmorespace.blogspot.com/2007_03_01_archive.html (10/11/2012).
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2004) στο <http://www.european-council.europa.eu/the-institution/europa-building.aspx?lang=el> (10/11/2012).
- Σταματίου, Ε., (2003α), «Χωρικές δυσλειτουργίες και περιβαλλοντικές αλλοιώσεις στους παράκτιους νομούς της Ελλάδας – Προβλήματα και προοπτικές». Σειρά ερευνητικών εργασιών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας , 9(21) : 489-512

Σωτηριάδου, Β., (2001). «Βιωσιμότητα και Αστική Ανασυγκρότηση», Εισήγηση στο Σεμινάριο: Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Τραμ ΑΕ στο http://www.wiw.gr/greek/helleniko_tram_sa/ (8/9/2012).

ΥΠΕΧΩΔΕ, (2004). «Η Ελληνική Στρατηγική προς την Βιώσιμη Ανάπτυξη», ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα.

ΥΠΕΧΩΔΕ, (1997), «Στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εφαρμογής του ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για το τουρισμό».

Ξενόγλωσση

CEQ-US State,(1980) στο <http://www.whitehouse.gov/administration/eop/ceq> (10/11/2012).

Council of the European Union, (2004a) στο <http://www.consilium.europa.eu/> (10/11/2012).

Council of the European Union, (2000). στο <http://www.consilium.europa.eu/> (10/11/2012).

Council of the European Union, (2001), στο <http://www.consilium.europa.eu/> (10/11/2012).

Council of the European Union, (2004b). στο <http://www.consilium.europa.eu/> (10/11/2012).

Council of the European Union, (2003).) "Presidency Conclusions: Brussels European Council, 20 and 21 March 2003", SN. 100/03, Brussels.

European Commission, (2002). "Towards sustainability, Office for Official Publication of the European Communities, Luxembourg".

European Environment Agency, (2012) στο [http://www.eea.europa.eu/\(10/10/2012\)](http://www.eea.europa.eu/(10/10/2012)).

Europa, (2011) στο

http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/l28027_el.htm (10/10/2012).

Europa, (2012) στο http://ec.europa.eu/fisheries/related_issues/coastal_management_el.htm (10/11/2012).

European Commission, (2001). "Commission presents roadmap to increase investment in research", Brussels: Press Release of the Commission.

Eurostat, (1997).

Grobe, U., (1999). "Der Erfinder der Nachhaltigkeit. Die Zeit", 25.11.99:98.

Held, M., (2000). "Geschichte der Nachhaltigkeit. Natur und Kultur", 1(1):17–31.

IUCN/WWF, (1991). "Caring for the earth, a strategy for sustainable living", Gland, Swiss.
Ministry for the Environment, Physical Planning and Public Works, (2004)

Mergelsberg, T. (2000). "Nachhaltigkeit - Was ist eigentlich Nachhaltigkeit". Mergelsberg

OECD, (1991). "New Environment Policies for Cities", Paris: OECD.

Rao, P.K., (2000). "Sustainable development, Economics and Policy", Center for Development
Research Princeton, NJ, United Kingdom: Blackwell Publishers.

Reid, D., (1999). "Sustainable Development: An Introductory Guide", London: Earthscan
Publications.

Sachs, W., (2001). "Das Kyoto-Protokoll: Lohnt sich seine Rettung?" Blaetter für deutsche und
internationale Politik, Juli.

WCED (World Commission on Environment and Development) (1987). "Our common
future", New York: Oxford University Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Αριθμός Ερωτηματολογίου:...

Παρακαλούμε συμπληρώστε με ένα χ ή ένα + δίπλα στην απάντηση που προτιμάτε, εκτός και αν δίνονται διαφορετικές οδηγίες στην εν λόγω ερώτηση. Ευχαριστούμε πολύ για τη συμμετοχή σας. Οι απαντήσεις σας είναι προσωπικές και απόρρητες.

A. Δημογραφικά στοιχεία

1. Συμπληρώστε το φύλο σας:

Ανδρας	
Γυναίκα	

2. Συμπληρώστε σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε:

18-28	
29-39	
40-50	
51-64	
Πάνω από 65	

3. Συμπληρώστε το μορφωτικό σας επίπεδο:

Απόφοιτος δημοτικού	
Απόφοιτος γυμνασίου	
Απόφοιτος λυκείου	
Απόφοιτος ΙΕΚ	
Απόφοιτος ΤΕΙ	
Απόφοιτος ΑΕΙ	
Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου	
Κάτοχος διδακτορικού τίτλου	

4. Συμπληρώστε την απασχόληση σας:

Φοιτητής/α	
Άνεργος/η	
Ιδιωτικός υπάλληλος	
Δημόσιος υπάλληλος	
Ελεύθερος επαγγελματίας	
Εισοδηματίας	
Οικιακά	
Συνταξιούχος	

5. Συμπληρώστε την οικογενειακή κατάσταση σας:

Άγαμος/η	
Συμβίωση	

Παντρεμένος/η	
Διαζευγμένος/η	
Χήρος/α	

6. Έχετε παιδιά;

Όχι	
1 παιδί	
2 παιδιά	
3 παιδιά	
4 παιδιά	
5 και άνω	

7. Πόσα χρόνια διαμένετε στον δήμο Βουλιαγμένης;

Εδώ και 5 χρόνια	
Εδώ και 10 χρόνια	
Εδώ και 15 χρόνια	
Πάνω από 15 χρόνια	
Από πάντα	

B. Οικονομικά στοιχεία

8. Συμπληρώστε το ετήσιο ατομικό σας εισόδημα:

0- 6.900,00 €	
6.900,01€ -12.000,00€	
12.000,01€- 16.000,00 €	
16.000,01 €-22.000,00€	
22.000,01€ και άνω	

9. Κατά πόσο πιστεύετε ότι έχει επηρεαστεί το βιοτικό σας επίπεδο από την κρίση;

Καθόλου	
Λίγο	
Αρκετά	
Πολύ	

10. Σε ποιο από τα παρακάτω αγαθά ξοδεύετε το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός σας;

Είδη διατροφής	
Είδη ένδυσης	
Είδη τεχνολογίας	
Διασκέδαση/ ταξίδια	
Εξόφληση δανείου	
Εκπαίδευση παιδιών	
Επενδύσεις	
Άλλο	

11. Έχετε πάρει δάνειο;

Ναι	
Όχι	

Γ. Κοινωνικά στοιχεία

12. Συμμετέχετε σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων τοπικής αυτοδιοίκησης/ τοπικού ενδιαφέροντος;

Ναι	
Όχι	

13. Αν ναι, σε ποίο από τα παρακάτω;

Στο δήμο	
Σε πολιτιστικό σύλλογο	
Σε αθλητικό σύλλογο	
Σε συνδικαλιστικό όργανο	
Σε επαγγελματική ένωση	
Άλλο	

14. Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των δημοτών στη λήψη αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος προάγει την ανάπτυξη του τόπου;

Ναι	
Όχι	

15. Γνωρίζετε για την επερχόμενη ίδρυση κοινωνικού ιατρείου-φαρμακείου στον δήμο Βουλιαγμένης, που θα απευθύνεται μόνο σε ανασφάλιστους δημότες;

Ναι	
Όχι	

16. Κρίνετε δίκαιο το ότι το εν λόγω κοινωνικό ιατρείο-φαρμακείο θα απευθύνεται μόνο σε ανασφάλιστους δημότες;

Ναι	
Όχι	

17. Πιστεύετε ότι είναι χρειαζόμενη η δημιουργία Κοινωνικού Παντοπωλείου στον δήμο Βουλιαγμένης;

Ναι	
Όχι	

18. Πιστεύετε ότι είναι χρειαζόμενη η δημιουργία χώρου για την συγκέντρωση των μελών του Κ.Α.Π.Η. στη Βουλιαγμένη;

Ναι	
Όχι	

19. Κρίνετε την λειτουργία της δημοτικής αστυνομίας του δήμου ως επαρκή;

Ναι	
Όχι	

20. Νιώθετε ασφαλής στον τόπο διαμονής σας;

Ναι	
Όχι	

21. Αν όχι, τί σας ανησυχεί περισσότερο;

Κλοπές/διαρρήξεις	
Πράξεις σωματικής βίας (φόνοι, βιασμοί κ.α.)	
Απουσία δωρεάν ιατρικού κέντρου/νοσοκομείου	
Άλλο	

22. Πιστεύετε ότι έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στο δήμο σας τα τελευταία 10 χρόνια;

Ναι	
Όχι	

23. Αν ναι, σε ποιόν/ποιούς από τους παρακάτω τομείς διακρίνετε βελτίωση;

Κοινωνική μέριμνα	
Εξωραϊστικά έργα (πεζόδρομοι, πλατείες κ.α.)	
Πολιτιστικές εκδηλώσεις	
Διασκέδαση/χώροι αναψυχής	
Αθλητικές δραστηριότητες	
Άλλο	

24. Πώς θα θέλατε να είναι ο δήμος σας στα επόμενα 10 χρόνια;

Να έχει ευκολότερη πρόσβαση στην υγεία	
Να έχει περισσότερους χώρους αναψυχής	
Να έχει περισσότερους χώρους πρασίνου	
Να έχει περισσότερους χώρους άθλησης	
Να ενθαρρύνει τη χρήση του ποδηλάτου	
Να μείνει ως έχει	
Άλλο	

Δ. Πολιτιστικά Στοιχεία

25. Έχετε συμμετάσχει στις πολιτιστικές ή αθλητικές δραστηριότητες του δήμου σας;

Ναι	
Όχι	

26. Αν ναι, σε ποιές από τις παρακάτω:

Φεστιβάλ/συναυλίες	
Θεατρικό εργαστήρι/ομάδα	
Αδελφοποιήσεις	
Μουσικό εργαστήρι	
Πολιτιστικοί σύλλογοι	
Αθλητικοί όμιλοι	
Αναδάσωση-δασοπροστασία	
Άλλο	

27. Πιστεύετε ότι ο δήμος σας έχει αρκετές υποδομές για την προαγωγή του πολιτισμού και του αθλητισμού στην περιοχή σας;

Ναι	
Όχι	

Ε. Περιβαλλοντικά στοιχεία

28. Πιστεύετε ότι υπάρχουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα στο δήμο σας;

Ναι	
Όχι	

29. Αν ναι, ποιο/α από τα παρακάτω περιβαλλοντικά προβλήματα συναντώνται στο δήμο σας;

Διαχείριση απορριμμάτων	
Κυκλοφοριακό πρόβλημα	
Ηχορύπανση	
Ατμοσφαιρική ρύπανση	
Καταστροφή του δάσους από πυρκαγιές	
Υπερβολική δόμηση	
Πλημμύρες	
Έλλειψη αποχετεύσεων	
Άλλο	

30. Γνωρίζετε ότι ο δήμος Βουλιαγμένης δεν είχε επαρκές πρόγραμμα ανακύκλωσης;

Ναι	
Όχι	

31. Γνωρίζετε ότι έχουν τοποθετηθεί, πλέον, μπλε κάδοι ανακύκλωσης στο Δήμο σας;;

Ναι	
Όχι	

32. Πιστεύετε ότι είναι απαραίτητο να τοποθετηθούν επιπλέον κάδοι ανακύκλωσης στο δήμο σας;

Ναι	
Όχι	

33. Εσείς θα ανακυκλώνετε αν υπήρχαν οι κατάλληλες υποδομές στο δήμο σας;

Όχι	
Περιστασιακά	
Συχνά	
Πάντα	

34. Πιστεύετε ότι είναι απαραίτητη η δημιουργία διόδων για την ασφαλή διακίνηση της τοπικής πανίδας, όπως σχεδιάζει ο δήμος Βουλιαγμένης;

Ναι	
Όχι	

35. Για τη θέρμανση της κατοικίας σας, τι είδους ενέργεια χρησιμοποιείτε στο μεγαλύτερο ποσοστό;

Ηλεκτρική	
Πετρέλαιο	
Υγραέριο	
Ξύλα	
Άλλο	

36. Λαμβάνετε κάποια μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας στο σπίτι σας;

Ναι	
Όχι	

37. Αν ναι, ποιο/α από τα παρακάτω;

Θερμομόνωση	
Διπλά παράθυρα	
Ηλιακός Θερμοσίφωνας	
Άλλο	

38. Είστε ιδιοκτήτης:

Αυτοκινήτου	
Δικύκλου/μοτοσικλέτας	
Ποδηλάτου	
Τζιπ	
Δεν έχω τίποτα από τα παραπάνω	

39. Πόσα οχήματα ή δίκυκλα έχει η οικογένειά σας; (συμπληρώστε τον αριθμό)

1	
---	--

2	
3 και πάνω	

40. Πόσες φορές χρησιμοποιείτε το αυτοκίνητό/μοτοσυκλέτα σας;

Καθημερινά	
3-4 φορές τη βδομάδα	
5-10 φορές το μήνα	

41. Πιστεύετε ότι είναι αναγκαία η χρήση ιδιωτικού μέσου μεταφοράς στο δήμο σας για τις βασικές ανάγκες σας (ψώνια, χώροι εστίασης/διασκέδασης κ.α.) ;

Ναι	
Όχι	

42. Χρησιμοποιείτε για τις μετακινήσεις σας τα μέσα μαζικής μεταφοράς;

Ναι	
Όχι	

43. Αν ναι, πόσο συχνά τα χρησιμοποιείτε;

Καθημερινά	
3-4 φορές τη βδομάδα	
5-10 φορές το μήνα	
1-5 φορές το μήνα	

44. Αν δεν τα χρησιμοποιείτε (ή τα χρησιμοποιείτε ελάχιστα) για ποιο λόγο γίνεται αυτό;

Τα δρομολόγια δεν είναι τακτικά	
Προτιμώ το δικό μου προσωπικό μέσο	
Διαρκεί πολύ χρόνο η διαδρομή	
Υπάρχουν ελάχιστες γραμμές που εξυπηρετούν την περιοχή μου	
Τα θεωρώ επικίνδυνα	
Άλλο	

45. Με ποία σειρά προτίμησης χρησιμοποιείτε τα παρακάτω μέσα (από το 1εως το 5, όπου το 1 είναι αυτό που χρησιμοποιείτε περισσότερο μέχρι 5, που το χρησιμοποιείτε λιγότερο);

Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	
------------------------	--

Ιδιωτικό αυτοκίνητο/μηχανή	
Ποδήλατο	
Ταξί	
Με τα πόδια	

46. Σε ποιο/α από τις παρακάτω δραστηριότητες διατίθεστε να προσφέρετε την εθελοντική σας εργασία, ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής σας;

Δασοπυρόσβεση/φύλαξη δάσους	
Αναδάσωση	
Καθαρισμός χώρων πρασίνου	
Καθαρισμός παραλιών	
Ανακύκλωση	
Σε καμία από τις παραπάνω	
Άλλο	

47. Γνωρίζετε ότι η λίμνη της Βουλιαγμένης έχει συμπεριληφθεί στον Εθνικό κατάλογο «NATURA 2000» και έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο της φύσης;

Ναι	
Όχι	

48. Συμφωνείτε με το ότι οι δημότες Βουλιαγμένης πληρώνουν για την είσοδο τους στη λίμνη το ποσό των 5 ευρώ;

Ναι	
Όχι	

49. Επισκέπτεστε συχνά την λίμνη της Βουλιαγμένης;

Ποτέ	
Σπάνια	
Συχνά	
Πολύ συχνά	

50. Πιστεύετε ότι ο δήμος Βουλιαγμένης μπορεί να εκμεταλλευτεί περαιτέρω τον χώρο της λίμνης;

Ναι	
Όχι	

Σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο σας. Η συμμετοχή σας μας είναι απαραίτητη. Ευχαριστούμε